

Брем СТОКЕР

ДРАКУЛА

Bram Stoker

DRACULA

PENGUIN BOOKS
A PENGUIN / GODFREY CAVE
EDITION

Брем Стокер

ДРАКУЛА

Переклала з англійської
Л.Ю. Скальська

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ "ПАНОРАМА"
2002

ББК 84 (4 ВЕЛ)

С81

УДК 821.111

Переклала з англійської Л.Ю. Скальська

Стокер Б.

С 81 Дракула: Роман / Пер. з англ. Л.Ю. Скальська. – Л.:
Видавничий дім “Панорама”, 2002.– 280 с.: іл. 8.
ISBN 966-8084-16-0

Мало хто з читачів зможе коли-небудь забути кошмарну атмосферу зловісного замку Графа Дракули, що в Трансільванії, блудіння Не-Мертвих, та напруженість кульмінації роману Брема Стокера.

ББК 84 (4 ВЕЛ)

ISBN 966-8084-16-0

© Скальська Л.Ю., 2002

© Видавничий дім “Панорама”, 2002

Розділ I

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА (стенографовано)

3 травня. Бистриця.

Залишили Мюнхен о 8.35 першого травня. У Відень прибули рано-вранці наступного дня. Могли б бути там о 6.46, але потяг спізнився на годину. Будапешт, здається, чудове місто, судячи з того, що я зміг побачити з вікна вагона і під час короткої прогулянки його вулицями. Я боявся відходити далеко від вокзалу, бо приїхали ми із запізненням і повинні були вирушити якнайшвидше, згідно з розкладом. У мене склалось враження, що ми залишили захід і опинились на сході. Найсучасніший з неповторних мостів через Дунай, який тут поважної глибини та ширини, ніби переніс нас у країну турецької влади.

Ми вирушили вчасно і прибули в Клозенбург, коли вже стемніло. Я зупинився на ніч у готелі “Роял”. На обід чи, радше, на вечерю мені подали курку з червоним перцем. Страва була дуже смачна, але гостра.

(Не забути взяти рецепт для Міни).

Я спитав у офіціанта назву. Він сказав, що це “паприковий гендель” – страва національної кухні, отож замовити його я зможу будь-де у Карпатах. Ті кілька слів, що я знав німецькою, мені надзвичайно придалися. Не знаю, як би я обійшовся без них.

У Лондоні, маючи вільний час, я завітав до Британського Музею і спробував знайти у бібліотеці книги та карти по Трансільванії. Мені спало на думку, що попередні знання про країну допоможуть у спілкуванні з представником її панства. Я з’ясував, що область, яку він назвав, є крайньою на сході країни і знаходиться на кордоні трьох держав: Трансільванії, Молдавії та Буковини у серці Карпат. Це один з найдикіших і найменш вивчених регіонів Європи. Мені не вдалося натрапити на якусь карту чи книгу, де б точно вказувалось місцезнаходження замку Дракули, оскільки ще не створені такі карти, які можна порівняти з нашими картами військово-топографічної зйомки. Проте я дізнався, що Бистриця, місто-фортеця, яке згадав граф Дракула, є доволі відомим. Сюди я впишу свої нотатки, які освіжать мої спогади, коли я розповідатиму Міні про свою подорож.

Населення Трансільванії налічує чотири основні національності. На півдні живуть саксонці волохи, які є нащадками дакійців, на заході – мадяри, на сході та півночі – шекели. Я прямую саме до шекелів. Вони вважають себе нащадками Аттіли та гунів. Це цілком можливо, бо коли мадяри завоювали країну в одинадцятому столітті, вони знайшли поселення гунів. Я прочитав, що всі відомі забобони світу зібрані в підкові Карпат, так, ніби це центр певного виру уяви. Якщо це так, моє перебування має бути дуже цікавим.

(Не забути розпитати графа Дракулу про них всіх).

Хоч ліжко було доволі зручним, я спав не дуже добре, бо снились мені найдивніші сни. На мене могло вплинути те, що під моїм вікном цілу ніч вив

собака. Причиною могла бути і паприка, бо я випив усю воду з карафки, і все одно мене мучила спрага. Під ранок я заснув і прокинувся від наполегливого стукоту в двері, гадаю, що тоді я вже міцно спав. На сніданок я з'їв ще паприки, щось схоже на кукурудзяну кашу, яку вони назвали “мамалига”, баклажан, фарширований м'ясом, а також неперевершену страву “імплетата”.

(Не забути взяти рецепт для Міни).

Снідати довелось поспіхом, тому щб потяг вирушав близько восьмої, чи, радше, мав би вирушити. Я “прилетів” на вокзал о 7.30, а мені довелось сидіти у вагоні більше години, перш ніж ми рушили. Здається, чим далі на схід, тим непунктуальнішими стають потяги. Що ж тоді відбувається в Китаї?..

Цілий день ми повзли країною, що дивувала різноманіттям краси. Часом ми бачили маленькі містечка чи замки на вершинах крутих схилів, що нагадувало малюнки в старих молитовниках. Іноді їхали повз річки та потоки, які, напевно, переживали сильні паводки, про що свідчили широкі кам'яні береги. Потрібно багато води, яка б бігла з величезною силою, щоб так вимити вигини річки. На кожній станції стояли групи людей, часом натовпи, кожен одягнутий по-різному. Деякі були дуже схожі на наших селян, а також на тих, яких я бачив, проїжджаючи через Францію та Німеччину – у коротких куртках, круглих капелюхах, та штанах, пошитих власноруч. Зате одяг інших був дуже мальовничий. Жінки виглядали гарно; враження, щоправда, змінювалось, коли бачив їх зблизька: були дуже гладкі. Усі були в сорочках з пишними білими рукавами, більшість мала широкі паси, оздоблені чимось схожим на стрічки, що нагадувало одяг балерини. Під сорочками, звичайно ж, були нижні спідниці. Найдивнішими були словаки, які здавалися ще сильнішими дикунами, ніж решта, у своїх великих ковбойських капелюхах, широких мішкуватих штанах брудно-білого кольору, льняних білих сорочках і неймовірно важких шкіряних поясах, майже фут шириною, прикрашених мідними цвяхами. На ногах вони мали високі чоботи з заправленими всередину штанами; носять довге чорне волосся та великі чорні вуса. На вигляд словаки вельми колоритні, але не дуже привітні. На сцені вони б найбільше підійшли на роль якоїсь східної ватаги розбійників. Все ж, як мені сказали, вони дуже сумирні й не войовничі.

Вже зовсім спочило, коли ми прибули до Бистриці. Це – надзвичайно цікаве і старовинне місто. Знаходиться воно майже на кордоні, бо перевал Борго веде у Буковину. Через своє розташування місто мало надзвичайно бурхливе минуле і дотепер зберігає його сліди. П'ятдесят років тому сталось кілька великих пожеж; і кожного разу це спричиняло жахливий хаос. На самому початку століття місто пережило тритижневу облогу, втративши 13 000 мешканців. До жертв самої війни додалися жертви голоду та хвороб.

Граф Дракула порадив мені готель “Золота Крона”, який, на моє превелике задоволення, був цілковито зразком стародавнього стилю. Я, звичайно, хотів якомога більше дізнатись про країну. Очевидно, мене чекали – біля дверей мене зустріла весела літня жінка, одягнена, як звичайна селянка: біла нижня спідниця з подвійним фартухом – спереду і ззаду, що був вишитий надто густо, як на скромну одіж. Коли я підійшов ближче, вона вклонилась і спитала: “Пан

англієць?” Я відповів: “Так. Джонатан Гаркер”. Вона посміхнулась і щось наказала літньому чоловікові без жакета, який підійшов разом з нею. Він пішов і відразу ж повернувся з листом:

“Мій друже! Ласкаво прошу в Карпати. З нетерпінням чекаю на вас. Приємних вам снів. Завтра о третій до Буковини вирушає диліжанс, там для вас замовлено місце. На перевалі Борго чекатиме екіпаж, який і доведе вас до мене. Сподіваюсь, ваша подорож з Лондона була приємною, а також, що вам сподобається перебування у моїй країні.

Щиро ваш, Дракула.”

4 травня.

З'ясувалось, що господар готелю отримав від графа листа, в якому той наказував замовити для мене найкраще місце в диліжансі. Але, коли я намагався дізнатись ще щось, він ставав дещо мовчазним і робив вигляд, що не розуміє моєї німецької. То була неправда, бо до тих пір усе було гаразд, принаймні він відповідав на мої питання так, ніби розумів. Він обмінювався наляканими поглядами із своєю дружиною, тією літньою жінкою, яка зустріла мене. Лише промимрив, що гроші були в конверті, а більше йому нічого не відомо. Коли я спитав його, чи він знає про графа Дракулу і чи може мені щось розповісти про його замок, він та його дружина перехрестились і відмовились продовжувати розмову, сказали лише, що нічого про це не знають. Уже наближався час вирушати в дорогу, і в мене вже не було можливості розпитати ще когось. Все це було надто дивно і в жодному разі не заспокоювало.

Вже коли я збирався йти, прийшла та стара жінка і спитала в паніці: “Невже ви мусите їхати? О, молодий пане, невже це так потрібно?” Вона була настільки схвильована, що, здається, забула ті кілька слів німецькою, які знала, і почала пересипати їх словами якоїсь мови, якої я взагалі не знав. Я ледве зрозумів її; довелось задати багато запитань. Коли я сказав, що мушу негайно їхати, бо у мене важлива справа, вона знову спитала, чи знаю я, який сьогодні день. Я відповів, що то було четверте травня. Вона похитала головою і сказала ще раз: “Так, так, я знаю, це я знаю. Але чи знаєте ви, що сьогодні за день?” Коли я відповів, що не розумію її, вона розповіла наступне: “Сьогодні переддень святого Юрія. Ви знаєте, що сьогодні, коли годинник проб'є дванадцятку, всі лихі сили світу розгуляються? Чи знаєте ви, куди їдете, і що вас чекає?” Вона була така збентежена, що мені так і не вдалось її заспокоїти. Зрештою, вона впала на коліна і почала благати мене не їхати, або хоча б зачекати день чи два. Все це було доволі безглуздо, але мені стало якось не затишно. Як-не-як у мене було завдання, яке я мусив виконати і не міг дозволити, щоб цьому щось перешкодило. Тому я спробував підняти її й сказав якомога м'якше, що я їй дуже вдячний, але моя справа є надто нагальною, і тому я змушений їхати. Тоді вона піднялась, витерла очі, зняла з шиї хрестик і подала мені. Я не знав, що мав вчинити, адже я був віруючим англіканської церкви і мене привчили вважати такі речі чимось ідолопоклонницьким. У той же час було б негарно відмовити старій жінці, яка

бажала мені лише добра, та ще й, коли вона перебувала у такому стані. Здається, вона помітила моє вагання, бо власноруч одягнула чотки мені на шию і вийшла з кімнати, сказавши наостанок: “Заради вашої матері”. Я закінчую цей запис, чекаючи на диліжанс, який, звичайно ж, запізнюється. Можливо, це через налякану жінку, але на серці у мене далеко не так спокійно, як зазвичай. Якщо цей записник потрапить до Міни раніше, ніж я, нехай донесе їй моє “Прощавай!” Нарешті диліжанс!

5 травня. Замок.

Світанкова імла розсіялась, і сонце вже високо над обрієм, який видається порізаним чи то деревами, чи пагорбами, не знаю, бо на такій відстані великі та дрібні об’єкти здаються однаковими. Спати мені не хочеться, отож я пишу. Все одно мене не покличуть, поки я не прокинусь. Треба записати багато дивних речей. А щоб той, хто буде читати це, не подумав, що в мене був надто ситний обід, перш ніж я залишив Бистрицю, я опишу, що мені подали. А скуштував я страви, яку називають “зłodийським біфштексом”; шматочки бекону, цибуля і яловичина, приправлені червоним перцем, нанизані на шпички і засмажені на вогні. Вино називалось “Золотий Медіаш”, від якого якось особливо пекло язик, проте смак був доволі прийнятний. Його я випив всього дві склянки.

Коли я сів у диліжанс, то візник ще не зайняв свого місця, я побачив, що він розмовляє з господинею. Вони очевидно говорили про мене, бо час від часу дивились у мій бік. Дехто з тих, що сиділи на лаві біля дверей – її називають словом, яке означає “що народжує слово” – підійшли послухати, а потім подивились на мене, причому більшість із співчуттям. Я чув багато слів, що часто повторювались, дивних слів, бо у натовпі було багато національностей. Я спокійно дістав із сумки свій багатомовний словник і знайшов їх значення. Мушу сказати, настрої вони мені не покращили, бо серед них були такі, як “ordog” – сатана, “pokol” – пекло, “stregoica” – відьма, “vrolok” і “vlkoslak”, обидва означають те саме, словацькою і сербською цими словами називають або перевертня, або вампіра.

(Не забути розпитати графа про ці заботони.)

Поки ми рушили, натовп біля дверей заїзду суттєво збільшився. Всі люди хрестились і робили двома пальцями якийсь знак у мій бік. Насилу я допитався одного з попутників, що вони мають на увазі. Спочатку він не відповідав, але, дізнавшись, що я з Англії, пояснив, що це чари або захист від злого ока. Не надто приємно було мені таке чути. Адже дорога у незнайоме місце до незнайомої людини лише починалась. Але всі були такими добрими, такими жалісливими і такими співчутливими, що це не могло не зворушити мене. Ніколи не забуду того, що я побачив, коли востаннє глянув на двір заїзду і на натовп колоритно одягнутих людей. Всі вони хрестились, стоячи у великому склепистому переході на фоні густого листя олеандра і жовтих дерев у великих вазонах, що скупчилися посеред двору. Потім наш кучер зайняв своє місце, при цьому його широкі штани – їх називають “гоца” – повністю закрили сидіння; він хляснув батогом четвірку невисоких коней, запряжених в ряд, і ми вирушили в дорогу.

Незабаром усе загубилось вдалині. Зникла сама згадка про примарні жахи. Ми їхали чудовою місцевістю. Та, якби я знав мову, чи радше мови, якими розмовляли інші пасажири, я б не зміг їх так просто відкинути. Перед нами розкинулась горбиста місцина, вкрита зеленню лісів. Де-не-де піднімались круті схили, увінчані латками лісу чи сільськими двосхилими хатами, за якими вже не було доріг. Навколо була сила-силенна цвіту фруктових дерев: яблуні, сливи, груші, черешні. Там, де ми проїжджали, під деревами зеленіла трава, вкрита опалими пелюстками.

Дорога бігла серед зелених пагорбів – цю місцевість називають Mittel Land*. Вона губилась серед трав'яних згинів або її заступали верхівки сосен, що стриміли вздовж схилів, наче язика вогню. Дорога була вибоїста, але ми наче летіли нею з якоюсь гарячковою поспішністю. Я не розумів, до чого такий поспіх, та, здається, візник був серйозно налаштований не гаяти часу і швидше дійхати до Борго Прунд. Мені казали, що ця дорога влітку в чудовому стані, але після зимових снігопадів її ще не привели до ладу. У цьому плані вона відрізняється від решти карпатських доріг, бо з давніх-давен було заведено, що про них не надто дбають. Господарі не ремонтують їх, щоб турки не подумали, що ті готуються до введення іноземних вояків, і не пришвидшили війни, початок якої і так завжди висить на волосинці. За зеленими величними пагорбами Mittel Land височіли могутні лісисті схили аж до гордих круч самих Карпат. Вони здіймались по обидва боки від нас. Післяобіднє сонце заливало їх, вирізняючи яскраві барви неповторної місцевості: темно-синій і пурпурний у тіні вершин, зелений та бурий там, де змішались трава і скелі. Нескінченні краєвиди зубчатих скель і бескидів губились десь далеко, де поважно піднімались снігові вершини. Місцями, крізь тріщини в горах, у променях західного сонця можна було побачити білосніжний блиск водоспадів. Ми об'їхали підніжжя схилу і побачили засніжену вершину високої гори, яка, здавалось, була прямо перед нами, поки ми піднімались серпантинном вгору. Тут один з моїх попутників торкнувся моєї руки і сказав, побожно перехрестившись: “Дивіться! Істен Шек! Трон Божий!” Ми піднімались все вище і вище нашою нескінченною дорогою, а сонце за нашими спинами поступово сідало. Вечірні тіні почали скрадатися навколо нас. Враження підсилювалось тим, що снігові вершини все ще були освітлені останніми променями і ніби сяяли рожевою прохолодою. Подекуди ми минали чехів та словаків, одягнутих по-місцевому, проте я помітив, що, на жаль, більшість з них були хворі на зуб. На узбіччях було багато хрестів, і коли ми пролітали повз них, всі пасажири хрестились. Часом можна було побачити селянина чи селянку, що повклякали біля капличок, і навіть не обертались, коли ми під'їжджали, ніби були у якомусь стані самовідречення від здатності бачити чи чути зовнішній світ. Я бачив багато для мене нового, наприклад, копиці сіна в гіллі дерев. Де-не-де крізь зелену тендітність листя сяяли сріблом кори прегарні березові гайки. Часто нам зустрічались хури – звичайні селянські вози з довгим змієподібним хребтом, пристосованим до нерівностей дороги. На них сиділи доволі великі групи селян, що повертались додому: чехи у білих кожухах, словаки – у різнобарвних. Ті носили ще довгі палиці, схожі на списи. Вечоріло і стало

---

* Земля, що посередині (нім.).

холоднішати; сутінки, що все густішали, наче зливались в одне з мороком дерев: дубів, буків та сосен. Але в долинах, глибоко між виступами скель, поки ми піднімались на перевал, темні ялини виділялись на фоні пізнього снігу. Коли їхали дорогою, яка була прокладена сосною просікою, дерева, здавалось, змикались над нами. Величезні сірі тіні, що лежали в гіллі, справляли дивно-урочисте враження. Воно нагадувало про думки та похмурі враження, нав'яні увечері, коли останні промені західного сонця дали якусь незвичайну свободу схожим на привиди хмарам і тепер вони безупинно вились долинами Карпат.

Деколи підйом був настільки крутим, що, незважаючи на поспіх візника, коні могли лише повільно йти. Я хотів зійти, щоб пройтись пішки біля них, як це роблять у нас вдома, але візник навіть не хотів чути про це. “Ні, ні, – сказав він, – не треба тут ходити, собаки надто люті”. А потім додав фразу, за якою вгадувався похмурий жарт, бо він озирнувся, щоб піймати схвальні посмішки решти: “Та у вас, напевно, буде досить таких пригод, перш ніж підете спати”. Лише одного разу він зупинився на хвилю, щоб запалити ліхтарі.

Коли споночіло, серед пасажирів помітилось якесь хвилювання; вони один за одним постійно щось казали візнику, ніби спонукали їхати ще швидше. Він немилосердно шмаганув коней довгим батогом і під заохочувальні вигуки примусив їх бігти прудкіше. Потім у темряві попереду я побачив клаптик сірого світла, ніби серед пагорбів була ущелина. Пасажири пошвавішали. Екіпаж несамовито гойдався на великих шкіряних підвісках, наче човен у штормовому морі. Довелося добре триматись. Потім дорога дещо вирівнялась і ми взагалі полетіли.

Гори ніби зсунулись і нависли над нами з усіх боків – ми наближались до Борго. Один по одному пасажири дарували мені різні речі, примушуючи взяти їх з такою поважністю, що я не міг відмовитись. То були різноманітні дивні предмети, даровані з побожністю, добрим словом і благословенням. Це все супроводжувалось дивними рухами, що означали страх, я бачив їх біля готелю в Бистриці – знак хреста і чари проти злого ока.

Так ми гнали, аж раптом візник нахилився вперед, а пасажири повистромлювали голови, уважно вдивляючись в темінь. Було зрозуміло, що щось особливе або відбувалось, або очікувалось. Та, хоч я питав людей, ніхто нічого не пояснив мені. Так продовжувалось, поки ми не побачили просвіт перевалу, що вів на схід. Над головою скупчились темні хмари, в повітрі висіло важке гнітюче передчуття грози. Здавалось, гори поділили небо надвоє, і тепер ми в'їжджали в бурю.

Тепер вже і я виглядав екіпаж, що мав довести мене до графа. Щомиті я сподівався побачити в мороці світло ліхтарів, але всюди було темно. Мерехтіли лише наші власні; в їх променях білою хмарою піднімалась пара від немилосердно гнаних коней. Під колесами було вже видно піщану дорогу, а карета так і не з'явилась. Пасажири сіли на свої місця з радісними виразами на обличчях. То ніби було кепкування над моїм власним розчаруванням. Я вже почав розмірковувати над тим, що мені робити тепер, коли візник глянув на годинник і щось сказав впівголоса до решти так тихо і таким низьким тоном, що я не розчув.

Здається, то було: “На годину швидше”. Потім він обернувся до мене і сказав німецькою, яку знав ще гірше, ніж я: “Екіпажу нема. Пана не чекають, отже, йому доведеться поїхати у Буковину, а завтра зранку приїхати. А ще краще післязавтра.”

Поки він говорив, коні так почали іржати, форкати і кидатись, що візнику довелося добре натягнути віжки. Потім у загальний скрик селян, що почали хреститись, увірвалася коляска, запряжена четвіркою, і перегнала нашу. У світлі наших ліхтарів я помітив, що коні були кольору воронячого крила і неймовірної краси. Ними керував високий чоловік з довгою русою бородою у чорному крилатому капелюсі, що закривав обличчя. Коли він обернувся до нас, було видно лише пару блискучих очей, які на світлі здались червоними.

– Сьогодні ти рано, друже мій.

– Пан англієць поспішав – затнувшись, відповів той.

– Саме тому ти хотів, щоб він їхав у Буковину? Мене не обдуриш. Я знаю все, і в мене швидкі коні.

Він посміхнувся, і світло впало на рішучий вираз дуже червоних губ та гострих, і білих, наче слонова кістка, зубів. Один з пасажирів прошепотів іншому рядок з “Ленори” Бюргера:

“Denn die Todten reiten schnell”.

(Мертві подорожують швидко).

Дивний візник очевидно почув, бо підвів голову, злегка посміхнувшись. Пасажир відвернувся, одночасно зробивши знак двома пальцями, і перехрестився. Чоловік попросив подати мій багаж. Із зростаючим поспіхом мої валізи поставили у коляску. Потім я зійшов з іншого боку диліжанса, бо коляска стояла до нього дуже близько. Візник допоміг мені й я відчув сталь у його потиску; сила в нього повинна бути просто неймовірна. Мовчки він труснув віжками, коні повернули, і ми пірнули в темряву перевалу. Озирнувшись, я побачив у світлі ліхтарів пару, що піднімалась з коней, і постаті моїх колишніх попутників. Вони хрестились. Потім візник лягнув батогами і гукнув, коні слухняно рушили, і подорож до Буковини продовжилась.

Коли вони розчинились у мороці, я відчув мороз по шкірі, мене охопило якесь почуття самотності. Тут мені накинули на плечі плащ, а на коліна ліг плед. Візник мовив до мене бездоганною німецькою:

– Ніч холодна, пане. Мій господар граф наказав мені потурбуватись про вас. Якщо бажаєте, під сидінням є пляшка сливовиці (так називається місцевий сливовий кон’як).

Я не пив, і все ж стало спокійніше просто від того, що вона там лежить. Мене охопило дивне відчуття, я не на жарт налякався. Думаю, якби був якийсь інший вихід, я б не продовжував тієї дивної нічної поїздки.

Коляска впевнено котилась вперед; потім ми повернули в зворотній бік і поїхали ще однією прямою дорогою. Мені здалось, що ми просто їздимо колами. Я зазримітив одне місце і виявив, що моє враження було правильним. Я надумав спитати візника, що це все означає, та не насмівився, бо зрозумів, що в моїй ситуації жодний протест не подіє, якщо така затримка є запланованою. Згодом

мені все ж стало цікаво, скільки пройшло часу. Я запалив сірник і глянув на годинник. Він показував за кілька хвилин дванадцятю. Я занепокоївся, бо мої нещодавні пригоди нагадали поширені забобони про північ. Мене охопив моторошний стан очікування.

На якомусь обійсті, далеко по дорозі, завив пес – протяжно, з мукою, ніби зі страху. Його підтримав ще один, а потім ще і ще, поки вітер, що тихо зітхав на перевалі, не приніс дике завивання. Здавалось, вили пси всієї країни, принаймні, в нічному мороці складалось таке враження. Коні, коли почули таке, натягнули віжки і мало не стали дибки, та візниця лагідно заговорив до них, і вони заспокоїлись, але продовжували тремтіти і раптово зіпріли, наче від несподіваного жаху. Потім здалеку з гір долинуло ще голосніше і страшніше завивання – то були вовки. Воно вплинуло і на мене, і на коней однаково: я хотів вже зістрибнути з коляски і втікати, а вони знову почали ставати дибки і кидатись. Візниця довелось докласти всієї своєї неймовірної сили, щоб вони не понесли.

За кілька хвилин я вже трохи звик до цих звуків, а коні заспокоїлись достатньо для того, щоб візниця зміг зійти і стати біля них. Він гладив і заспокоював їх, шепочучи щось у вуха. Я чув, що так роблять люди, які об'їжджають коней. Його зусилля увінчалися успіхом: коні знову стали керовані, хоч і продовжували тремтіти. Він знову сів на своє місце, труснув віжками, і вони швидко побігли. Цього разу, доїхавши до протилежного кінця перевалу, він різко звернув праворуч на вузьку дорогу.

Незабаром нас оточили дерева, які місцями нависали над шляхом, перетворюючи його на тунель. Знову величезні скелі гордо стриміли над нами з обох боків. Ми не їхали відкритою місциною і все ж чули, як здіймався вітер. Він стогнав і свистів у скелях, гілля хиталось над нашими головами. Стало ще холодніше, почав падати гарний дрібний сніжок. Трохи згодом і нас, і все навколо вкрила біла ковдра. Пронизливий вітер все ще доносив собаче скавчання, хоч воно і слабшало, чим далі ми від'їжджали. Вовків було чути ближче, здавалось, що вони кільцем змикались навколо нас. Я був наляканий до смерті, коні теж були неспокійні, а от візниця ніби нічого не чув. Він постійно озирався навкруги, але я нічого не міг роздивитись у темряві.

Раптом здалеку ліворуч я побачив слабке мерехтіння блакитного полум'я. Тієї ж миті візниця його теж помітив, відразу зупинив коней, сплигнув на землю і зник у п'ятні. Я розгубився, та ще й виття вовків наблизилось. Поки я розмірковував, він несподівано повернувся, сів на місце, і ми поїхали далі. Мабуть, я тоді заснув, і мені це все наснилось, бо все ніби бескінечно повторювалось. Тепер це видається страшним нічним жахіттям.

Одного разу блакитне полум'я з'явилося так близько біля дороги, що я навіть у темряві зміг побачити, що робив візниця. Він швидко підійшов туди, де воно тремтіло – таке слабке, що не освітлювало навіть маленького клаптика землі навколо – зібрав кілька великих каменів і склав їх на купу. Тоді в мене був дивний зоровий обман: хоч візниця стояв перед вогником, він все ж не заступав його, бо я далі міг бачити його мерехтіння. Я дуже налякався, але враження швидко зникло. Я подумав, що очі обдурили мене, бо я надто напружував зір, вдивляючись у темряву.

Потім певний час ми не бачили більше блакитних вогнів і без перешкод летіли в пітьму, а кільце виючих вовків ніби продовжувало звужуватись.

Нарешті візниця пішов далі, ніж ходив досі. Поки його не було, коні почали тремтіти сильніше, ніж раніше, хропти та іржати зі страху. Я не міг зрозуміти причини, бо вовки раптом перестали вити. Саме тоді над гребенем навислої скелі, яка поросла соснами, з-за темних хмар вийшов місяць. При його світлі я побачив навколо нас кільце вовків – білі ікла, висолоплені язики, довгі жилаві лапи, кошлата шерсть. У такій страшній тиші вони лякали у сотні разів більше, аніж коли вили. Я заляк від жаху. Людина лише тоді може зрозуміти глибину таких страхіть, коли опиняється з ними один на один.

Раптом вовки завили, ніби місячне світло якимось дивно вплинуло на них. Коні шарпнулись і стали дибки, озираючись безпомічно величезними від страху очима. На них неможливо було спокійно дивитись. Та живе кільце жаху оточило їх, і вони мимоволі мусили залишатись в ньому. Я покликав візницю, бо, як на мене, єдиним порятунком було спробувати вирватись з оточення і допомогти йому підійти до коней. Я почав кричати і гримати по стінці візка, сподіваючись шумом відлякати вовків з того боку і дати йому можливість наблизитись. Не знаю, звідки він з'явився, але почув його голос, в якому чувся грізний наказ. Я обернувся на звук і побачив його на дорозі. Він розвів довгі руки, ніби змітаючи невидиму перешкоду, і вовки позадкували. У ту мить важка хмара заступила місяць, і ми знову опинились у темряві. Коли я звик до пітьми, візниця вже сівав у коляску, а вовки зникли.

Усе це було вельми дивно і надприродно. Мене охопив невимовний жах, я не міг ні заговорити, ні поворухнутись. Час здавався нескінченним, а ми все їхали у безпросвітному мороці, бо неспокійні хмари заступали місяць. Ми все

піднімались, часом спускались дорогою вниз, та в основному рухались догори. Раптом я усвідомив, що візниця завертає коней у двір величезного зруйнованого замку. У високих чорних вікнах не світився навіть вогник. На тлі осяяного місячним світлом неба виступав зубчатий край напівзруйнованої стіни з бійницями.

Розділ II

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА (продовження)

5 травня.

Я очевидно спав, бо обов'язково помітив би, як ми під'їжджали до такого помітного місця. У пільмі двір здавався величезним. Від нього під високі склеписті переходи вело ще кілька доріг, може, тому він і здавався більшим, ніж насправді. Я ще не мав можливості побачити його вдень.

Коли коляска зупинилась, візниця зіскочив на землю і підставив руку, щоб допомогти мені. І знову я не міг не відчувти його надзвичайної сили. Потиск його руки нагадував сталеві лещата. Якби він захотів, то міг би, граючись, зламати мою руку. Потім він зняв мої валізи і поставив біля мене на землю. Я стояв у масивному кам'яному проході перед величезними старими дверима, що були оббиті великими залізними цвяхами. Навіть при слабому світлі я побачив глибоке карбування на валунах, яке, проте, вже було стерте часом і негодою. Тим часом візниця знову сів на своє місце і труснув віжками. Коні рушили і коляска зникла в одному з темних переходів.

Я залишився на самоті, не знаючи, що чинити далі. На дверях не було ні найменшого сліду дзвоника чи молоточка. А мій голос не пробився б через оті важкі стіни і темні отвори вікон. Здавалось, чекання було нескінченним, і я знов відчув, як в душу наповзають сумніви і страхи. Куди ж я приїхав і до яких людей? В яку ж це сумнівну пригоду я потрапив? Це не було схоже на звичайну ситуацію в житті помічника адвоката, якого скерували пояснити іноземцю процедуру купівлі маєтка у Лондоні. Помічник адвоката! Міні це б не сподобалось. Саме адвокат – бо перед самим від'їздом з Лондона я отримав повідомлення, що іспит я склав успішно. Тепер я сам справжній адвокат! Я почав терти очі й щипати себе, щоб перевірити, чи я не сплю. Все це було наче жахливий кошмар, і щомиті я сподівався, що прокинусь вдома, і побачу крізь завіси як пробивається світанок. У мене часто таке бувало зранку, коли я перепрацьовував напередодні. Але біль від щипка свідчив на користь протилежного, а очі бачили, що я дійсно не сплю і знаходжусь у Карпатах. Я міг лише набратись терпіння і чекати ранку.

Не встиг я прийняти таке рішення, як почув за великими дверима важкі кроки і побачив крізь щілини мерехтіння світла. Загриміли ланцюги, з брязкотом відсунули засуви. Голосно заскреготів ключ у замку, було зрозуміло, що ним тривалий час не користувались. Нарешті двері розчинились навстіж.

У проході стояв високий літній чоловік, обличчя його було чисто виголене, за винятком довгих сивих вусів; з голови до ніг одягнутий в усе чорне без жодної кольорової барви. У руці він тримав старовинну срібну лампу без скла чи скляного абажура; мерехтливе від протягу полум'я кидало довгі тремтливі тіні. Витонченим рухом прависи він запросив мене всередину і сказав бездоганною англійською, хоч і з дивними інтонаціями:

– Ласкаво прошу в мій дім! Заходьте вільно і з власної волі!

Він не ступив назустріч, а стояв наче вкопаний, ніби отой рух перетворив його на камінь. Проте тієї ж миті, коли я переступив через поріг, він рвучко зробив крок до мене і схопив за руку з такою силою, що я аж здригнувся. Більше того, його рука була холодна, як лід – більше схожа на руку мерця, аніж живої людини.

Він знову сказав:

– Ласкаво прошу в мій дім. Заходьте спокійно. Почувайтесь у безпеці. Дайте трохи того щастя, яке принесли з собою.

Сила його потиску так нагадала мені візницю, обличчя якого я не бачив; що на мить я засумнівався, чи це не одна і та сама людина. Щоб переконатись, я спитав:

– Граф Дракула?

– Так, це я, – відповів чоловік, елегантно вклонившись. – Прошу заходити, пане Гаркер. Нічне повітря холодне, а вам обов'язково потрібно повечеряти і відпочити.

Він поставив лампу на виступ у стіні й, взявши мої валізи, заніс їх перш ніж я встиг його випередити. Я було заперечив, але він сказав:

– Ні, пане, ви мій гість. Вже пізно і челяді немає. Дозвольте мені самому допомогти вам влаштуватись.

Він наполіг на тому, аби власноруч віднести мої речі. Ми пішли коридором, потім нагору великими витими сходами, ще одним довгим переходом. Наші кроки важко відлунювали від камінної підлоги. У кінці коридору граф штовхнув масивні двері, і я з радістю побачив яскраво освітлену кімнату. Там стояв накритий для вечері стіл, а у великому каміні палахкотіли, потріскуючи, дрова.

Граф зупинився, поставив на підлогу мої валізи, зачинив двері, а тоді, перетнувши кімнату, відчинив двері до маленької восьмикутної кімнати тільки з однією-єдиною лампою, здається, навіть без вікна. Там він відчинив ще одні двері й рухом запросив мене. Було приємно побачити велику гарно освітлену спальню, яку обігрівав ще один камінь; від нього в димоході глухо гуділо. Граф сам заніс мій багаж і перш ніж піти, сказав:

– Після подорожі вам необхідно привести себе в порядок. Сподіваюсь, ви знайдете все, що потрібно. Коли закінчите, прошу до сусідньої кімнати, там ви зможете повечеряти.

Світло, тепло та люб'язність графа розігнали всі мої сумніви та страх. Я знову став самим собою і згадав, що просто вмираю з голоду. Похапцем переодягнувшись, я пішов до іншої кімнати.

Стіл вже накрили. Господар стояв, прихилившись до кам'яної стіни біля каміня. Він гречно вказав на стіл і мовив:

– Прошу вас, сідайте і вечеряйте. Сподіваюсь, ви пробачите мені, якщо я не приєднаюсь. Я вже пообідав і ніколи не вечеряю.

Я подав йому запечатаний лист, якого мені наказав передати пан Гоукінс. Він розкрив його і уважно прочитав. Потім з люб'язною посмішкою подав мені. Принаймні один уривок мені було надзвичайно приємно прочитати:

“Дуже шкода, що приступ подагри – від цієї хвороби я постійно страждаю – повністю виключає будь-які тривалі подорожі. Але я радий повідомити, що можу послати достойну заміну – людину, якій безмежно довіряю. Це молодий чоловік, повний енергії і дуже здібний, надзвичайно чесний. Він ввічливий і небагатослівний. Працюючи у мене, він змужнів. Він буде готовий допомагати вам на ваше бажання під час перебування у вашому домі й виконуватиме всі ваші вказівки.”

Граф підійшов, і сам зняв кришку зі страви. Я негайно взявся за чудово підсмажене курча. Воно, трошки сиру, салат і дві склянки старого “Токаю” були моєю вечерею. Поки я їв, граф задавав мені безліч запитань, і поступово я розповів йому про всі свої пригоди.

Коли я закінчив вечеряти, господар забажав, аби я підсунув своє крісло до вогню. Він запропонував мені сигару, вибачившись за те, що сам не курить. Нарешті я отримав нагоду роздивитись його. Мушу сказати, обличчя в нього доволі непересічне.

Сильно – дуже сильно – виражений орлиний профіль: високе перенісся вузького носа і особливо широкі ніздрі; благородне опукле чоло. На скронях волосся було мало, хоч лисим він не був. Брови мав надзвичайно густі, що майже змикались на перенісці. Владні вуста, наскільки я зміг побачити крізь густі вуса, мали доволі жорстокий вираз, а зуби видавались неймовірно гострими і виступали з-за губ надзвичайної повнокровності, що свідчила про вражаючу енергію, як на людину його віку. Вуха ж були блідими, а їх верхівки загострені. Підборіддя – широке і сильне, а щоки – мужні, хоч і худі. Загалом складалось враження надзвичайної блідості.

До цього часу я бачив його руки здалеку, коли він тримав їх на колінах; при світлі вогню вони здавались доволі білими і витонченими. Проте тепер я побачив їх зблизька – грубі, широкі долоні з короткими пальцями. Мене здивувало, що на долонях росло волосся. Нігті були довгі, тверді й гострі. Коли граф нахилився і торкнувся мене, я не міг стриматись, щоб не здригнутись. Можливо, через неприємний запах з рота, але мене так почало нудити, що я не міг цього приховати, як я не намагався. Граф, безперечно, помітив це, бо відсунувся з похмурою посмішкою, що виразніше, ніж дотепер, показала його виступаючі зуби, і сів на своє місце з іншого боку каміна. Ненадовго запанувала мовчанка. Коли я глянув у вікно, я побачив перші тьмяні смужки світанку. Все навколо ніби заціпеніло, але я почув десь у долині завивання вовків. Очі графа блиснули:

– Прислухайтесь! Діти ночі. Що за музика!

Побачивши, здається, незрозумілий для нього вираз мого обличчя, він продовжив:

– О, ви, мешканці міста, не зрозумієте почуттів мисливця.

Потім він встав і сказав:

– Ви, напевно, втомлені. Ваша спальня готова, завтра ви можете спати, скільки забажаєте. Мене не буде до вечора, тому спіть і нехай вам насняться приємні сни!

Елегантно вклонившись, він відчинив двері до восьмикутної кімнати, і я пішов до своєї спальні...

Навколо мене вирує море цікавості. Я сумніваюсь. Я боюсь. У мене з'являються дивні думки, яких я ще сам не можу усвідомити до кінця. Господи, спаси мене, хоча б задля тих, кого я люблю!

7 травня.

Ще рано, але я відпочив і приємно провів день. Я довго спав і прокинувся сам. Одягнувшись, я пішов до кімнати, де ми вечеряли. На столі стояв холодний сніданок, кава у кавнику була гаряча, бо стояла на каміні. На картці було написано:

“Мушу трохи відлучитись. Не чекайте на мене. Д.”

Отож я сів і з задоволенням з'їв поживний сніданок. Потім спробував покликати челядь, але не знайшов дзвінка. Без сумніву, будинок має багато недоліків, незважаючи на ознаки неймовірної розкоші, що оточувала мене. Столові прибори з золота були надзвичайно гарної роботи і коштували, напевно, немало. Гардини і оббивка крісел та диванів, завіси над моїм ліжком дуже дорогі й незрівнянної якості. Вони, напевно, мали казкову вартість, коли їх пошили, бо їм вже сотні років, але стан їх бездоганний. Щось подібне я бачив у Гемптонському суді, але там вони витерті, старі та пошкоджені міллю. Проте в жодній кімнаті я не бачив дзеркала. У мене на столі не було навіть маленького дзеркальця. Мені довелось дістати своє, щоб мати змогу чи поголитись, чи зачесатись. Я не бачив ще жодного служника і не чув нічого навколо замку, окрім вовків.

Коли я закінчив їсти, не знаю, назвати це сніданком чи обідом, бо було вже між п'ятою і шостою, я спробував знайти щось почитати, бо не хотів йти оглядати замок без дозволу графа. У кімнаті не було ні книги, ні газети, жодного друкованого аркуша. Тоді я відчинив ще одні двері й потрапив у щось схоже на бібліотеку. Двері навпроти моїх я теж спробував відчинити, але вони були замкнені.

У бібліотеці, на превелике своє задоволення, я знайшов вщент заповнені неймовірною кількістю англійських книжок полиці й переплетені томи журналів та газет. Посередині кімнати стояв столик, завалений англійськими журналами та газетами, але серед них не було нових видань. Книги були найрізноманітнішої тематики: історія, географія, політика, політекономія, ботаніка, геологія, право. Всі вони були про Англію, її життя, побут і звичаї. Були навіть такі довідники, як “Довідник Лондона”, офіційні урядові видання та довідники урядових установ, “Альманах Уітакера”, реєстри армії та флоту і, що принесло особливе задоволення – “Реєстр юристів”.

Коли я переглядав книги, двері відчинились і увійшов граф. Він тепло привітався, поцікавившись, чи добре я відпочив. Потім сказав:

– Я радий, що ви знайшли цю кімнату, бо, переконаний, тут для вас є чимало цікавого. Ці друзі (він поклав руку на книги) служили мені вірно. За останні кілька років, з тих пір, коли я вирішив поїхати в Лондон, вони принесли мені багато задоволення. З їх допомогою я вивчив вашу величну Англію, а знати її – означає любити. Я нетерпляче чекаю того моменту, коли зможу пройти переповненими вулицями вашого неймовірного міста, опинитись у самому вирі суєти людства, розділити його життя, його зміни, його смерть – все те, що робить його таким, яким воно є. Та, на жаль, я вчу вашу мову лише по книгах. З вашою допомогою, друже мій, я сподіваюсь навчитись нею розмовляти.

– Але ж, графе, – мовив я, – ви знаєте і розмовляєте англійською бездоганно.

– Дякую, друже мій, – вклонився поважно граф, – за таку люб'язність, але, боюсь, що поки що я пройшов небагато тією дорогою, яку мушу пройти. Звичайно, я знаю граматику і слова, але не знаю, як їх вживати.

– Все ж, – заперечив я, – ви чудово розмовляєте.

– Ні, ні, – відповів граф, – я просто знаю, що якби я приїхав до Лондона і заговорив, всі б зрозуміли, що я іноземець. Мені цього мало. Тут я дворянин, я – боярин. Прості люди знають мене, тут я господар. Але чужа людина в чужій країні – ніхто. Її ніхто не знає, а, отже, і не зважає на неї. Я хочу бути, як усі, щоб ніхто не зупинявся, коли побачить мене, або перерве розмову, коли я заговорю, щоб сказати: “Ха-ха! Іноземець!” Я надто довго був паном і хочу ним бути надалі, або принаймні, щоб ніхто не був паном наді мною. Ви приїхали сюди не лише як повірений мого друга Пітера Гоукінса з Екзетера, аби розповісти мені про мій новий масток у Лондоні. Я сподіваюсь, ви залишитесь тут на певний час, щоб я міг у розмовах з вами вивчити англійську інтонацію. Я б просив вас вказувати навіть на найнезначніші помилки. Прошу вибачити мені за тривалу відсутність сьогодні, але, сподіваюсь, ви зрозумієте людину, в якій безліч справ.

Звичайно, я відповів, що буду радий допомогти, чим зможу, і спитав, чи можу я відвідувати бібліотеку в будь-який час. Він відповів згодою і додав:

– Ви можете піти куди завгодно, крім зачинених кімнат, але, не сумніваюсь, ви б і не захотіли туди заходити. Річ у тім, що справи є такими, якими вже є, і якби ви дивились моїми очима і знали те, що знаю я, ви б зрозуміли мене краще.

Я відповів згодою, а він продовжив:

– Ми в Трансільванії, а Трансільванія – це не Англія. Наші традиції – не ваші, ви побачите багато дивного. Ба! З того, що ви мені розповіли, вам дещо вже відомо про дивацтва, які можуть тут траплятись.

Це дало поживу для подальшої розмови. Зрозумівши, що він не проти поговорити, принаймні задля самої розмови, я задав йому багато запитань стосовно побаченого. Часом він ухилився від теми або повертав розмову, вдаючи, ніби не розуміє. Та в основному я отримав цілком відверті відповіді. Поступово я посміливішав настільки, що спитав його про дивні події попередньої ночі, наприклад, чому візниця йшов туди, де з'являлось блакитне полум'я. Чи правда, що воно вказувало, де сховане золото? Граф пояснив, що люди вірять у те, ніби в одну ніч в році – власне в ту ніч, що була напередодні – коли розгулюються всі злі сили, над місцями, де закопано скарб, виникає таке полум'я:

– А в тому, що скарби було сховано саме у тій місцевості, через яку ви проїжджали минулої ночі, можна не сумніватись. Адже саме за цю землю століттями воювали волохи, сакси і турки. Тут не залишилось жодного клаптика землі, яку не зросила кров людей: захисників чи загарбників. Колись давно були неспокійні часи – австрійці та угорці приходили хмарами. Їх зустрічали захисники: чоловіки й жінки, старі й діти. Вони чекали на скелях над стежками, сподіваючись знищити ворога штучними обвалами. Коли ж нападники перемогли, їм майже нічого не дісталось. Все сховала рідна земля.

– Але ж, як тоді це все ще ніхто не знайшов? – спитав я. – Адже місця сховків позначають блакитні вогники, досить лише піти і глянути.

Посмішка графа оголила ясна, дивно блиснули довгі гострі ікла:

– Бо тутешній селянин у душі – боягуз і дурень! Ці вогники з’являються лише однієї ночі. І саме в цю ніч жодна душа навіть не ступне на вулицю, якщо без цього можна обійтись. А навіть якби хто і вийшов, він не знав би, що має робити. Бо навіть чоловік, про якого ви мені розповіли, який позначав місця, де бачив вогні, не знайшов би своїх позначок вдень. Ладен закластись, ви б не потрапили в ті місця знову?

– Отут маєте рацію, – відповів я, – не маю навіть гадки.

Потім розмова звернула в інше русло. Нарешті граф сказав:

– Ну, тепер розкажіть про Лондон і про маєток, який ви для мене знайшли.

Вибачившись за свою забудькуватість, я пішов у свою кімнату за паперами. Поки я розкладав їх, у сусідній кімнаті почулось дзенькотіння порцеляни і столових приборів. Проходячи повз, я помітив, що стіл прибрали і запалили лампу, бо на той час було вже зовсім темно. В кабінеті, чи то бібліотеці вже було світло; граф лежав на дивані й читав, щоб ви подумали, “Путівник Бредшоу”. Коли я увійшов, він прибрав зі столу книги та папери, і ми разом заглибились у найрізноманітніші плани, документи та цифри. Його цікавило все, він задавав мені безліч запитань про маєток та його околиці. Було очевидно, що він задалегідь дізнався усе, що міг, бо в кінці розмови знав незрівнянно більше, аніж я сам. Коли я зізнався йому в цьому, він відповів:

– Але ж, друже мій, хіба не повинно саме так і бути? Коли я поїду туди, я буду один, а мого друга Гаркера Джонатана – о, перепрошую, це у нас прізвище ставлять перед ім’ям – мого друга Джонатана Гаркера не буде біля мене, щоб виправити мене і допомогти. Він буде в Екзетері за тридев’ять земель, працюючи, можливо, над юридичними документами ще з одним моїм другом Пітером Гоукінсом. Отак!

Ми детально розглянули процес купівлі маєтку в Пурфліті. Коли я розповів йому все, він підписав необхідні документи, і я написав як додаток до них лист пану Гоукінсу. Граф почав розпитувати, як мені вдалось знайти таке вдале місце. Я прочитав йому записи, зроблені під час пошуків. Додаю їх сюди:

“У Пурфліті на бічній дорозі я наштовхнувся саме на таку будівлю, яка повинна підійти. Старе потріпане оголошення сповіщає про продаж. Будівля оточена високим старовинним муром з важкого каменю. Безумовно – ремонту тут не було впродовж багатьох років. Зачинені важкі дубові ворота окуті залізом, пошкодженим іржею.

Маєток називається Карфакс, очевидно, варіант старого “Quatre Face”, бо чотири стіни будинку дивляться точно на чотири сторони світу. Загалом його площа становить близько двадцяти акрів, повністю оточених вже згаданим кам'яним муром. Там росте багато дерев, тому часом парк видається похмурим. Є також глибокий темний ставок, чи то озерце, яке, без сумніву, підживлюють джерела, бо вода чиста і витікає такими ж об'ємами. Будинок дуже великий і будується, здається, ще з часів середньовіччя, бо одна частина збудована з надзвичайно масивного каменю; там нагорі є лише кілька вікон, захищених щільними ґратами. Здається, та частина належала до головної башти, яка стояла біля старої каплиці чи то церкви. Мені не вдалось туди ввійти, бо в мене не було ключа від дверей, що вели туди з будинку, зате я сфотографував її своїм “Кодаком” з усіх боків. До маєтку додавали землі, але настільки невпорядковано, що можна лише здогадуватись про його площу. Поблизу стоїть лише кілька будинків. Один з них з'явився нещодавно, в ньому влаштували притулок для душевнохворих. Проте з угідь його не видно.”

Коли я закінчив, граф сказав:

– Добре, що будинок старий і великий. Я особисто належу до старовинного роду, необхідність жити у новому будинку вбила б мене. Будинок не можна обжити за один день. І, зрештою, століття складається не з кількох днів. Також приємно, що там є старовинна каплиця. Нам, дворянам Трансільванії, не сподобалось би, що наші кості будуть лежати біля костей простих смертних. Мені не потрібні веселощі та забави, ані яскрава пишнота сонячного світла чи дзюркотіння струмків – все те, що звеселяє молодих та радісних. Я вже не молодий. Моє серце, що незліченними роками оплакувало мертвих, не хоче сміятись. Окрім того, стіни мого замку зруйновані; у ньому багато тіні, серед розбитих укріплень і з вікон свище холодний вітер. Мені подобаються тіні й затінки, подобається бути наодинці з думками, коли я цього хочу.

Чомусь слова графа і вираз його обличчя ніби дисгармоніювали, а може, то тип його обличчя перетворив його усмішку на злісну і похмуру гримасу.

Незабаром він вибачився і пішов, попросивши, щоб я зібрав усі папери. Його не було досить довго, і я почав розглядати книги. Серед них був атлас, відкритий, звичайно ж, на Англії; здається, картою користувались досить часто. Я побачив у кількох місцях маленькі кружечки. Придивившись уважніше, я виявив, що один був на сході від Лондона, саме там де знаходився його новий маєток. Два інших були: Екзетер і Уїтбі на узбережжі Йоркшира.

Минула майже година, перш ніж граф повернувся.

– О, – сказав він, – все з книжками? Добре. Але не можна завжди працювати. Ходімо, мені переказали, що ваша вечеря готова.

Він взяв мене під руку і провів у сусідню кімнату, де на столі вже стояла неперевершена вечеря. Перепросивши, граф знову відмовився вечеряти, бо вже пообідав, коли виїжджав із замку. Але, як і напередодні, він сидів зі мною і розмовляв. Як і минулого вечора, я закурив сигару, а граф говорив, задавав питання на усі можливі теми; і так година за годиною. Я розумів, що було дуже

* Чотири обличчя (франц.).

пізно, але нічого не казав, бо відчував обов'язок йти назустріч побажанням господаря замку. Мені не хотілось спати, бо вчора я довго відпочивав і це додало мені сил. Але я не міг не відчути отого заціпеніння, яке охоплює людину перед світанком, це наче зміна між припливом і відпливом. Кажуть, що люди при смерті помирають зазвичай насвітанку або між припливом і відпливом. Той, кому відомо, що таке при потребі не спати, спостерігав таку зміну в повітрі, а тому повірять мені. Раптом ми почули неприродно різке пійняння півня, яке принесло чисте ранкове повітря. Граф рвучко піднявся і сказав:

– Ну от, знову ранок! Який я неухажливий – не даю вам відпочити. Не розповідайте про мою нову країну Англію так цікаво, бо я забуваю, як швидко летить час.

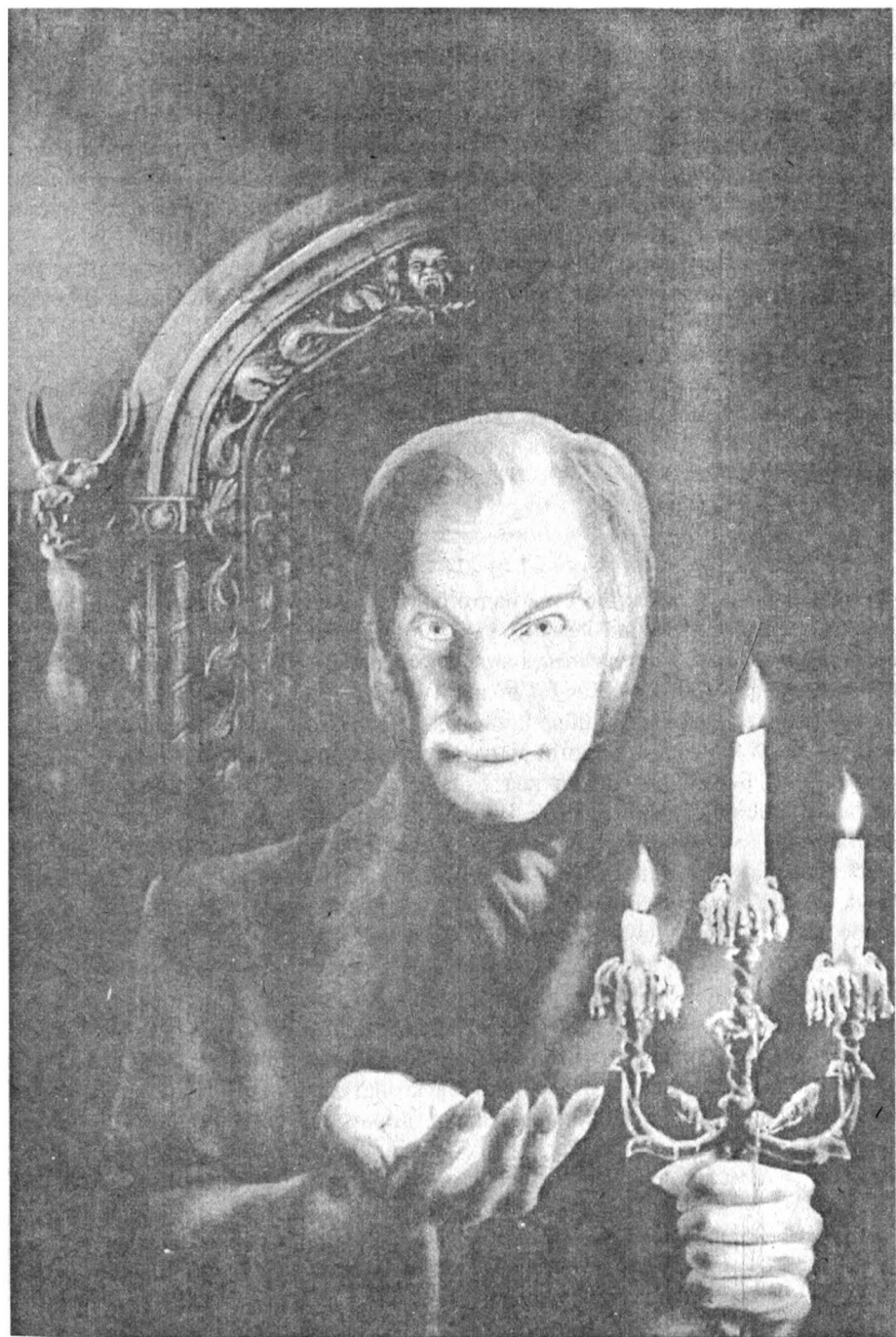
Він шанобливо вклонився і залишив мене.

Я пішов у свою кімнату і розсунув штори. За вікном не було нічого особливого, бо воно виходило у двір. Тільки в ранковому небі витала тепла світанкова імла. Я знову закрити штори і записав у щоденник враження про минулий день.

8 травня.

Нещодавно я боявся, що став надто багатослівним, ведучи свій щоденник. Але зараз не шкодую, що не гребував дрібницями, бо навколо цього замку і всього, що є у ньому, відчувається щось дуже дивне – настільки дивне, що мене це не може не бентежити. Хоч би я живий вибрався звідси або краще б і взагалі не приїжджав. Може, оте дивне нічне життя дається знаки. Але, якби ж то й усього! Якби я мав з ким поговорити, мені б було легше! Але нікого! Лише граф, а він!.. Боюсь, я – єдина жива душа в цьому замку. Треба спиратись лише на факти – це підбадьорить мене. Не можна дозволити уяві розгулятись. Якщо це станеться – мені кінець. Тепер про те, як усе є, або, принаймні, як мені здається.

Я проспав лише кілька годин. Відчуваючи, що спати більше не можу, я встав. Повісивши дзеркальце біля вікна, почав голитись. Раптом на плече лягла рука і голос графа сказав: "Доброго ранку!" Я здригнувся, бо, на диво, не помітив його, хоч у дзеркалі було видно усю кімнату за моєю спиною. Через це я трохи порізався, але не помітив відразу. Привітавшись з графом, я повернувся до дзеркала, щоб переконатись, що мені все привиділось. Цього разу не могло бути жодного сумніву, бо він стояв біля мене, я бачив його за плечем. Але у дзеркалі не було його відображення! Було видно всю кімнату, але нікого, крім мене самого. Це мене налякало і, доповнюючи все те дивне, що я вже бачив, посилило незрозуміле почуття збентеженості, яке завжди мене охоплює, коли граф поруч. Тієї миті я помітив, що поріз кровить; цівочка крові побігла по підборіддю. Я поклав лезо і обернувся, щоб взяти пластир. Коли граф побачив моє обличчя, у його очах спалахнула якась пекельна несамовитість, і він раптом схопив мене за горло. Я відсахнувся, і його рука торкнулась намиста, на якому висів хрестик. Лютя в очах зникла настільки швидко, що важко було уявити, що ще мить тому вона була.

– Будьте обережні, – сказав він, – бачите, як ви порізались. У цій країні це небезпечніше, ніж ви думаєте.

Потім він схопив дзеркало і продовжив: –

– А це – нікчемна річ, яка винна у всьому. Нечестива забавка людської марноти. Геть!

Відчинив важке вікно одним рухом неймовірної сили руки і пошпурив його. Воно розсипалось на тисячі друзок на кам'яних плитах двору. А він пішов, не мовивши ні слова. Дуже неприємно, бо не знаю, як тепер буду голитись, хіба що дивитись в годинникове скло чи дно тазика, на щастя, він металевий.

Коли я прийшов у їдальню, сніданок був готовий, але графа не було. Довелось снідати на самоті. Дивно, але я ще жодного разу не бачив, щоб граф їв чи пив. Без сумніву, дуже дивний чоловік! Після сніданку я пройшовся трохи замком, вийшов на сходи і потрапив до кімнати, що виходила на південну сторону. Від краєвиду просто захоплювало дух; звідти, де я стояв, можна було все добре роздивитись. Замок стояв на самісінькому краю жакливої прірви. Камінь, кинутий звідси, пролетів би з тисячу футів, нічого не торкнувшись! Куди сягало око, простягалось море зелених верхівок дерев, подекуди з просвітами, де були ущелини. У хащах вилися срібні ниті річок.

На жаль, настрій розповідати про красу місцевості зник, коли я почав досліджувати замок далі. Двері, двері, всюди двері, і всі замкнені на ключ і на засув. Крім вікон, зі стін замку не було жодного виходу.

Замок – справжнісінька тюрма, а я – в'язень!

Розділ III

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА (продовження)

Коли я зрозумів, що мене ув'язнено, мене наче охопило шаленство. Я бігав сходами, намагаючись відчинити двері та виглядаючи з усіх вікон, які тільки знаходив. Але з часом розуміння власного безсилля пересилило все решта. Озираючись на кілька годин назад, мені здавалось, що на певний час я збожеволів, бо поведився, як шур, який потрапив до пастки. Потім, зрозумівши, що нічого не можу вдіяти, я заспокоївся – як ніколи в житті – і почав міркувати, що робити далі. І все ще думаю, але поки що до жодного певного рішення не дійшов. Лише щодо одного я певен: не варто, щоб граф здогадався про мої думки. Він чудово знає, що я тут в'язень. А оскільки він сам це влаштував і, без сумніву, має свої причини для цього, він не сказав би мені правди, якби я йому все розповів. Наразі, єдине, що я можу зробити – це тримати те, що знаю, і свої страхи при собі, а очі – відкритими. Мене або дурить, наче малу дитину, мій власний страх, або ж я у відчайдушному становищі. Якщо останнє – правда, мені знадобиться весь тверезий глузд, що в мене є.

Ледве я встиг прийняти таке рішення, внизу зачинили важкі двері – повернувся граф. Він не пішов відразу до бібліотеки, а коли я навшпиньки підійшов до своєї кімнати, то побачив, як він стелить ліжко. Це було незвично,

але тільки підтвердило мої попередні підозри – у замку немає прислуги. Коли пізніше крізь шпару в завісах дверей я побачив, що він накриває на стіл у їдальні, я остаточно переконався в цьому. Бо, якщо граф робить все те, що мала б робити челядь, значить, нікого іншого просто немає. Це мене налякало, бо в такому разі граф був тим кучером, який привіз мене у замок. Просто жах! Якщо так, то хто ж він такий, якщо може керувати вовками, просто мовчки піднявши руку? Чому всі ті люди в Бистриці й пасажири диліжанса так переживали за мене? Чому давали мені хрестики, часник, шипшину, горобину? Господи, благослови ту добру жінку, яка одягнула мені на шию хрестик! Він приносить спокій і силу, коли я торкаюсь його. Дивно, що річ, яку мене вчили не схвалювати і вважати ідолопоклонництвом, може допомагати в хвилини самотності та біди. Чи справа в самій суті предмету чи це просто символ, відчутна допомога, що приносить душевну злагоду і спокій? Колись, якщо матиму можливість, я обов'язково поміркую про це і, можливо, зміню свою думку. А зараз я повинен якомога більше дізнатись про графа Дракулу, тоді я зможу більше зрозуміти. Може, сьогодні він розповість про себе, якщо я спрямую належним чином розмову. Але треба бути дуже обачним, аби не викликати підозри.

Північ.

Ми з графом довго розмовляли. Я спитав його щось з історії Трансільванії, і він помітно пожвавішав. Коли він розповідав про події і людей, а особливо про битви, складалося враження, що він був присутній там. Потім він пояснив це тим, що для боярина честь роду та імені є його честю, що їх слава – це його слава, їх доля є і його долею. Коли він розповідав про свій рід, то завжди казав “ми” і майже завжди в множині, як король. Шкода, що я не записав дослівно його розповідь, бо для мене це було надзвичайно цікавим. Здавалосьь, в його розповіді була вся історія країни. Він розпалився, почав ходити по кімнаті, смикаючи довгі білі вуса, брав у руки все, що потрапляло на очі, ніби хотів поламати. Я запишу якомога точніше один уривок з того, що він розповів. Це свого роду історія його народу:

“Ми, шекели, маємо право пишатись, бо в наших жилах тече кров багатьох хоробрих народів, які левами боролись за першість. Сюди, у вир європейських народів, з уграми з Ісландії прийшов дух боротьби, який дали їм Тор і Один, це він вів страшну лють берсеркерів на узбережжя Європи, та й Азії і Африки теж, поки люди не почали думати, що прийшли перевертні. А коли вони прийшли сюди, вони знайшли гунів, які у войовничому шаленстві змітали все на своєму шляху, наче живе полум'я. А гинучі народи вважали, що в жилах завойовників тече кров тих старих відьом, яких вигнали зі Скіфії, і які з'єднались з дияволами в пустелі. Дурні! Який диявол чи відьма були величнішими за Аттілу, чия кров тече в цих жилах?” – підняв він руки. “Хіба дивно, що ми були народом-завойовником, що мав власну гордість? Що, коли мадяри, ломбардійці, авари, болгари чи турки тисячами йшли на наші кордони, ми відбивали їх? Хіба дивно, що коли Арпад і його легіони пройшли блискавичним походом Угорщину, на

кордоні він зустрів нас і, що тут розбили Гонфоглали? Що коли угорська повинь відкотилась на схід, мадяри-переможці визнали шекелів рівними собі, й саме їм було доручено на сотні років охорону кордону з турками? Ба, навіть більше, вони стали незмінними охоронцями, бо, як кажуть турки: “вода спить, а ворог – ніколи”. Хто з більшою готовністю протягом віку чотирьох націй приймав “закривавлений меч” чи на войовничий заклик збирався під королівськими штандартами? Коли було відплачено за ганьбу мого народу, ганьбу після Косовської битви, коли знамена волохів і мадяр впали на коліна перед турецьким півмісяцем? Хто ж, як не Войвод, один з мого роду, перейшов Дунай і побив турка на його власній землі? Це був справжній Дракула! Хіба не його негідник-брат, коли сміливець потерпів поразку, продавав своїх людей у рабство, кидаючи їх у позорище ярма? Це ж цей Дракула надихнув одного з своїх потомків – навіть у старшому віці – продовжувати ходити походами на Туреччину. А він, незважаючи на поразки, ішов знову, знову і знову, хоч і повертався один з кривавого побоїща без своїх воїнів, бо знав, що тільки він може здобути перемогу! Кажуть, що він думав лише про себе. Ха! Яка користь з селян без полководця? Чим може закінчитись війна, якщо ними не керує такий розум і серце? Знову ж таки, коли після битви під Могачем ми скинули угорське ярмо, саме ми – потомки Дракули – керували своїм народом, бо наші душі не могли змиритись з тим, що ми – раби. Ох, юначе, шекели і Дракула – їх кров, розум і меч – можуть пишатись своїми титанічними досягненнями, такого ніколи не досягнуть ні Габсбурги, ні дім Романових. Дні війни пройшли. Зараз, у часи безчесного миру, кров стала надто цінною, а слава давніх народів здається вигадкою, коли розповідаєш про неї.”

На той час вже настав ранок, і ми пішли спати. (Цей щоденник страшно нагадує початок “Тисячі й однієї ночі”, бо все закінчується з п'янням півня, або ж коли з'являється привид Гамлетового батька.)

12 травня.

Починаю з беззаперечних фактів, голих, мізерних фактів, підкріплених книгами та цифрами. Не треба плутати їх з враженнями, що ґрунтуються лише на моїх власних спостереженнях чи спогадах. Вчора ввечері, прийшовши зі своєї кімнати, граф почав питати мене про юридичні справи і належне проведення певних задумів. Я провів нудний день за книгами і просто, щоб чимось зайняти думки, пройшовся по питаннях з лінкольнського екзамену. У розпитуваннях графа спостерігався певний логічний ланцюжок, то ж спробую записати їх у тій самій послідовності. Це може мені згодом знадобитись.

Спочатку він спитав, чи дозволяється в Англії мати двох чи більше адвокатів. Я пояснив, що при бажанні можна мати і десять. Але нерозумно залучати до однієї справи кількох юристів, бо діяти все одно може лише один, а міняти їх означало б йти проти своїх власних інтересів. Здається, граф все зрозумів правильно і спитав, чи важко на практиці мати одного консультанта, скажімо, для банківських справ, а іншого – для перевезень, у випадку, якщо потрібна особиста присутність у віддаленому від фінансового радника місці. Я попросив

його уточнити, що саме він хоче знати, щоб раптом не дати йому неправдивої інформації. Отож, він розповів наступне:

– Наведу приклад. Ваш і мій друг, пан Пітер Гоукінс, сидючи в тіні прегарного костюла в Екзетері далеко від Лондона, купує для мене, з вашою допомогою, маєток у Лондоні. Чудово! Скажу чесно, щоб у вас раптом не викликало підозри, чому я скористався послугами людини, що так далеко живе від Лондона, а не когось місцевого – причиною цього було те, щоб виконувались лише мої бажання. А оскільки мешканець Лондона може мати власні інтереси чи допомагати знайомому, я пішов у пошуках агента так далеко для того, щоб він працював лише на мене. Ну от, наприклад, оскільки я займаюсь різними справами, то хочу відправити товар, скажімо, в Ньюкасл, Дарем, Гарвіч чи Дувр. Чи не легше буде просто акредитуватись в одному з цих портів?

– Звичайно, так простіше, – відповів я, – але агенти створили систему допомоги один одному, а тому такі завдання на місці можуть виконуватись згідно з вказівками іншого юриста. Клієнт, довіривши свої справи одному агенту, впевнений, що його побажання завжди виконуватимуться без ускладнень.

– Але я можу спокійно все зробити і сам, чи не так?

– Безперечно, – відповів я, – так часто роблять люди, які не хочуть, щоб хтось знав усе про їх справи.

Графа це задовольнило і він спитав, яким чином можна отримати акредитацію, які папери для цього потрібно, які можуть виникнути ускладнення, і як їх можна попередити. Я все пояснив йому, як міг, і в мене склалось враження, що він міг би стати хорошим юристом, бо не залишилось жодної деталі, про яку він би не подумав чи яку б не передбачив. Як на людину, яка ніколи не була в Англії і не вела жодних серйозних справ, його знання і кмітливість просто вражали.

Коли граф почув усе, що його цікавило, а я підкріпив усі відомості інформацією з книг, що були в моєму розпорядженні, він раптом встав і спитав:

– Ви писали вже нашому другу пану Пітеру Гоукінсу після свого першого листа? Може, ще комусь?

– Ні, – відповів я з гіркотою в душі, – у мене не було можливості відіслати їх.

– Тоді пишіть, друже мій, – сказав граф, кладучи свою важку руку мені на плече. – Напишіть пану Гоукінсу чи ще комусь. І повідомте, будь ласка, що ви будете тут ще місяць.

– Ви хочете, щоб я настільки залишився? – спитав я, а всередині все аж похололо від самої думки.

– Мені б цього дуже хотілося. Я не прийму відмови. Коли ваш керівник, роботодавець, називайте як хочете, послав когось від свого імені, він брав до уваги лише мої потреби. Я ж не переступив жодних меж?

Мені залишалось лише схилити голову на знак згоди. Це була справа пана Гоукінса, а не моя, тому доводилось брати до уваги лише його. Крім того, коли граф Дракула говорив зі мною, у його очах і поведінці було щось таке, що нагадало мені: я – в'язень, а тому і виходу в мене немає. Граф прочитав свою перемогу в моєму поклоні й свою перевагу в збентеженому виразі мого обличчя і одразу ж скористався ними, але у своїй лагідній манері, без натиску:

– Сподіваюсь, друже мій, у своїх листах ви не згадуватиме нічого, окрім ділових питань? Ваші друзі, безперечно, зрадіють, коли дізнаються, що у вас усе добре, і що ви з нетерпінням чекаєте зустрічі з ними.

Граф подав мені три аркуші й конверти. Вони були з найтоншого закордонного паперу. Коли я глянув на них, а потім на графа, на його спокійну посмішку, що відкривала гострі ікла над нижньою губою, я зрозумів ясно, так ніби він сказав це, що мені варто зважати, про що я пишу, бо він зможе прочитати. Тому я вирішив написати зараз лише ділові листи, а потім таємно, детальніше – пану Гоукінсу, а також Міні, бо їй я можу листа застенографувати. Граф його не зрозуміє, навіть коли і побачить. Я написав два листа і сів читати книжку; граф тим часом зробив кілька нотаток, послуговуючись книгами на столі. Потім взяв мої листи, поклав біля письмового приладдя і вийшов. Тієї ж миті, коли за ним зачинились двері, я перехилився і підняв аркуші, що лежали лицем вниз. Мене не мучило сумління, бо за таких обставин я відчув, що мушу захищатись, як тільки можу.

Один лист було адресовано Самуелю Ф. Біллінгтону, вул. Кресент 7, Уїтбі, другий – пану Льойтнеру у Варну, третій – в “Коутс і Ко” у Лондон, і четвертий – панам банкірам Кльопштоку і Більройту в Будапешт. Другий і четвертий ще не були заклеєні, я вже хотів прочитати їх, коли ручка дверей повернулась. Я ледве встиг покласти листи на місце і взяти свою книгу, перш ніж граф увійшов у кімнату ще з одним листом. Він акуратно запечатав усі листи, потім обернувся до мене і сказав:

– Сподіваюсь, ви пробачите мені, але в мене сьогодні багато іших справ. Ви знайдете усе, що вам потрібно.

Біля дверей він затримався на мить, озирнувся і сказав:

– Дозвольте дати вам одну пораду, мій юний друже, або ні, дозвольте застерегти вас з усією можливою серйозністю: якщо ви підете з цих кімнат, у жодному разі не спіть ніде в замку. Він старий, тут багато спогадів. Тому, хто необачно засне, насняться погані сни. Будьте обережні! Якби раптом вас почав заповоняти сон – негайно повертайтеся у свою кімнату чи сюди, бо лише тут ваш відпочинок буде безпечний. Якщо ж ви не візьмете це до уваги ... – він закінчив говорити моторошним рухом, ніби вмивав руки. Я все зрозумів. Єдине, в чому сумнівався – чи є сни жахливіші за ті надприродні, страшні тенета похмурих таємниць, які огортали мене.

Пізніше.

– Я підтверджую останні написані слова, але цього разу не маю жодних сумнівів. Я не боюсь спати ніде в цьому замку, тільки б там не було його. Я повісив хрестик у головах ліжка – здається, так мені буде менше снитись поганого. Там він і залишиться.

Коли граф пішов, я повернувся до своєї кімнати. Згодом, не чуючи нічого, я вийшов і піднявся кам'яними сходами до вікна, яке виходило на південь. У тому просторі, порівняно з вузькою тьмою двору, було якесь відчуття свободи, хоч яка б вона не була для мене недосяжна. Виглядаючи з вікна, відчув, що я дійсно

в'язень. Хоч вже була ніч, мені захотілось ковтнути свіжого повітря. Здається, нічне життя вже дається взнаки. Мені зраджує витримка. Я лякаюсь власної тіні, мене постійно переслідують жахіття. Бачить Бог, у цьому проклятому замку є всі підстави для страху! Я дивився на широчінь, яка купалась у м'якому жовтому світлі місяця, поки не стало видно як вдень. Те світло розмивало обриси далеких схилів, тіні долин і оксамитову чорноту проваль. Така краса трохи підбадьорила мене, у кожному подихові я відчував мир і спокій. Коли я виглянув з вікна, око піймало якийсь рух поверхом нижче і трохи ліворуч. Судячи з розташування кімнат, туди виходили вікна графа. Вікно, біля якого я стояв, було високе і глибоке, з кам'яним поперечником. Воно не було розбите, хоч і носило сліди погоди, але шиби не бачило вже багато років. Я сховався за кам'яною перегородкою і обережно визирнув.

Тієї ж миті я побачив, як з вікна висунулась голова графа. Обличчя я не бачив, але впізнав його по шиї і рухах спини та рук. Власне руки я не міг не впізнати, бо мав багато нагод, щоб вивчити їх. Спочатку мене це зацікавило і здивувало – наскільки дріб'язкові речі можуть цікавити і дивувати в'язня. Але я одразу ж відчув жах і відразу, коли побачив, що чоловік повільно висунувся з вікна і почав сповзати по замковій стіні над отою страшною прірвою *обличчям вниз*. Плащ широкими крилами розвівався за спиною. Спочатку я не повірив власним очам, подумав, що, може, мене обдурило місячне сяйво, якась незрозуміла гра тіней. Але коли я придивився, то зрозумів, що помилки не може бути. Я бачив, як пальці рук і ніг чіплялись за каміння, з якого негода повністю вимила вапняний розчин. Використовуючи будь-який виступ чи нерівність, граф доволі швидко спускався по стіні, нагадуючи ящірку.

Що ж він за людина, чи створіння у людській подобі? Я відчуваю, як жах замку охоплює мене. Я боюсь – дуже боюсь. І немає для мене порятунку. Мене оточують страхіття, про які я навіть боюсь думати...

15 травня.

Я знову бачив, як граф ящіркою залишив замок. Він спустився вниз на сотню футів, але тепер взяв лівіше і зник в якомусь отворі чи то вікні. Коли його голова зникла, я спробував висунутись з вікна, щоб побачити більше, але марно – було надто далеко, аби щось роздивитись, ще й під таким кутом. Я зрозумів, що графа немає в замку і вирішив скористатись нагодою, щоб дослідити замок більше, ніж міг до цього часу. Я повернувся у кімнату, і прихопивши ліхтар, пішов робити спроби відчинити всі двері, що траплялись. Як я і думав, всі вони були зачинені, а замки на них – порівняно нові. Тоді я спустився кам'яними сходами в залу, яка була першою, куди я увійшов, прибувши до замку. Я зміг без особливих зусиль відсунути засуви і зняти масивні ланцюги. Але самі двері були зачинені, а ключа не було. Він мав бути в графській кімнаті, тому треба було почекати, коли вона буде відчинена. Тоді я зможу його взяти і втекти. Я продовжував ретельно оглядати безліч сходів та коридорів і штовхав всі двері. Одна чи дві маленькі кімнати були відчинені, але нічого цікавого я там не знайшов, окрім старих меблів, сивих від порошу і зіпсутих міллю. Нарешті на верху я знайшов одні

двері, які ніби теж були замкнені, але піддалися натиску. Я штовхнув сильніше і виявив, що не відчинялись вони через провислі завіси, опустившись на підлогу. Це була нагода, якої у мене могло більше не бути, тому я зібрав усю силу і нарешті зміг увійти. Я знаходився поверхом нижче в дальньому правому крилі замку, далеко від кімнат, які були мені знайомі. З вікон було видно, що ряд апартаментів продовжувався на південь, а вікно кутньої кімнати виходило і на захід, і на південь. З того боку теж була глибока прірва. Замок стояв на вершині величезної скелі. З трьох сторін він був практично неприступний, тому тут були великі вікна. Сюди б не дістала ні праща, ні лук, ні кулеврина, а тому в цій частині замку було світло і затишно. Цього бракує місцям, які потребують оборони. На захід лежала велика долина. Вдалині піднімались нерівні гірські масиви, вершина переходила у вершину, голі скелі поросли горобиною і чортополохом, які корінням чіплялись за найменші розколи, щілини і тріщини в камені.

Було очевидно, що саме в цій частині замку жили в давні часи, бо меблі були зручнішими, аніж ті, що я бачив до цього. Вікна не мали порт'єр, і жовте місячне світло лилось через ромби віконного скла, дозволяючи розрізнити навіть кольори і одночасно не вирізняючи товстий шар пилу, що певною мірою пом'якшував сліди часу і молі.

У прозорому місячному світлі мій ліхтар був непотрібний, але з ним мені було легше, бо мене охопила така страхотлива самотність, що холола кров, а нерви аж тремтіли від напруги. І все ж тут я почував себе краще, ніж в своїх порожніх кімнатах, які я вже почав ненавидіти через присутність графа. Я спробував опанувати себе, і мене оповив м'який спокій. І ось я сиджу за маленьким дубовим столиком, за яким, можливо, колись сиділа чарівна жінка і, переборовши сумніви, писала, червоніючи, свій любовний лист з неймовірною кількістю помилок. Сиджу, стенографую все, що відбулось з того часу, коли я востаннє закрив свій щоденник. Зараз панує і буває дев'ятнадцяте століття. І все ж, якщо мене не обманюють очі та вуха, минулі віки мали і мають свої власні сили, яких не переможе така собі "сучасність".

Пізніше. Ранок 16 травня.

Господи, збережи мій здоровий глузд, бо, здається, я його втрачаю. Безпека і впевненість у безпеці – в минулому. Я продовжую тут жити і сподіваюсь лише на одне: що я не зійду з розуму, якщо, звичайно, цього вже не сталося. Якщо я при своєму розумі, то можу його згубити. Виявляється, з усіх страшних тіней, що причаїлись у цьому ненависному замку, графа треба боятись найменше, бо лише він може забезпечити мені безпеку, хоч і рівно настільки, наскільки я йому потрібен. Великий Боже! Господи милосердний! Дай мені витримки, бо поза нею існує лише божевілля. Я починаю розуміти багато речей, які раніше мене дивували. До цього часу я не розумів, що Шекспір хотів сказати словами, які вклав в уста Гамлета: "Мої таблички! Я впишу!...", бо в мене таке відчуття,

* Шекспір В. Гамлет / Пер. з англ. В. Вера // Вибр. твори: В 2 т. – К.: Мистецтво, 1950. – С. 235 – 389.

ніби мій мозок зірвався з завіс, або наступив шок, який доведе все до кінця. Тому намагаюсь знайти заспокоєння в щоденнику. Звичка все ретельно записувати повинна допомогти мені розслабитись.

Таємниче попередження графа налякало мене, коли він висловив його. А зараз я боюсь ще більше, коли думаю про те, що незабаром я буду повністю в його владі. Страшно, але у мене немає навіть сумнівів, що він мені може сказати!

Коли я закінчив писати і поклав записник та ручку в кишеню, мені захотілось спати. Пригадалось графове попередження, але я з якоюсь радістю не послухав його. Мене охопила дрімота, а разом з тим і небажання підкорятись. Легке місячне сьайво пом'якшало, а широчінь простору у вікні принесла бадьористе почуття свободи. Я вирішив не повертатись сьогодні до похмурих кімнат, а спати тут, де сиділи поважні дами, співали, жили солодким життям, лише в ніжних грудях припишк сум за чоловіками, які бились в немилосердних війнах. Я підсунув великий диван в кут, щоб лежачи споглядати неповторний краєвид. Не замислюючись надто і не зважаючи на пилюку, я вклався спати.

Напевно, я заснув. Принаймні, сподіваюсь, що заснув, бо все, що сталося потім було таким реальним, що навіть зараз, в яскравому сонячному світлі ранку, я не можу ні на мить повірити, що все це був сон.

Я був не один. Кімната була така сама, нічого не змінилось з того часу, як я увійшов. На підлозі в яскравому місячному світлі було видно мої сліди в шарі пилу. Напроти мене у сьайві стояли три молоді жінки, на вигляд і з поведінки справжні пані. Я тоді подумав, що сплю, бо хоч вони і стояли спиною до світла, тіней не відкидали. Вони підійшли, глянули на мене і пошепки про щось перемовились. Дві були темноволосі з орлиним профілем, як у графа, з великими темними пронизливими очима, які виглядали червоними порівняно з блідим жовтим місяцем. Третя мала русяве, аж золоте волосся, що важкими хвилями спадало донизу, а очі були, наче два тьмяних сапфіра. Мені видалось знайомим її обличчя, причому асоціювалось з якимось нічним жахом, але не міг згадати з яким саме. У всіх трьох були неймовірно білі зуби, що перлисто виблискували поміж рубіново-звобливих вуст. Щось в них мене тривожило, щось таке, що водночас і збуджувало, і смертельно лякало. Я відчув у душі неприродно сильне бажання поцілувати ті уста. Негоже писати таке, бо одного дня щоденник може прочитати Міна, і це може завдати їй болю. І все ж це правда.

Вони знову зашепотіли, а тоді всі троє засміялись срібним мелодійним сміхом, але настільки важким, що його не могли породити м'які людські уста. У ньому була нестерпна, тремтлива солодкавість мелодії, яку виграє чиясь вміла рука на склянках. Світла жінка кокетливо хитала головою, а інші дві вмовляли її. Одна сказала:

– Вперед! Ти перша, а потім ми. У тебе є право почати.

А інша додала:

– Він молодий і сильний. Ми всі зможемо його поцілувати.

Я не рухався, спостерігаючи за ними з-під повік у знеможі неймовірного очікування. Русява підійшла і нахилилась наді мною. Я відчув її дихання. З одного боку воно було солодке, як мед і лоскотало нерви, як і її голос, але під солодкавістю вчувалась відразлива гіркота; так буває, коли відчуваєш запах крові.

Я боявся відкрити очі, але мені й так було добре все видно. Жінка опустила на коліна, хтиво дивлячись на мене. То була надмірна жадоба, що одночасно і захоплювала, і відштовхувала. Вона нахилила голову і облизала губи, наче тварина; у місячному світлі я бачив вологу, яка виблискувала на яскраво-червоних губах і такому ж язичку між білими гострими зубами. Вона опускала голову все нижче і нижче, проводячи губами по моїх, потім по підборіддю, і наче хотіла вп'ястися зубами в горло. Але зупинилась, і я почув, як вона облизує губи і зуби, відчув гаряче дихання на своїй шиї. Шкіра біля горла затремтіла, так вона реагує на руку, яка її полоскоче – ближче, ближче. Я відчув м'який тремтливий дотик губ до надчутливої шкіри і сильний натиск двох гострих зубів, які просто торкнулись і зупинились. Я закрив очі у млосному екстазі й чекав – чекав, аж серце з грудей вискакувало.

Але тієї ж миті мене пронизало блискавкою інше відчуття. Я відчув присутність графа. Навколо нього наче вирувало море гніву. Я мимоволі відкрив очі й побачив, як він сильною рукою схопив ніжну шию жінки і з неймовірною силою відтягнув. Її голубі очі залила лють, білі зуби заскреготали у гніві, а бліді щоки запалали від пристрасті. Але граф! Я ніколи не міг навіть уявити такої розлюченості й несамовитості, навіть в очах пекельних демонів. Його очі метали блискавиці; їх червоний колір був такий зловісний, ніби за ними палахкотів пекельний вогонь. Він був смертельно блідий, риси напружені, наче струна. Густі брови над переніссям тепер нависали розжареним металом. Ривком люто відкинувши жінку, він махнув двом іншим, наче примушуючи їх відступити. Це був такий самий наказовий жест, яким він відігнав вовків. Низьким голосом, майже пошепки, який, проте, рубав повітря і відлунював по кімнаті, граф вигукнув:

– Як ви смієте торкатись його? Як ви смієте дивитись на нього, якщо я заборонив? Назад, кажу вам! Він належить мені! Не чіпайте його, бо інакше вам доведеться мати справу зі мною.

Жінка з золотим волоссям захихотіла з безсоромним кокетством:

– Ти сам ніколи не любив, ти ніколи нікого не полюбиш! Тут дві інші теж засміялись, і по кімнаті покотився такий безрадісний, важкий і бездушний сміх, що я мало не знепритомнів. То були веселощі демонів.

Тоді граф обернувся, уважно глянув мені в обличчя і м'яко відповів:

– О, я теж вмю кохати. Ви самі про це знаєте. Хіба не так? Добре, я обіцяю, що коли я закінчу свої справи з ним, ви зможете робити, що забажаєте. А тепер ідіть! Ідіть! Треба розбудити його, бо в нас ще є робота.

– А що, нам сьогодні нічого не дістанеться? – спитала одна з них із хрипким сміхом, вказавши на мішок, який граф кинув на підлогу. Мішок рухався, ніби там було щось живе. У відповідь граф кивнув головою. Одна жінка стрибнула до мішка і відкрила його. Якщо вуха мене не обманули, я почув зітхання і приглушений крик, ніби кричала напівзадушена дитина. Жінки обступили мішок. Я заціпенів від жаху, але тієї ж миті вони зникли, прихопивши з собою і страхітливий мішок. Біля них не було дверей, і вони не могли пройти повз мене так, щоб я не помітив. Вони просто ніби розчинились у місячному сяйві й зникли у вікні. Назовні я побачив безформні тіні, зрештою і вони зникли безслідно.

Мене охопив жах, і я знепритомнів.

Розділ IV

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА (продовження)

Я прокинувся у своєму ліжку. Якщо мені це все не наснилось, значить граф переніс мене сюди. Я спробував себе переконати в протилежному, але не зміг прийти до якогось безсумнівного висновку. З одного боку були певні незначні деталі, як, наприклад, спосіб, в який було складено мій одяг – я так не роблю. Годинник досі не був заведений, тоді як в мене незмінною звичкою є робити це, перш ніж лягти спати. Таких деталей було багато. Але вони нічого не доводять, бо так само можуть означати, що мій стан відрізнявся від звичного, і що з тієї чи іншої причини я був надто схвильований. Тішить одне: якщо граф дійсно переніс і роздягнув мене, то він, напевно, поспішав, бо вміст кишень ніхто не чіпав. Щоденник здивував би його, а цього він би не дозволив. Він би забрав його, або знищив. Коли я оглядаю свою кімнату, то розумію, що, хоч для мене вона була переповнена жахом, та тепер вона для мене ніби сховок, бо нема нічого страшнішого, ніж оті страшні жінки, які хотіли – які *хочуть* – випити мою кров.

18 травня.

Я знову був у тій кімнаті, щоб роздивитись все при світлі дня, бо *мушу* знати правду. Коли я піднявся сходами, виявилось, що двері вже зачинені, Вони з такою силою були підігнані під одвірок, що аж дерево розщепилось, і не зачинені на засув, але підперті чимось зсередини. Боюсь, що все це мені не наснилось, а тому діятиму відповідно з цим здогадом.

19 травня.

Я, безперечно, в пастці. Вчора граф якнайввічливіше попросив мене написати три листи: перший про те, що моя робота тут вже майже завершена, і за кілька днів я вирушу додому, другий – що я вирушаю наступного ранку від дня, яким датовано лист, а третій – що я вже залишив замок і прибув у Бистрицю. Я б охоче не підкорився, але розумів, що за даних обставин було б божевіллям відкрито конфліктувати з графом, адже я повністю залежу від нього. Відмова викликала б підозру і гнів. Він знає, що мені відомо надто багато, а тому я не буду жити, бо можу стати перешкодою. Все, що я можу зробити, це відтягнути якомога більше час. Можливо, в мене з'явиться можливість втекти. Я помітив, що в очах графа густішало щось схоже на ту лють, з якою він відштовхнув жінку із світлим волоссям. Він пояснив мені, що пошта працює нерегулярно і ненадійно, а листи принесуть спокій моїм друзям. Він дуже поважно запевнив мене в тому, що відмінить пересилання пізніших листів, які будуть лежати в Бистриці до належного часу, якщо з'явиться можливість для продовження мого перебування в замку. Протест у даній ситуації викликав би нові підозри. Тому я зробив вигляд,

що погоджуюсь з його аргументами, і спитав, які дати поставити в листах. З хвилину подумавши, граф попросив датувати перший лист 12 червням, другий – 19-им, і третій – 29-им.

Тепер я знаю, скільки мені залишилось жити. Господи, поможи!

29 травня.

З'явилась можливість втекти, або, принаймні, передати вісті додому. До замку приїхав циганський табір, вони розмістились у дворі. Я зробив про них замітки. В цій країні вони мають свої особливості, але все ж таки належать до циганського народу усього світу. В Угорщині і Трансільванії їх тисячі, вони не підкоряються, практично, нікому. Зазвичай вони пристають до якогось могутнього дворянина – *боярина*, називаючи себе його ім'ям. Вони безстрашні, ні в що не вірять, окрім забобон, і розмовляють лише своїм діалектом циганської мови.

Я напишу додому кілька листів і спробую попросити циган кинути їх у скриньку. Я вже розмовляв з ними через вікно, аби якось налагодити стосунки. Вони зняли капелюхи і були дуже поштивими, та їхні знаки мені були зрозумілі не більше, аніж їх мова...

Я написав листи. Для Міни я застенографував, а пана Гоукінса просто попросив зв'язатись з нею. Я пояснив їй всю ситуацію, не згадуючи про жахи, які я, можливо, просто вигадав. Якби я написав все, це б налякало її до смерті. Якщо ж мені не вдасться передати листи, граф не знатиме, що саме мені відомо...

Я віддав листи, викинув їх через ґрати разом із золотою монетою і, як міг, дав зрозуміти, що саме хочу. Чоловік, який підняв конверти, притис їх до грудей, вклонився, і сховав їх в капелюх. Більше нічого я зробити не міг. Я прокрався в кабінет і почав читати. Графа поки що немає, тому я зробив ці записи...

Прийшов граф, сів біля мене і сказав своїм м'яким тоном, відкриваючи два конверти:

– Цигани дали їх мені. Хоч я не знаю, звідки вони з'явились, але подбаю про них. Дивіться – він вже, очевидно, прочитав їх, – один від вас до пана Пітера Гоукінса, інший... – тут він побачив незрозумілі знаки, його обличчя спохмурніло, зловісно блиснули очі, – інший – просто підлість, злочин проти дружби і гостинності! Він не підписаний. Що ж! Тоді для нас він нічого не важить.

Він спокійно підніс лист до вогню, і спалив його. Тоді продовжив:

– Лист до Гоукінса я звичайно ж відправлю, бо він ваш. А ваші листи для мене священні. Сподіваюсь, ви пробачите, що я через незнання зламав печатку? Ви б не заклеїли його знову?

Він подав мені листа і чистий конверт. Мені нічого не залишалось, як написати адресу, і мовчки віддати графу. Він вийшов з кімнати, і я почув, як у замку тихо повернули ключ. За хвилину я підійшов і спробував відчинити двері. Вони були замкнені.

Прихід графа за годину чи дві розбудив мене, бо я заснув на дивані. Він був надзвичайно люб'язний і веселий. Помітивши, що я спав, він сказав:

- Друже мій, втомились? Ідіть лягайте. Ви маєте нагоду добре відпочити. Я не зможу сьогодні приємно провести час у розмові з вами, бо маю багато справ. Але ви, дуже вас прошу, спіть спокійно.

Я пішов у свою кімнату і ліг спати. Дивно, але мені нічого не снилось. Навіть у розпачі можна віднайти спокій.

31 травня.

Прокинувшись сьогодні зранку, я вирішив покласти собі до кишені кілька аркушів паперу та конверти, щоб написати листи, якщо матиму можливість. Але знову несподіванка, знову шок!

Я не міг знайти навіть клаптика паперу, все зникло, зникли і мої нотатки, записи з розкладами потягів і всієї подорожі, мій лист з акредитивом, словом все, що могло б знадобитись мені за межами замку. На хвилю я замислився. Тоді с'яйнула інша думка – я почав шукати свій гаманець і оглянув шафу, де тримав свої речі.

Мій дорожній костюм зник, не було ні пальта, ні пледа. Навіть сліду. Все це дуже схоже на початок нової мерзенної підлості...

17 червня.

Сьогодні зранку, коли я сидів на ліжку і ламав голову над цим всім, знадвору почулось ляскання батогів і тупіт копит по кам'яній дорозі. Я радісно кинувся до вікна і побачив, як на подвір'я в'їхали дві великі хури. У кожную було запряжено по вісім сильних коней. Кожною парою керував словак у своєму широкому капелюсі, широкому ремені з цвяхами, брудному кожусі й високих чоботях. У руках вони мали свої довгі кийки. Я побіг до дверей, хотів спустись у головну залу і приєднатись до них; її ж мали відчинити для них. І знову шок: мої двері були зачинені ззовні.

Тоді я повернувся до вікна і почав гукати до них. Вони тупо глянули і почали показувати на мене. Тієї миті з'явився циганський барон, побачив, що вони вказують на моє вікно і щось сказав. Вони почали сміятись. З того часу жодна моя спроба, жоден жалісливий вигук чи благання не змусили їх навіть глянути в мій бік. Вони рішуче відвертались.

На возах стояли великі скрині з ручками з товстих мотузок. Всередині нічого не було, бо словаки без труднощів піднімали їх, а коли пересували, чувся порожній звук. Коли їх всіх вивантажили і склали у велику купу в куті подвір'я, цигани дали словакам гроші, ті поплювали на них на щастя і ліниво пішли до коней. Незабаром ляскання батогів розтануло в даліні.

24 червня. Світанок.

Вчора ввечері граф від мене пішов рано і замкнувся у своїй кімнаті. Зібравшись духом, я побіг нагору витими сходами і визирнув у вікно, що

виходило на південь. Треба було стежити, що робить граф, бо щось без сумніву діялось. Цигани розмістились десь в замку і чимось зайняті. Я в цьому впевнений, бо час від часу до мене долинає далекий приглушений звук мотик і заступів; і щоб вони не робили, це, без сумніву, фінал ще якоїсь безжальної мерзотності.

Я простояв біля вікна не більше, ніж півгодини, коли з вікна графа щось з'явилось. Я сховався в тінь і продовжував обережно спостерігати. У вікні з'явився чоловік. Це принесло мені ще одну несподіванку: людина була одягнута в одягу, в якій я приїхав сюди. На плечі висів страшний мішок, який забрали ті жінки. Не було сумніву, яка саме переслідувалась мета, та ще й в моїй одежі! Так ось який у графа лихий план: люди подумують, що бачили мене. Таким чином він залишить докази не тільки того, що я власноруч відсилав листи по містах чи селах, а й будь-який злочин, скоєний ним, місцеві люди припишуть мені.

Я не можу спокійно думати, що йому це все вдасться. Хоч я і ув'язнений тут, в мене немає юридичного захисту, який навіть для злочинців є правом і втіхою.

Я вирішив зачекати на повернення графа. Досить довго вперто сидів біля вікна, аж поки не помітив у місячному промінні дивні дрібні порошоківки. Вони наче найдрібніший пил, вихорились і збирались у невиразні скупчення. Я спокійно дивився на них, поки мене не охопило повне заспокоєння. Я зручніше сів на кам'яному склепистому вікні, щоб мати змогу насолодитись повітряним танцем.

Мене налякав протяжний жалісний крик десь далеко в долині, яку я не бачив зі свого місця. Він наче лунав голосніше і голосніше, а танцюючі порошоківки від звуку почали набирати нових обрисів. Я відчув, що намагаюсь прокинутись на поклик своїх інстинктів. Ні, сама моя душа боролась, а напівзабута здатність відчувати хотіла відновити свою силу. Мене гіпнотизували! Пил танцював все швидше, а промені місячного світла тремтіли, зникаючи в проваллі. Їх ставало все більше, аж поки в них не з'явились якісь нечіткі примарні постаті. У цю мить я повністю прокинувся, чуття повернулись, я закричав і побіг геть. Примарні постаті, що поступово матеріалізувались в місячних променях, були тими трьома жадливими жінками, для яких я мав стати поживою. Я дістався до своєї кімнати, де було набагато спокійніше і де не було місячного світла, а натомість яскраво світила лампа.

Минуло кілька годин, коли з кімнати графа почувся якийсь рух, потім пронизливий скрик, який різко обірвався. І все: лише тиша, глибока жахаюча тиша, від якої холола кров. У мене серце ледь не вискакувало з грудей, коли я спробував відчинити двері, але мене замкнули. Я не міг нічого зробити. Лише сів і просто заплакав.

Раптом з двору почулось розпачливе жіноче ридання. Я рвонувся до вікна, рвучко розчинив його і визирнув крізь ґрати. Внизу дійсно стояла жінка, у неї було розтріпане волосся, вона притискала до грудей руки, ніби перед цим довго бігла. Спершись спиною до брами, вона підняла голову і побачила моє обличчя. Тієї ж миті вона кинулась вперед і вигукнула голосом, переповненим погрозою: "Чудовисько, віддай мою дитину!" Тоді впала на коліна і почала благати. У мене

стиснулось серце. Жінка рвала на собі волосся, біла себе у груди, віддаючись повністю своєму розпачу. Нарешті вона кинулась вперед, і хоч я не бачив її, але чув, як вона гримала руками в двері.

Десь зверху, можливо з башти, долинув голос графа, його пронизливе металеве шепотіння. На його поклик відгукнулись здалеку вовки. Незабаром вони ринули на подвір'я через ворота, наче вода, яку більше не стримує загата.

Жінка навіть не скрикнула, а вовки вили недовго. За кілька хвилин вони облизуючись, поодиноці розбіглись.

Мені не було шкода жінки, бо я знав, що сталося з її дитиною. Все одно їй легше було вмерти.

А що ж мені робити? Що в моїх силах? Як же мені втекти з цієї страшної неволі – неволі ночі, пільми і жаху?

25 червня. Ранок.

Людина, яка не страждала від ночі, не зрозуміє, наскільки приємний і дорогий світанок для душі й очей. Коли сонце піднялось досить високо, щоб його проміння залило широкі ворота навпроти мого вікна, світла плямка проміння здавалась голубом, що сів там. Мій страх спав з мене, ніби одежа, яка випарувалась від тепла. Я мушу щось робити, поки світло дня дає мені мужність. Вчора один з моїх листів вже прибув на пошту, перший з низки листів, які повинні стерти будь-які сліди мого існування з лиця землі.

Годі думати! Прийшов час діяти!

Досі лише вночі мене турбував страх і загрожувала небезпека. Я ще не бачив графа вдень. Чи не спить він у той час, як решта працюють, щоб мати можливість не спати, коли люди відпочивають! Якби ж я тільки міг увійти до його кімнати! Але такої можливості немає. Двері завжди зачинені, я ніяк не можу дістатись туди.

О, ні, взагалі-то, можу тільки хто ж насмілиться. Але там, де пройшов він, зможе пройти ще хтось. Я ж сам бачив, як він лавив по стіні. Чому ж я не можу зробити так само і не скористатись його вікном? Шансів дуже мало, але розпач мого становища переважає. Я ризикну. У гіршому випадку – лише смерть. Смерть людини не рівнозначна смерті теляти; страх потойбічного світу не зникає для мене. Господи, допоможи! Міно, прощай, якщо я загину! Прощайте, мій вірний друг і другий батько! Прощайте, всі! Останнє “Прощай!” – тобі, Міно!

Того ж дня, пізніше.

Я ризикнув спробувати і, з Божою допомогою, живий та здоровий повернувся до своєї кімнати. Мушу все детально записати.

Поки моя витримка не зрадила мене, я пішов до південного вікна, виліз через отвір і став на вузький кам'яний виступ, що оперізує будинок з цього боку. Валуни були великі, грубо обтесані; розчин, який скріплював їх, вже давно вимився. Я зняв черевики і вирушив у небезпечну путь. Лише одного разу я глянув вниз,

щоб перевірити, чи не втрачу рівноваги, якщо ненароком гляну в страшну прірву, потім намагався не дивитись. Я чудово знав, де саме знаходиться вікно графа і як далеко, тому відразу ж і вирушив, так швидко, як дозволяли умови. Голова в мене не крутилась – напевно, я був надто схвильований, а тому навіть не зчувся, коли опинився на підвіконні й підняв раму. Але коли я нарешті перехилився і опустив ноги з іншого боку, мене охопило хвилювання. Я озирнувся; мене чекало несподіване і радісне відкриття. Кімната була порожня! У ній було мало меблів, якими, здається, ніколи не користувались. Вони були схожі на ті, що стояли в південній кімнаті, і так само вкриті пилом. Я почав шукати ключ, але в замковій щілині його не було, і я взагалі не міг його знайти. Єдине, що я побачив, це велику купу золотих монет у кутку – монети різних країн: римські та британські, австрійські та угорські, грецькі та турецькі. Вони були вкриті тонким шаром пилу, так ніби довго лежали в землі. Всі вони мали не менше трьохсот років. Були там ланцюжки та прикраси, деякі з дорогоцінним камінням, але всі старі й з плямами.

В одному куті кімнати були важкі двері. Я відчинив їх, бо, зважаючи на те, що ключа ні від кімнати, ні від зовнішніх дверей я не знайшов – а це було головною метою пошуків – то мусив іти далі, бо в протилежному випадку все буде марно. Двері вели кам'яним коридором до крутих витих сходів. Я пішов ними вниз, уважно дивлячись під ноги, бо було темно; світло падало лише з бійниць в кам'яній кладці. Внизу був темний, схожий на тунель прохід, повітря в ньому мало смертельний нудотний присмак, так пахне щойно скопана стара земля. Я йшов коридором, а запах усе ближчав і посилювався. Нарешті я штовхнув ледь причинені двері й опинився в старій напівзруйнованій каплиці, яку, очевидно, використовували як кладовище. Дах був зруйнований, у двох місцях були сходи, які вели у підвали. Але землю нещодавно перекопали, вона була в великих дерев'яних скринях, без сумніву, тих, що привезли словаки. Навколо не було ні душі. Я почав шукати ще один вихід, але його не було. Тоді я оглянув кожний клаптик землі, щоб не втрачати жодного шансу. Я навіть спустився у підвали, хоч від самої думки в жилах холола кров. Я оглянув два, але там були лише залишки старих трун і купи сміття. У третьому я все ж таки на дещо натрапив.

Там, в одній з великих скринь, їх було всього п'ятдесят, на купі свіжої землі лежав граф! Він був або мертвий, або спав. Не можу сказати напевно, бо очі були відкриті й застигли, але без смертельної осклянілості. На щоках через неймовірну блідість пробивалось тепло життя, а губи були повнокровними, як ніколи. Але не було ані поруху, ані пульсу, ані подиху чи серцебиття. Я схилився над ним, шукаючи ознак життя, та марно. Він лежав тут недовго, бо запах землі вивітрився б за кілька годин. Збоку стояла кришка з кількома отворами. Мені спало на думку, що ключі він міг мати при собі. Але, почавши обшукувати його, я зустрівся з його очима, в яких, хоч які вони були мертві, був такий вираз ненависті – несвідомий моєї присутності – що я побіг геть. Залишивши кімнату графа через вікно, я проповз по стіні й дістався до своєї кімнати. Там я впав на ліжку, намагаючись перевести подих, і почав розмірковувати...

29 червня.

Сьогоднішнім днем датовано мій останній лист. Граф доклав зусиль, аби його пересилання виглядало правдивим, бо я знову бачив, як він залишав замок через те саме вікно і в моїй одежі. Коли він спускався по стіні, наче ящірка, я пошкодував, що не маю пістолета чи іншої смертельної зброї, щоб знищити його. Та боюсь, жодна зброя, створена простими людськими руками, не вбила б його. Я не насмілюся чекати на його повернення, бо боявся появи тих страшних сестер. Повернувшись до бібліотеки, я читав, поки не заснув.

Мене розбудив граф, який поважно, як тільки може чоловік, мовив:

– Завтра, друже мій, ми повинні розійтись. Ви повернетесь до своєї прекрасної Англії, я – до роботи, яка може закінчитись таким чином, що ми ніколи більше не побачимось. Ваш лист додому було відправлено. Завтра мене не буде, але все для вашої подорожі буде готове. Вранці приїдуть цигани, які мають тут свої справи, а також словаки. Коли вони поїдуть, моя коляска приїде за вами. Вас відвезуть на перевал Борго, там ви сядете на дилжанс, що їде з Буковини до Бистриці. Але я плекаю надію, що ще не раз побачу вас у замку Дракули.

У мене виникли сумніви щодо його щирості, і я вирішив перевірити його. Щирість! Поєднувати це слово і цього виродка означало б осквернити саме поняття, тому я спитав його прямо:

– А чому я не можу поїхати сьогодні ввечері?

– Бо, шановний, мій візниця і коляска зайняті.

– Я з радістю перейдусь. Я хочу поїхати негайно.

Граф посміхнувся м'якою, легкою і водночас пекельною посмішкою. Я відразу зрозумів, що за цим ховається пастка. Він сказав:

– А ваші валізи?

– Мені байдуже. Я можу прислати за ними іншим разом.

Граф піднявся і мовив з такою люб'язністю, що я мало не протер очі – таким все видалось реальним:

– Ви англійці маєте приказку, яка близька і мені, бо саме нею керуються наші боярини: “Вітайте приїжджих, не затримуйте гостей, які вже йдуть”. Ходімо, мій дорогий, юний друже. Вам не доведеться затриматись у моєму домі ані на годину довше проти своєї волі, хоч як мені не сумно, що ви їдете, і так несподівано забажали цього. Ходімо ж!

З величною поважністю він пішов з ліхтарем вперед по сходах, а потім по коридору. Раптом він зупинився:

– Послухайте!

Зовсім близько завивали вовки. Склалось враження, що виття здійнялось через змах його руки. Так величезний оркестр підкоряється паличці диригента.

За мить граф поважно пройшов до дверей, відсунув масивні засуви, зняв важкі ланцюги і штовхнув двері.

На моє превелике здивування я побачив, що вони були незамкнені. Я недовірливо озирнувся навколо, але ніде не побачив нічого схожого на ключ.

Коли двері почали відчинятись, завивання вовків стало голоснішим, і вили вони тепер зліше. У проході з'явилися їх червоні пащеки з клацаючими зубами

і лапи з тупими кігтями. Я зрозумів, що боротись проти графа зараз було безглуздо. З такими помічниками, як у нього, я не міг нічого вдіяти. Але двері продовжували повільно відчинятись, і тепер між мною й вовками стояв лише граф. Раптом я зрозумів, що настала мить мого приреченості, й якими засобами цього буде досягнуто. Мене віддадуть на поталу вовкам з мого ж власного бажання. У такому задумі була тільки диявольська злість, гідна графа. В останньому пориві я вигукнув:

– Зачиніть двері, я залишусь до ранку!

І закрив обличчя руками, щоб приховати сльози гіркого розчарування. Одним рухом сильної руки граф зачинив двері, у коридорі прокотилось відлуння величезних засувів, коли вони стали на свої місця.

Ми мовчки повернулись до бібліотеки. Незабаром я пішов до своєї кімнати. На прощання граф послав мені повітряний поцілунок. У червоних очах горів переможний вогонь, а на устах була посмішка, якою Іуда міг би пишатись у пеклі.

Коли я вже був у своїй кімнаті й збирався лягати спати, я наче почув шепотіння біля моїх дверей. Я тихо підійшов і прислухався. Хіба що вуха мене обдурили, бо почув я таке:

– Назад, назад, на місце! Ваш час ще не прийшов. Зачекайте, майте ж терпіння. Завтра, завтра ваша ніч!

Задзюркотів низький солодкий сміх. Я розлютився і розчинив двері. Там стояли, облизуючись, ті три страшні жінки. Побачивши мене, вони моторошно розреготались і побігли геть.

30 червня. Ранок.

Можливо, ці слова будуть останніми, які я напишу в щоденнику. Я проспав до світанку. Прокинувшись, я впав на коліна, щоб смерть, коли прийде, знайшла мене готовим.

Нарешті я вловив ту ледь відчутну зміну в повітрі й зрозумів, що настав світанок. Тоді почув таке бажане кукурікання і зрозумів, що я в безпеці. Радісно відчинив двері, побіг вниз. Я вже бачив, що двері незамкнені. Вихід був переді мною. Тремтячими від нетерпіння руками, я зняв ланцюги і відсунув важкі засуви.

Але двері навіть не ворухнулись. Мене охопив розпач. Я штовхав і торсав двері аж поки вони, хоч які важкі, не заgrimіли в завісах. Я бачив, що вони зачинені на ключ. Їх замкнули після того, як я пішов від графа.

Мене охопило дике бажання дістати той ключ за всяку ціну. Я вирішив без зволікань знову скористатись нагодою, щоб дістатись стіною до кімнати графа. Він може вбити мене, але смерть тепер здається найменшим злом. Я одразу побіг до східного вікна і спустився по стіні. Кімната була порожня, але саме на це я і сподівався. Ключа я ніде не бачив, а купа золота лежала там, де і тоді. Я пройшов через кутні двері й пішов виткими сходами по темному коридору до старої каплиці. Тепер я добре знав, де знайти чудовисько, яке я шукав.

Велика скриня стояла на тому ж місці під стіною, але кришка вже накривала її, і в ній стирчали напготові цвяхи. Я розумів, що треба обшукати тіло, щоб знайти ключ, тому підняв кришку і прихилив її до стіни. А тоді побачив таке, що моя душа аж зайшлась від жаху. Там був граф, але на вигляд наполовину молодший: біле волосся і вуса стали темно-сивими, щоки повнішими, під білою шкірою вгадувалась брунатна повнокровність; губи були червонішими, ніж будь коли, бо на них застигли краплі свіжої крові, що скапувала з кутиків рота на підборіддя і шию. Глибокі пронизливі очі виділялись на розпухлому обличчі, бо роздулись навіть повіки і мішки під очима. Здавалось, що ця страшна істота була просто напхана кров'ю. Він був вимазаний нею, схожий на п'явку, знесилена власною ситістю. Я здригнувся, доторкнувшись до нього, все в мені протестувало проти цього. Але я мусив обшукати його, бо інакше смерть. Наступна ніч може стати свідком бенкету для тих трьох ненависних. Я обшукав графа, але ключа не знайшов. Тоді я піднявся і глянув на нього. На перенасиченому обличчі блукала насмішка, що розлютила мене до краю. Це ж цю істоту з моєю допомогою привезуть у Лондон, там впродовж століть серед мільйонного населення, що постійно збільшується, він зможе досхочу вгамовувати бажання крові, там перетворюватиме людей на подібних собі напівдемонів, що існуватимуть за рахунок безпомічних. Я наче збожеволів від самої думки. Мене охопило нестримне бажання звільнити світ від цієї потвори. Під рукою не було жодної зброї, але я схопив лопату, якою насипали землю в скрині, високо підняв і вже хотів гострим краєм опустити на ненависне обличчя. Але тут голова повернулась, і на мене глянули очі, повні смертоносного жаху. Вони наче паралізували мене, лопата здригнулась у моїх руках і лише ковзнула по обличчю, просто розсікши чоло. Заступ випав у мене з рук на скриню. Коли я відштовхнув його, то зачепив віко, воно впало і забрало з-перед моїх очей жакливе видовище. Останнє, що я бачив, було роздуте закривавлене обличчя, на якому застиг злісний оскал. Йому віддали б належне навіть в найглибшому і найдальшому пеклі. -

Я все думав і думав, що ж робити далі, але голова горіла вогнем. Я чекав з постійно зростаючим почуттям розпачу. Потім я почув десь здалеку веселу циганську пісню. Вона ближчала; крізь спів було чути скрипіння великих коліс і ляскання батогів. То були цигани і словаки, про яких говорив граф. Кинувши останній погляд навколо і на скриню, в якій лежало ненависне тіло, я побіг назад в кімнату графа, готовий будь-якої миті втікати через вікно. Я напружено прислухався, як внизу заскреготів ключ у замку і відчинились важкі двері. Очевидно, існують інші способи зайти, або хтось мав ключ від зачинених дверей. Тоді долинуло тупотіння ніг, що розтануло з гучною луною в одному з коридорів. Я обернувся, щоб збігти в підвали, в яких, можливо, був інший вихід. Але тієї ж миті сильний порив вітру гримнув дверима, які вели до витих сходів, та з такою люттю, що аж порох з перемичок здійнявся у повітря. Я спробував відчинити їх, але марно. Я знову став в'язнем. Тенета приреченості огортали мене дедалі міцніше.

Поки я записую це все, знизу долинає тупіт ніг і важкий звук чогось важкого – без сумніву, це скрині, наповнені землею. Потім звук молотків – це забивають

цвяхи. Зараз чую, як по коридору несуть щось важке, інші йдуть з порожніми руками.

Двері зачинено, гримлять ланцюги, скрегоче ключ у замку, його виймають. Тоді відчиняються і зачиняються ще одні двері, знову скреготіння замка і засува.

Ось! По подвір'ю, потім по кам'янистій дорозі гримлять колеса; ляскають батоги. Далі лине циганська пісня. І все тане вдалині.

Я залишився в замку наодинці з тими жахливими жінками. Тьху ти! Це Міна жінка, а між ними анічогісінько спільного. Вони ж є демонами пекла!

Я залишусь з ними. Спробую пройти замковою стіною далі, ніж дотепер. Візьму з собою трохи золота, воно може знадобитись мені пізніше. Можливо, я виберусь з цього страшного місця.

А тоді додому! На найшвидший і найближчий потяг! Геть з цього проклятого замку, проклятої країни, по якій людськими ногами ще ходять диявол та його творіння!

Принаймні, Божа ласка краща, ніж ласка від одного з тих чудовиськ. Прірва крута і глибока; і біля її підніжжя людина може спочити, залишившись людиною. Прощайте всі! Міно!

Розділ V

ЛИСТ ПАННИ МІНИ МЮРРЕЙ ДО ПАННИ ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ

9 травня.

Моя дорога Люсі!

Пробач за те, що так довго не писала, але я просто була завалена роботою. Часом життя заступника директриси є надто виснажливим. Я дуже хочу бути з тобою біля моря, де ми зможемо вільно розмовляти і будувати наші повітряні замки. Останнім часом я важко працювала, бо хочу тримати в порядку записи Джонатана, тому старанно вправлялась в стенографії. Коли ми одружимося, я зможу допомагати йому. Якщо вмітиму добре стенографувати, я запишуватиму за ним, а потім буду передруковувати на друкарській машинці. Працювати на ній я теж вчуся. Ми з ним деколи пишемо листи, стенографуючи їх. Він також веде стенографований щоденник своїх закордонних подорожей. Коли я приїду до тебе, то теж писатиму в щоденнику таким самим чином. Я не маю на увазі щоденник типу "дві сторінки на тиждень і маленький клаптик паперу про неділю". Це буде щоденник, в якому я робитиму записи, коли забажаю. Не думаю, що він буде чимось цікавий для інших людей, але він і не для них. Можливо, колись я покажу його Джонатанові, якщо там буде щось варте, аби поділитись з ним, але насправді це зошит для вправ. Я спробую діяти, як жінки-журналісти: буду розпитувати, описувати різне, намагатимусь запам'ятовувати розмови. Я чула, що за певної практики можна запам'ятати все, що відбувається чи чується протягом дня. Але побачимо. Коли зустрінемось, я розповім тобі все про свої маленькі плани. Щойно я отримала кілька поспіхом написаних рядків від

Джонатана з Трансильванії. У нього все гаразд, він повертається десь за тиждень. Не можу дочекатись його розповідей. Це, напевно, захоплююче – подорожувати іншими країнами. Цікаво, чи ми -- я маю на увазі Джонатана і себе – коли-небудь побачимо їх разом. Уже пробило десяту. Бувай.

З любов'ю, Міно.

Розкажи мені все в своєму листі. Ти давно-нічого не розповідала. До мене дійшли чутки про високого гарного чоловіка з кучерявим волоссям!"

ЛИСТ ЛЮСІ-ВЕСТЕНРИ ДО МІНИ МЮРРЕЙ

вул. Четгем, 17. Середа.

Моя дорога Міно!

Мушу сказати, що ти надто сильно випробовуєш мене тим, що невчасно відповідаєш на листи. Я написала тобі *двічі* з того часу, як ми розлучились, а твій останній лист від тебе був лише *другим*. Крім того, в мене немає що тобі розповісти. Справді, немає нічого цікавого. У цю пору року місто дуже гарне, ми часто відвідуємо картинні галереї і ходимо на прогулянки в парк, або катаємось на колясці. Щодо високого чоловіка з кучерявим волоссям, то це, очевидно, той, хто супроводжував мене на останній благодійний концерт. Хтось, без сумніву, дуже вигадусь. Його звали паном Голмвудом. Він часто приходив до нас, вони з мамою знайшли спільну мову, у них є багато тем для обговорення. Нещодавно ми познайомились з чоловіком, який був би для тебе просто *ідеальною парою*, якби ти вже не була заручена з Джонатаном. Він – чудова партія: гарний, заможний і з хорошої родини. Він лікар і дуже розумний. Тільки уяви собі! Йому лише двадцять дев'ять, а він вже самостійно опікується величезним притулком для душевнохворих. Пан Голмвуд представив його мені. Він зайшов одного разу з візитом і тепер приходив часто. Як на мене, він один з найрішучіших чоловіків, яких я коли-небудь зустрічала, і все ж один з найспокійніших. Він здається абсолютно незворушним. Можу лише уявити собі, який вплив він має на своїх пацієнтів. У нього є особлива звичка дивитись прямо в очі, ніби він хоче прочитати думки. Він часто випробовує це на мені, але, здається, йому дістався міцний горішок. Я визначила це в своєму дзеркалі. Ти коли-небудь намагався прочитати, що написано на твоєму обличчі? Я – так, і мушу підкреслити, що це непогана наука, важко навіть уявити, що було б, якби я цим не займалась. Він каже, що я даю йому можливість провести цікаве психологічне спостереження. Смію погодитись.

Сподіваюсь, ти пам'ятаєш, що мене не надто цікавить одяг, щоб розповісти тобі про нові віяння в моді. Це – нуль! Ну от, знову сленг, не зважай. Артур каже це щодня. Ну от на тобі, все розкрилось! Міно, ми з дитинства розповідали одна одній свої таємниці; ми спали разом, їли разом, разом сміялись і плакали. Тепер, незважаючи на те, що вже багато розповіла, хочу розповісти ще більше. Міно, невже ти не здогадалась? Я кохаю його. Пишу і червонію, бо хоч мені й *здається*, що він теж мене любить, але він цього ще не сказав. Але, Міно, я кохаю, кохаю, кохаю його! Ну от, мені полегшало. Якби я хотіла, щоб ми були з тобою зараз

разом, і, як бувало колись, лягали разом спати. Я б розповіла тобі, що відчуваю. Не знаю, як можу взагалі писати про таке, навіть тобі. Боюсь зупинитись, бо інакше порву лист. І не хочу зупинятись, бо так хочу розповісти тобі все. Відпиши мені відразу, розкажи, що ти думаєш про це все. Мушу закінчувати. Добраніч. Молись за мене, Міно. І молись за моє щастя.

Люсі.

P.S. – Сподіваюсь, не потрібно нагадувати, що все це – тасмниця. Добраніч ще раз. Л.”

ЛИСТ ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ ДО МІНИ МЮРРЕЙ

Моя дорога Міно!

Дякую, дякую і ще раз дякую за твій чудовий лист! Добре, що тобі все можна розповісти і знати, що ти мене завжди підтримаєш.

Дорога моя! Кажуть, біда одна не ходить. Скільки правди в старих прислів'ях. От я, якій у вересні виповниться двадцять, і якій ще ні разу не пропонували вийти заміж до сьогоднішнього дня, принаймні серйозно. А сьогодні я отримала аж три пропозиції! Тільки уяви! ТРИ! За один день! Просто жах! Мені шкода, дуже шкода інших двох. Ох, Міно, я така щаслива, що не знаю, що зі мною діється. Три пропозиції! Але, заради Бога, не розповідай дівчатам, вони можуть подумати хтозна-що чи почуватимуть себе ображеними і обманутими, якщо першого ж дня вдома не отримають принаймні шість. Деякі дівчата такі марнославні. Ми ж з тобою вже заручені й збираємось незабаром осісти та стати поважними заміжніми жінками, тому можемо відкинути марнославність.

Що ж, мушу розповісти тобі про всіх трьох, але прошу тебе, не розповідай нікому, окрім, звичайно, Джонатана. Ти ж розкажеш йому, бо я обов'язково, якби була на твоєму місці, розповіла б Артуру. Жінка повинна розповідати все своєму чоловікові, ти ж згідна? Я мушу бути чесна. Чоловікам подобається, коли жінки, їх дружини, є відкритими. А жінки, боюсь, не завжди поведуться так, як би мали.

Отож, номер один прийшов незадовго перед обідом. Я вже тобі писала про нього. Це доктор Джон Севорд, який має притулок для божевільних; чоловік з рішучим підборіддям і високим чолом. Зовні він намагався здаватись спокійним, але було помітно, що його щось хвилює. Він, без сумніву, спробував передбачити всі деталі й бути готовим до них, і все ж мало не сів на свій шовковий капелюх, цього ж не трапляється із спокійними чоловіками. Потім, щоб вдати розкутість, він почав гратись своїм ланцетом, від чого я мало не закричала. Міно, він говорив зі мною дуже відверто; сказав, що я для нього надзвичайно дорога, хоч і знає він мене недовго; розповів, яким буде його життя, якщо поруч буду я для підтримки і хорошого настрою. Він вже збирався розповісти мені, яким нещасним він буде, якщо я не піклуватимусь про нього, але побачив мої сльози, і почав вибачатись за свою нахабність, сказавши, що не хоче більше завдавати мені клопоту. Тоді зробив паузу і спитав, чи зможу я покохати його з часом. Коли я похитала головою, у нього аж руки затремтіли. Потім після певного вагання він спитав, чи не

належить моє серце комусь іншому. Він спитав про це дуже м'яко, додавши, що не вимагає від мене відвертості, а лише хоче знати; бо коли серце жінки вільне, чоловік має надію. І тоді, Міно, я наче відчула, що просто зобов'язана відповісти ствердно. Я сказала лише це, і тоді він піднявся, з серйозним і рішучим виразом взяв мої руки і побажав мені щастя, додавши, що якщо коли-небудь мені знадобиться друг, я можу розраховувати на нього. Ох, Міно, не можу стримати сліз, вибач, що цей лист весь в плямах від них. Отримати пропозицію, звичайно, дуже приємно і таке інше, але дуже важко дивитись на нещасного чоловіка, який тебе щиро любить. Ти це знаєш, але все ж він йде геть з розбитим серцем, а ти розумієш, що він назавжди йде з твого життя, що би він не казав у той момент. Мушу закінчити на цьому, бо дуже важко на душі, хоч я така щаслива.

Вечір.

Артур шойно пішов. Мені вже легше і я продовжую розповідати тобі про цей день. Отже, номер два прийшов після обіду. Це дуже приємний чоловік, американець з Техасу. Він виглядає таким молодим і бадьорим, що важко повірити, що він побував у стількох країнах і пережив стільки пригод. Мені шкода нещасної Дездемони, на яку лився такий небезпечний потік розповідей, хоч і з уст чорношкірого чоловіка. Мені здається, що ми, жінки, такі боягузки, сподіваємось, ніби чоловіки врятують нас від страху, і ми вийдем за них. Тепер я знаю, щоб зробила, якби захотіла, щоб моя кохана дівчина полюбила мене. Ні, не знаю, бо пан Мюрріс розповідав стільки історій, а Артур – жодної, і все ж ... О, я надто поспішаю.

Пан Квінсі П. Мюрріс застав мене наодинці. Здається, що чоловіку це завжди вдається. Ні, не завжди, бо Артур двічі намагався *випадково* завітати, а я допомагала йому, як могла. Тепер мені вже не соромно розповідати таке.

Треба наголосити, що пан Мюрріс не завжди розмовляє сленгом, радше, ніколи так не розмовляє з незнайомими людьми, бо є дуже вихованим і має витончені манери. Але він з'ясував, що мене смішило те, що він розмовляє американським сленгом, і відтоді він говорив так у моїй присутності, звичайно, якщо нікого не було, кого б це могло неприємно вразити. Здається, він все те вигадує, бо підходять ті речі під будь-що, що він хоче сказати. Але на те сленг і є сленгом. Я не знаю, чи розмовлятиму так коли-небудь. Не знаю, чи сподобалось би це Артуру, бо ніколи не чула від нього такого.

Так от. Пан Мюрріс сів біля мене, вдаючи веселого і щасливого, але я помітила сильне хвилювання. Він взяв мої руки у свої і мовив лагідно:

“Панно Люсі, я знаю, що не вартий навіть застібнути пряжку на ваших черевичках, але, я так собі думаю, якщо ви чекаєте на чоловіка собі до пари, тоді чому б вам не впрягтись зі мною, аби проїхати разом в одній упряжі довгою дорогою?”

Здавалось, він був у такому хорошому настрої і такий веселий, що відмовити йому було вдвічі легше, ніж бідному доктору Севорду. Тому я сказала якомога м'якше, що мало знаю про те, як впрягтись, і що я ще зовсім не об'їжджена.

Тоді він покинув легковажний тон і висловив сподівання, що я пробачу йому, якщо він припустився помилки розмовляти так у такий важливий, життєво визначальний для нього момент. Він став таким серйозним, що і я не могла не зробити те саме. Ти, Міно, можеш подумати, що я страшна кокетка. Але я не могла позбутись певного відчуття тріумфу, через те, що він був другим за день. Не встигла я і слова мовити, як на мене полився справжнісінький потік освідчень у коханні, що приніс до моїх ніг його серце і душу. Він говорив так щиро, що я ніколи більше не вважатиму, що чоловік, який часом він дозволяє собі пожартувати, завжди повинен бути веселим і ніколи - серйозним. Здається, він побачив на моєму обличчі щось таке, що спинило його, бо він раптом зупинився і сказав з такою чоловічою пристрасстю, за яку я б могла полюбити його, якби була вільна:

“Люсі, я знаю, що ваша душа чиста. Я б не говорив вам це все, якби не знав, наскільки ви непорочна. Скажіть же мені, як друг другові, ви кохаете іншого? Якщо так, я більше ніколи не турбуватиму вас, але, якщо дозволите, залишусь вірним другом.”

Дорога Міно, чому чоловіки такі благородні, тоді як ми, жінки, не варті їх зовсім? Я ж мало не кепкувала з цього великодушного, справжнього джентльмена. Я розплакалась. Боюсь, ти подумаєш, що цей лист надто слізний у багатьох відношеннях, але мені дійсно було дуже важко. Чому дівчина не може вийти заміж за трьох чоловіків, чи більше, якщо захоче, і не потрапляти до такої халепи, як оце я? Але це ересь, я не повинна казати такого. І все ж крізь сльози я змогла глянути в мужні очі пана Морріса і відповісти йому відверто:

“Так, я кохаю іншого, хоч він ще навіть не освідчився мені.”

Я обрала правильний шлях, бо його обличчя просвітліло, він взяв мої руки, здається, я сама простягнула їх йому, і лагідно мовив:

“Моя хоробра дівчинко! Краще втратити можливість отримати вашу руку, ніж отримати будь-яку іншу жінку в світі. Не плачте. Якщо це через мене, то я міцний горішок і прийму удар стоячи. Якщо ваш коханий ще не зрозумів, де його щастя, то краще йому пошвидше його знайти, бо інакше доведеться мати справу зі мною. Моя дорогенька, ваша щирість і відвага перетворили мене на вашого друга, а таке буває рідше, ніж коли стають коханим. У будь-якому випадку так менше самолюбства. Люсі, я буду дуже самотній на дорозі до Царства Прийдешнього. Поцілуйте мене. Це часом допоможе розігнати морок. Ви можете це зробити, якщо не проти, бо той другий ще не освідчився. Напевно, це дуже добра та чесна людина, бо інакше ви б його не кохали.”

Мене це переконало, бо як на суперника це було дуже сміливо і благородно з його боку. Хіба ж ні? А він був такий сумний. Тому я нахилилась і поцілувала його. Він встав, тримаючи мої руки в своїх, глянув мені в обличчя (я, напевно, так почервоніла!) і сказав:

“Дорога моя, я тримаю вашу руку, ви щойно поцілували мене – якщо все це не зробить нас друзями, тоді й ніщо інше не допоможе. Дякую за вашу ласкаву відвертість. Прощайте!”

Він потис^д мені руку, взяв капелюх і пішов не оглядаючись, без сліз, трепету чи зволікань. А я плачу, як дитина. Чому такій чоловік має бути нещасним, коли навколо стільки дівчат, які б обожнювали навіть землю, по якій він ходить? Я знаю, що так і робила б, якби була вільною. Тільки от не хочу я бути вільною.

Дороженька, здається, все це настільки засмутило мене, що я не можу зараз після цього всього писати про щастя. І не хочу розповідати про третього, поки все не влаштується.

Назавжди твоя, Люсі.

P.S. До речі, номер три – мені ж не треба про нього розповідати, чи не так? Крім того, все сталося так несподівано. Здається, минула мить відтоді, як він увійшов у кімнату, як я вже опинилась у його обіймах, і він цілував мене. Я надзвичайно, просто неймовірно щаслива! Не знаю, чим я заслужила таке щастя. У майбутньому мені лише залишається довести, що я вдячна за Його ласку, за те, що Він дав мені такого коханого, такого чоловіка і такого друга.

Прощай!”

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (записаний на фонографі)

25 квітня.

Сьогодні не маю апетиту. Не можу їсти, не можу відпочивати, краще вже щоденник. Після вчорашньої відмови в душі стало порожньо. Ніщо в світі не має достатньої ваги, аби зайнятись ним... Я знав, що єдиними ліками від такого стану є робота. Тому пішов до пацієнтів. Я вибрав одного, який є дуже цікавим об'єктом для спостереження. У нього такі дивні ідеї, і він настільки не схожий на звичайного божевільного, що я вирішив зрозуміти його обов'язково. Сьогодні, здається, я наблизився більше ніж будь-коли, до розгадки цієї таємниці.

Я поставив йому більше питань, ніж зазвичай. Хотів бути добре обізнаним з усіма проявами його галюцинацій. Те, як я підійшов до питання, тепер здається трохи жорстоким. Я ніби примушував його зосередитись на предметі свого помішання. Я уникаю такого поведіння з пацієнтами, як пекла. (Цікаво, за яких це обставин я б не уникав пекла?). *Omnia Romae vernalia sunt**. Навіть пекло має свою ціну! Якщо за цим стоїть щось, варто відслідкувати його реакції детально. Краще почати негайно. Отже:

Р. М. Ренфілд, вік – 59. Темперамент сангвініка. Велика фізична сила. Притаманна хвороблива збудливість. На зміну періодам депресії приходиться певна надокучлива думка, яку важко простежити. На мою думку, сангвіністичний темперамент і зовнішній вплив виливаються у розумово вивершену дію. Може становити небезпеку, якщо позбавлений егоїзму. В егоїстів обережність є надійною зброєю проти їхніх ворогів і проти них самих водночас. З цього приводу я вважаю, що коли в центрі стоїть власне “я”, доцентрова сила врівноважується відцентровою; коли ж у центрі стоїть обов'язок, причина і т.п., відцентрова сила переважає, й відновити рівновагу може лише випадок або низка випадків.

* Весь Рим у квітах (лат.).

ЛИСТ КВІНСІ П. МОРРІСА ШАНОВНОМУ АРТУРУ ГОЛМВУДУ

25 травня.

Дорогий Арте!

Ми розповідали анекдоти біля багать у преріях, перев'язували один одному рани після спроби висадитись на Маркізькі острови, пили за здоров'я на березі Тітікаки. Ще залишилися анекдоти, треба залікувати інші рани, випити з інших причин. Не хочеш прийти завтра увечері до мого багаття? Я не думаю, що ти відмовиш, бо я знаю: одну леді запрошено на вечерю деінде, і ти вільний. Буде ще один гість, наш старий товариш по Кореї, Джек* Севорд. Він теж прийде, бо ми обоє хочемо змішати наші жалі над келихом вина, і підняти тост від широго серця за найшасливішого чоловіка в усьому світі, який виборов найчистіше серце, коли-небудь створене Господом, і яке єдине варте боротьби за нього. Ми обіцяємо тобі теплий прийом, ласкаве вітання і тост від найщиріших друзів. Ми присягаємось, що не відпустимо тебе, якщо ти надто вп'єшся, аби стати перед ті очі. Приходь!

Як завжди, твій Квінсі П. Морріс

ТЕЛЕГРАМА ВІД АРТУРА ГОЛМВУДА КВІНСІ П. МОРРІСУ

26 травня.

Можете розраховувати на мене. У мене такі новини, що у вас голови обертом підуть.

Арт.

Розділ VI

ЩОДЕННИК МІНИ МЮРРЕЙ

24 липня. Уїтбі.

Люсі зустріла мене на вокзалі. Вона виглядає милішою і гарнішою, ніж будь-коли. Ми поїхали до будинку на Кресенті, де вони мають кімнати. Це чудове місце. Маленька річка Еск біжить глибокою долиною, що розширяється біля затоки. Її перетинає великий віадук з високими пірсами. Звідти все здається більш віддаленим, аніж воно є насправді. Долина густо поросла зеленню. Вона настільки крута, що для того, щоб побачити, що відбувається внизу, треба підійти до самісінького краю. Коли ж трохи відступити, то видно лише протилежний її бік. Будинки в старому місті – це район, віддалений від нас, – вкриті червоними

* Ім'я доктора Севорда – Джон, але американець Квінсі Морріс називає його Джеком, на свій лад. (Прим. Пер.)

дахами і, так видається, стоять один на одному, як в картинах Нюрнберга. Прямо над містом височіють руїни абатства Уїтбі, пограбованого датчанами. Саме воно було зображене на декораціях у “Марміоні”, в епізоді, коли дівчину замурують у стіну. Руїни вражають своєю величчю, розмірами і красою романтичних сховків. Існує легенда, що у вікнах часом видно жінку в білому.

Між абатством і містом стоїть ще одна церква для парафіян. Неподалік неї кладовище, де є безліч надмогильних плит. Як на мене, це одне з найкращих місць в Уїтбі, бо розташоване високо над містом, і звідти відкривається повний краєвид на затоку та бухту, звідки в море тягнеться мис Кеттлнес. Він такий крутий, що частина берега зсунулась, і кілька могил було зруйновано. В одному місці частина надмогильних пам’ятників спускається до піщаної доріжки. На кладовищі на стежинках є лавки. Люди приходять туди на цілий день, споглядають неповторний краєвид і насолоджуються морським вітром. Я сама маю намір ходити сюди часто, щоб попрацювати. І зараз пишу на коліні й слухаю розмову трьох літніх чоловіків, які сидять біля мене. Здається, вони нічим більше не займаються, лише цілі дні проводять тут за теревенями.

Внизу лежить затока, на протилежному краї якої гранітна стіна біжить прямо в море, там на її згині стоїть маяк. Його оперізує хвилелом. Ближче до мене він утворює згин в інший бік, там теж маяк. Два пірси оточують вузький вхід у бухту, яка далі несподівано розширюється.

Коли приплив, тут дуже гарно, але коли вода відходить, бухта міліє настільки, що між піщаних берегів та скель біжить лише Еск. У морі з цього боку височіє майже на півмилі величезний риф, гострий край якого починається прямо від південного маяка. На ньому поставили бакен з дзвоном, на якому у разі негоди вітер подає тужливі звуки. Тут існує легенда, що коли гине корабель, у морі лунають дзвони. Треба розпитати про це все оцього літнього чоловіка. Він йде в мій бік...

Цей старий дуже кумедний. Йому, напевно, немало років, бо обличчя його грубе і в зморшках, як кора дерева. Він каже, що йому майже сто років і що він був моряком в рибальському флоті Гренландії, коли відбулася битва під Ватерлоо. Боюся, він жахливий скептик, бо коли я спитала його про дзвони в морі та про жінку в білому, він недобррозичливо відповів:

– Не думав би-м про то всьо так много, панно. Всьо зникло. Чи чуєте, не кажу, шо їх цавком не було, але кажу, шо в мій чьис теґо не було. То чудова забавка для приїжджих чи туристів, або шось таке. Ба, то не дльї такої гоґої молодой пані, йик ви. То дльї піхоти з Йорка і Лідса – вони жерут вйилену рибу, п’ют чаї і всьо хочут тано купити. Интересує ньи, хто би їм брехав, певно, навіть у газетах того не було би, а там усе повно вських дурниць.

Мені спало на думку, що від нього можна довідатися багато цікавого, тому я попросила його розповісти про китовий промисел у давні часи. Він уже вмощувався зручніше, та годинник пробив шосту. І він важко встав і сказав:

– Мушу йти домів, пані. Моя внука не любить чекати, коли чай вже готовий, а мені кижкувато йти парком, та й таки довго. Ще й пузо дає за сьи знати.

Він пошкутильгав геть, спускаючись сходами так швидко, як тільки міг. Ці сходи особливо привертають увагу. Вони ведуть з міста до церкви; сходинок

там сотні, навіть не рахувала. Вони не круті, навіть кінь може ходити по них. Я думаю, що на початках ці сходи мали певне відношення до абатства. Піду теж додому. Люсі з матір'ю пішли в гості, а оскільки це просто візити ввічливості, я не пішла з ними. Вони вже, напевно, вдома.

1 серпня.

Я прийшла сюди з Люсі годину тому. Ми мали дуже цікаву розмову з моїм старим знайомим. З ним було ще двоє, вони завжди приєднуються до нього. Без сумніву, серед них він Пан Авторитет. У молодості він, мабуть, був дуже владною людиною. Слухає лише себе, інші для нього – нуль. Якщо він не може переконати когось, то вдається до натиску, а потім мовчанку співрозмовника вважає згодою. Люсі дуже гарно виглядала в білій батистовій сукні. Перебування тут оздоровило її. Я помітила, що чоловіки, не гаючи часу, відразу ж підійшли до неї, коли ми сіли. Вона така люб'язна з літніми людьми. Здається, вони всі закохалися в неї з першого разу. Навіть мій знайомий поступався і не суперечив їй, зате я отримала подвійну порцію. Я звернула розмову на тему легенд, і він одразу ж ледве проповідь не виголосив. Спробую згадати її та записати:

– Всього то без лишку – дурня. Отак, і ніц більше. Всі тоти заборони, духи, страшидла – лиш аби настрашити дамочок. То всьо – не страшніше за бульки. Всі тоти жахи, знаки і попередженья вигадуют придурки, аби вібити копійку з туристів. Вни ньи так нервуют. Їм не досит нашкрьобати брехонь в газетах і виголошувати з трибун, то вни ше й на надмогильних памйитниках тото всьо пишут. Тільки сі подивіт довкола. Вони стоять з високо задертими головами, йик їм дозволяє гонір. А гне їх вниз брехньи, написана на них. Там пише всюди “Тут спочиває тіло” або “На світлу памйить”, але навіть під половинов з них цавком ніц нема. Памйить про них не варта і пчыху, а він не дуже вже свьитий. Всьо то брехні, так чи инакше, але брехні. Боже правий, та ж у Судний День їх прийде товпа, всі в саванах і з надмогильними памйитниками, аби показати, які всі вни були файні. Деякі аж будут сі трьисти, бо дуже довго пролежьили в морі й навіть на ногах не зможут сі тримати.

Судячи з самовпевненого вигляду і з того, як він глянув на своїх товаришів, вимагаючи схвалення своїх друзів – чоловік “вихвалювся”, тому я вставила і собі слово, щоб примусити його продовжувати:

– О, пане Свейлз, не може того бути. Хіба ж на усіх надгробках написана неправда?

– Х-ха! Хіба шо бідніші, і на йких не дуже вихвалюють. Бо то народець, який і тазік назве морем, аби вно було їх власністю. А то ж усьо брехні. От подивітсьи, ви новенька тут і видите тоти всі шотландські могивки. – Я кивнула головою, бо вважала за краще погодитися, хоч і не дуже розуміла його діалект. Здається, то було щось пов'язане з церквою. – І ви вірите, шо тут хроплить усі, про кого написано? – Я знов кивнула. – От відки приходит брехньи. А шо, їх буде тьма – гі дурнів з писаними торбами. – Він штовхнув ліктем одного із своїх товаришів, і вони зареготали. – Господи, чи може бути инакше? От подивітсьи туди скраю, прочитайте!

Я підійшла і прочитала:

– Едвард Спенселей, старший моряк, вбитий піратами біля узбережжя Андре в квітні 1854 року у віці 30 років.

– А хто ж то, цікаво ми, єго тогди привіз домів, аби закопати тут? Вбитий коло узбережжя Андре! І ви вірите, що тут лежить його тіло! Та міг би-м назвати вам з дес'яток ймен тих, чиї кости леж'ять у морі коло Гренландії, – він показав на північ, – або де їх могла занести вода. Таких багато тут. Могли би-сте своїми молодими очима прочитати брехні, нашкр'ябані тут. От Брейтвейт Лоурі, знав-им єго вітцьи, загинув на “Бадьорому” в двац'ятих коло Гренландії. Чи от Ендрю Вудгаус, втопивсьи там само в тис'ячьи сімсот сімдес'ят семому. Чи Джон Пакстон, котрий через рік сі втопив коло мису Фарвель. Чи старий Джон Роулінгс, плавав-им ше з єго дідом, пішов на дно в Фінській затоці в п'идес'ятих. І ви думаєте, що вни поженут до Уїтбі на перший заклик? Дуже сі сумніваю. Вони швидже будут гигикати і стусати один одного, гі колись, йик лупилисьи на кризі, коли були разом здосвіта до ночі і перевйизували одне одному рани під польирним сьисв'ом. – Останне було, без сумніву, місцевим гумором, бо старий захихотів, а його колеги з задоволенням приєднались.

– Але, погодьтесь, що ви не зовсім маєте рацію, бо кажете, що всі бідняки, чи їх душі, мусять принести свої надгробки в Судний День. Думаєте, це дійсно необхідно?

– А до чога вни тогди? Відповіджте-но ми, панно!

– Думаю, для потіхи родичів.

– Думаєте для потіхи родичів! – мовив старий з презирством. – Йика то віт'а знати, що на плитах написана брехньи і що всі навкруг знають, що то брехньи!

Він вказав на камінь біля краю скелі під нашими ногами, що слугував могильною плитою.

– Читайте.

Я бачила літери догори ногами, але Люсі сиділа зручніше, тому нахилилась і прочитала:

– “На вічну пам'ять Джорджа Кенона, який помер з надією на славне воскресіння 29 липня 1873 року, зірвавшись зі скелі Кеттлнес. Цю плиту встановила його мати у глибокій жалобі за своїм безмежно дорогим сином. Він був єдиним сином своєї матері-вдови.” Знаєте, пане Свейлз, щось я не бачу тут чогось смішного! – серйозно і навіть суворо сказала вона.

– Ви не видите ніц смішного! Ха-ха! То того, що ви не знали його матір – справжнісіньку мегеру. Вна ненавиділа 'го, бо взяли 'го в екіпаж – він пливав постійно, але так ненавидів матір, що скінчив зі своїм життьом, аби вна не дістала секерації. Він си прострілив мозок старим мушкетом, йиким страшили воронньи. Тогди воронньи не страшили, а йому то принесло навсе супокій. Ото так він зірвався із скали. А шодо надії на славне воскресінньи, самим сьхиста чув, йик він казав, що хоче втрапити в пекло, бо його мати така набожна, що точно піде в рай, а він не хтів бути з нев. Чи не дурньи? – стукнув старий ціпком, – хіба не купа брехонь? Та Габрієла заірже, коли Джорджик приволочит на горбі могильну плиту як доказ!

Я не знала, що й казати, але Люсі продовжила розмову:

– Ну навіщо ви розповіли це все? Це ж моє улюблене місце, і я не хочу йти звідси. То що ж, мені сидіти на могилі самовбивці?

– Вам то не зашкодит, дорогенька. А бідний Джорджик буде сі тішити, що в него на коліньох сидит така гарна дама. Ніц вам сі не стане. Сидів-им тут майже двацять років, і ніц ми сьи не стало. Не думайте за тих, хто лежит, а мо' й не лежит під камінньом. Ще прийде чьис, коли будете свідком того кошмару, коли зникнут надгробки і тото місце стане пустков. О, б'є дзигарок. Мушу йти. Мос вітанньи, пані!

Старий пішов геть, а ми з Люсі ще сиділи. Красвид був неймовірний, ми навіть взялися за руки. Вона розповіла ще раз все про Артура і про майбутне весілля. Мені стало трохи сумно, бо я не отримувала новин від Джонатана вже місяць.

Того ж дня.

Я прийшла сюди сама, бо мені дуже сумно. Листа не було. Сподіваюся, з Джонатаном нічого страшного не трапилось. Годинник щойно пробив дев'яту. По місту розкидано вогні: низками там де проходять вулиці, і поодинокі. Вони біжать вздовж річки Еск і губляться за згином долини. Ліворуч від мене краєвид заступають темні обриси даху старого будинку біля абатства. Далеко на полях бекають вівці та ягнята, згори з дороги долинає тупіт копит віслюків по бруківці. Оркестр на пірсі грає бадьорий вальс, далі, на пристані, в боковій вуличці, відбувається зустріч членів Армії Порятунку. Один оркестр не чує іншого, але звідси мені обох їх чути добре. Де ж Джонатан? Чи думає про мене? Як би я хотіла, щоб він був зі мною.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

5 червня.

Чим більше я розумію Ренфілда, тим його випадок стає цікавішим. У нього є кілька чітко виражених рис: егоїзм, потайливість і цілеспрямованість. Цікаво, що є метою останньої? Здається, в нього є своя виразна послідовність дій, але в чому саме вона полягає, я ще не зрозумів. Він підкупає любов'ю до тварин, та його любов переживає таку різку зміну настроїв, що часом він мені здається надприродно жорстоким. Його улюбленці дуже різні. Зараз його хобі - це полювання на мух. Тепер їх у нього стільки, що мені довелось зробити зауваження. На моє здивування, він не розлютився, як я чекав, а поставився до питання серйозно. Він замислився на мить, а тоді сказав: "Дайте мені три дні. Я позбудусь їх". Звичайно, я погодився. Треба стежити за ним.

18 червня.

Тепер він перейшов на павуків; у нього в коробці вже є кілька штук чималого розміру. Він годує їх мухами, чисельність останніх помітно зменшується, хоч половину власного раціону він витратив на приваблення знадвору нових.

1 липня.

Тепер його павуки стали надокучати не менше, аніж мухи, і сьогодні я сказав йому, що їх не повинно бути в кімнаті. Він дуже засмутився, тому я сказав, щоб він позбувся принаймні частини їх. Він з радістю погодився, і я дав йому той самий термін. Один випадок викликав у мене огиду, коли під час розмови величезна м'ясна муха, напхана відходами, влетіла в кімнату. Ренфілд піймав її, кілька секунд з торжеством потримав великим і вказівним пальцем, і перш ніж я зрозумів, що він збирається робити, з'їв її. Я почав картати його, але він спокійно заперечив, що то була дуже смачна і здорова муха, що це було життя, сильне життя, яке принесло життя і йому. Це наштовхнуло мене на думку, принаймні на нечітку ідею. Треба подивитись, куди зникають його павуки. Безперечно, щось його дуже хвилює, бо він має маленький записник, куди постійно щось занотовує. Цілі сторінки чисел, в основному простих, групами посумованих, а ті суми додані ще раз, так ніби він зводив баланс, як кажуть ревізори.

8 липня.

У його божевіллі спостерігається певна закономірність, тому моя ідея поступово вимальовується. Незабаром я прийду до остаточного висновку і тоді... тоді підсвідома робота мозку перейде в стадію свідомої. Кілька днів я тримався осторонь свого друга, щоб помітити зміни, якщо вони будуть. В основному нічого не змінилось, Ренфілд лише позбувся кількох своїх вихованців і завів нового. Йому вдалось піймати горобця і вже частково приручити його. Його методи в цьому прості – кількість павуків зменшилась. Тих же, що ще залишились, він добре годує мухами, яких далі приманює залишками своєї їжі.

19 липня.

Спостерігається прогрес. Тепер у мого друга ціла зграя горобців, а от мух і павуків майже не залишилось. Коли я прийшов, він підбіг до мене і сказав, що хоче попросити – дуже-дуже – про одну послугу. Лащився до мене, наче собака. Я спитав, що це має бути, і він відповів з якимось надломом у голосі й вигляді: – Я хочу кошеня, гарненьке маленьке кошеня, гладкого бешкетника. Я зможу гратись з ним, навчати і годувати – годувати – годувати!

Не те, щоб я не був готовий до такого прохання, бо вже помітив, що його улюбленці поступово збільшуються в розмірах, як і швидкість їх пересування. Оскільки мені було байдуже, що його чудова зграйка приручених горобців зникне так само, як мухи та павуки, я сказав, що подумаю. Спитав, кого більше він би хотів мати: кошеня чи kota. Хвилювання зрадило його, коли він відповів:

– О так, я б хотів kota! Просто попросив спочатку кошеня, бо боявся, що Ви не погодитесь дати мені kota. Ніхто б не відмовився дати мені принаймні кошенятко, правда?

Я похитав головою і відповів, що це поки що неможливо, але, пообіцяв подумати. Він спохмурнів, і я побачив небезпечні ознаки: на обличчі з'явилась лють і косий погляд, в якому відчувалось бажання вбити. Та це ж прихований ман'як-вбивця. Я перевірю його за допомогою його нової забаганки і подивлюсь на реакцію. Тоді я знатиму більше.

22.00.

Я зайшов до нього знову. Ренфілд сидів замислившись в куті. Побачивши мене, він впав переді мною на коліна і почав благати, щоб я дозволив йому ката, що від цього залежить його життя. Я був невблаганний і відмовив йому, після чого він без слів відійшов і сів у тому ж кутку, гризучи нігті. Завтра зайду до нього рано-вранці.

20 липня.

Зайшов до Ренфілда дуже рано, ще до обходу санітарів. Він вже не спав і мугикав якусь пісеньку, розсипаючи по підвіконню заощаджений цукор, без сумніву, готуючись знову до полювання на мух, причому робив це весело і охоче. Я озирнувся в пошуках його пташок і, не побачивши, спитав, де вони. Не обертаючись, він відповів, що вони полетіли геть. На підлозі лежало кілька пір'їн, а на подушці була крапля крові. Я нічого не сказав, але, коли вийшов, наказав охоронцю повідомити мене про будь-що незвичайне у поведінці пацієнта.

11 ранку.

Тільки що прийшов санітар і повідомив, що Ренфілду було дуже погано, і він виблював цілу купу пір'я. "Мені здається, докторе, – сказав він, – що він з'їв своїх пташок, причому просто сирими."

11 вечора.

Я дав Ренфілду сильне заспокійливе, від якого він навіть заснув, і забрав його записник. Думка, що крутилась у моїй голові недавно, нарешті вималювалась, і теорія доведена. Мій ман'як-вбивця – незвичайний. Доведеться розробити для нього нову класифікацію, я назву його "зоофагом" (той, що їсть живе). Його метою є спожити якомога більше життів, він намагається цього досягнути шляхом їх накопичення. Він згодував багато мух одному павуку, потім багато павуків – одному горобцю, а потім захотів ката, щоб той з'їв пташок. Яким би був його наступний крок? Було б цікаво закінчити експеримент. Була б тільки вагома підстава. Люди виступали проти вівісекції, а тепер гляньте тільки на її результати! Чому б не розвинути науку в її найбільш складному і життєво важливому аспекті – вивчити мозок? Якби мені вдалось розгадати таємницю принаймні одного такого мозку, отримати ключ до фантазій хоча б одного

божевільного, я б зміг підняти свою галузь до таких висот, що фізіологія Бурдона-Сандерсона чи знання мозку Фер'є були б нічим! Була б тільки вагома підстава! Не треба думати про це, бо я можу піддатись спокусі. Така підстава може перехилити шальку терезів, бо хіба ж не може бути так, що в мене виняткові розумові здібності від природи?

Як чітко в нього все розписано, душевнoхворі завжди мислять в межах свого розуміння. Цікаво, в скільки життів він оцінює людське життя, може, просто в одне. Сьогодні він закрив акуратно баланс і почав новий. Скільки з нас починають нову книгу щодня в своєму житті?

Мені здається, що тільки вчора все моє життя закінчилось разом з надією, і що я дійсно перегорнув сторінку. І так буде, поки небесний бухгалтер не підведе підсумок і не зведе в головній книзі баланс про прибутки чи видатки. Ох, Люсі, Люсі, не можу я на тебе сердитись, як не можу сердитись і на свого друга, з яким ви будете щасливі. Мені ж залишається безнадійно чекати і працювати. Працювати! Працювати!

Якби ж тільки у мене була така ж причина, як у мого пацієнта, вагома, несамолюбна причина працювати! Ото б дійсно було щастя!

ЩОДЕННИК МІНИ МЮРРЕЙ

26 липня.

Мені тривожно, і щоденник заспокоює мене, це ніби шепотіння самій собі й одночасно слухання. Крім того, у стенографічних символах є щось таке, що відрізняє його від письма. Мене хвилюють Люсі й Джонатан. Я вже довго не отримувала звісток від нього і почала переживати. Але вчора завжди люб'язний пан Гоукінс переслав мені його лист. Коли я спитала його, чи не чув він чого, він повідомив, що листа було отримано недавно. Це лише рядочок датований із замку Дракули, який сповіщає, що він вирушає додому. Це так не схоже на Джонатана. Не розумію, у чому річ, і мені неспокійно.

Також Люсі. Хоч вона і почуває себе добре, але до неї повернулась стара звичка ходити уві сні. Ми розмовляли про це з її мамою, і вирішили, що я буду зачиняти щоночі на ключ двері нашої кімнати. Пані Вестенра чула, що лунатики завжди ходять по дахах і краях скель, а коли їх несподівано будять, вони падають з висоти з розпачливим криком, який відлунюється над безоднею. Бідненька, вона так переживає. Вона розповіла, що її чоловік, батько Люсі, мав таку ж звичку: вставав вночі, одягався і йшов геть, якщо його ніхто не зупиняв. Люсі восени виходить заміж, вона вже почала думати про сукню і облаштування дому. Я допомагаю їй, бо й сама займаюсь тим самим, тільки ми з Джонатаном почнемо наше спільне життя дуже просто, намагатимемось просто звести якоесь кінці з кінцями. Пан Голмвуд є вельмишановним Артуром Голмвудом, єдиним сином лорда Годалмінга. Він незабаром приїде сюди, як тільки зможе залишити місто, бо його батько не зовсім здоровий. А бідна Люсі рахує хвилини до його приїзду. Вона хоче повести його на скелю, на якій церковне кладовище, і показати всю

красу Уїтбі. Здається, саме очікування знесилоє її. Коли він приїде, все буде гаразд.

27 липня.

Далі жодних новин від Джонатана. Я починаю дуже хвилюватись, хоч ніби і немає причини. Але *дуже* хочу, щоб він написав бодай рядочок. Люсі ходить уві сні дедалі частіше, щоночі я прокидаюсь від того, що вона ходить по кімнаті. На щастя, погода тепла і вона не застудиться. Але хвилювання і постійне прокидання вночі даються вже взнаки: я сама стаю неврівноваженою і погано сплю. Дякувати Богу, хоч здоров'я Люсі не погіршується. Пана Голмвуда раптово викликали у Рінг до батька, який несподівано сильно занедужав. Люсі дратує будь-яке відкладення його приїзду, але це не впливає на те, як вона виглядає. Вона трошки погладшала, а на щоках з'явився чудовий рум'янець. Вона не виглядає такою знесилоною, як колись. Дай Бог, щоб так воно і залишилось.

3 серпня.

Пройшов ще тиждень, а новин від Джонатана так і немає. Навіть пан Гоукінс нічого не отримав. Господи, тільки б він був здоровий. Він би обов'язково написав. Я перечитую його останній лист, але чомусь він мене не заспокоює. Не схоже це на нього, хоч і написано його рукою. Тут помилки бути не може.

Минулого тижня Люсі не ходила вві сні надто часто, але в ній з'явилась якась дивна, незрозуміла мені зосередженість. Навіть уві сні вона наче стежить за мною. Намагається відчинити двері, а коли виявляється, що вони замкнені, починає шукати по кімнаті ключ.

6 серпня.

Пройшло ще три дні, і далі жодних новин. Така невизначеність просто жахлива. Якби я знала, куди писати чи їхати, мені було б легше. Але від Джонатана нічого не було чути з часу останнього листа. Задишається лише просити в Бога терпіння.

Люсі дуже неспокійна, але загалом почуває себе добре. Минула ніч була надзвичайно грізною, рибалки кажуть, що насувається шторм. Спробую поспостерігати за ним і вивчити ознаки погоди. Сьогодні хмарно, сонце сховалось за великими хмарами високо над Кеттлнесом. Все сіре, крім трави, що сяє смарагдом у такому оточенні: сіра землиста скеля, сірі хмари, злегка забарвлені яскравим сонячним промінням, що подекуди пробивається над сірим морем, куди простягаються піщані коси, схожі на сірі пальці. Море з ревінням кидається на мілини і піщані рівнини, його шум губиться в морських туманах, що бродять сушею. Небокрай сховався за сивою імлою. Навколо безмежжя. Хмари громадаються величезними скелями, над морем гримить, наче то якась знамення біди. Подекуди на пляжі видніються темні постаті, часом наполовину закутані в

туман: “Ходять люди, як дерева”. Рибальські човни спішають додому, вриваючись у гавань і повертаючи в штормові порти. А от і пан Свейлз. Іде прямо до мене, і судячи з того, як піднімає капелюха, має бажання поговорити...

Мене надзвичайно зворушила зміна в бідному старигані. Присівши біля мене, він стиха мовив:

– Хочу вам щось повісти, панно.

Я бачила, що його щось непокоїть, тому взяла його старечу зморшкувату руку і попросила продовжувати. Він не забрав руки і заговорив знов:

– Боюсь, моя дорога, що шокував вас всьов тов дурньов, йику за минулі тижні наплескав-им про мертвих, і не тільки. Але то не було серйозно, і не хотів би-м, аби-сте памйитали про то, коли ньи не стане. Ми, старі, шо вже однов ногов на тому світі, не любимо думати про кінець і не хочемо сі страшшити того. Через то й шуткую си, аби й у ньи на серци троха відльигло. Та, Боже вас борони, панно, не подумайте, шо я сі бою вмирати. Я лиш не хочу вмирати, йик хоч якось могу в тім помочи. В мене, певно, вже не лишилосьи чьису, бо-м старий, а коли тобі вже сотка, нема шо вже дуже ждати. І мій кінець уже близько, вже давно Костльива гострит свою косу. Видите, не виходит ми відразу перестати про то теревенити. Скоро Ангел Смерти затрубит сигнал і дльи ньи. Ой, та не переживайте так! – додав похапцем, бо я почала плакати. – І йик він прийде нині вночи, я не проти. Бо однаково в життю чекаємо на шо инче, не те, шо звикло робимо. Смерть – то лиш єдне, на шо можемо ждати. Але я спокійний, панно, бо вона вже йде до ньи, і ще й йик спішит. Може, навіть зараз йде, поки ми тут сі роздивльиємо.

Напевно, то морський вітер приносить відчуття втрати, безпомічності, неспокою і засмучує серця.

Раптом старий вигукнув:

– Дивітьсьи! Дивітьсьи! Там внизу коло берега корабель, шо звучит, визирає, на смак і на нюх, йик смерть. Вона в воздусі, я чую її приближенньи. Господи, дай ми мужности гідно стрітисьи з нев!

Старий у запалі підняв руки і зняв капелюха. Його губи ворушились, наче в молитві. За кілька хвилин мовчанки він піднявся, потис мені руку, і, благословивши, пошкутильгав геть.

Все це мене дуже зворушило і засмутило. Тому я зраділа, коли підійшов чоловік з берегової охорони з підзornoю трубою під пахвою. Він, як завжди, зупинився, щоб побалакати зі мною, але постійно дивився на дивний корабель.

– Не розумію, – мовив він нарешті, – він з Росії, судячи з вигляду. Але чому його так дивно носить? Тут явно щось не те, там ніби і бачать наближення шторму, але не можуть вирішити, куди ж пливти: на північ у відкрите море чи стати на рейд тут. От знову! Стерновий дуже дивний, бо корабель не слухається його руки і скаче від кожного пориву вітру. Завтра будемо знати точно, у чому справа.

Розділ VII

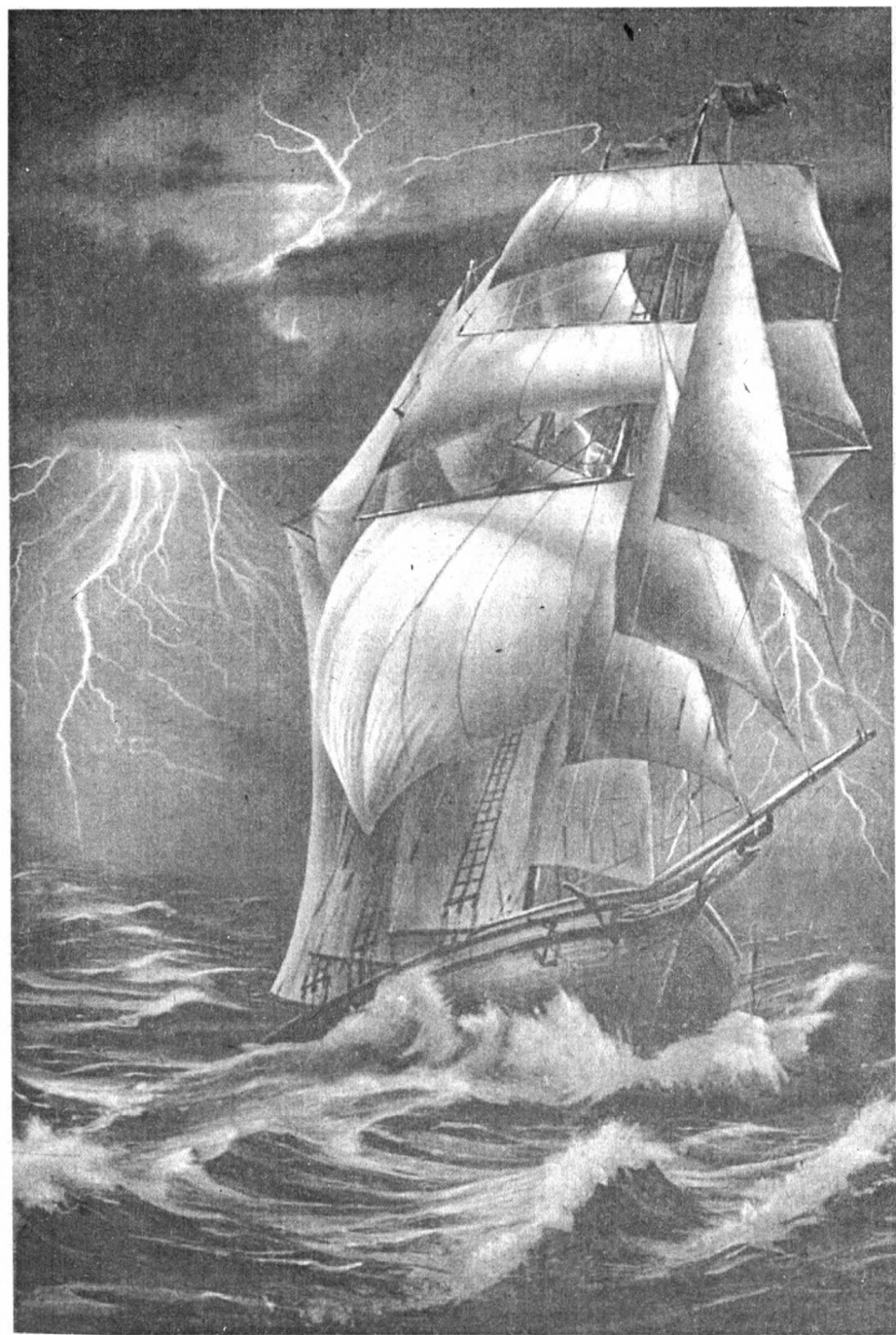
ВИРІЗКА З “THE DAILYGRAPH” ЗА 8 СЕРПНЯ (вклесно в щоденнику Міни Мюррей)

Від нашого кореспондента.
Yimbi.

У місті щойно пережили один із найсильніших і найменш очікуваних штормів, з наслідками як дивними, так і сього роду єдиними. Було трохи парко, але така погода в жодному випадку не є незвичною для серпня. Суботній вечір був як ніколи гарний, тому багато людей поїхали на прогулянки: до лісу Малгрейв, затоки Робіна Гуда, Рансвіку, Стейтгесу і просто по околицях Уйтбі. Пароплави “Емма” і “Скарборо” проводили екскурсії вздовж узбережжя. Незлічenna кількість пішоходів йшла як до міста, так і звідти. День був просто неповторний, аж поки після обіду плиткарі на церковному кладовищі, що на східній скелі, з тієї головної висоти в місті, звідки видно морські простори на північ і схід, звернули увагу на несподівану появу в небі перистих хмар над морем на північному заході. Вітер тоді дув з південного заходу; його сила не була надмірною, барометр визначає її як “№ 2 – легкий бриз”. Черговий з берегової охорони негайно передав повідомлення, а один старий рибалка, що вже більше як півстоліття спостерігав за ознаками природи зі східної скелі, з неймовірним хвилюванням попередив про наближення несподіваного шторму. Захід сонця небаченої краси, величний у різноманітті яскраво забарвлених хмар, привабив багатьох на прогулянку по церковному кладовищу на скелі. Сонце повільно пірнало в море за чорною громадиною Кеттлнесу, що гордо виділявся на фоні західного неба. Його шлях встеляли хмари різноманітних відтінків: вогнисто-червоних, багряних, рожевих, зелених, фіолетових, безмежжям золотих барв. Подекуди виднілись невеликі плями непроглядної чорноти. Вони набирали різних обрисів, чітко виділяючись на світлому фоні. Краєвид не оминули увагою художники і, безперечно, ескізи на тему “Прелюдія до могутнього шторму” прикрашатимуть наступного травня стіни залів Королівської Академії та Род-Айленду. Не один капітан вирішив залишити в затоці своє “корито” чи “калошу” (так називають різні кораблі) до закінчення шторму.

До вечора вітер зовсім стих, і опівночі відчувалась гробова тиша й неймовірна задуха; у повітрі зростало напруження – знак наближення шторму, що часто впливає на надмірно вразливих людей. У морі блимали ліхтарі, бо навіть берегові пароплави, що зазвичай тримаються близько берега, пішли далеко в море. Залишилось лише кілька рибальських човнів. Лише одне вітрило було підняте – на іноземній шхуні, що йшла на захід. Легковажність чи невігластво її офіцерів були головною темою розмов, поки вона була в полі зору. Їм намагались подати сигнал спустити вітрила з огляду на небезпеку. Та корабель безжурно тріпотів вітрилами, м’яко ковзаючи над безоднею морських хвиль.

“Спокійно, наче намальований човен в океані намальованим.”

Незадовго до десятої в нерухомому повітрі почав відчуватись тиск; тиша була такою глибокою, що виразно чулись бекання овець на пасовиськах і гавкіт собак у місті. У цю мовчазну гармонію природи не вписувався оркестр на пірсі зі своїми веселими французькими вальсами.

Трохи за північ з моря долинув дивний звук, високо в небі, десь далеко, почало незвично, глухо гупати.

І без жодного попередження знялась буря. За неймовірно коротку мить, у що потім навіть важко було повірити, образ природи спотворився. Хвилі лютували, кидаючись одна на одну; ще зовсім недавно дзеркально спокійне море раптом перетворилось на ревуче руйнівне чудовисько. Білі гребені хвиль шалено били по піщаних берегах, збігали на пологі скелі, заливали піною пірси, змітаючи ліхтарі з бакенів, що стоять по обидва боки кожного пірса Затоки Уїтбі. Вітер ревів громом, його сила збивала з ніг навіть найсильніших чоловіків, їм доводилось міцно триматись за чавунні стовпи. Берегова охорона вирішила, що необхідно очистити набережну від глядачів, в іншому випадку кількість постраждалих від нічного шторму зростає у кілька разів. На додачу до труднощів та небезпек погоди з моря прийшов туман – білі, вологі хмари, що проносились наче привиди. Вони були такі мокрі й сирі, що не потрібно мати надзвичайно розвинуту уяву, щоб побачити, як душі тих, хто навек загубились в морі, торкались своїх живих братів холодними руками смерті. Не один здригався, коли повз пропливали клуби туману. Часом туман розсіювався і було видно далеко в море від спалахів частих яскравих блискавиць. Від несподіваних перекотів грому все небо наче здригалось від поступу шторму. Видовище вражало і захоплювало незмірною величиною: морські вали з кожним поштовхом шбурляли в небо хмари піни, їх підхоплювала буря і вихорами виносила у височінь. Де-не-де рибальські човни з вітрилами, що висіли безпомічно, наче ганчір'я, несамовито шукали захисту від негоди. Часто на білих крилах шторму бився і рвався морський птах.

На вершині Іст Кліф знаходився новий пошуковий ліхтар, якого, проте, ще не випробовували. Відповідальні за нього офіцери привели його в готовність і в розривах туману почали обшукувати морські простори. Одного разу чи двічі його допомога виявилась дуже вчасною, коли рибальський човен з низькою посадкою летів у затоку і, орієнтуючись на рятівний промінь, зміг уникнути небезпеки і не розбитися об пірси. Щоразу, коли човен досягав безпечно порту, натопт на березі радісно вигукував. Цей вигук наче пронизував шторм і відразу зникав у шумовинні. Незабаром пошуковий промінь вихопив з п'ятьми вдаліні шхуну з піднятими вітрилами, очевидно, той самий корабель, який помітили ще ввечері. На той час вітер повіяв зі сходу. Люди на скелі аж похололи від усвідомлення небезпеки, що тепер загрожувала кораблю. Між нею і портом лежав великий масивний риф, на якому гинуло немало хороших кораблів. А тепер, коли вітер змінив свій напрямок, було малоймовірно, що шхуна досягне входу в бухту. Наближався приплив, але шторм був такий сильний, що підніжка хвиль оголювали дно. Шхуна ж летіла щодуху. Як сказав один морський вовк: “якщо вона кудись і потрапить, то тільки до пекла”.

Налетіла нова хвиля морського туману, навіть густішого, ніж до тих пір. Хмара вологої імли вкрила все сірою пеленою. Люди могли лише слухати, а крізь вологе

забуття було гостріше чути і ревіння бурі, і виляски грому, і удари могутніх валів. Промінь пошукового ліхтаря застиг над входом у бухту біля західного хвилелому. Люди, затамувавши подих, чекали трагедії. Вітер раптом змінив напрямок на північно-східний, розвіявши залишки морського туману. А тоді, наче за велінням чарівної палички, перш ніж шторм завдав останнього удару, дивна шхуна на всіх вітрилах, скачучи з хвилі на хвилю з карколомною швидкістю, ковзнула між хвилеломів у спокій бухти.

Пошуковий промінь провів її. Натовп аж здригнувся, побачивши корабель: до штурвалу було прив'язане тіло з опущеною головою, що хиталась від руху корабля. Більше на палубі не було ані душі. Людей охопив жах, коли стало зрозуміло, що шхуна потрапила до бухти ніким не керована, хіба що рукою покійного.

Але все це зайняло менше часу, аніж написати. Шхуна не зменшила швидкості, а пролетіла через усю бухту і зупинилась на купі піску та гальки, намитій безліччю припливів і штормів на південно-східному краї пірса, що виступав під Іст Кліфом, який місцеві називають Тейт Гілл.

При зіткненні з піском, звичайно, був потужний удар. Всі рангоути, снасті, штаги натягнулись, навіть уламки оглядової корзини з грюкотом впали донизу. Але що найдивніше, як тільки корабель торкнувся берега, на палубу вискочив величезний пес, ніби його підкинув поштовх, рвонувся вперед і зіскочив з носа корабля на пісок. Він побіг прямо на круту скелю, де церковне подвір'я так нависає над стежною до східного пірса, що деякі з покладених могильних плит – на місцевій говірці їх називають “надмогильники” – виступають там, де скеля, що їх підтримує, обвалилась. Там же і зник у темряві, яка наче густішала ще більше порівняно з променем прожектора.

Сталося так, що в той момент на Тейт Гілл нікого не було, бо мешканці найближчих будинків або спали, або були високо на скелях. Тому першим, хто піднявся на борт, був черговий з берегової охорони на східному боці бухти, який відразу ж побіг до пірса. Люди, що працювали з пошуковим прожектором спочатку прочесали вхід у бухту і, не знайшовши нікого, спрямували промінь на покинуте судно і зафіксували там. Черговий побіг на корму до стерна, нахилився над тілом і раптом відсахнувся, наче його щось дуже вразило. Це розпалило загальну цікавість, і чимало людей побігло до корабля. Від Вест Кліф по мосту Дроу до Тейт Гілл немала відстань, але ваш кореспондент непогано бігає, і мені вдалось трохи випередити інших. Проте, коли я прибіг, на пірсі зібрався вже чималенький натовп; людей стримували береговий охоронець та поліція. Завдяки люб'язності головного човняра мені, як вашому кореспондентові, дозволили піднятися на борт. Я був один з небагатьох, хто на власні очі пересвідчився, що мертвий моряк був дійсно прив'язаний до стерна.

Не дивно, що береговий охоронець був здивований і навіть нажаханий, бо не щодня можна побачити таке видовище. Руки чоловіка, покладені одна на одну, були просто прив'язані до спиці стерна. Між нижньою рукою і деревом було розп'яття, а чотки зв'язували зап'ястя зі стерном, все це було міцно закріплене мотузками. Бідака, напевно, спочатку сидів, але тріпотіння і удари вітрил рухали стерном, тягаючи його туди-сюди, що мотузки розрізали руки до кістки.

Ситуацію акуратно описали, а доктор, офіцер медичної служби Дж. М. Каффіні з вул. Іст Елліот, буд. 33, який прибув одразу після мене, засвідчив після огляду, що смерть настала два дні тому. У кишені покійного знайшли добре закорковану пляшку. Вона була порожня, за винятком маленького згортка паперу, який виявився доповненням до бортового журналу. Береговий охоронець висловив припущення, що чоловік себе прив'язав власноруч, затягнувши вузли зубами.

Те, що першим на борт ступив представник берегової охорони, попередить ускладнення, які могли б виникнути згодом в адміралтейському суді, бо охоронці не можуть розраховувати на отримання матеріальної винагороди за врятування майна під час аварії корабля, тоді як цивільна особа, що першою ступає на борт покинутого судна, має право на отримання винагороди. Проте в юридичних колах вже шепочуться про інше, а один молодий фахівець рішуче стверджує, що права власника порушуються вже тим, що його майно утримується всупереч статутів володіння нерухомістю без права передачі, бо власність як ознаку, якщо не докаж переданої власності, і не передано.

Немає потреби казати, що покійного з неймовірною пошаною зняли з його почесного місця варті, де він виявив таку ж непохитність, як молодий Касаб'янка. Тіло передали в морг для подальшого розслідування.

Несподіваний шторм вже стихає, його лють спадає. Натоп розходиться по домівках, а небо вже починає червоніти над пустищами Йоркшира.

У наступному випуску я розповім про подальший розвиток подій навколо покинутого корабля, що чудом дістався бухти під час шторму.

Уїтбі.

9 серпня.

Продовження дивного прибуття покинутого корабля під час шторму вчора вночі вражає ще більше, аніж сама подія. Виявляється, що шхуна російського походження з Варни. Її назва – “Деметра”. Вона майже повністю завантажена баластом з дрібного білого піску, а сам вантаж доволі незначний: кілька великих дерев'яних скринь, наповнених землею. Його повинен був прийняти агент в Уїтбі пан С.Ф. Біллінгтон з Кресенту, 7. Він піднявся сьогодні вранці на корабель і задокументував отримання вантажу. Російський консул, діючи як сторона фрахтового контракту, прийняв у формальне володіння корабель, оплатив мито за стоянку в бухті й таке інше. Тепер тут розмови йдуть лише про дивне співпадіння. Представники Торгової Палати дуже наполягали на дотриманні усіх чинних положень. Оскільки справа стане “злогою дня”, вони, безперечно, хочуть запобігти будь-яким скаргам опісля.

Багато цікавості викликав собака, який втік з корабля після зупинки. Не один представник Товариства захисту тварин від жорстокого поводження, яке в Уїтбі має доволі значний вплив, захотів допомогти тварині. На превелике розчарування, її не знайшли. Здається, собака взагалі зник з міста. Можливо, він злякався і побіг на торфовища, де й ховається досі. Декого така перспектива лякає, бо з

часом тварина може стати небезпечною, а вона безперечно, сильна. Сьогодні рано-вранці близько пірса Тейт Гілл знайшли навпроти подвір'я свого господаря, торговця вугіллям, мертвим великого собаку, помісь мастифа. Він, без сумніву, бився з кимось, причому його суперник був лютий, бо в мастифа була перегризена горлянка, а живіт розпоротий наче велетенським кігтем.

Пізніше.

З ласки інспектора Торгової Палати мені дозволили глянути на бортовий журнал “Деметри”, записи в якому припинились за три дні до шторму. У них не було нічого цікавого, за винятком фактів зникнення людей. Проте згорток у плящі є набагато вагомим. Сьогодні його представили на розгляд. Я ще в житті не зустрічав такої історії. Оскільки немає причин приховувати її, мені дозволили використати записи, тому й передаю вам копію, опустивши лише технічні деталі навігації та перевезення вантажів. Дуже схоже на те, що капітана охопила якась манія, перш ніж вони вийшли у відкрите море, і його хвороба серйозно прогресувала протягом усього плавання. Звичайно, моя розповідь повинна сприйматись *сум grano*, бо писав я її під диктування клерка російського консула, який був настільки люб'язний, що переклав для мене записи.

БОРТОВИЙ ЖУРНАЛ “ДЕМЕТРИ” Курс Варна – Уїтбі

Записано 18 липня. Відбуваються такі дивні речі, що від сьогодні я буду все детально занотовувати, поки ми не зійдемо на берег.

6 липня ми закінчили завантаження: білий пісок і скрині з землею. Опівдні відпливаємо. Вітер східний, сильний. П'ять матросів... два помічники капітана, кок і я (капітан).

На світанку 11 липня увійшли в Босфор. На борт піднялись турецькі митники. Бакшиш. Все гаразд. Вирушаємо о четвертій після обіду.

12 липня пройшли Дарданели. Знову митники і флагман з ескадри охорони. Знову бакшиш. Перевіряли митники ретельно, але швидко. Хочем відплити якнайшвидше. Перш ніж спочіло, пройшли в Архіпелаг.

13 липня пройшли мис Матапас. Екіпаж чимось незадоволений. Здається, люди налякані, але нічого не кажуть.

14 липня екіпаж був стривожений. Усі люди міцні моряки, що плавали зі мною і раніше. Помічник не міг зрозуміти, у чому річ. Вони лише сказали, що на кораблі є щось і перехрестились. Того дня помічник втратив терпець і вдарив одного з них. Я думав, що буде страшна бійка, але все спокійно.

16 липня зранку помічник доповів, що один з членів екіпажу, Петровський, зник. Не могли знайти цьому пояснення. Він минулої ночі прийняв вахту на лівому борті, коли пробило вісім склянок. Його заступив Абрамов, але Петровський не прийшов у кубрик. Люди пригнічені більше, ніж до сих пір. Все казали, що на щось схоже вони і чекали, але не пояснювали нічого, окрім

того, що на борту *щось* є. Помічнику вже уривається терпець з ними. Боюся, будуть неприємності.

17 липня, вчора, один з моряків, Ольгарен, прийшов до мене в каюту і побожно зі страхом повідомив, що, він так думає, на борту перебуває дивний чоловік. Розповів, що під час своєї вахти він сховався за рубкою, бо була злива з ураганом. Тоді він і побачив високого худого чоловіка, що не був схожий на жодного з членів екіпажу. Той піднявся по сходах, що ведуть до каюти, пройшов палубою і зник. Ольгарен пішов тихо слідом, але коли підійшов на ніс, то нікого не побачив, а люки були всі зачинені.

Він був у паніці від забобонного страху. Боюсь, вона може захопити весь екіпаж. Щоб придушити її, сьогодні я обшукаю ретельно весь корабель від носа до корми.

Згодом я зібрав увесь екіпаж і сказав, що з огляду на те, що вони вважають ніби на кораблі хтось є, необхідно обшукати все від носа до корми. Перший помічник розсердився, сказав, що все це дурниці, і що піддавшись на такі дурні ідеї, я деморалізую людей. Сказав, що вбереже їх від біди ганшпугом. Я наказав йому стати за стернового, а решта почали уважно оглядати корабель, плече до плеча, з ліхтарями. Не залишилась неоглянутою навіть найменша шпаринка. У трюмі стояли лише великі дерев'яні скрині, а більше навіть куточка не було, де б могла сховатись людина. Люди полегшено зітхнули після обшуку і весело повернулись до роботи. Перший помічник насупився, але нічого не сказав.

22 липня. Негода останні три дні, всі члени екіпажу зайняті з вітрилами. Часу на страх нема. Здається, люди забули про свої страхи. Помічник повеселішав, всі добре знаходять спільну мову. Нагородив за роботу в шторм. Пройшли через Гібралтар і вийшли з протоки. Все гаразд.

24 липня. Здається, над цим кораблем тяжіє якесь прокляття. І так вже зникла одна людина, а йдемо ж у Біскайську протоку, де жажлива погода. А минулої ночі пропав ще один – зник. Як і перший, він закінчив свою вахту і більше його не бачили. Люди панічно бояться. Провели таємне голосування за введення вахти по двоє, бо бояться залишатись самі. Помічник лютує. Боюсь, будуть проблеми, бо хтось з них – або він, або екіпаж – вдасться до насильства.

28 липня. Чотири дні наче в пеклі – корабель шарпається ніби в якомусь вирі, а вітер просто ураганний. Ніхто й очей не склепив. Люди виснажені. Навіть не знаю, кого ставити на вахту, бо ніхто просто не спроможний. Другий помічник добровільно погодився стати за стерно і чергувати, щоб екіпаж хоч трохи поспав. Вітер стихає, море все ще неспокійне, але відчувається вже менше, бо корабель тримається міцніше.

29 липня. Ще одна трагедія. Сьогодні вночі вахту несла одна людина, бо екіпаж надто втомлений, щоб чергувати по двоє. Коли на палубу піднялась ранкова вахта, вони не знайшли нікого, окрім стернового. Підняли тривогу, всі вибігли. Ретельно обшукали корабель, але нікого не знайшли. Залишились без другого помічника. Екіпаж у паніці. Ми з помічником домовились надалі носити зброю і бути напоготові.

30 липня. Минула ніч. Радіємо, що наближаємось до берегів Англії. Погода гарна, всі вітрила напнуті. Лягли спати втомлені, як собаки. Спали добре. Мене

розбудив помічник і повідомив, що обидва вахтових і стерновий зникли. Залишились лише я, помічник і два члени екіпажу.

1 серпня. Два дні туман. Вітрила навіть не ворухнуться. Сподівались, що в Ла-Манші зможемо подати сигнал допомоги чи пристати десь. Не вистачає сили ставити всі необхідні вітрила, тому корабель іде за попутним вітром. Нас наче несе до якогось страшного прокляття. Помічник впав духом більше, ніж будь-хто. Його сильний характер, здається, у душі спрацював у протилежному напрямку. Люди не тямлять себе від страху, працюють пригнічено і терпляче, готуючись до найгіршого. Члени екіпажу – росіяни, помічник – румун.

2 серпня. Північ. Проспавши лише декілька хвилин, прокинувся від крику десь біля моїх дверей. У тумані нічого не було видно. Побіг на палубу і зіткнувся з помічником. Він сказав, що теж побіг на крик і не знайшов вахтового. Ще один. Господи, поможи нам! Помічник каже, що ми вже напевно пройшли Дуврську протоку, бо коли туман трохи піднявся, він побачив північне узбережжя саме тієї миті, коли почув крик. Отож ми вийшли в Північне море. В тумані, що наче рухається разом з нами, нас може вести лише Бог. Але Бог, здається, залишив нас напризволяще.

3 серпня. Опівночі я прийшов змінити стернового, але нікого не знайшов. Вітер був постійний. Ми йшли за ним, і відхилення від курсу не сталося. Я не схотів залишити стерно і гукнув за помічником. За мить він вискочив на палубу в одній білизні. У нього були дикі очі й сам він наче здурів, боюсь, що він втратив розум. Він підійшов до мене і хрипко прошепотів мені на вухо, ніби боявся, що саме повітря може підслухати: “Воно тут. Тепер я це знаю. Минулої ночі на вахті я побачив *Це*, схоже на людину, високу, худу і смертельно біду. *Воно* було на носі й роздивлялось навкруги. Я проповз *Йому* за спину і вдарив *Його* ножем. Але ніж пройшов крізь *Нього*, як крізь повітря”. Розмовляючи, він показав, як бив ножем. Тоді продовжив: “Але *Воно* тут і я знайду *Його*. *Воно* напевно у трюмі в одній з тих скринь. Я розкрию їх одна за одною і перевірю. А ви стійте за кермом.” З погрозовим виразом очей, і притиснувши палець до губ, він спустився вниз. Піднімався поривчастий вітер, і я не міг залишити штурвал. А він піднявся на палубу зі скринькою для інструментів та ліхтарем і спустився вниз через передній люк. Він збожеволів, безперечно, зовсім збожеволів. Зупиняти його марно. Він не зможе зробити жодної шкоди тим скриням. У рахунках товар названо “земля”, шкоди від того, що він їх трохи зачеїть, нікому не буде. Тому я стою за стерном і роблю ці записи. Можу вірити лише в Господа Бога і чекати, коли розсіється туман. Якщо при такому вітрі я не зможу завести корабель в якийсь порт, я спущу всі вітрила і буду дрейфувати, подаючи сигнали про допомогу...

Все вже майже закінчилось. Я вже почав сподіватись, що помічник вийде спокійніший – я чув, як він грюкав десь у трюмі, а робота йому мала б допомогти – як раптом з люка долетів крик жаху, від якого застигла в жилах кров. Він вискочив на палубу, як куля з рушниці – несамовитий божевільний з очима, що вилізли з орбіт, і обличчям, перекривленим від страху. “Рятуйте! Рятуйте мене!” – кричав він, а тоді, роззирнувшись навколо, побачив пелену туману. Його

жах перетворився на відчай, і він мовив твердо: “Ви б пішли зі мною, капітане! Поки не надто пізно. Він тут. Мені вже все відомо. Море врятує мене від *Нього*. Це єдине, що залишилось!” Перш ніж я встиг щось сказати чи стримати його, він скочив на фальшборт, і сам кинувся в море. Здається, тепер і мені все відомо. Це саме цей божевільний позбувся членів екіпажу один за одним, а тепер сам пішов за ними. Господи помози! Як мені пояснити ці всі жахи, коли я прибуду в порт? Коли я прибуду в порт! Чи станеться це колись взагалі?

4 серпня. – Все ще туман. Навіть схід сонця не може пробитись крізь нього. Я знаю, де сходить сонце, бо я моряк. Я не насмілюсь спуститись вниз і залишити стерно, тому всю ніч простояв тут. У нічній імлі я побачив *Це – Його!* Господи, прости мені, але помічник зробив правильно, що стрибнув за борт. Краще померти як людина. Жодна людина не відмовилася б померти як моряк у синій воді. Але я капітан і не можу залишити свій корабель. Але я переможу цього демона чи монстра. Я прив’яжу свої руки до стерна, на випадок, якщо сила зрадить мене, а до них прив’яжу те, до чого Він – Воно! – не посміє торкнутись. А тоді будь що буде, але я врятую свою душу і свою капітанську честь. Я вибиваюся з сил, а ніч все наближається. Якщо Він ще раз гляне мені у вічі, в мене може не залишитись часу щось вдіяти... Якщо ми загинемо, можливо, ті, що знайдуть пляшку, зрозуміють. Якщо ж ні... що ж, тоді всі люди знатимуть, що я вірив до кінця. Господи святий, Пречиста Діво і всі святі, допоможіть бідній темній душі виконати свій обов’язок...”

Звичайно, висновок був одностайний. Немає жодних доказів, немає свідків того, чи чоловік сам вбив усіх чи ні. Але публіка майже одноголосно погодилась, що капітан – справжній герой, йому потрібно влаштувати пишний похорон. Уже домовлено, що його тіло відвезе низка суден по річці для загального вшанування, потім його привезуть назад на пірс Тейт Гілл, і піднімуть сходами абатства. Його поховають на церковному кладовищі на скелі. Власники більше ніж сотні кораблів заявили свої імена, бажаючи провести його труну.

Так і не знайшли того великого собаку. Про це дуже жалкують, бо за таких громадських обставин, як зараз, його, без сумніву, місто взяло б під свою опіку. Завтра буде похорон. Так закінчиться ще одна морська таємниця.

ЩОДЕННИК МІНИ МЮРРЕЙ

8 серпня.

Люсі була дуже неспокійна цієї ночі, і я теж не могла спати. Шторм був захлиний, від лункого гупання в димарях я аж здригалась. Коли долинув різкий звук, здавалось, десь далеко вистрілила рушниця, дивно, але Люсі не прокинулась. Та вона двічі вставала і починала одягатись. На щастя, щоразу я прокидалась вчасно. Мені вдавалось роздягнути її, не розбудивши, і вкласти назад у ліжко. Дивна ця річ, ходіння уві сні, бо як тільки її волі якось перешкодити, її наміри, якщо вони взагалі є, зникають і вона повертається до звичного способу життя.

Рано-вранці ми обоє прокинулись і пішли на берег, глянути, що трапилось вночі. Там було небагато людей. Хоч сонце світило яскраво, а повітря було чистим і свіжим, високі люті хвилі, що здавались чорними порівняно зі сніжно-білими пінявими гребнями, з напором проходили через вузький прохід у бухту, як хулігани, що проштовхуються крізь натовп. Чомусь я рада, що Джонатан не був на морі минулої ночі. Але, ох, де ж він, на суші чи на морі? Де він, що з ним? Я страшно за нього хвилююсь. Якби ж я знала, що мені робити, і якби взагалі могла щось зробити!

10 серпня.

Сьогоднішній похорон бідного капітана був дуже зворушливим. Здається, всі кораблі бухти були там. Капітани несли труну на руках від пірса Тейт Гілл аж до церковного подвір'я. Люсі пішла зі мною, ми сіли на наше старе місце, а кортеж кораблів тим часом піднявся річкою до віадука і повернувся назад. У нас була чудова можливість бачити процесію майже всю дорогу. Нещасного поховали недалеко від нашої лави. Коли прийшов час, ми стали на неї і все добре бачили. Бідолашна Люсі дуже засмутилась. Вона була неспокійна і постійно хвилювалась. Єдиною вірогідною причиною можуть бути її нічні видіння. Дивує одне: вона не зізнається мені, що існує причина її неспокою. Якщо ж вона є, то Люсі сама її не усвідомлює. Є й інша причина: бідного старого пана Свейлза знайшли сьогодні вранці на нашій лавочці зі зламанною шиєю. На думку лікаря, покійний, без сумніву, відкинувся на спинку сидіння, чогось дуже налякавшись, бо на його обличчі застиг вираз неймовірного жаху, що і змусило його відсахнутись. Добрий старий! Може, своїми згасаючими очима він побачив Смерть! Люсі така чутлива, що на неї все впливає сильніше, ніж на інших. Нещодавно її засмутила одна незначна пригода, на яку я не дуже звернула увагу, хоч і люблю тварин. Один чоловік, що часто приходив сюди спостерігати за кораблями, водить з собою собаку. Він завжди з ним. Обоє надзвичайно спокійні, я ніколи не бачила, щоб чоловік сердився, а собака гавкав. Під час служби собака не хотів підійти до свого господаря, що сидів з нами на лаві, а тримався віддалік, гавкаючи і виючи. Спочатку чоловік заговорив до нього лагідно, потім суворіше, а згодом і зовсім сердито. Але собака і не підійшов, і не перестав вити. Він був дивно лютий, з дикими очима, з шерстю дибки, хвіст, як в kota, коли той виходить на стежку війни. Зрештою чоловік розгнівався, підскочив до собаки, вдарив його ногою, а тоді взяв за загривок і напівпритягнув-напівжбурнув його на надмогильну плиту, на якій стояла лава. Тієї ж миті, лише торкнувшись каменю, бідна тварина втихомирилась і дрібно затремтіла. Собака не спробував втекти, лише повзав, тремтячий та зіщулений. Він був у такому жалюгідному стані від страху, що я спробувала, хоч і безуспішно, заспокоїти його. Люсі теж було шкода собаку, але вона не намагалась торкнутись його, лише дивилась з мукою в очах. Я дуже боюся, що вона надто емоційна і не зможе пройти по світу без перешкод. Впевнена, сьогодні їй все це буде снитись. Ціла низка подій стане основою її снів: корабель, приведений у порт рукою мертвого капітана, те, як він прибув –

прив'язаний до стерна розп'яттям і чотками, зворушливий похорон, собака то люта, то нажахана.

Думаю, найкраще буде, якщо вона ляже спати фізично втомленою. Я поведу її на довгу прогулянку скелями до затоки Робіна Гуда і назад. Тоді в неї навіть не виникне бажання ходити уві сні.

Розділ VIII

ЩОДЕННИК МІНИ МЮРРЕЙ

Того ж дня. 11 вечора.

Ох, ну і втомилась я! Якби мій щоденник вже не став обов'язком, я б його не відкрила сьогодні. Ми влаштували чудову прогулянку. Люсі майже відразу повеселішала, можливо, через гарненьких корівок, що почали тицятись до нас носами на лузі біля маяка, чим до смерті нас налякали. Від переляку ми про все забули, стали наче *tabula rasa*, що і дало нам новий заряд сили. У затоці Робіна Гуда нас почастували незрівнянним міцним чаєм у милому старовинному заїзді. Ми сиділи біля напівкруглого вікна, яке виходило прямо на берегові скелі, порослі морськими водоростями. Напевно, ми б шокували своїми апетитами прогресивних жінок. Чоловіки більш толерантні, на щастя! Тоді ми пішли додому, часом, чи радше, часто зупиняючись на відпочинок. Усю дорогу дуже боялись диких биків. Люсі дуже втомилась, і ми збирались заповзти в ліжка, як тільки прийдемо. Але прийшов молодий вікарій і пані Вестенра запросила його залишитись повечеряти. Ми з Люсі влаштували поєдинок за допомогою волошки, кому вечеряти. Для мене то був непростий бій, але я пройшла випробування. Я вважаю, що одного дня єпископи повинні зібратись і подумати над вихованням нової категорії вікаріїв, які не вечеряють, навіть коли їх дуже припрошують, і які розуміють, що дівчата втомлені.

Люсі спить, спокійно дихаючи. На щоках рум'янець, вона зараз така гарна. Якщо пан Голмвуд закохався в неї, просто побачивши в салоні, то що б він сказав, побачивши її зараз. Одного дня феміністично налаштовані жінки запропонують, щоб чоловікам і жінкам дозволили дивитись, як хто спить, перш ніж освідчитись чи прийняти пропозицію. Але, думаю, прогресивна жінка в майбутньому не буде просто погоджуватись вийти заміж. Вона буде сама пропонувати. О, це їй, без сумніву, вдасться пречудово! Це тішить.

Я щаслива сьогодні, бо Люсі, здається, краще. Дуже хочеться вірити, що вона перегорнула нову сторінку і всі пригоди з ходінням по ночах вже позаду. Я б була зовсім щаслива, якби знала, що з Джонатаном... Господи, благослови і охорони його.

11 серпня. 3 ранку.

Знову щоденник. Спати не можу, то можу трохи пописати. Я надто збуджена, щоб заснути. Ми потрапили в таку пригоду, таку халепу. Я заснула, як тільки

закрила щоденник... Раптом я прокинулась і сіла на ліжку з пронизявним почуттям жаху в душі, відчуваючи дивну порожнечу навколо себе. У кімнаті було темно, і я не бачила ліжка Люсі. Підійшовши надішпиньки, я провела рукою по постелі. Але ліжко було порожнє. Я запалила сірника і побачила, що в кімнаті нікого немає. Двері були зачинені, але не на ключ, як я їх залишила. Я не хотіла будити пані Вестенру – вона почала себе почувати гірше, аніж зазвичай – тому накинула якусь одіж і вже хотіла йти шукати Люсі, коли мені слянула думка, що те, що вона одягнула, допоможе мені здогадатись про її видіння. Халат означав би будинок, сукня – те, що вона пішла на вулицю. І халат, і сукня були на місці. “Слава Богу! – подумала я, – вона не пішла далеко, вона ж тільки в нічній сорочці”. Я збігла сходами донизу і зазирнула до вітальні. Нема! Я шукала по всіх відчинених кімнатах будинку, а страх дедалі сильніше стискав серце. Нарешті я підійшла до парадних дверей. Вони були відчинені, замок не захлопнувся. У цьому будинку стежать за тим, щоб вночі двері були зачинені на ключ. Я зрозуміла, що Люсі пішла на вулицю в чому була. Не було часу думати, що може статись, незрозумілий всеохоплюючий страх заступив все решта. Я схопила велику товсту шаль і вибігла на вулицю. Коли я добігла до Кресента, годинник пробив першу. Навколо не було ані душі. Я побігла північною терасою, але не побачила, як очікувала, постаті в білому. З краю західної скелі над пірсом я глянула над бухтою на східну скелю, сподіваючись чи побоюючись – не знаю, що більше – побачити Люсі на нашому улюбленому місці. На небі яскраво світив повний місяць, швидко бігли чорні хмари, перетворюючи краєвид на летючу картину світла й тіні. З хвилину я нічого не бачила, бо тінь хмари вкрила церкву Св. Марії і все поблизу. Потім хмара відступила, і я побачила руїни абатства. Вузька смужка світла, гостра, як меч, поступово вихопила з темряви і церкву, і кладовище. Чого б я не чекала, але очікування справдилось. Там, на нашій улюбленій лаві, срібло місячного світла освітло сніжно-білу постать, що напівлежала на сидінні. Хмара перешкодила мені роздивитись щось більше, бо тінь миттєво заступила світло. Але мені здалось, що за спинкою лави, де сяяла біла постать, нахилившись над нею, стояло щось темне. Не знаю, був то чоловік чи жінка, але я не гаяла жодної хвилини. Я злетіла крутими сходами на пірс, пробігла по рибному ринку до моста; тільки ним можна було дістатись східної скелі. Місто наче вимерло, навколо не було жодної душі, що втішило мене: я не хотіла, щоб хтось бачив жалюгідний стан Люсі. Час і відстань здавались безкінечними. Коліна тремтіли, дихання стало важким, поки я швидко піднімалась нескінченними сходами до абатства. Я йшла швидко, але ноги, наче налились свинцем, а кожен суглоб тіла, ніби заіржавів. Діставшись догори, я побачила і лаву, і білу постать, бо підійшла вже настільки близько, що навіть тіні не заважали роздивитись усе. Там, без сумніву, щось було, високе і чорне, що схилилось над напівлежачою білою постаттю. Я наляканочпокликала: “Люсі! Люсі!”. Те щось підвело голову, і я побачила бліде обличчя, блимнули червоні очі. Люсі не відгукнулася, і я побігла до входу на кладовище. Церква опинилась між мною і лавою, з хвилину я її не могла бачити. Коли я оббігла церкву, хмара вже відступила, і місячне сяйво залило все навколо. Я побачила Люсі, яка

напівлежала на сидінні, голова була відкинута на спинку. Вона була сама, навкруги не було навіть знаку живого.

Нахилившись над нею, я побачила, що вона ще спить. Usta її були розтулені, дихання було не спокійне, як зазвичай. То були довгі глибокі вдихи, наче вона намагалась ковтнути більше повітря. Коли я підійшла, вона уві сні підняла руки і затулила горло комірцем нічної сорочки. Вона здригнулась, ніби відчула холод. Я загорнула її в теплу шаль і тісно закутала їй шию. Ніч була холодна, і вона могла сильно застудитись, бо була ж зовсім роздягнута. Я боялась відразу її розбудити, тому, щоб мати змогу допомогти їй в разі потреби, я застігнула шаль біля горла на велику шпильку. Напевно, я була необережна через хвилювання і вщипнула чи вколола її, бо потім, коли дихання стало спокійніше, вона піднесла руки до горла і застогнала. Загорнувши її тісно в шаль, і взувши в свої черевички, я почала обережно її будити. Спочатку вона не реагувала, але потім її сон став неспокійним, вона стогнала і зітхала. Згодом, не витримавши, бо час летів швидко, і взагалі, з багатьох причин я хотіла, щоб Люсі швидше опинилась вдома, я труснула її сильніше. Нарешті вона відкрила очі. Вона, здається, не надто здивувалась, побачивши мене, бо, звичайно ж, не зрозуміла відразу, де знаходиться. Люсі завжди виглядає краще, коли прокидається. І навіть тоді вона не втратила своєї привабливості, хоч було пізно, вона замерзла і налякалась, прокинувшись в одній сорочці на кладовищі посеред ночі. Люсі затремтіла і пригорнулась до мене. Я сказала, що нам треба негайно йти додому, вона піднялась без слів зі слухняністю дитини. Ступаючи по стежині з гравію, я скривилась. Люсі помітила і почала наполягати, щоб я взулась у свої черевички, та я не погодилась. Коли ми вже вийшли з кладовища, я знайшла калюжу, що залишилась після шторму, і вимазала ноги в грязюці, щоб у випадку, якби ми когось зустріли, він не помітив, що я боса.

Доля була прихильна до нас, і ми дістались додому, не зустрівши ні душі. Одного разу ми побачили не надто тверезого чоловіка, що йшов по вулиці перед нами, але ми сховались і перечекали за дверима, поки він не зник в одному з проходів, звичних для міста: такі круті маленькі двори чи “завитки”, як їх називають в Шотландії. Серце в мене билось так голосно, що часом я думала, що втрачу свідомість. Я хвилювалась не лише через те, що Люсі може захворіти, погано одягнута, але й за її репутацію у випадку, якщо пригода стане відома. Ми прийшли додому, помили від бруду ноги, разом прочитали молитву вдячності. Я підіткнула ковдру Люсі. Перш ніж заснути, вона просила – навіть благала – нікому нічого не розповідати про її пригоду з ходінням уві сні, навіть її матері. Спочатку я сумнівалась, чи давати таку обіцянку. Але, згадавши стан здоров'я пані Вестенри і те, як роздратує її така розповідь, а також наскільки таку розповідь можуть і обов'язково перекрутять, якщо щось стане відомо я зрозуміла, що так зробити буде розумніше. Сподіваюсь, що вчинила правильно. Я замкнула двері, а ключ прив'язала до свого зап'ястя, може, це попередить можливий неспокій. Люсі спокійно спить. Далеко над морем вже позначився світанок...

Того ж дня. Полудень.

Усе гаразд. Люсі спала, поки я її не розбудила; вона, здається, навіть не повернулась з боку на бік. Нічна пригода наче не завдала їй шкоди. Навіть навпаки, принесла користь, бо вигляд у неї кращий, ніж будь-коли за останні кілька тижнів. Мені стало прикро, коли я побачила, що моя необережність зі шпилькою мала наслідки. Але могло бути і гірше, бо шкіра на шиї в Люсі проколота; я, напевно, затиснула шкіру між пальців. У неї залишився слід: дві маленькі червоні крапки, ніби від уколу шпилькою, а на стрічці нічної сорочки видно краплю крові. Я вибачилась, бо мені було дуже незручно, але Люсі засміялась, обійняла мене і відповіла, що навіть нічого не відчула. На щастя, шраму не залишиться, бо ранки дуже маленькі.

Того ж дня. Ніч.

Ми чудово провели день. Повітря було чистим, віяв прохолодний вітерець. Ми взяли з собою обід до лісу Малгрейв. Пані Вестенра поїхала візком, а ми з Люсі пішли стежкою через скелі й приєднались до її матері при в'їзді. Я трішки засмутилась, бо не могла не думати, яким би повним було моє щастя, якби Джонатан був зі мною. Але спокійно! Треба мати терпіння. Ввечері ми пройшлись терасою казино, послушали гарну музику Спора і Маккензі. Спати лягли рано. Здається, Люсі спокійніша, такого давно не було. Вона відразу заснула. Я замкну двері й прив'яжу ключ, як минулої ночі, хоч, думаю, сьогодні жодних пригод не трапиться.

12 серпня.

Я помилилась. За ніч Люсі двічі розбудила мене, намагаючись вийти з кімнати. Навіть уві сні вона наче розсердилась через те, що двері замкнені, і повернулась до ліжка незадоволена. Я прокинулась на світанку, за вікном цвірінькали пташки. Люсі теж прокинулась і виглядала навіть краще, ніж вчора вранці, що мене дуже втішило. До неї повернувся давній хороший настрій. Вона прийшла до мене, згорнувшись калачиком і розповіла мені все про Артура. Я поділилась з нею своїми переживаннями щодо Джонатана, а вона намагалась мене якось заспокоїти. Це їй вдалось, бо хоч співчуття не змінює фактів, але воно допомагає їх легше пережити.

13 серпня.

Ще один день пройшов спокійно. Як і минулої ночі, я спала з ключем на руці. І знову я прокинулась посеред ночі й побачила, що Люсі сидить на ліжку і уві сні вказує на вікно. Я тихо підвелась і, відсунувши порт'єру, визирнула з вікна. Яскраво світив місяць. Аж дух захоплювало від м'яко освітленого моря і неба, що злились в одну велику мовчазну таємничість. За вікном тріпотіла

крилами велика летюча миша то підлітаючи, то віддаляючись широкими колами. Раз чи двічі вона підлетіла доволі близько, але, здається, злякалася мене і рвонула над бухтою в бік абатства. Коли я повернулась, Люсі вже лежала і спокійно спала. За цілу ніч вона навіть не поворухнулась.

14 серпня.

Весь день провели на східній скелі, читали і писали. Здається, Люсі закохалась в наше улюблене місце не менше, ніж я. Навіть важко примусити її піти звідти, коли приходить час обіду, чаювання чи вечері. Сьогодні після обіду вона сказала дуже дивну річ. Ми йшли додому вечеряти і на верхніх сходах від західного пірса зупинились, як завжди, подивитись на краєвид. Сонце вже було низько і майже сховалось за Кеттлнесом. Червона барва залила східну скелю і старе абатство. Все навкруги наче купалось в прегарному рожевому сяйві. Ми замовкли на мить і раптом Люсі ніби до себе мовила: “Знову його червоні очі! Вони такі ж!” Це було настільки дивно, без жодного приводу, що я налякалась. Я озирнулась довкола, щоб мати змогу добре бачити Люсі, але не вдивлялись їй в обличчя. Вона була в напівсонному стані, на обличчі застиг дивний вираз, причини якого я не могла зрозуміти. Я нічого не відповіла, але простежила, куди вона дивиться. Виявилось, що її погляд спрямований на нашу лаву, на якій самотньо сиділа якась темна постать. Мене охопив страх, бо на мить мені здалось, що великі очі незнайомця горіли вогнем. Пильніший погляд розвіяв оману. Багряний захід бив у вікна церкви Св. Марії позаду нашої лави. Сонце швидко заходило, і саме це забезпечувало особливе заломлення і відбиття світла, тому й здавалось, що воно рухається. Я звернула на це увагу Люсі, вона здригнулась і прийшла до тями, але все одно була сумною. Можливо, вона думала про ту страшну ніч на кладовищі. Але ми про це ніколи не згадуємо, тому я нічого не сказала.

Ми пішли додому на вечерю. У Люсі розболілась голова і вона рано пішла спати. Я переконалась, що вона заснула, і вийшла на маленьку прогулянку. Я йшла повз скелі на захід, і якийсь хороший сум переповнював мене, бо думала я про Джонатана. Коли я поверталась додому, місяць світив так яскраво, що хоч наш район Кресент був у тіні, все було чудово видно. Тоді ж, кинувши погляд на наші вікна, я і побачила, що Люсі визирнула на вулицю. Я подумала, що вона виглядала мене, витягнула хустинку і махнула їй. Вона не помітила цього, і взагалі, не рухалась. У ту мить місячне світло вже звернуло за ріг будинку і освітило вікно. Я ясно побачила, що Люсі поклала голову на край підвіконня, очі були закриті. Вона міцно спала, а біля неї на вікні сидів чималий птах. Я злякалась, що вона застудиться, тому побігла швидко нагору, але коли я дісталась кімнати, Люсі вже поверталась в ліжку, не прокинувшись, і важко дихала. Вона піднесла руки до шиї, наче їй було холодно. Я не будила її, просто міцно закутала. Потім переконалась, що двері зачинені на ключ, а вікно щільно причинене.

Вона така гарна, коли спить. Але вона блідіша, ніж зазвичай, під очима в неї виснаження, а обличчя змарніло. Це мені не подобається. Здається, щось її непокоїть. Хотілося б знати, що саме.

15 серпня.

Встали пізніше, ніж завжди. Люсі була слабка і втомлена. Коли нас розбудили, вона далі спала. Під час сніданку нам принесли радісну несподіванку. Батькові Артура вже краще, тому він хоче, щоб весілля відбулось якомога швидше. Люсі сповнена тихої радості, а її мати радіє і сумує водночас. Згодом вона пояснила мені причину. Їй не хочеться відпускати її, але разом з тим, вона радіє, що в Люсі незабаром з'явиться захисник. Така хороша, мила жінка! Вона втаємничила мене, що їй вже проголошено смертний вирок. Вона не розповіла про це Люсі, і взяла з мене обіцянку теж цього не робити. Її лікар сказав, що найбільше за кілька місяців вона помре, бо її серце працює дедалі гірше. У будь-який момент, навіть тепер, несподіваний шок може вбити її. Виявляється, ми вчинили розумно, приховавши від неї правду про ту неприємну нічну пригоду, коли Люсі ходила уві сні.

17 серпня.

Два дні не бралась до щоденника. Не було бажання. Таке враження, що наче якась темна пелена вкриває наше щастя. Від Джонатана немає новин, Люсі почуває себе слабшою, тоді як дні її матері добігають кінця. Не розумію, чому Люсі так марніє. Вона добре їсть і спить, часто буває на свіжому повітрі. Але рум'янець на щоках дедалі більше в'яне, з кожним днем вона стає все слабшою і виснаженішою. Вночі я чую її важке дихання, наче їй бракує повітря. Я тепер постійно сплю з ключем від наших дверей на руці, але вона встає, ходить по кімнаті й сидить біля відчиненого вікна. Минулої ночі, коли я прокинулась, вона висунулась з вікна. Я спробувала її розбудити, але марно – вона втратила свідомість. Коли мені нарешті вдалось привести її до тями, Люсі була слабка, наче кошеня, і лише тихо плакала, намагаючись вдихнути більше повітря. Коли я спитала її, як вона опинилась біля вікна, вона лише похитала головою і відвернулась. Сподіваюсь, її хворобливий стан не є наслідком того нещасливого уколу шпилькою. Я оглянула її шию, коли вона вже лягла. Здається, ті маленькі рани зовсім не загоїлись, а навпаки, збільшились, і краї побіліли. Вони схожі на невеликі білі крапки з червоними серединами. Якщо вони не зникнуть за день-два, я наполягатиму, щоб їх оглянув лікар.

**ЛИСТ “САМУЕЛЯ Ф. БІЛЛІНГТОНА І СИН”, УІТБИ
шановним “Картер, Патерсон і Ко”, Лондон**

17 серпня.

Шановні панове!

Просимо отримати рахунок на товар, перевезений Великою північною залізницею. Певну його частину необхідно доставити в Карфакс біля Пурфліта негайно після отримання товару на товарній станції Кінгс Кросс. У даний час будинок порожній, але в конверті додаються ключі з позначками.

Просимо вивантажити скрині кількістю в п'ятдесят штук, які є товаром, в напівзруйнованій будівлі, що дотикається до будинку. Її позначено на схематичному плані, що теж додається, літерою "А". Вашому агенту не буде важко зорієнтуватись, бо це стара каплиця маєтку. Товар відбуває потягом о 9.30 сьогодні ввечері й повинен прибути на Кінгс Кросс о 4.30 завтра після обіду. Оскільки наш замовник хоче, щоб товар прибув якомога швидше, ми будемо дуже вдячні, якщо ваші люди чекатимуть на станції у вказаний час і відразу перевезуть товар за призначенням. З метою попередження можливих затримок через формальні потреби оплати послуг у ваших відділах ми додаємо чек на десять (10) фунтів, отримання якого просимо підтвердити. Якщо витрати виявляться меншими за дану суму, ви повернете залишок, якщо перевищать – відразу відправимо чек на вашу першу вимогу. Ви повинні залишити ключі в головній залі будинку, власник увійде за допомогою дублікату ключів.

Просимо не вважати прохання пришвидшити справу на скільки можливо таким, що переходить межі сфери нашого звичного ділового спілкування.

Щиро ваші "Біллінгтон і Син"

**ЛИСТ "КАРТЕР, ПАТЕРСОН І КО"
шановним "Біллінгтон і Син", Уїтбі**

21 серпня

Шановні панове!

Даним листом підтверджуємо отримання 10 фунтів і повернення чека на суму 1 фунт, 17 шилінгів і 9 пенсів, що становить залишок згідно з квитанцією, що додається. Товар доставлений згідно з вашими інструкціями, ключі залишено у пакеті в головній залі за отриманою вказівкою.

Щиро ваші "Картер, Патерсон і Ко"

ЩОДЕННИК МІНИ МЮРРЕЙ

18 серпня.

Сьогодні я щаслива. Зараз я пишу, сидячи на нашій лаві на церковному кладовищі. Люсі має як ніколи гарний вигляд. Минулої ночі вона добре спала і ні разу не розбудила мене. Рум'янець повертається до неї, хоч вона і далі дуже бліда та хвороблива. Якби вона мала малокрів'я, я б ще зрозуміла, але ж в неї нічого подібного немає. Вона весела, повна життя і радості. Хвороблива мовчазність зникла, і вона щойно нагадала мені про ту ніч (наче мені потрібно нагадувати про неї), що саме тут я знайшла її сплячу. Вона постукала підбором по надмогильній плиті й сказала: "Тоді моя малесенька ніжка так не шуміла! Покійний пан Свейлз сказав би, що я просто не хотіла збудити Джорджика". Вона, здається, була не проти поговорити, тому я спитала, що їй снилось тієї ночі. Перш ніж відповісти, вона так мило зморщила чоло; Артур каже, що саме це любить – я називаю його Артур, як вона – і, дійсно, я не дивуюсь цьому. Намагаючись пригадати, вона наче впала в якийсь стан напівсну.

“Я наче її не спала, бо, здавалось, все відбувається насправді. Я просто хотіла сюди прийти, не знаю, чому. Я чогось боялась, не пам’ятаю чого. Я пам’ятаю, хоч, здається, і спала, як йшла вулицями, потім мостом. Плюснула риба, я нахилилась глянути на неї. Піднімаючись по сходах, я почувала як виє безліч собак, наче заваливали нараз всі пси в місті. У мене залишились неясні спогади про щось високе і темне з червоними очима, точно як ми бачили під час заходу сонця. Якесь надзвичайно солодке і водночас неймовірно гірке відчуття охопило мене, я наче занурювалась в глибоку зелену воду, у вухах лунали співи. Я чула, що так буває, коли людина тоне. Потім щось пішло від мене, моя душа наче залишила тіло і полинула в повітря. Раптом я згадала, що західний маяк був прямо піді мною, мене охопило якесь жахливе відчуття, наче під ногами захиталась земля, як під час землетрусу. Я прийшла до тями і побачила, як ти мене трусиш. Побачила і лише потім відчула”.

Вона засміялась. Як на мене, сміх був доволі зловісний, і слухала я її з замерлим серцем. Все це мені зовсім не сподобалось, але я вирішила не загострювати її увагу на цьому, і ми змінили тему розмови. Люсі стала такою, як була колись. Коли ми прийшли додому, вона трохи віджила від свіжого вітерця, і на щоках загравав рум’янець. Її мати зраділа, коли побачила її такою. Ми чудово провели разом вечір.

19 серпня.

Радості, радості скільки! Хоч і не зовсім веселої. Нарешті, звістка від Джонатана. Мій коханий захворів, і тому не писав. Я не боюсь думати чи говорити про це, бо мені вже все відомо. Пан Гоукінс передав мені листа, написавши і від себе. Як це мило з його боку!

Я їду завтра вранці до Джонатана, щоб у разі потреби доглянути його і привезти додому. Пан Гоукінс вважає, що було б зовсім непогано, якби ми одружились прямо там. Я залила слізьми лист, написаний сестрою милосердя. Тримаю його на грудях. Він про Джонатана і повинен бути біля серця, бо він *в моєму серці*. Моя подорож вже спланована, речі спаковані. Я беру з собою лише одну зміну одягу. Люсі забере мою валізу в Лондон до себе, потім я пришлю за нею. Можливо, тоді... Не треба більше нічого писати. Решту я скажу Джонатану, своєму чоловікові. Лист, який він бачив і якого торкався, втішить мене, поки ми не побачимось.

ЛИСТ СЕСТРИ АГАТИ, ЛІКАРНЯ СВ. ЙОСИФА ТА СВ. МАРІЇ, БУДАПЕШТ, ПАННІ ВІЛЬГЕЛЬМІНІ МЮРРЕЙ

12 серпня.

Шановна пані!

Я пишу на прохання пана Джонатана Гаркера. Він надто слабкий, щоб писати самому. Але він швидко одужує, дякувати Господу, святим Йосифу і Марії. Він

був під нашою опікою майже шість тижнів через важку форму запалення мозку. Він просить передати вам свої вітання і переказати, що разом з цим я напишу за нього до пана Пітера Гоукінса в Екзетер. Він висловлює глибоку пошану і просить вибачення за свою затримку, а також повідомляє, що свою роботу він закінчив. Йому потрібно ще кілька тижнів для цілковитого одужання в нашому санаторії на пагорбах. Після цього він повернеться. Він також просить сповістити, що в нього недостатньо грошей, а він хотів би оплатити своє перебування в нас, щоб ті, кому буде потрібна допомога, могли її отримати. Хай благословить вас Бог!

З повагою, сестра Агита.

P.S. Оскільки мій пацієнт заснув, я розповім вам ще дещо. Він розповів мені про вас і про те, що незабаром ви станете його дружиною. Нехай вас обох Бог благословить! Він пережив якийсь страшний шок, так каже наш лікар; в своєму маренні його незв'язна розповідь просто жахала: про вовків, отруту, кров, привидів, демонів і ще хтосьна що. Простежте за тим, щоб ніщо подібне не хвилювало його більше. Його треба оберігати ще довго, бо наслідки такої хвороби, яку пережив він, так просто не зникають. Нам слід би було написати вже давно, але ми не знали кому саме, а на ньому не було нічого, щоб дало можливість щось довідатись. Він приїхав потягом з Клозенбурга, начальник станції сказав охоронцеві, що він увірвався на вокзал, вимагаючи квиток додому. Зробивши висновок з його поведінки, що він англієць, йому дали квиток до кінцевої станції цієї залізниці.

Будьте певні, за ним добре доглядають. Він підкорив усіх своєю великодушністю і добротою. Він дуже швидко одужує і в мене немає жодного сумніву, що за кілька тижнів він повністю прийде до тями. Але будьте обережні заради його безпеки. Я молитиму Бога, святих Йосифа та Марію, щоб вони благословили вас довгими роками щастя.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

19 серпня.

Вчора в поведінці Ренфілда несподівано сталась якась дивна зміна. Близько восьмої години він раптом став дуже збуджений, почав принохуватись, наче собака, що застигає в стійці. Це привернуло увагу санітара і, знаючи, що пацієнт мене цікавить, викликав його на розмову. Зазвичай він люб'язний із санітаром, часом навіть улесливий, але того вечора він поведився дещо зверхньо. Навіть не захотів розмовляти з ним. Тільки сказав наступне: "Я не буду розмовляти з тобою. Тепер ти не маєш жодного значення. Хазяїн вже близько."

Санітар вважає, що Ренфілда охопила якась раптова релігійна манія. Якщо так, треба спостерігати за ним, щоб попередити хвилювання, бо сильний чоловік з манією вбивства та ще й з релігійною манією може бути небезпечний. Таке поєднання лякає. Я відвідав його сам о дев'ятій. Він ставився до мене так само,

як і до санітара. У його зверхніх уявленнях він не бачить різниці між мною і санітаром. Це дійсно релігійна манія, незабаром він вважатиме себе богом. Такі дріб'язкові відмінності між людьми є надто незначними для Всесильної істоти. Як же душевно хворі видають себе! Справжній Бог стежить за тим, щоб навіть горобець не впав, а от бог, що породжений людською марнотою, не відрізняє орла від горобця. Якби тільки люди знали!

Ще з півгодини Ренфілд поводив себе неспокійно. Я не стежив за ним відкрито, але був насторожі. Раптом очі в нього забігали, нам знайомий такий знак – знак того, що душевно хворий нарешті вхопився за якусь ідею. Верткі рухи голови та спини теж були знайомі санітарам притулку. Він раптом заспокоївся, покірно сів на край ліжка і втупився погаслими очима в нікуди. Я вирішив в'яснити, чи його апатія справжня чи вдавана, і почав розмову про його улюбленців, ця тема незмінно привертала його увагу. Спочатку він не відповів, але згодом роздратовано вибухнув:

– До біса їх! Тепер вони мене не хвилюють ані на йоту.

– Що? – спитав я. – Ти ж не хочеш сказати, що тобі байдуже до павуків?

(Павуки є зараз його захопленням, записничок постулово заповнюється колонками цифр). А він відповів загадково:

– Дружки нареченої звеселяють очі тих, хто чекає на наречену, але коли з'являється сама наречена, дружки відступають вбік.

Більше він нічого не сказав, а просто непорушно сидів на своєму ліжку, поки я був у нього в кімнаті.

Я сьогодні втомився і в мене поганий настрій. Не можу не думати про Люсі. Все ж могло бути по-іншому! Якщо я не засну відразу, то прийму хлорал, цей новітній Морфей – $C_2HCl_3O.N_2O$! Але не можна дозволити, щоб це перетворилось на звичку. Ні, сьогодні я не буду приймати! Я думав про Люсі. Я не ображу її поєднанням цих двох понять. Може бути, що ця ніч буде безсонною...

Добре, що я прийняв таке рішення. Ще краще, що дотримав слова. Я крутився в ліжку, коли годинник пробив другу і нічний черговий прийшов знизу з палати і повідомив, що Ренфілд зник. Я одягнувся і негайно побіг вниз; цей пацієнт надто небезпечний, щоб розгулювати на волі. Його дивні ідеї можуть загрожувати незнайомим людям. Санітар вже чекав на мене. Він сказав, що востаннє, коли глянув через вічко, бачив його не більше десяти хвилин тому, коли той вдавав, що спить. Його увагу привернув звук вибитого вікна. Він одразу ж побіг назад і побачив, як нога пацієнта зникла у вікні, і негайно послав за мною. Ренфілд був одягнутий лише в піжаму і не міг відійти далеко. На думку санітара, розумніше було б подивитись, куди він пішов, аніж бігти за ним, бо поки він би вибігав з будинку через двері, то загубив би його з вигляду. Він огрядний чоловік і не зміг вилізти через вікно. Я ж худий, тому з його допомогою я вибрався ногами вперед, а, оскільки було невисоко, зістрибнув на землю неушкоджений. Санітар сказав, що пацієнт побіг наліво. Я побіг за ним, так швидко, як міг. Коли я вибіг з парку, то побачив, як біла постать перелізла через стіну, що розділяє територію притулку і порожній майдок.

Я відразу повернувся і наказав черговому покликати трьох-чотирьох чоловік, щоб піти в Карфакс, на випадок, якщо наш друг може стати небезпечним. Я

приніс драбину, переліз через стіну й зіскочив по той бік. Я встиг побачити постать Ренфілда, що завершила за рік будинку, і негайно побіг за ним. Я побачив, що він стоїть з іншого боку будинку, притиснувшись до старих оббитих залізом дубових дверей каплиці. Він, без сумніву, з кимось розмовляв, але я не хотів підходити надто близько, щоб не злякати його і, щоб він не втік. Ловити блукаючий бждолиний рій – ніщо у порівнянні з переслідуванням напівроздягнутого душевнохворого з несподіваним нападом манії втечі. Проте за кілька хвилин я помітив, що він ні на що не звертає уваги, і спробував підійти до нього, тим більше, що мої люди вже подолали стіну і оточували його. Я почув його слова:

– Я прийшов на ваш поклик, Хазяїне. Я – ваш раб і ви винагородите мене за мою вірність. Я вже давно поклоняюсь вам. Тепер ви близько і я чекаю ваших наказів. Ви ж не обминете мене увагою, Хазяїне, коли будете роздавати подарунки, чи не так?

Він все одно егоїст, старий жебрак. Він думає про хлібини і рибу, навіть коли вірить, що він біля справжнього бога. Всі його нав'язливі ідеї утворюють страшне поєднання. Коли ми оточили його, він бився, як тигр. У нього неймовірна сила. Він був більше схожий на дику тварину, ніж на людину. Я ще ніколи не бачив такого приступу люті в душевнохворого. І, сподіваюсь, що більше ніколи не побачу. Щастя, що ми вчасно виявили його силу і зрозуміли наскільки він небезпечний. З такою силою і намірами він міг наробити багато біди, перш ніж би його спіймали. Зараз принаймні він безпечний. Сам Джек Шепперд не зміг би звільнитись з гамівної сорочки, яка обмежує його рухи, крім того він прикутий до стіни в оббитій повстю кімнаті. Його крики часом були просто жадливі, але мовчання в кімнаті ще страшніше, бо в кожному його русі вгадується намір вбити.

Щойно він нарешті сказав щось зв'язне: "Я буду терплячий, Хазяїне! Воно йде! Йде!"

Я зрозумів натяк і теж пішов. Я був надто збуджений, щоб одразу заснути, але щоденник дещо заспокоїв мене. Я відчуваю, що зможу трохи поспати цієї ночі.

Розділ IX

ЛИСТ МІНИ ГАРКЕР ДО ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ

Будапешт, 24 серпня.

Моя дорога Люсі!

Я знаю, що ти нетерпляче чекаєш на розповідь про те, що сталося після того, як ми попрощались на вокзалі в Уїтбі. Що ж, я без пригод приїхала в Гулль і сіла на човен до Гамбурга, а там – на потяг. Здається, я мало що пам'ятаю про подорож. Пригадую, думала, що мені варто поспати, бо їду до Джонатана і, можливо, доведеться доглядати за ним... Коли я побачила свого коханого... О, як він схуд, який же він був блідий і слабкий! Колишня рішучість зникла з очей, а той вираз

спокійної гідності, про яку я тобі розповідала, просто розтанув без сліду. Він – лише тінь самого себе і мало пам'ятає з того, що з ним трапилось за останній час. Принаймні він хоче, щоб я в це повірила, а я ні про що його не питатиму. Він пережив щось страшне і я боюсь, що спроба що-небудь пригадати надміру втомить його бідний мозок. Сестра Агата – добра людина і медсестра від Бога – розповіла, що він марив про жахливі речі, коли був не в собі. Я просила її розповісти мені про них, але вона лише перехрестилась і відповіла, що ніколи не зробить цього, тому що марення хворих належать до Божих таємниць і, якщо медсестра, виконуючи свою роботу, випадково почує їх, вона повинна виправдати виказану їй довіру. У неї добра, чуйна душа. Наступного дня, помітивши, що мене щось турбує, вона сама почала розмову і, сказавши, що не може розповісти про що марив мій коханий, додала: “Дорога моя, я можу вам розповісти лише наступне: не йдеться про те, що він щось вчинив недобре. Ви, як майбутня дружина, не повинні переживати за це. Він не забув ні вас, ні своїх зобов'язань перед вами. Його жахи пов'язані зі страшними речами, про які смертні розмовляти не можуть”. Здається, ця добра жінка подумала, ніби я переживаю про те, що мій коханий захопився іншою дівчиною. Тільки подумати: щоб я ревнувала Джонатана! І все ж, по секрету скажу, що мені полегшало, коли я *переконалась*, що причиною нещастя, не була жодна інша жінка. Зараз я сиджу біля його ліжка і можу дивитись на нього, коли він спить. О, він прокидається!..

Розплющивши очі, він попросив подати його пальто, бо хотів щось дістати з кишені. Я попросила сестру Агату принести його речі. Серед них я побачила його записник і вже збиралась попросити дозволу глянути на нього – я б тоді знайшла причину лиха, яке з ним сталось – але, здається, він прочитав це бажання в моїх очах, бо попросив мене відійти до вікна, сказавши, що хоче побути сам. Тоді покликав мене і, тримаючи руку на записнику, поважно мовив до мене:

– Вільгельміно! – і я зрозуміла наскільки він серйозний, бо мене він так не називав з того часу, як освідчився мені, – ти знаєш, кохана, що я думаю про довіру між чоловіком і дружиною: між ними не повинно бути жодних таємниць і недомовок. Я багато пережив, і коли я намагаюсь думати про це, в мене голова іде обертом, я не знаю, було це насправді чи лише в уяві божевільного. Ти знаєш, що в мене було запалення мозку, а це і означає божевілля. Таємниця тут, і я не хочу її знати. Я хочу почати знову своє життя тут, з нашого одруження.” – Ми ж бо вирішили одружитись, як тільки будуть закінчені всі формальності. – “Чи хочеш ти, Вільгельміно, розділити моє незнання зі мною? Ось записник. Візьми і збережи його, якщо хочеш, прочитай, але так, щоб я про це не знав, хіба що якийсь страшний обов'язок примусить мене повернутись до тих гірких днів, писав я про них уві сні чи наяву, при тверезому розумі чи в божевіллі.

Він втомлено відхилився, а я поклала записник йому під подушку і поцілувала його. Я попросила сестру Агату, щоб вона спитала дозволу в настоятеля провести шлюбну церемонію сьогодні після обіду і тепер чекаю на відповідь...

Вона повернулась і повідомила, що вже послали за священником англіканської церкви при місії: Ми одружимося за годину, як тільки прокинеться Джонатан...

Люсі, мить настала і минула. Я під враженням урочистості моменту, але дуже, дуже щаслива. Джонатан прокинувся трохи більше за годину, все вже було готово.

Він сів у ліжку, підпертий подушками. Своє “Так” він вимовив твердо і рішуче, а я ледве могла говорити. Мене настільки переповнювали почуття, що навіть це слово застрягло в грудях. Сестри були надзвичайно люб’язні. Господи, я їх ніколи не забуду, як і вагомі й такі приємні зобов’язання, які я взяла на себе. Розповім тобі про мій весільний подарунок. Коли священник і сестри залишили мене на одинці з моїм чоловіком – це вперше я написала ці слова – я дістала з-під подушки записник, загорнула його в білий папір, перев’язала світло-блакитною стрічкою, що була в мене на шії, запечатала воском, а для печатки використала свою обручку. Тоді поцілувала пакунок, показала своєму чоловікові й пообіцяла його так зберігати. Тоді це буде промовистим і ясним знаком нашої взаємної довіри на все життя. Я розкрию пакет лише заради свого коханого чи на поклик якогось неухильного обов’язку. Тоді він взяв мою руку – Люсі, вперше руку своєї *дружини* – і сказав, що це наймиліша на світі річ, яку він міг почути, і що задля цього він би пережив все ще раз, якщо б виникла потреба. Напевно, він мав на увазі не все минуле, але він ще не може думати про час. Я не здивуюсь, якщо на початках він буде плутати не лише місяці, але й роки.

Що ж я могла йому сказати? Лише те, що я найщасливіша жінка на всьому білому світі, що в мене немає нічого, що я можу йому віддати, окрім себе, свого життя і вірності, а разом з тим своє кохання і обов’язок до кінця моїх днів. А тоді він поцілував мене і обійняв своїми слабкими руками. О, це було наче урочиста обітниця між нами...

Люсі, дорога моя! Чи знаєш ти, чому я тобі розповідаю про все це? Причина не лише в тому, що мені дуже приємно, але й тому, що ти була і є моїм найкращим другом. Я мала честь бути твоєю подругою і наставницею, коли ти вийшла з класної кімнати і почала готуватись до світу життя. Я хочу, щоб ти побачила очима щасливої дружини, куди привів мене мій обов’язок. У своєму шлюбі ти будеш така ж щаслива. Я молю Всевишнього, щоб твоє життя сповнило свої обіцянки, щоб це був довгий сонячний день, без пронизливого вітру, без зради обов’язку, без недовіри. Не буду бажати тобі, щоб ти ніколи не знала болю, такого просто не може бути. Але я щиро сподіваюсь, що ти будеш *завжди* така щаслива, як я *зараз*. До побачення, моя дорогенька! Я негайно відішлю цей лист і, можливо, незабаром напишу знову. Мушу закінчувати – Джонатан прокидається. Йду до свого чоловіка!

Назавжди твоя, Міна Гаркер.

ЛИСТ ЛЮСІ ВЕСТЕРИ МІНІ ГАРКЕР

Уїтбі, 30 серпня.

Моя дорога Міно!

Безліч поцілунків і вітань! Бажаю тобі якнайшвидше повернутись додому зі своїм чоловіком. Я б дуже хотіла, щоб це було якнайшвидше, щоб ти змогла побути в нас. Це здорове повітря поставить Джонатана на ноги. Зцілило ж воно мене. У мене апетит ненажери, я повна життя, добре сплю. Думаю, тобі буде

приємно почути, що я вже не ходжу уві сні. Здається, я не поворухнулась у ліжку з тиждень, коли почала лягати спати ввечері. Артур каже, що я гладшаю. До речі, забула сказати, що Артур приїхав. Ми ходимо і їздимо на прогулянки, катаємось верхи, на човні, граємо в теніс, разом рибалимо. Я кохаю його більше, ніж будь-коли. Він каже, що любить мене ще більше, але я сумніваюсь, бо коли він вперше мені це сказав, то додав, що ще більше кохати мене не зможе. Та то все дрібниці. О, він вже кличе мене. Поки що це все.

Люсі.

P.S. Мати передає вітання. Здається, їй вже краще.

P.S.S. Ми одружимося 28 вересня.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

20 серпня.

Справа Ренфілда стає дедалі цікавішою. Він настільки заспокоївся, що часом забуває про свої захоплення. Тиждень після того зриву, він буянив. Але однієї ночі, саме тоді, коли вийшов місяць, він заспокоївся і забурмотів про себе: “Тепер я можу чекати, тепер можу чекати”. Санітар прийшов і розповів мені про це. Я відразу збіг вниз, щоб подивитись на власні очі. Він все ще був у гамівній сорочці в кімнаті, оббитій повстю, але обличчя посвітлішало, а в очах з’явився давній спокійний благальний вираз – я б сказав “плазунський”. Я зробив висновок, що його стан задовільний і наказав звільнити його. Санітари було засумнівались, але виконали мою вказівку без слів. Дивно було бачити, що в пацієнта було достатньо почуття гумору, щоб побачити їх недовіру, бо він підійшов близько до мене і прошепотів, хитро поглядаючи на них: “Вони думають, що я можу зробити вам якусь шкоду! Тільки уявити: я – шкоду – вам! Дурні!”

Мене трохи втішило те, що в голові бідного божевільного мене виокремлено, та в той же час я не міг прослідкувати способу його мислення. Чи сприймати це як факт того, що в нас з ним щось спільне, а тому ми повинні стояти пліч-о-пліч, чи просто він хоче отримати від мене щось такої ваги, що моє самопочуття важливе для нього? Треба згодом це з’ясувати. Сьогодні він нічого не розповів. Навіть обіцянка дати йому кошения або й навіть дорослого kota не звабила його. Він лише казав: “Мені не потрібні коти. У мене є про що думати. І я можу чекати. Я можу чекати.”

Згодом я пішов від нього. Санітар розповів мені, що він поводив себе спокійно аж до світанку, але потім почав крутитись, згодом бушувати і зрештою його охопив напад, що виснажив його настільки, що він втратив свідомість.

...Три ночі підряд відбувалось те саме – цілий день сам не свій, тоді спокій від сходу місяця і аж до світання. Хотілося б знайти якусь зачіпку. Складається враження, що на нього діє якась сила, яка то приходить, то зникає. Вдала думка! Сьогодні здоровий розум позмагається з божевільним. Тоді він втік без нашої допомоги. Тепер втече з нашою. Ми дамо йому таку можливість. Люди будуть готові до дії в разі потреби...

23 серпня.

“Завжди стається те, чого найменше чекаєш”. Дізраелі чудово знав життя. Наша пташка, виявивши, що клітку відімкнено, нікуди не полетіла, тому всі наші таємні приготування звелись нанівець. Але одна річ **принаймні** підтвердилась: моменти спокою наступають у певний час. Згодом ми зможемо звільнити його на кілька годин щодня. Я наказав нічному санітару просто зачиняти його в оббитій повстю кімнаті й одягати гамівну сорочку за годину до сходу сонця. Тіло нещасного трохи відпочине, хоч його розум цього не оцінить. Ну от! Знову несподіванка! Мене кличуть, пацієнт знову втік.

Згодом.

Ще одна нічна пригода. Ренфілд терпляче чекав, коли санітар **прийде** до кімнати, щоб його оглянути. Він вислизнув повз нього і рвонув по коридору. Я віддав санітарам команду нагнати його. Ми знову пішли на територію **порожнього** будинку і знайшли його там, де й тоді – біля дверей старої каплиці. Побачивши мене, він розлютився і, якби не санітари, то спробував би мене вбити. Коли ми його тримали, сталась одна дивна річ. Він раптом подвоїв свої зусилля, а потім так само **раптово** заспокоївся. Я інстинктивно озирнувся, але нічого не побачив. Тоді я прослідкував, куди він дивиться. Виявилось, що він дивиться на освітлене місяцем небо, в якому велика летюча миша, наче примара, летіла на захід. Летючі миші, зазвичай, літають колами, але ця летіла прямо, наче знала місце призначення або мала якісь власні наміри. З кожною хвилиною пацієнт заспокоювався все більше і нарешті сказав: “Не треба тримати мене. Я піду сам!” Ми без перешкод повернулись в будинок. У його спокої відчувається щось зловісне. Я ніколи не забуду цієї ночі...

ЩОДЕННИК ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ

Гіллінгем, 24 серпня.

Треба взяти приклад з Міни і записувати все, що відбувається. Коли ми зустрінемося, то зможемо багато про що поговорити. Цікаво, коли це буде. Якби я хотіла, щоб вона була зі мною, бо я себе дуже погано почуваю. Минулої ночі мені наснилось щось схоже, як тоді, в Уїтбі. Може, це через зміну повітря чи повернення додому. Навколо мене п'ятьма і темінь, я нічого не пам'ятаю, але мене переповнює незрозумілий страх, я постійно втомлена і виснажена. Коли Артур прийшов на обід, він спохмурнів, побачивши мене, а мені не вистачило духу вдавати веселощі. Цікаво, чи вдасться мені й сьогодні провести ніч у кімнаті матері. Я попрошу вибачення і спробую влаштувати це.

25 серпня.

Ще одна жажлива ніч. Мати не погодилась на мою пропозицію. Вона себе теж не надто добре почуває і, без сумніву, не хоче хвилювати мене. Я намагалась

не заснути і мені це майже вдалось. Але пробило дванадцятку, бій розбудив мене і я зрозуміла, що задрімала. У вікно щось шкрябалось і билось, але я не надала цьому жодного значення. Оскільки я більше нічого не пам'ятаю, значить я заснула. Знову нічні жахи. Хотілось би запам'ятати, про що вони. Сьогодні вранці я почуваю себе надзвичайно знесилою. Я дуже бліда, болить горло. У мене, напевно, щось з легенями, бо, здається, я ніяк не можу вдихнути достатньо повітря. Я спробую трошки підбадьоритись, коли прийде Артур, бо інакше він засмутиться, якщо побачить мене такою.

ЛИСТ АРТУРА ГОЛМВУДА ДОКТОРУ СЕВОРДУ

Готель "Альбемарле", 31 серпня.

Мій друже Джеку!

Я б хотів, щоб ти зробив мені одну послугу. Люсі нездужає. Тобто в неї немає жодної чітко вираженої хвороби, але вона дуже погано виглядає і слабшає з кожним днем. Я спитав її, чи є якась причина. Боюсь питати про щось її матір, бо розпитування про дочку в її теперішньому стані було б трагічною помилкою. Пані Вестенра зізналась, що присуд їй вже винесено – хвороба серця. Люсі ще про це не знає. Але я впевнений: щось терзає душу бідної дівчини. Мене засмучує навіть думка про це, на неї боляче дивитись. Я сказав, що попрошу тебе оглянути її. Спочатку вона засумнівалась – і я знаю чому, старий – але потім погодилась. Для тебе це буде важким випробуванням, знаю, але заради неї. Не можна вагаться ні мені просити тебе, ні тобі – діяти. Приходь завтра на обід о другій в Гіллінгем, щоб це не викликало підозри пані Вестенри, а після обіду Люсі знайде можливість залишитись з тобою наодинці. Я дуже переживаю за неї і хотів би з тобою поговорити наодинці якнайшвидше після того, як ти її оглянеш. Не підведи!

Артур.

ТЕЛЕГРАМА АРТУРА ГОЛМВУДА СЕВОРДУ

1 вересня.

Викликали до батька. Йому погіршало. Напишу. Напиши мені все і перешли нічною поштою в Рінг. Телеграфуй, у разі необхідності.

ЛИСТ ДОКТОРА СЕВОРДА АРТУРУ ГОЛМВУДУ

2 вересня.

Друже мій!

З приводу стану здоров'я панни Люсі Вестенри спішу повідомити, що, на мою думку, у неї немає жодного функціонального порушення чи недуги, яка

мені відома. Але в той же час її вигляд далеко не задовільний. Вона надзвичайно змінилась з того часу, як я бачив її востаннє. Звичайно, треба підкреслити, що в мене не було можливості провести повний огляд, як би варто було зробити. Сама наша дружба створює перепону, яку не зможе подолати ані медицина, ані звичай. Краще я розповім тобі детально про все, що сталося, щоб ти мав змогу до певної міри зробити власні висновки. Тоді я скажу, що я вже зробив, і що пропоную.

Коли я зустрівся з панною Вестенрою, вона була у вдавано веселому настрої. Її мати була присутня. За кілька хвилин я зрозумів, що вона доклала всіх зусиль, щоб та ні про що не здогадалась і не почала хвилюватись. Я не сумніваюсь, що вона здогадується, якщо не знає напевно, що потрібно бути обережною. Ми обідали самі. Намагаючись бути веселими, ми наче були винагороджені за наші зусилля справжніми веселощами за столом. Тоді пані Вестенра пішла до своєї кімнати прилягти, а Люсі залишилась зі мною. Ми пішли до її кімнати. Вона продовжувала вдавати хороший настрій для очей челяді, але тієї миті, коли за нами зачинились двері, вона впала в крісло, важко зітхнувши, і сховала обличчя в долонях. Побачивши таку зміну настрою, я вирішив негайно скористатись моментом, щоб поставити діагноз. Вона тихо мовила: “Ви навіть не уявляєте собі, як я не люблю говорити про себе”. Я нагадав їй, що конфіденційність інформації, отриманої лікарем, є священною, але, що ти неймовірно хвилюєшся за неї. Вона одразу ж зрозуміла натяк і відразу поставила крапки над “і”: “Розповідайте Артуру все, що вважаєте за потрібне. Я не переживаю за себе, лише за нього!” Тому я вільний у своїй розповіді.

Я одразу ж побачив, що вона дещо знекровлена, але чітких ознак анемії не було. Випадково в мене з'явилась можливість взяти в неї кров на аналіз: вона відчиняла міцно зачинене вікно, шнур тріснув і розбите скло порізало їй руку. Незначна подія, яка, проте, дала нагоду і я взяв кілька крапель крові й перевірів її. Аналіз засвідчив задовільний стан, я б навіть насмілювався зробити висновок, дуже хороший стан здоров'я. Її фізичний стан дав можливість зрозуміти, що причин для хвилювання немає. Але причина десь криється. Я прийшов до висновку, що це щось мозкове. Вона скаржиться на утруднене дихання, важкий, майже летаргічний сон, нічні жахи, які її дуже лякають, але про які вона нічого не пам'ятає. Вона каже, що в дитинстві ходила уві сні. В Уїтбі звичка повернулась, і одного разу вона навіть пішла вночі на східну скелю, де її знайшла панна Мюррей. Але вона каже, що останнім часом такого не було. Мене мучать сумніви, тому я зробив те найкраще, що міг: написав своєму давньому другові та вчителю, професору Ван Гельсінгу з Амстердама. Він знає про такі незрозумілі хвороби більше, ніж будь-хто у світі. Я запросив його прийти, а, оскільки ти казав, що всі витрати береш на себе, я розповів йому хто ти і які у вас стосунки з панною Вестенрою. Все це зроблено лише за твоїм бажанням, я ж пишаюсь і тішусь тим, що можу для неї щось зробити. Я впевнений, що Ван Гельсінг зробить для мене що завгодно з особистих зобов'язань. Тому не має жодного значення, з якої причини він приїде. Ми просто повинні поважати його бажання. Він видається примхливою людиною, але це лише через те, що він знає, про що говорить, краще за інших. Він філософ, метафізик і один з найвидатніших вчених

наших часів. У нього, не сумніваюсь, широкий світогляд. У поєднанні з залізною витримкою, характером крижаного струмка, нестримною рішучістю, самовладанням і розумінням, що є вже не просто хорошими рисами, а благословенням, і надодачу, найдобрішим і найчеснішим серцем, яке коли-небудь билось в грудях – все це є інструментом, за допомогою якого він творить добро для людей, як у теорії, так і на практиці. Бо знання його такі ж широкі, як і його всеохоплююче співчуття. Я розповідаю тобі це все лише для того, щоб ти знав, чому я йому настільки довіряю. Я попросив його приїхати якнайшвидше. Завтра я знову побачу панну Вестенру. Ми зустрінемося у залі, щоб мій надто ранній повторний візит не стривожив її матір.

Завжди твій, Джон Севорд.

ЛИСТ АБРАГАМА ВАН ГЕЛЬСІНГА ДОКТОРУ МЕДИЦИНИ, ФІЛОСОФІЇ, ЛІТЕРАТУРИ ТА ІН. ДОКТОРУ СЕВОРДУ

2 вересня.

Мій добрий друже!

Отримавши вашого листа, я одразу ж вирушив в дорогу. На щастя, я зміг відразу поїхати, не завдаючи шкоди тим, хто довірився мені. Якби було інакше, їм би не пощастило, бо я б все одно поїхав на поклик свого друга, щоб допомогти тим, хто для нього дуже дорогий. Скажіть своєму товаришу, що коли ви швидко висмоктали з моєї рани гангреничну отруту, якою був вимазаний ніж ще одного нашого друга з хиткими нервами, який дозволив тому ножу вислизнути, ви зробили для нього більше, ніж увесь його статок. Бо тепер йому потрібна моя допомога, а ви можете викликати мене. Мені ще приємніше допомагати йому через те, що він ваш друг. Я їду до вас. Забронюйте, будь ласка, для мене номер у готелі “Грейт Істерн”, щоб я був якомога ближче, а також влаштуйте так, щоб ми змогли побачитись з молодою дамою не пізніше, ніж завтра, бо цілком імовірно, що мені доведеться повернутись додому вночі. Але, якщо виникне необхідність я приїду знов за три дні й залишусь, скільки потрібно. А поки що будьте, друже мій.

Ван Гельсінг.

ЛИСТ ДОКТОРА СЕВОРДА ВЕЛЬМИШАНОВНОМУ АРТУРУ ГОЛМВУДУ

3 вересня.

Друже Арт, Ван Гельсінг приїхав і поїхав. Він пішов зі мною в Гіллінгем. Виявилось, що Люсі влаштувала так, що її мати обідає в гостях, і ми змогли побути самі. Ван Гельсінг провів детальний огляд пацієнтки. Він потім мені все розповість, а я вже тобі, бо, звичайно ж, я не був присутній увесь час. Здається, він стурбований результатами, але каже, що мусить подумати. Коли я розповів

Йому про нашу дружбу і як ти довіряєш мені в даній ситуації, він сказав: “Ви мусите розповісти йому все, що думаєте. Можете розповісти, про що я думаю, якщо здогадаєтесь. Я не жартую. Це далеко не жарти, це питання життя і смерті, а, можливо, й більше.” Я спитав його, що він має на увазі, бо професор був дуже серйозний. На той час ми вже повернулись до міста. Він пив чай і вже збирався назад до Амстердама. Професор більше нічого не натякнув. Але не сердься на нього, Арт, бо саме оця його небагатослівність свідчить про те, що мозок його працює на користь Люсі. Будь певний, коли прийде час, він розповість усе відкрито. Тому я лише сказав, що просто напишу про його візит, як колись писав описову спеціалізовану статтю для “The Daily Telegraph”. Він наче й не почув, сказав лише, що кіптява в Лондоні вже не така густа, як в часи його студентства. Сьогодні я повинен отримати його доповідь, якщо він підготує її. В будь-якому випадку прийде принаймні лист.

Тепер про візит. Люсі була веселіша, ніж того дня, коли я вперше її побачив, і, без сумніву, виглядала краще. Блідість, яка тебе так лякала, трошки зійшла, а дихання нормалізувалось. Вона була дуже привітна з професором (якою, зрештою, завжди є), намагалась зробити так, щоб він почував себе зручно. Але я бачив, як важко їй це дається. Здається, Ван Гельсінг теж це помітив, бо я піймав його швидкий погляд з-під густих брів, як колись давно. Тоді він почав балакати про все, що завгодно, окрім нас і недуг, та з такою безмежною добротою, що вдавана жвавність Люсі поступово стала справжньою. Тоді професор м'яко перевів розмову на тему його візиту і ввічливо мовив: “Панно, мені надзвичайно приємно познайомитись з вами, бо всі за вас так переживають. Саме так, моя дорога, я навіть всього не бачу. Мені сказали, що у вас поганий настрій і, що ви дуже бліді. А я кажу їм: “Ой-ой-ой!” Він клацнув пальцями переді мною і продовжив: “Але ми з вами доведемо їм, що вони помиляються. Як може він щось знати про молодих дам?” – він вказав на мене таким самим жестом і з таким самим виглядом, як одного разу на лекції, чи радше після неї – то був специфічний випадок, про який він не забуває мені нагадувати. “Він має справу з божевільними, його завданням є повернути їм щастя, повернути їх тим, хто їх любить. Для цього потрібно багато працювати, але ж все повертається сторицею, тому що робиться добро. Але щодо молодих дам! У нього немає ані дружини, ані дочки, а молоді не звіряються молодим, вони довіряють таким старим, як я, які бачили стільки бід та того, що було їх причиною. Тому, моя дорога, ми відправимо його в садок викурити сигарету, а самі тут трішки побалакаємо.” Я зрозумів натяк і пішов пройтись. Деякий час потому професор підійшов до вікна і запросив мене до кімнати. Він був дуже серйозний: “Я провів детальний огляд і не виявив жодного функціонального порушення. Я згоден з вами у тому, що панна втратила багато крові. Втратила, та не втратила. Вона не має жодних ознак анемії. Я попросив її прислати до мене свою покоївку, я хочу поставити їй кілька запитань, щоб нічого не опустити. Я добре знаю, що вона скаже. І все ж є причина, причина є завжди. Я мушу повернутись додому і трохи поміркувати. Ви ж повинні посилати мені телеграми щодня. Якщо буде потрібно, я приїду знову. Недуга – бо коли себе відчуваєш недобре, це вже недуга – зацікавила мене, як і мила молода

панна. Вона зачарувала мене, тому я приїду принаймні для неї, а не на ваше прохання чи через хворобу.”

І потім він не сказав більше ані слова, навіть коли ми залишились наодинці. Тому тепер, Арте, ти знаєш стільки ж, скільки і я. Я буду насторожі. Сподіваюсь, твій батько вже одужує. Тобі напевно дуже важко опинитись отак між двох людей, які для тебе однаково дорогі. Я знаю, що ти вважаєш своїм обов'язком бути з батьком, і правильно робиш. Якщо з'явиться потреба, я сповіщу тебе і ти приїдеш до Люсі. Тому не надто хвилюйся, якщо я нічого не писатиму.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

4 вересня.

Пацієнт-зоофаг продовжує цікавити нас. У нього стався лише один напад: вчора у незвичний час. Незадовго до полудня він почав поводити себе неспокійно. Санітару були знайомі такі симптоми і він одразу покликав підмогу. На щастя, люди прибігли вчасно, бо як тільки годинник пробив дванадцять, пацієнт так розійшовся, що їм довелось докласти усіх зусиль, щоб втримати його. За п'ять хвилин він почав заспокоюватись, аж поки не впав наче у стан меланхолії. Такий він і досі. Санітар каже, що під час приступу він страшно кричав. Мені довелось добре попрацювати, заспокоюючи інших пацієнтів, яких він налякав. Я і не дивуюсь цьому, бо навіть я почув його крик, хоч був доволі далеко. У притулку вже закінчилась обідня година, а мій пацієнт досі сидить замислено в куті з сумним, похмурим, і зажуреним виразом обличчя. Він швидше щось означає, аніж прямо виражає. Не можу зрозуміти його.

Пізніше.

Знову зміна в поведінці. О п'ятій годині я прийшов до нього. Він був, як колись, в хорошому настрої і всім задоволений. Він ловив мух і їв їх, роблячи помітки результатів свого полювання нігтем на дверях між краями набивки. Побачивши мене, він підійшов і вибачився за погану поведінку, а тоді почав покірно, навіть улесливо просити мене, щоб йому дозволили повернутись до своєї кімнати і віддали записник. Я вирішив, що це піде йому на користь. Зараз він вже в своїй кімнаті. Відчинив вікно, розсипав на підвіконні цукор, який отримує до чаю, і зібрав непоганий врожай мух. Тепер він їх не їсть, а складає в коробку, як колись, і вже шукає по кутах кімнати за павуком. Я спробував поговорити з ним про останні кілька днів, будь-який натяк про його думки мені б дуже став у пригоді. Але він не піддався. Хвилину чи дві він був дуже засмучений і якимось відсутнім голосом, наче сам до себе, сказав:

– Все! Кінець! Він покинув мене. У мене немає виходу, як тільки робити все самому! тоді раптом обернувся до мене і спитав:

– Лікарю, чи не будете такі ласкаві дозволити, щоб мені давали більше цукру? Мені б він дуже знадобився.

– І мухам? – спитав я.

– О, так! Мухам він теж подобається. А я люблю мух. Тому і цукор теж люблю. А є ж люди, які знають так мало, що думають, ніби божевільні не вміють переконувати. Я наказав видавати йому подвійну порцію. Коли я йшов від нього, він здавався найщасливішою людиною у світі. Якби я хотів зрозуміти, що в нього робиться в голові!

Північ.

Знову зміна в поведінці. Я щойно повернувся від панни Вестенри, вона вже почуває себе краще, і стояв біля наших воріт, спостерігаючи за заходом сонця, коли почув його репетування. Вікна його кімнати виходять саме на цей бік вулиці, тому чути мені все було краще, ніж зранку. Важко було відірватись від неймовірної імлі заходу сонця над Лондоном, його палаючих барв і чорних тіней, всіх тих неповторних відтінків, які залили неспокійні хмари. Мене вразила сіра похмурість притулку, щедрого на невимовні нещастя. І лише моє самотнє серце повинно все це терпіти.

Я добіг до кімнати пацієнта саме тоді, коли сідало сонце. З його вікна було видно, як ховається багряний диск. Коли сонце сховалось повністю, лють Ренфілда почала згасати і він просто впав безсилою масою на підлогу. І все ж в душевнохворих є здатність відновлювати свої сили, бо за кілька хвилин він спокійно піднявся і озирнувся навколо. Я подав знак санітарам не тримати його, хотілося побачити, що він зробить. А він пішов прямо до вікна і змів цукор; потім взяв коробку з мухами, спорожнив її і викинув через вікно. Тоді зачинив його, перехрестився і сів на ліжко. Це мене дуже здивувало і я спитав його, чи буде він ще ловити мух. А він відповів, що його вже нудить від того всього непотребу. Безперечно, дуже цікавий екземпляр. Хотілося б більше дізнатись про його несподіване захоплення. Стоп! Зрештою, може з'явиться одна зачіпка, якщо ми виясимо, чому його приступи стались опівдні й при заході сонця. Може, сонце, в певні проміжки часу, негативно впливає на деяких людей, як часом впливає місяць? Побачимо.

**ТЕЛЕГРАМА СЕВОРДА, ЛОНДОН,
ВАН ГЕЛЬСІНГУ, АМСТЕРДАМ**

4 вересня.

Пацієнту сьогодні вже краще.

**ТЕЛЕГРАМА СЕВОРДА, ЛОНДОН,
ВАН ГЕЛЬСІНГУ, АМСТЕРДАМ**

5 вересня.

Пацієнту значно краще. Покращився апетит, добре спить, хороший настрій, краще виглядає.

ТЕЛЕГРАМА СЕВОРДА, ЛОНДОН, ВАН ГЕЛЬСІНГУ, АМСТЕРДАМ

6 вересня.

Різке погіршення. Негайно приїжджайте, не зволікайте. Я не посилятиму телеграми Голмвуду, поки ви не приїдете.

Розділ X

ЛИСТ ДОКТОРА СЕВОРДА ВЕЛЬМИШАНОВНОМУ АРТУРУ ГОЛМВУДУ

6 вересня.

Дорогий мій Арте!

Мої сьогоднішні новини невтішні. Сьогодні зранку Люсі почала себе почувати гірше. Проте тут є і позитивний момент: пані Вестенра, звичайно, почала тривожитись за Люсі й звернулась до мене як до спеціаліста за порадою. Я відразу ж скористався нагодою і сказав їй, що до мене приїде мій давній наставник Ван Гельсінг, видатний лікар, і що він займеться здоров'ям Люсі разом зі мною. Тепер ми можемо відвідувати її, не турбуючи пані Вестенру надміру, бо несподіване потрясіння означатиме смерть, а це, в свою чергу, може стати фатальним для Люсі в її теперішньому стані. Ми оточені труднощами, всі ми, друже мій. Лише молимося Богу, щоб ми пройшли через це все. Якщо буде потреба, я напишу тобі. Тому, якщо від мене не буде вістей, значить, я просто чекаю новин. Поспішаю. Бувай.

Джон Севорд.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

7 вересня.

– Ви щось повідомили коханому нашій панночки? – в першу чергу спитав Ван Гельсінг, коли ми зустрілись на Ліверпульській вулиці.

– Ні, - відповів я, - я чекав на нашу зустріч, як і писав у телеграмі. Просто написав йому, що ви приїжджаєте, бо Люсі почуває себе не дуже добре, і що я дам йому знати в разі потреби.

– Правильно, друже мій, - відповів він, - дуже правильно. Краще, щоб він поки що нічого не знав. Може, ніколи і не знатиме. Я молось про це. Але якщо виникне потреба, він знатиме все. Дозвольте попередити і вас, друже. Ви маєте справу з душевнохворими. Всі люди, так чи інакше, є душевнохворими. Як ви поводитесь зі своїми пацієнтами, так робить і решта людей з божевільними від Бога. Ви ж не кажете своїм пацієнтам, що ви робите і чому, не кажете, про що ви думаєте. Ви збираєте інформацію до купи, щоб вона обростала новими деталями

і ви могли міркувати. Ми з вами поки що збережемо те, що відомо, тут і тут, - він торкнувся моїх грудей і чола, потім своїх. – У мене на даний час є кілька ідей. Згодом я розповім про них.

– Чому не зараз? – спитав я. – Це може допомогти, можливо, з'являться певні висновки.

Професор зупинився, глянув на мене і сказав:

– Друже мій, коли пшениця вже виросла, але не дозріла, у ній є ще молоко матері-землі, а сонце ще не позолотило його; землероб бере колосок, розтирає в шорстких долонях, здмухує половику, а тоді каже: “Подивись! Хороше зерно! Буде хороший урожай, коли прийде час”.

Я сказав, що не зрозумів, що він має на увазі. У відповідь він простягнув руку, взяв за вухо і жартома потягнув, як колись дуже давно на лекціях:

– Хороший землероб каже так тоді, коли вже знає, але не раніше. Де ви знайдете такого, щоб викопав посіяне зерно, щоб перевірити, чи воно росте. Таке б зробила людина, що тільки грається в землеробство, а не ті, хто вважають це справою всього життя. Тепер розумієте? Я посіяв зерно, тепер Природа повинна зробити свою роботу, щоб воно проросло. Якщо воно взагалі проросте, у нас є надія. Я чекаю, поки зерно почне наливатись. – Він замовк, переконавшись, що я зрозумів його думку. Тоді дуже поважно продовжив:

– Ви завжди були старанним студентом, у вашій книзі хвороб завжди було найбільше матеріалу. Тоді ви були лише студентом, тепер ви самостійні, та я сподіваюсь, хороша звичка не зникла. Пам'ятайте, друже мій, що знання сильніше за пам'ять, тому не треба довіряти слабшому. Навіть, якщо ви не практикувались довго, я наслідуюсь сказати, що випадок із нашою милою панною може стати – підкреслюю, *може* стати – настільки цікавим, що решта просто відійдуть на задній план, як кажуть у вас. Записуйте все. Ніщо не може бути дрібницею. Раджу вам записувати навіть свої сумніви та припущення. Згодом вам буде цікаво перевірити правильність ваших здогадів. Вчимося ми на поразках, а не на перемогах!

Коли я описав симптоми Люсі, які залишились такими ж, але стали більш виразними, професор спохмурнів, але нічого не сказав. Він привіз із собою валізу з безліччю інструментів та ліків: “страшні атрибути нашої благодійної професії”, як він їх колись назвав на одній з лекцій, інструменти професора мистецтва зцілення.

Коли нас провели, назустріч вийшла пані Вестенра. Вона була стривожена, але не настільки, як ми сподівались. Природа, коли була в хорошому настрої, вирішила, що навіть смерть має якусь противагу своїм жахам. У даному випадку, коли будь-яке потрясіння може стати смертельним, все облаштовано так, що жодна новина, навіть про жадливий стан її дочки, до якої вона дуже прив'язана, не доходить до неї. Так робить Пані Природа: навколо чужорідного тіла утворюється оболонка з непроникних речовин, що оберігає від шкідливого, бо інакше при контакті воно вчинить шкоду. Якщо це закономірний егоїзм, ми повинні стриматись, перш ніж засуджувати одне одного за такий недолік, як

егоїзм, бо його підґрунтям можуть бути глибші причини, про які ми і гадки не маємо.

Я застосував всі свої знання в цій ділянці духовних патологій і встановив правило: пані Вестенра не повинна знаходитись біля Люсі чи думати про її хворобу більше, ніж потрібно. Вона погодилась з такою готовністю, що я знов відчув руку Природи, яка бореться за життя. Ван Гельсінга і мене провели в кімнату Люсі. Вчора її вигляд шокував, але сьогодні я просто жахнувся. Вона була неймовірно бліда. Як стіна. Кров відійшла навіть з її вуст і ясен, риси обличчя загострились, боляче було дивитись і чути, як вона дихає. Обличчя Ван Гельсінга скам'яніло, брови майже зійшлись на перенісці. Люсі лежала, не рухаючись, і навіть не мала сили розмовляти. На мить запанувала тиша. Тоді Ван Гельсінг зробив мені знак і ми вийшли з кімнати. Як тільки ми вийшли, він потягнув мене по коридору в сусідню кімнату і зачинив двері.

– Господи! Це просто жах. Не можна гаяти жодної хвилини. Вона помре просто від зупинки серця через брак крові. Треба негайно провести переливання крові. Хто буде донором – ви чи я?

– Я молодший і сильніший, професоре. То мушу бути я.

– Тоді готуйтеся. Я принесу валізу. Я завжди готовий.

Я пішов із ним вниз. Коли ми спускались сходами, постукали в парадні двері, покоївка відчинила і швидкими кроками увійшов Артур. Він підбіг до мене і схвилювано прошепотів:

– Джеку, я так хвилювався. Мені не сподобалось те, що я прочитав між рядків твого листа. Я вмираю від хвилювання. Татові вже краще і я зміг прилетіти сюди. А цей пан випадково не є доктором Ван Гельсінгом? Я так вам вдячний, сер, що ви приїхали.

Очі професора спалахнули гнівом через те, що йому заважають у такий момент. Але коли він побачив міцну статуру і молоду чоловічу силу, яку Артур просто випромінював, його очі потеплішали. Він подав руку і сказав серйозно:

– Ви прибули вчасно, пане. Ви коханий нашої дорогої дівчинки. Їй дуже, неймовірно погано. О, дитино моя, не переживайте так, – бо Артур несподівано зблід і впав у крісло напівпритомний. – Ви допоможете їй. Ви можете зробити більше, ніж будь-хто, а ваша мужність – найкраща допомога.

– Що я маю робити? – хрипло спитав Артур. – Скажіть мені і я це зроблю. Мое життя – її життя і я готовий віддати їй останню краплю крові.

Професор має хороше почуття гумору, і я відчув його нотки у відповіді Ван Гельсінга, бо знаю професора вже давно:

– О, юначе, я не вимагаю стільки, тільки не останню!

– Що мені робити? – спитав Артур з палаючими очима, його вузькі ніздрі аж тремтіли від рішучості. Ван Гельсінг поклав йому руку на плече і відповів:

– Ходімо! Ви саме той, хто нам потрібен. Ви підходите більше, ніж я, більше, ніж Джон.

– Артур здивовано глянув на нього, але професор м'яко пояснив:

– Ваша наречена у дуже важкому стані. Їй потрібна кров, без неї вона помре. Ми з Джоном порадилися і вже готуємось до процедури переливання крові – передати кров з наповнених вен у порожні, яким вона так потрібна. Джон мав

бути донором, бо молодший і сильніший за мене. - Артур взяв мене за руку і мовчки стиснув. – Але тепер, коли тут ви, ви підходите більше, ніж ми – один старий, а другий надто багато працює на ниві мислення. Наші нерви не такі міцні, як ваші, а кров не така життєдайна!

Артур обернувся до нього і сказав:

– Якби ви тільки знали, з якою радістю я б помер заради неї, ви б зрозуміли... – він затнувся, наче щось перешкодило йому говорити.

– От молодець! – сказав Ван Гельсінг. – Вже недалеко та мить, коли вас наповнить радість від того, що ви зробили все для своєї коханої. Ходімо! І не розмовляйте. Ви поцілуєте її, перш ніж ми проведемо процедуру, а потім вам доведеться піти. Піти на перший мій знак. І ні слова пані Вестенрі! Ви ж знаєте, в якому вона стані. Їй не можна переживати, а це б її схвилювало. Ходімо!

Ми піднялись у кімнату Люсі. Артур на вимогу професора залишився за дверима. Люсі повернула голову і подивилась на нас, але нічого не сказала. Вона не спала, але була така слабка, що навіть не намагалась розмовляти. Нам все сказали її очі. То був кінець. Ван Гельсінг дістав інструменти зі своєї валізи і поклав їх на маленькому столику, так, щоб вона не бачила. Тоді приготував снодійне, підійшов до ліжка і весело мовив:

– Так, маленька. Ось ваші ліки. Випийте все до дна, будьте слухняними. Я підніму вас, щоб вам було легше проковтнути. Отак.

Вона ледве спромоглась, але спроба увінчалась успіхом. Мене вразило, скільки часу пройшло, поки снодійне почало діяти. Фактично це було ознакою того, наскільки вона знесилена. Здається, минула вічність, поки вона почала кліпати очима. Зрештою, снодійне перемогло і вона заснула глибоким сном. Коли професор переконався в цьому, він покликав Артура і попросив зняти пальто. Тоді додав: “Можете поцілувати її, поки я піднесу столик. Джоне, прошу допомогти!” Ми були зайняті, тому ніхто не бачив, як він нахилився над Люсі.

Ван Гельсінг обернувся до мене і сказав:

– Він такий молодий і міцний, а кров настільки чиста, що навіть не потрібно дефібринації.

З поспіхом, але в той же час вміло, Ван Гельсінг провів операцію. Під час переливання крові до Люсі наче почало повертатись життя. А обличчя Артура хоч і блідло дедалі більше, та все аж світилось радістю. Незабаром я почав хвилюватись за Артура, бо втрата крові давалась взнаки, хоч який-би сильний він не був. Я зрозумів, наскільки виснаженою була Люсі, що знесилений Артур лише частково зміг допомогти. Але обличчя професора нічого не говорило, він стояв з годинником в руці й по черзі спостерігав то за пацієнтом, то за Артуром. Я чув, як билось моє серце. Нарешті він тихо сказав: “Не рухайтесь. Досить. Подивіться за ним. Я догляну її”. Тільки тепер я побачив, як ослаб Артур. Я перев’язав його і взяв під руку, щоб відвести вниз, коли професор, не обертаючись, наче мав очі на потилиці, сказав: “Мужній юнак, на мою думку, заслуговує ще на один поцілунок. Він незабаром його отримає”.

Він закінчив перев'язувати Люсі і, коли почав поправляти подушки, зсунув вузьку стрічку з чорного оксамиту, яку скріпляла стара діамантова брошка – подарунок Артура. Відкрилась маленька ранка на шиї. Артур цього не помітив, але я почув, як він крізь зуби вдихнув зі свистом повітря – знак того, що Ван Гельсінга охопило хвилювання. Але він нічого не сказав. Потім обернувся до мене і мовив:

– Відведіть нашого мужнього нареченого вниз, дайте йому портвейну і нехай трохи посидить. Потім хай іде додому, відпочиває, багато спить і їсть. Йому необхідно відновити сили, віддавши стільки своїй коханій. Йому не можна тут залишатись. О, зачекайте хвилику! Вас, мабуть, цікавлять результати операції? Будьте спокійні, вона пройшла успішно. Ви врятували їй життя, тому можете йти додому і відпочивати. Знайте, що зроблено все можливе. Я їй все розповім, коли вона трішки окріпне. Вона буде любити вас ще більше за те, що ви для неї зробили. До побачення!

Артур пішов, а я повернувся до кімнати. Люсі спокійно спала, дихання стало легшим. Я бачив, як рухається ковдра на грудях. Біля ліжка сидів Ван Гельсінг і уважно дивився на неї. Оксамитова стрічка вже закрила ранку на шиї. Я пошепки спитав професора:

– Що ви думаєте про цей знак на її шиї?

– А ви що?

– Я ще його не роздивився, – відповів я і відв'язав стрічку.

Прямо над зовнішньою яремною веною були дві маленькі ранки нездорового вигляду. Вони не були ознакою якоїсь хвороби, але краї побіліли і були знекровлені, наче ранки постійно подразнювали. Я відразу зрозумів, що ці ранки, чи як їх назвати, могли бути причиною отієї значної втрати крові. Але я відразу відкинув цю думку, бо такого просто не могло бути. Все ліжко було б наскрізь мокре від тієї кількості крові, яку втратила дівчина, настільки вона була бліда до переливання.

– Ну? – спитав Ван Гельсінг.

– Ну, мені це нічого не говорить – відповів я.

– Я мушу повернутись сьогодні в Амстердам – піднявся професор. – Там є книги та речі, які мені потрібні. Ви повинні залишитись тут на цілу ніч і не зводити з неї очей.

– Може, запросити медсестру? – спитав я.

– Ми з вами – найкращі медсестри, ви і я. Дивіться за нею цілу ніч, прослідкуйте, щоб вона добре поїла, і щоб ніщо її не потурбувало. Тільки не спить. Ми з вами зможемо поспати потім. Я повернусь, як тільки зможу. А тоді ми зможемо почати.

– Зможемо почати? – перепитав я. – Що на Бога ви маєте на увазі.

– Побачимо! – відповів професор і швидко вийшов з кімнати. За мить він просунув голову в двері, підняв застережливо палець і додав:

– Пам'ятайте: ви за неї відповідаєте. Якщо ви залишите її хоч на мить і станеться біда, ви не зможете спокійно спати до кінця своїх днів.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (продовження)

8 вересня.

Я всю ніч просидів біля Люсі. Снодійне припинило свою дію, коли почало сутеніти, і вона прокинулась сама. Вона наче перетворилась на іншу людину порівняно з тією, якою була до операції. Навіть настрої у неї покращився, її переповнювала життєрадісність. І все ж я помітив ознаки знемоги, яку вона пережила. Коли я сказав пані Вестенрі, що доктор Ван Гельсінг наказав мені сидіти з Люсі, вона знизала плечима, зауваживши, що сили її дочки відновились і вона повеселішала. Але я був непохитний і почав готуватись до свого тривалого чергування. Поки покоївка переодягала її, я повечеряв, повернувся до кімнати Люсі і сів біля ліжка. Вона не заперечувала, лише щоразу, коли наші очі зустрічались, я бачив вдячний погляд. Пройшло чимало часу, поки вона почала засинати, але зробила над собою зусилля і відігнала сон. Це повторювалось дедалі частіше і щоразу їй важче вдавалось здолати сон. Було зрозуміло, що вона не хоче засинати, і я спитав її:

– Ви не хочете спати?

– Ні, я боюсь.

– Боїтесь спати! Це чому? Це ж благо, якого ми всі завжди хочемо.

– Так, але не на моєму місці, коли сон для вас стає передвістям жахів.

– Передвістям жахів! Що на Бога ви маєте на увазі?

– Не знаю, просто не знаю. І саме тому мені ще страшніше. Бо слабкість приходить до мене уві сні. Навіть сама думка мене жахає.

– Але ж, дорога моя, сьогодні ви можете спати. Я тут, оберігаю вас. Обіцяю, з вами нічого не станеться.

– Я вірю вам!

Я вхопився за нагоду і сказав:

– Я обіцяю відразу розбудити вас, якщо побачу, що вам сняться жахи.

– Дійсно? Ви справді так зробите? Ви такі добрі! Тоді я спатиму! – ледве вимовивши це, вона з полегшенням глибоко зітхнула і заснула.

Я просидів біля неї усю ніч. Вона навіть не поворухнулася. То був глибокий, спокійний, життєданий, здоровий сон. Usta її були напіврозтулені, дихання – рівномірним, як маятник. На обличчі блукала посмішка – ознака того, що її не тривожать погані сні.

Рано-вранці прийшла покоївка. Залишивши Люсі під її опікою, я поїхав до себе додому, бо вже почав хвилюватись за стан справ там. Я відіслав коротку телеграму Ван Гельсінгу і Артуру, повідомляючи про відмінні результати операції. Моя власна робота з різноманітних питань забрала в мене увесь день. Вже було темно, коли я поцікавився станом пацієнта-зоофага. Мені доповіли, що його поведінка була зразковою протягом останніх дня і ночі. В обід з Амстердама прийшла телеграма від Ван Гельсінга, у якій він просив мене приїхати ввечері в Гіллінгем, щоб бути поблизу, і повідомляв, що виїжджає нічним поштовим потягом і приєднається до мене рано-вранці.

9 вересня.

Коли я приїхав у Гіллінгем, я вже був дуже втомлений і знесилений. Вже дві ночі я не зімкнув очей, у голові вже почало відчуватись заціпеніння – ознака розумової втоми. Люсі вже прокинулась і була в чудовому настрої. Вона потисла мені руку, уважно глянула на мене і сказала:

– Сьогодні ніякого чергування. Ви геть виснажені. Мені вже набагато краще. Справді.

– Якщо ви ще посидите зі мною, то потім мені доведеться доглядати вас.

Я не сперечався марно, натомість повечеряв з Люсі. Її присутність підбадьорила мене і я чудово провів час. Добре повечеряв, випив кілька келихів просто неймовірного портвейну. Потім Люсі відвела мене нагору в кімнату біля неї. Там вже затишно палахкотів камін. Вона сказала:

– Ви залишитесь тут. Я залишу відчиненими ці двері й свої. Лягайте на диван. Я ж бо знаю, що ніщо в світі не примусить лікаря піти в ліжку, коли десь на обрії маячить пацієнт. Якщо мені щось буде потрібно, я вас одразу покличу.

Я не міг не погодитись, бо втомився, наче собака, і не зміг сидіти біля Люсі, навіть, якби спробував. Тож, коли Люсі повторила обіцянку, що покличе мене в разі необхідності, я ліг на диван і забув про все на світі.

ЩОДЕННИК ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ

9 вересня.

Сьогодні я себе дуже добре почуваю. Після тієї жахливої слабкості здатність думати і рухатись схожа на відчуття сонячного проміння після східного вітру під небом сталевого кольору. Я чомусь відчуваю, що Артур дуже, просто неймовірно близько біля мене. Його присутність наче гріє мене зсередини. Здається, хвороба і слабкість є виявом егоїзму, коли людина думає лише про себе. Здоров'я і міць дозволяють Коханню зійти на трон, тоді людина в думках та почуттях може піти куди забажає. А я знаю, де мої думки. Якби Артур тільки знав! Коханий мій, ти прислухаєшся напевно навіть уві сні, як я, коли чекаю на тебе. О, цей благословенний нічний відпочинок! Як добре я спала, коли доктор Севорд доглядав мене. Сьогодні я вже не боюся спати, бо він близько, я зможу його покликати. Дякую всім, хто турбується про мене! Дякую, Господи! Добраніч, Артуре.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

10 вересня.

Я відчув руку професора на своєму чолі й відразу прокинувся; до цього ми привчилися у притулку.

– Ну і як наша пацієнтка?

– Добре, з того часу, як я залишив її, чи радше коли вона залишила мене, – відповів я.

– Ну що ж, ходімо глянемо.

Ми разом пішли до кімнати Люсі. Порт'єри були закриті, я тихо розсунув їх, а Ван Гельсінг м'яко по-котячому ступив до ліжка.

Через розсунуті порт'єри в кімнату влилось ранкове світло. І тут я почув як професор різко втягнув крізь зуби повітря. Я знав, як рідко це ставалось і смертельний страх стис серце. Я підійшов, а професор з таким жахом проказав *Gott in Himmel!*^{*}, що не треба було навіть дивитись йому в обличчя. Він підняв руку і вказав на ліжку, обличчя скам'яніло і побіліло наче стіна. Я відчув, як у мене підгинаються коліна.

На ліжку, наче втративши свідомість, лежала бідолашна Люсі, бліда і виснажена, як ніколи. Навіть губи побіліли, а ясна наче більше оголили зуби. Так часто буває в покійників після тривалої хвороби. Ван Гельсінг вже мало не тупнув ногою в гніві, але життєвий інстинкт і звичка, що виробилась за довгі роки праці, перемогли.

– Бігом! – вигукнув він, – принесіть бренді.

Я метнувся до їдальні й повернувся з графіном. Професор змочив губи Люсі, й ми почали розтирати їй долоні, зап'ястя і область серця. Ван Гельсінг спробував прослухати пульс і за кілька невимовно безкінечних секунд муки сказав:

– Ще не пізно. Серцебиття є, але дуже слабке. Вся наша робота була марна, треба починати все спочатку. Артура немає, тому цього разу я мушу звернутись до вас, Джоне.

Професор дістав інструменти для операції, а я зняв верхній одяг і закачав рукав сорочки. Можливості ввести снодійне в даний момент не було, та й потреби для цього теж. Не зволікаючи жодної хвилини, ми почали переливання. Пройшло трохи часу і Ван Гельсінг підняв застережливо палець. Для мене ж, коли я віддавав свою кров, хоч і охоче, час був нескінченний. “Не рухайтесь”, – сказав професор, – “боюсь, що з притоком сили вона прокинеться. А це призведе до біди, страшної біди. Але я вживу заходів, зроблю їй підшкірну ін'єкцію морфію.” Він вміло вколов їй снодійне. Це принесло Люсі користь, бо поступово непритомність перейшла в сон під дією ліків. З почуттям гордості за себе я спостерігав, як потихеньку кров повертається на бліді щоки і вуста. Жодний чоловік не зрозуміє, поки не спробує, що це таке: відчувати, як власна кров заповнює вени коханої жінки.

Професор пильно спостерігав за мною і нарешті сказав: “Поки що досить.” Я запротестував, нагадавши, що в Арта взяли крові набагато більше, на що Ван Гельсінг з сумною посмішкою відповів: “Він її коханий, її наречений. А у вас робота, багато роботи, щоб допомогти їй та іншим. Поки що досить.”

Поки професор перев'язував Люсі, я затиснув пальцями розріз на своїй руці й приліг, чекаючи, поки він звільниться й займеться мною, бо сам відчував слабкість і легку нудоту. Згодом він перев'язав і мене й наказав піти вниз випити

---

* Сили небесні (нім.).

келик вина. Коли я виходив з кімнати, він підійшов до мене і впівголоса сказав: “Майте на увазі, про це не можна говорити. Якщо раптом з’явиться наш наречений, ні слова. Це відразу налякає його, крім того він почне ревнувати. Ні слова! Ось так!”

Коли я повернувся, він уважно глянув на мене і сказав:

– Ви ніби і непогано виглядаєте. Ідіть у сусідню кімнату, ляжте на диван і трохи відпочиньте. Тоді добре поснідайте і приходьте сюди.

Я послухався, його поради завжди були мудрими. Я вже зробив свій внесок і тепер повинен потурбуватись про відновлення своїх власних сил. Я був дуже слабкий і у такому стані не міг надто дивуватись тому, що сталося. Я заснув на дивані, розмірковуючи про те, як в Люсі міг статись такий регрес, як вона могла втратити стільки крові, хоч ніде навіть сліду нема. Це, напевно, дало поживу для сновидінь, бо, засинаючи і прокидаючись, я постійно повертався в думках до тих маленьких ранок з виснаженими краями на шиї Люсі.

Люсі проспала спокійно цілий день і коли прокинулась, почувала себе добре, хоч зовсім не так, як напередодні. Побачивши це, Ван Гельсінг пішов на прогулянку, строго наказавши мені не залишати її ані на мить. Я чув, як внизу він питав дорогу до найближчого телеграфного відділення.

Люсі весело балакала зі мною і, здається, не пам’ятала нічого з того, що з нею трапилось. Я підтримував у неї такий настрій. Коли прийшла її мати, щоб провідати дочку, вона навіть не помітила будь-яких змін, а просто сказала:

– Ми вам так вдячні, докторе Севорд, за все, що ви зробили. Тільки бережіть себе, не перепрацьовуйте. Он які ви бліді. Вам потрібна дружина, яка б хоч трохи піклувалась про вас. Безперечно!

Від цих слів Люсі зашарілась, але лише на мить, бо її виснажені вени не могли довго підтримувати такий несподіваний притік крові до голови. Рум’янець змінила неймовірна блідість, коли вона благально глянула на мене. Я посміхнувся, кивнув головою і притис палець до губ. Зітхнувши, вона відкинулась на подушки.

Ван Гельсінг повернувся за кілька годин і сказав:

– Ідіть додому, добре їжте і багато пийте. Набирайтесь сил. Я залишусь тут на ніч і сам посиджу з нашою маленькою панночкою. Ми з вами повинні відповідати за цей випадок. Ніхто інший не повинен нічого знати. Для цього в мене є вагомі підстави. Ні, не питайте про них, можете думати, що забажаєте. Не бійтесь робити навіть найменш вірогідні припущення. Добраніч!

Внизу в холі до мене підійшли дві покоївки і спитали, чи можна їм посидіти з панною Люсі. Вони мало що не благали, а коли я відповів, що це можу робити тільки я і доктор Ван Гельсінг, вони жалібно попросили мене бути посередником у розмові з “паном іноземцем”. Мене дуже зворушила їхня поведінка. Я постійно бачив випадки неймовірного жіночого співчуття. Може, я просто був надто знесилений, а, можливо, їхня відданість була лише для Люсі.

Я повернувся в притулок саме вчасно, щоб ще з’їсти пізній обід. Зробив обхід. Все гаразд. Записав оце все, поки не почав дрімати.

Після обіду я поїхав у Гіллінгем. Ван Гельсінг був у чудовому настрої, а Люсі почувала себе набагато краще. Незабаром після мого приїзду на ім'я професора принесли велику бандероль з-за кордону. Він відкрив її з надзвичайною помпезністю, награною, звичайно ж, і витягнув великий букет білих квітів.

– Панно Люсі, це для вас, – сказав він.

– Справді? О, докторе Ван Гельсінг!

– Саме так, дорогенька. Але вони не для забави. Це ліки.

Люсі скривилась.

– Ні-ні, їх потрібно вживати не у вигляді відвару чи ще якогось гидотного пійла, тому не кривіться так, бо я розповім Артуру, що його чекає, коли така краса буде так кривитись. Ага, от і носик став таким, як має бути. Це лікувальні квіти, хоч трохи незвичні. Я поставлю вам їх на вікно, зроблю з них вінок, який ви одягнете на шию, щоб добре спати. Так-так! Вони нагадують цвіт лотоса, від аромату якого забуваєш усі біди. Вони пахнуть, як вода в Леті чи джерело молодості, яке конкістадори шукали у Флориді, але знаходили надто пізно.

Поки професор говорив, Люсі роздивлялась квіти і принохувалась, а тоді кинула їх напівжартома-напівсердито:

– Професоре, здається, ви кепкуєте з мене. Це ж просто часник!

На моє здивування, Ван Гельсінг піднявся, стиснув міцно щелепи, насупив брови і суворо відповів:

– Ніяких забав! Я ніколи не жартую! Зробити таке мене примусила сувора необхідність і я б хотів, щоб ви мені не перечили. Будьте обережні, якщо не задля себе, то хоча б заради інших.

Помітивши, що Люсі налякалась не на жарт, професор пом'якшив тон:

– О, дорогенька, не треба боятись мене. Я переживаю лише за вас. А ті прості квіти принесуть вам неймовірну користь. Бачите, я сам ставлю букет для вас. Я власноруч сплету вінок, а ви його одягнете. Але тихо! Нічого не розповідайте іншим, бо вони почнуть ставити цікаві запитання. Ми повинні слухатись, а мовчання – частина послуху. Саме послух відновить ваші сили і поверне вас у люблячі обійми того, хто на це чекає. Тепер посидіть трохи спокійно. Ходімо, Джоне, ви допоможете мені прикрасити кімнату часником, який прибув аж з Гаарлема, де мій друг Вандерпул вирощує його цілий рік у теплицях. Якби я вчора не послав йому телеграму, їх би тут сьогодні не було.

Ми пішли до кімнати, прихопивши квіти. Поведінка професора, без сумніву, дивувала, – таких рецептів я не зустрічав ще в жодній фармакопеї. Спочатку він щільно зачинив вікна на засув. Тоді пучком квітів натер віконну раму, наче хотів зробити так, щоб кожен подув повітря, що проникає в кімнату, був насичений запахом часнику. Тоді натер одвірки з кожного боку, тоді так само зробив навколо каміна.

Мені це все здалось безглуздом і, нарешті, я не витримав:

– Професоре, я пам'ятаю, що у вас завжди були підстави, коли ви щось робили, але це все мене просто дивує. Добре, що тут немає скептика, бо він би точно сказав, що ви робите це все, щоб не впустити злий дух.

– Може, так і є, – відповів він і почав робити для Люсі вінок на шию.

Після того, як Люсі приготувалась до сну і вже була в ліжку, ми увійшли і професор власноруч одягнув Люсі на шию вінок із квітів часнику. Останнє, що він сказав, було:

– Постарайтесь не знімати його. Навіть якщо вам видасться, що в кімнаті душно, не відчиняйте сьогодні ні вікна, ні дверей.

– Обіцяю, – відповіла Люсі, – і тисячу разів дякую за вашу допомогу. Не знаю чим я заслужила в Бога таких друзів.

Коли ми їхали в моєму екіпажі, що вже чекав біля будинку, Ван Гельсінг сказав:

– Сьогодні я спатиму спокійно, а сон мені потрібен – дві ночі в дорозі, багато читання вдень, надто багато хвилювання потому, безсонна ніч. І навіть очей не склепив. Завтра вранці заїдете за мною, поїдемо подивимось, як там наша маленька панночка. Може, якраз, моє “закляття” допомогло. Ха-ха!

Він був надзвичайно впевнений. Але коли я згадав свою власну впевненість дві ночі тому і її згубні наслідки, серце в мене стислось від незрозумілого жаху. Може, моя слабкість перешкодила мені розповісти про це своєму другу, але від невисловленого мені стало ще важче, наче від непролितих сліз.

Розділ XI

ЩОДЕННИК ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ

12 вересня.

Всі до мене такі добрі! Мені дуже подобається доктор Ван Гельсінг. Не розумію, чому ті квіти були для нього такі важливі. Він мало не налякав мене, такий був сердитий. І все ж, напевно, він мав рацію, бо мені вже краще від них. Чомусь я вже не боюсь бути сама вночі і можу спокійно заснути. І не буду звертати уваги на тріпотіння крил за вікном. Як важко мені було останнім часом боротись зі сном, терпіти біль безсоння, біль страху перед самим сном, який провіщав мені незрозумілі жахи. Які щасливі ті, хто живе без страху, без жахів, для яких сон є благом, що приходить щоночі й приносить лише солодкі відіння. А тепер і я лежу, як Офелія, в ліжку серед квітів і сподіваюсь на сон. Раніше мені не подобався часник, але тепер я просто в захопленні від нього. Він пахне спокоєм і я вже засинаю. Добраніч всім!

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

13 вересня.

Заїхав у Берклі. Професор, як завжди, був вже готовий. Готельний екіпаж вже чекав. Професор взяв свою валізу, з якою тепер ніколи не розлучається.

Але все по порядку. Ми з Ван Гельсінгом приїхали в Гіллінгем о восьмій. Ранок був неповторний, яскраве сонце і свіжість ранньої осені наче знаменували

закінчення щорічної роботи природи. Листя вже почало набувати різних кольорів, але листопад ще не почався. Увійшовши, ми зустріли пані Вестенру, яка саме виходила з ванної. Вона завжди була ранньою пташкою. Вона тепло привіталась з нами і сказала:

– Вам буде приємно знати, що Люсі краще. Вона ще спить. Я зазирнула до неї, але не заходила, щоб не розбудити.

Професор посміхнувся з виглядом переможця, потер руки і сказав:

– Ага! Здається, я поставив правильний діагноз. Мої ліки діють.

– Не забирайте собі всі лаври, професоре, - відповіла вона, - хороший стан Люсі сьогодні є частково і моєю заслугою.

– Що ви маєте на увазі, пані? – спитав професор.

– Сьогодні вночі я переживала за бідну дитину і пішла до неї. Вона спала так міцно, що навіть мій прихід не розбудив її. Але в кімнаті було дуже важке повітря. Всюди стояли ті гідкі квіти з сильним запахом, навіть на шії був вінок з них. Я подумала, що такий насичений аромат шкідливий для Люсі в її стані, тому я їх всіх винесла і трохи прочинила вікно, щоб впустити свіже повітря. Впевнена, ви будете задоволені її виглядом.

Пані Вестенра пішла до свого будуару, де вона зазвичай снідала. Поки вона говорила, я спостерігав за виразом обличчя професора. А воно аж посіріло. Він ще зміг стриматись в її присутності, бо знав її стан і до чого може призвести несподіване потрясіння. Він навіть посміхався, притримуючи двері для неї, коли вона проходила до своєї кімнати. Але як тільки вона зникла, він раптом затягнув мене в їдальню і зачинив двері.

Саме тоді вперше в своєму житті я побачив, як Ван Гельсінг втратив самовладання. Він у німому розпачі здійняв над головою руки і сплеснув безсило в долоні. Потім сів у крісло, сховав обличчя і голосно та важко схлипнув. Так ридеє розбите серце. Потім знову здійняв руки, наче звертався до всього всесвіту:

– Господи! Господи! Боже мій! Що ми нарobili, що ця нещасна жінка вчинила! Нас оточено. Може, між нас ходить зла доля, що прийшла з давнього поганського світу? Адже стається таке! Ця невідаюча нещасна мати, намагаючись зробити якнайкраще, втрачає тіло і душу дочки. А ми не можемо їй нічого сказати, не можемо навіть попередити, бо вона помре, і тоді вони обоє загинуть. Як нам боротись! Проти нас наче всі сили пекла! – потім скочив на ноги. – Ходімо, ми повинні подивитись і почати діяти. Диявол проти нас чи не диявол, чи й усе пекло разом – ми боротимемось!

Він пішов у хол, взяв валізку і ми разом піднялись до кімнати Люсі. Я знову розсунув завіси, а Ван Гельсінг підійшов до ліжка. Цього разу він не відсахнувся, побачивши біле, як етіна обличчя бідної дівчини. Просто стояв з суворим виразом суму і невимовного жалю.

– Так я і думав, - тихо мовив він з тим своїм таким багатозначним посвистом. Без жодного слова він замкнув двері й почав готувати інструменти для чергового переливання крові. Я вже давно зрозумів необхідність операції і вже почав знімати пальто, але професор зупинив мене:

– Ні! Сьогодні ви проведете операцію. Донором буду я. Ви надто ослаблені.

Він зняв верхній одяг і закачав рукав. Знову операція, знову сподійне, знову повернувся рум'янець, змінивши блідість, знову встановилось дихання і спокійний сон. Цього разу я доглядав за пацієнткою, а професор перев'язав себе і відпочивав.

Пізніше він скористався нагодою і сказав пані Вестенрі, щоб нічого не забирали з кімнати Люсі, не порадившись з ним, і зауважив, що ті квіти мали лікувальні властивості, бо вдихання їх запаху становить частину схеми лікування. Тоді взяв на себе догляд за хворою цієї ночі і наступної, сказавши, що сповістить мене, коли мені буде необхідно прийти.

За годину прокинулась Люсі, посвіжіла і бадьора, ніби ніколи і не проходила того жорсткого випробування.

Що це все означає? Я вже починаю побоюватись, що постійне перебування серед душевнохворих починає даватись знаки.

ЩОДЕННИК ЛЮСІ ВЕСТЕНРИ

17 вересня.

Чотири доби спокою. Я відчуваю, як до мене повертаються сили. Навіть не впізнаю себе. Я наче прокинулась після тривалого нічного жаху і побачила яскраве сонячне світло, вдихнула свіже ранкове повітря. У мене залишилися нечіткі спогади про довге тривожне очікування і страх, де не було навіть болючого сподівання, від якого неспокій тільки гострішав, про довгі повалля у забуття, а тоді повернення до життя, схоже на пробивання пірнальника крізь товщу води. Але з того часу, як зі мною доктор Ван Гельсінг, всі погані сни відійшли, припинились ті звуки, що лякали мене до смерті: биття крил у вікно, далекі голоси, що здавались такими близькими, пронизливі звуки, що з'являлись з нізвідки і наказували робити невідомо що. Тепер я сплю без страху і навіть не намагаюсь відігнати сон. Я просто в захопленні від запаху часнику. Його тепер привозять щодня у великих коробках з Гаарлему. Сьогодні професор їде, йому потрібно на один день повернутись в Амстердам. Але я вже не потребує догляду, почувую себе досить добре і вже можу залишатись сама. Дякувати Богу! Заради матері, коханого Артура і всіх тих, хто так мені допомагає. Я навіть не відчую різниці, бо минулої ночі доктор Ван Гельсінг досить довго спав у своєму кріслі. Я прокидалась двічі й бачила, що він спить, але не боялась засинати знову, хоч у шиби люто бились чи то летючі миші, чи невідомо що.

ВОВК-ВТИКАЧ

“Pall Mall Gazette”, 18 вересня

Небезпечна пригода нашого кореспондента

Інтерв'ю зі сторожем Зоологічних садів

Після численних розпитувань і такої ж кількості відмов мені вдалось, постійно вимовляючи наче закляття “Pall Mall Gazette”, знайти сторожа відділу

Зоологічних садів, де тримають вовків. Томас Білдер живе в одному з котеджів, що оточують вольєр зі слонами. Він саме пив чай, коли я підійшов до нього. Томас та його дружина – надзвичайно гостинне літнє подружжя. Дітей вони не мають. Якщо такий прийом, який вони влаштували мені, є звичним поведженням, вони, мабуть, живуть душа в душу.

Сторож не схотів розмовляти, як він висловився, на “ділові” теми, поки ми не повечеряли. Коли ж стіл прибрали, він запалив люльку і сказав:

– Типерки, пане, можете задати свої питання. Сподіваюсь, ви нїя перепросите за то, шо-м не хтїв говорити про бізнесові справи при вечері. Я все пригощюю своїх вовків, шакалів і гиєн чаєм, перше ніж бесїдувати з ними.

– Що ви маєте на увазі під “бесїдувати з ними”? – поцікавився я, намагаючись розговорити його.

– Йти на них з пальов – то єдне, а пошкрїбати за вухом – то инче. Я не уважюю перше, просто приношу полудинок, а потому чекаю, заки вни, як то кажут, не вип’ют своє шерї і кавусю, і лишень тогди я шкрїбаю їх за вухами. До речи, – додав він філософськи, – люди много чим схожі із звїрами. От ви, приходите і зачїнаєте розпитувати нїя, а я сварюсь лиш за то, шо ви перший почїли нїя нирвувати. От йїк спитали тако з насмішков, чи не хотїв би-м, абисте пішли до начальства і запитали, чи можете ставити ми питання. От без образ, хїба-м не казав вам, аби-сте йшли до дїдька?

– Сказали.

– А коли-сте погрозили, шо сі пожїлуєте на нїя за сварку, то-м гет цавком сі розїзлив. Але всьо стало на свої місця. Не хтїв-им сі сварити, то-м і зачїкав, заки нїя не нагодуют, як то робльїт вовки, леви й тїгри. Дьїкувати Богу, моя стара напхала нїя пирогом і прополокала чаєм, засмалїв-им і типерки можете почїти чюхати нїя поза вуха. Тепер сі сварити не буду, бо знаю, до чога сі йде. То ж про того вовка, шо утік?

– Маєте рацію. Я б хотїв, щоб ви розповіли менї те, шо знаєте. Просто розкажїть, шо скоїлося. А коли менї будуть відомї факти, я б хотїв, щоб ви розповіли, шо, на вашу думку, спричинила це, і як усе це закінчїться.

– Добре, добродїю. Ото вам тота исторїя. Вовк сі назїває Берсікер, один з тих трох сірїх, шо прїїхали з Норвегїї в Джамрах. Ми перекупили ’го з три роки тому. Ох, і який же то був файний вовк, слухнїний – нема шо й уповїсти. Того й здивувало нїя, шо якраз він, а не який инчий звїр, схотїв утечи. Шо ж, вовкам мож вірити не бїльше, ніж жїнкам.

– Не берїт то до серцьї, пане! – втрутила ся лїанї Томас, весело посміхаючись. – Він так довго кігавсьї із звїринов, шо, дьїкувати Богу, шо сам ще не став вовком. А так він цавком сумирний.

– Так от, вчорїка, через двї години по годуваню, вчув-им якийсь шум. Якраз-им тогди прибирав у мавпїичому вольєрї, бо дуже заслабла мала пума. Та коли-м почьув скавчїнїнї і завиваньї, то-м відразїсінько прїгнавсьї. Берсікер кїдавсьї на прути, йїк дурний, нїби хтїв утечи. Тогди не було много людїй, недалеко стояв лиш єдин чоловїк – високий, худий, з гачькуватим носом, гострим

підборідьом і рідкими сивими вусами. Він дививсьи гостро й непривітно, - мав якись чирвоні очі. Я си 'го зразу не вподобав. Мені здалосьи, що вовка нервуют тоги очиска. Він був у білих рукавичках, тикав у бік звірів і сказав: “Стороже, здассьи ми, вни чимось нальикані...”

– Може, то через вас, – ляпнув-им у відповідь, бо він зовсім ми не полюбавсьи. Але той не сі розсердив на то, як-им думав, лишень усміхнувсьи отако зверхно, поспівит вповним писком білих гострих зубів і сказав:

– Ньи, би-м їм дуже сподобавсьи.

– Ага, дуже, – перекирив я, – вни любльить погризти кости, аби почистити зуби перед полуднем, а їх стілько – хоч жич.

Дивно ми було, бо йик звірі ввиділи, шо ми говоримо тут, то розляглисьи супокійно, а коли-м підийшов д' Берсікерови, то той звикло дозволив почухати сьи за вухом. Тогди чоловік підойшов і, аби ньи земльи ковтнула, леда теж не запахав руку за вуха вовкови. Тогди-м сказав:

– Вважыйте, Берсікер досит спрьитний.

– Абисте сі не бояли, – сказав той, – звик-им д' ним!

– Ви сі займаєте тов справов? – перепитав-им, зньивши кіпелюха, – бо чоловік, котрий торгує вовками, заслуговує поваги сторожа.

– Ньи, я ними не торгую, – відповів чоловік, – лише-м приручив кілька.

Він підньив кіпелюха, гі йикий поважний лорд, і пішов гет. Старий Берсікер дививсьи за ним, заки той не пропав з очий, а тогди пішов лячи в кут і не виходив цалий вечір. А от минулої ночи, лишень сі показав місьиць, вовки почьили вити. Без причьини. Близько ніц нікого не було, тілько на паркової дорозі хтось кликав пса. Раз чи два ходив-им, аби сі подивити, чи всьо добре. Всьо було спокійно, навіть витьи змовкло. Десь перед дванадцьитов вийшов-им ще раз, і тут, аби ньи дідьки вхопили, виджу – клітка Берсікера порожна, а пруди погнуті й віламані. Ото й всьо, шо ми відомо.

– Ще хтось щось помітив?

– Один з наших садівників десь у тамтій години йшов з забави домів і видів, йик великий сірий псиско біг з парку. Але то 'му сі так каже. Я би в то не дуже йньив віру, бо він прийшов домів і ніц не вповів в той чьис своїй старій. Лиш коли ми вже взнали про вовка-втікачьи і цілу ніч прочісували парк, то аж тогди то си йому пригадало. Думає сьи ми, шо то му гулька по голові дала.

– Пане Білдер, чи можете ви якось пояснити, чому вовк утік?

– Шо ж, – відповів він із підозрілоу скромністю, – певне, шо можу. Та не знаю, чи приймете ви мою гадку.

– Звичайно. Така людина, як ви, шо з власного досвіду знає звірів, не здурила б доброго гостя, хіба ні?

– Так от, пане, маю таку гадку: вовк утік, бо хтів вибрати.

Подружжя враз весело розсміялося, і я зрозумів – все це готувалося задалегідь, а пояснення було вигадане. Я не міг позмагатись у жартах з вельмишановним Томасом, але знав, як прокласти дорогу до його серця, і сказав:

– Шо ж, пане Білдер, будемо вважати, шо та половина соверена вже свос відпрацювала, тепер її сестричка чекає на вашу розповідь. Шо ж ви думаєте все-таки трапилося?

– Так, пане, – жваво відповів він, – вибачийте вже ми, що жьиртую над вами, але моя стара підморгнула ми, аби-м то все розказав.

– Брешеш, ніц-им такого не робила! – проскрипіла стара.

– Та ото думаю си, що вовк десь сі ховає. Той садівник, що ніц не памньтав, вповів ми, що вовк летів наголови на північ, швидже, ніж кінь. Але я не йму му віри, бо, видите, пане, вовки, йик і пси, не ганьбють наголови – не так вни складені. Вовки такі файні лише в книжечках, там уни, коли нападут на когось, хто ще страшніший за них, то просто ковтают їх, йик пироги. Але, бігме, вовк не такий страшний, він і вполовину не такий тьмущий і файний, йик добрий пес. У нім і на четвертину нима тільки сили. Берсікер ніколи сі не вчив бити чи навіть їду си добувати, тому він, певне, десь у парку: трьисесьи перепуджений і думає – йик він взагалі вміє думати, – де му дістати їсти. А мо' десь си забіг і сидит теперечки в пивници. Боже, та люба кухарка заверещит і дремене зразу, лиш він зиркне на неї з темноти своїми дзиленими очьисками. Він просто мусит добувати харч. Може, він натрапит десь на мйисний магазин. Якщо ньи, то якась санітарочка такой піде сі пройти з солдатиком, а дітину залишит в кольисці... То я сі й не здивую, йик у списку перепису населення стане однов дітинов менче. Отак!

Коли я давав йому півсоверена, у вікні з'явилось щось куцохвосте. Обличчя пана Білдера аж витяглося від подиву:

– Аби-м сі провалив крузь землю, йик то не Берсікер власнов персонов, - сказав він.

Він пішов до дверей і відчинив їх. Це здалось мені зовсім зайвим. Я ж бо завжди вважав, що дика тварина виглядає найкраще, коли між нами є якась міцна перепона. Особистий досвід лише переконав мене у правильності такої думки.

Але існує така річ, як звичка. Тому Білдер та його дружина зважали на вовків не більше, ніж я на собаку. Сама тварина була така миролюбна і слухняна, що нагадала родоначальника всіх вигаданих вовків, колишнього друга Червоного Гуда-Вершника, що віднаходив свою впевненість у переодяганні.

Видовище стало неймовірною сумішшю комедії і пафосу. Страшний вовк, який на півдня паралізував Лондон, так що у всіх дітей аж жижки трусились, прийшов покаятись, а його прийняли і приголубили, як хитромудрого блудного сина. Старий Білдер обдивився його з майже ніжною турботливістю, а коли закінчив оглядати свого грішника, сказав:

– Так-им і знав, що той нещъисний забіяка втрапит у халепу. Хіба-м не казав? От дивітьсьи, всьи голова порізана, у шерсти повно битого шкла. А-га, перелізавис через якусь стіну чи шо. Люди безсовісні. Ну, як мож, аби на стіні лежьило бите шкло? І от шо з того виходит. Ходім, Берсікере.

Він завів вовка в клітку і замкнув, давши шмат м'яса величиною з добре теля. Тоді пішов доповідати.

Я теж пішов, щоб подати в сьогоднішньому випуску ексклюзивну інформацію про дивну пїригоду в зоопарку.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

17 вересня.

Після обіду я зайнявся впорядкуванням книжок у своєму кабінеті, бо через обсяг іншої роботи і постійних відвідин Люсі, там утворився справжній безлад. Раптом двері розчинились і увірвався мій пацієнт з перекривленим від люті обличчям. Мене наче громом вдарило, бо ще не було такого, щоб пацієнт за власним бажанням з'являвся в кабінеті завідувача. Він йшов прямо на мене, не промовляючи жодного слова. У руці він тримав кухонний ніж. Я бачив, що він небезпечний, тому намагався стояти так, щоб стіл залишався між нами. Але він був надто сильний і спритний, як на мене. Ледве я відновив рівновагу, як він кинувся на мене і серйозно поранив ліву руку. Перш ніж він напав на мене знов, я вдарив його правою і він впав на спину. Рука сильно кровоточила, на килим вже накапала чималенька калюжа. Я побачив, що мій друг не збирається нападати знову і зайнявся перев'язкою, пильно, проте, спостерігаючи за постаттю, що сиділа в повному заціпенінні. Коли прибігли санітари і ми придивилися до пацієнта, мене аж занудило, як побачив, що він робить. Він лежав на животі і, наче собака злизував кров, що накапала з моєї руки. Його швидко зв'язали і, на мій подив, він покірно пішов з санітарами, постійно повторюючи: "Кров – це життя! Кров – це життя!"

Я не можу дозволити собі втрачати крові зараз: я віддав її надто багато, щоб почувати себе добре, а постійна напруга, пов'язана з хворобою Люсі, та її перебіг починають даватись взнаки. Я надто збуджений і виснажений, мені потрібен відпочинок, відпочинок і ще раз відпочинок. На щастя, Ван Гельсінг не викликав мене, то ж я не буду змушений відмовлятися від сну. Я б однаково не зміг сьогодні не спати.

ТЕЛЕГРАМА ВАН ГЕЛЬСІНГА, АНТВЕРП, СЕВОРДУ, КАРФАКС
(переслано в Карфакс, Сассекс, без зазначення місця;
прибула з запізненням на двадцять дві години)

17 вересня.

Обов'язково будьте в Гіллінгемі сьогодні ввечері. Якщо не можете бути присутні постійно, часто навідуйтеся, стежте, щоб квіти постійно були в кімнаті. Це дуже важливо! Не забудьте! Приїду, як тільки зможу.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

18 вересня.

Щойно сів на потяг у Лондон. Прийшла телеграма від Ван Гельсінга. Мене охопив розпач. Втрачено цілу ніч, а я з власного гіркого досвіду знаю, що може

статись за ніч. Звичайно, все може бути гаразд. Але що *могло* статись? Без сумніву, над нами тяжіє якийсь страшне прокляття, будь-яке нещастя може зруйнувати все, за що ми боремось. Я візьму цю катушку з собою і закінчу запис на фонографі Люсі.

ЗАПИСКА, ЗАЛИШЕНА ЛЮСІ ВЕСТЕНРОЮ

17 вересня. Ніч.

Я запишу все і залишу на видноті, щоб ніхто не мав через мене неприємностей. Тут детально записано все, що сталось сьогодні вночі. Я відчуваю, що вмираю від знесилення. Я навіть писати не можу. Але це треба зробити, навіть якщо я помру пишучи.

Я лягла спати, як звичайно, прослідкувавши, щоб квіти були розставлені згідно з вказівками доктора Ван Гельсінга, і незабаром заснула.

Я прокинулась від того, що у вікно бились крила. Таке почало відбуватись після тієї нічної прогулянки уві сні на скелю в Уїтбі, коли мене врятувала Міна. Тепер воно мені таке знайоме. Я не боялась, але дуже хотіла, щоб у сусідній кімнаті був доктор Севорд, щоб я могла його покликати. Доктор Ван Гельсінг сказав, що він обов'язково буде. Я спробувала заснути, але не змогла. А тоді прийшов давній страх перед сном і я вирішила, що не спатиму. Але сон вперто намагався зморити мене, хоч як я опиралась. Мені стало страшно самій, я відчинила двері й гукнула: "Є тут хтось?" Але ніхто не відповів. Я не хотіла будити маму і знову зачинила двері. А тоді з алеї долинуло виття, ніби собаче, але лютіше і глибше. Я підійшла до вікна і визирнула, але нічого не побачила, крім великої летючої миші. Вона, напевно, і біла крилами в шибу. Я повернулась в ліжку, але вирішила не спати. Згодом відчинились двері й зазирнула мати. Вона побачила, що я не сплю, увійшла і присіла біля мене. Лагідніше і м'якше, ніж звичайно, вона мовила:

– Я переживала за тебе, доню. От прийшла глянути як ти.

Я подумала, що вона може застудитись, якщо сидітиме так, тому попросила лягти спати зі мною. Вона прилягла біля мене, не знімаючи халата, сказала, що трішки побуде, а тоді повернеться до себе. Так ми лежали в обіймах одна одної, коли у шибу знов забили крила. Мама здригнулась і злякано вигукнула: "Що це?" Я спробувала її заспокоїти, мені це згодом вдалось і вона замовкла, але я чула, як все ще сильно б'ється її серце. Потім на алеї знову щось завилло. І тут вікно розбилось, на підлогу полетіли уламки скла. Протяг відкинув завісу і в отворі посеред розламаної рами з'явилась голова величезного страшного сірого вовка. Мати скрикнула, рвучко сіла в ліжку, хапаючись за будь-що, що могло б захистити. Тут вона схопилась за вінок, який, за вказівкою доктора Ван Гельсінга, був у мене на шиї, і зірвала його. Якусь мить вона сиділа, вказуючи на вовка, а тоді в горлі в неї страшно захрипіло, вона впала наче від удару блискавиці, й падаючи, так вдарила мене по голові, що на мить обертом пішла кімната. Я не спускала очей з вікна, та вовк уже зник, але крізь розбите вікно налетіло безліч

порошинок, вони крутилися, літали, наче стовп пилюки, який бачать в пустелі подорожуючі при наближенні самуму. Я спробувала поворухнутись, але мене охопило якесь заціпеніння. Крім того, тіло моєї бідолашної мами, що вже почало холонуть, притисло мене. І все зникло.

Проїшло небагато часу, але який то був страшний час. Я прийшла до тями. Десь неподалік дзвеніли дзвіночки на екіпажі, навколо вили собаки, у нашій алеї зовсім близько співав соловейко. Я заціпеніла від болю, жаху і слабкості, але спів соловейка здавався голосом моєї померлої матінки, що намагалась заспокоїти мене. Шум потривожив покоївок, я чула тупіт босих ніг за дверима. Я гукнула до них, вони увійшли і аж заголосили, коли побачили, що сталось і хто лежить покійний на ліжку. Протяг війнув через вікно, грюкнули двері. Я встала з ліжка, а вони поклали тіло моєї матері й вкрили простирадлом. Вони були такі налякані й збуджені, що мені довелось відіслати їх вниз випити по склянці вина. Двері на мить розчинилися і знову зачинилися. Покоївки знову скрикнули, а тоді всі разом подались до їдальні. Я поклала квіти, що залишились, на груди своїй дорогій мамі. Я пам'ятала, що наказував мені доктор Ван Гельсінг, але не хотіла їх забирати, крім того, тепер будуть покоївки. Але мене здивувало, що вони не повернулись. Я покликала їх, та вони не відгукнулись і мені довелось піти вниз подивитись, де вони.

Коли я побачила, що сталось, у мене мало серце не зупинилось. Усі четверо безпомічно лежали на підлозі, важко дихаючи. Графин з шеррі стояв напівпорожній на столі, але навколо відчувався якийсь незрозумілий гострий запах. Це стривожило мене, я понюхала графин і відчула запах настоянки опію. Я взяла з полицки пляшечку, яку використовує – о, використовував мамин лікар. Але що це – вона порожня! Що ж робити? Що робити? Я повернулась до тіла матері. Я не можу залишити її саму. Але ж я зовсім сама, не беручи до уваги сплячу челядь, яку хтось обпоїв. Наодинці з покійною! Я боюсь виходити, бо через вікно далі чути вовче завивання.

У повітрі повно порошинок. Вони плавають і вихоряться на протязі в якомусь тьмавому блакитному світлі. Що ж мені робити? Господи, охорони мене сьогодні! Я сховаю цю цидулку на грудях, її знайдуть, коли виноситимуть моє тіло. Моя мати померла! Прийшов і мій час. Прощай, мій коханий Артуре, якщо я не переживу цієї ночі. Нехай Господь береже тебе! Боже милий, поможи!

Розділ XII

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

18 вересня.

Я відразу поїхав у Гіллінгем і прибув з самого ранку. Залишивши екіпаж біля воріт, я пішки пройшовся по алеї. Я, наскільки міг, тихо постукав, потім подзвонив, бо не хотів турбувати Люсі чи її матір, сподіваючись, що розбуджу тільки челядь. Але до дверей ніхто не підійшов. Я постукав знов, знов подзвонив – знову нічого. Я подумки обізвав ліниву прислугу, бо вже була десята ранку, а

вони ще спали. Я знову постукав, подзвонив, але вже голосніше. Знов мовчанка. Досі я винуватив лише челядь, але тепер мене охопив жах. Чи не була ця пуста наступною ланкою в низці проклять, яка все тісніше облутувала нас? Чи не став цей будинок притулком смерті, куди я приїхав надто пізно? Я знав, що хвилини, навіть секунди затримки можуть означати для Люсі години небезпеки, якщо в неї стався один з тих страшних рецидивів: Тому я пішов навколо будинку, шукаючи іншого шляху потрапити в нього.

Не відшукавши іншого способу доступитись всередину, бо всі вікна і двері були щільно зачинені, я ні з чим повернувся до парадного входу. Тієї ж миті я почув швидкий тупіт копит, коляска зупинилась біля воріт і за кілька секунд з'явився Ван Гельсінг. Побачивши мене, він видихнув:

– О, ви щойно приїхали? Як вона? Ми спізнались? Хіба ви не отримали моєї телеграми?

Я відповів, наскільки міг швидко і зрозуміло, що отримав його телеграму лише вранці й одразу ж приїхав сюди, але не можу достукатись, ніхто не чує. Професор замовк на хвилину, тоді зняв капелюха і сумно мовив:

– У такому випадку, боюся, ми спізнались. На все воля Божа! – але, як завжди, швидко повернувши самовладання, сказав:

– Ходімо! Якщо нам ніхто не відчинить, ми повинні увійти самі. Тепер час для нас – усе!

Ми обійшли будинок і знайшли вікно в кухню. Професор дістав з валізки маленьку хірургічну пилку, дав мені їй вказав на залізні ґрати, що закривали вікно. Я відразу ж взявся до справи і доволі швидко перепиляв три прута. Довгим вузьким ножем ми підняли засуви і відчинили вікно. Я підсадив професора, потім заліз сам. Ні в кухні, ні поблизу в кімнатах для прислуги нікого не було. Ми йшли по коридорі і перевіряли всі кімнати. Нарешті в їдальні при тьмяному світлі, що пробивалось крізь віконниці, побачили на підлозі чотири покоївки. Можна було не боятись, що вони мертві, бо ми чули їхнє важке дихання, а гострий запах настоянки опію пояснював їх стан. Ми глянули один на одного, професор сказав, що ми можемо зайнятись ними пізніше, і ми пішли далі. Підійшовши до кімнати Люсі, на секунду зупинились біля дверей і прислухались, але нічого не почули. З побілілими обличчями ми тихо відчинили двері тремтячими руками і увійшли.

Як же ж описати все те, що ми побачили? На ліжку лежало дві жінки: Люсі та її мати. Пані Вестенра лежала під стіною, вкрита білим простирадлом. Протяг з розбитого вікна відкинув його край і відкрив змучене бліде обличчя з застиглим виразом неймовірного жаху. Поряд лежала Люсі, ще блідіша і виснаженіша. Квіти, що висіли в неї на шиї, тепер лежали на грудях її матері. Горло було відкрите і ми чітко бачили дві маленькі ранки, які помітили ще раніше. Тільки тепер вони, як ніколи, побіліли від ушкодження. Професор мовчки нахилився над ліжком, майже торкаючись головою грудей Люсі. Тоді наче щось почув, різко обернувся, став на рівні ноги і вигукнув:

– Ще не все втрачено! Негайно принесіть бренді!

Я побіг вниз і повернувся з графіном, попередньо понюхавши і спробувавши на смак, адже там теж міг бути опій, як у шеррі, яке стояло на столі. Покоївки

все ще важко дихали, але не так, як до того, тож я вирішив, що дурман припиняє свою дію. Я не затримувався біля них, а повернувся до професора. Він, як і раніше, змочив губи і ясна Люсі, розтер зап'ястя і долоні, а тоді сказав:

– Я ще можу щось вдіяти. Підіть розбудіть покоївок. Лясніть їх мокрим рушником по обличчю, добре лясніть. Нехай запалять камін і підігріють воду для ванни. Ця бідолашна майже така ж холодна, як і та, що лежить поряд. Її треба добре зігріти, перш ніж щось далі робити.

Я спустився в їдальню і без особливих зусиль розштовхав трьох жінок. Четверта була зовсім молодою і наркотик, напевно, вплинув на неї сильніше, тому я поклав її на диван і залишив спати. Решта спочатку були в заціпенінні, але коли згадали все, почали плакати і схлипувати в істериці. Та я був з ними суворий і не дозволив багато говорити. Я пояснив їм, що ми можемо втратити ще одне життя, – якщо вони баритимуться, то панна Люсі помре. Тож, продовжуючи голосити, вони, як були, напіводягнені, роздмухали вогонь і нагріли воду. На щастя, вогонь у кухні та в паровому котлі ще не погас і гарячої води було вдосталь. Ми приготували ванну і поклали туди Люсі прямо в одязі. Поки ми розтирали їй руки і ноги, у двері постукали. Одна з покоївок побігла накинути якусь одязину і відчинила двері. Тоді підійшла до нас і пошепки сказала, що прийшов пан із запискою від пана Голмвуда. Я відповів, щоб вона попросила його зачекати, бо поки що нікого не приймають. Вона пішла геть, а я настільки занурився в роботу, що зовсім забув про посильного.

Ще ніколи я не бачив, щоб професор так зосереджено працював. Я знав, як власне і він, що ми боролись зі смертю обличчям до обличчя і сказав йому про це. А він якось незрозуміло відповів, як ніколи, похмуро:

– Якби йшлося просто про це, я б припинив усілякі спроби і дозволив їй мирно згаснути, бо я не відчуваю в ній життя.

Професор продовжував працювати з подвоєною, якщо це взагалі можливо, лютою енергією. Нарешті ми обоє переконались, що тепло почало допомагати. Серцебиття стало чути чіткіше, а груди, безсумнівно, почали підніматись у диханні. Обличчя Ван Гельсінга майже засяяло, коли ми підняли її з ванни і загорнули в гаряче простирадло, щоб витерти. Він сказав:

– Перший раунд за нами! Королю – шах!

Ми віднесли Люсі в іншу кімнату, яку вже підготували, поклали в ліжку і насилу влили в рот кілька крапель бренді. Я помітив, що Ван Гельсінг замотав їй шию м'якою шовковою хустинкою. Вона все ще не прийшла до тями і мала вигляд такий поганий, як ніколи.

Ван Гельсінг покликав покоївку і наказав їй залишатись з хворою, навіть очей з неї не зводити, поки ми не повернемося. Тоді покликав мене і ми вийшли з кімнати.

– Треба вирішити, що робити далі, – сказав він, поки ми йшли сходами вниз.

Професор відчинив двері в їдальню, ми увійшли і він щільно причинив їх. Віконниці були вже відкриті, але завіси були зсунуті на знак того, що в домі покійник. Цього правила ретельно дотримуються жінки нижчих класів. Через те в кімнаті був напівморок. Але для нас світла було досить. Похмурий вигляд

Ван Гельсінга дещо пом'якшував вираз розгубленості. Він щось, без сумніву, обмірковував, але я не поспішав з розпитуванням.

Нарешті професор заговорив:

– Що нам робити далі? Куди звернутись за допомогою? Треба знову зробити переливання крові й негайно, інакше бідолашна не проживе й години. Ви вже виснажені, я теж. Але я не хочу просити покоївок, навіть якби в них вистачило сміливості піти на таке. Де ж знайти того, хто допоможе своєю кров'ю?

– А чим не підходжу я? – спитав голос з дивану на другому кінці кімнати. Від його звуку мені стало на серці легко і радісно, бо належав він Квінсі Моррісу. Спочатку Ван Гельсінг розсердився, але вираз обличчя пом'якшав, а очі потеплішали, коли я вигукнув: “Квінсі Морріс!” і кинувся до нього з розкритими обіймами.

– Що привело тебе сюди? – спитав я, коли ми потисли руки.

– Арт попросив, - і показав телеграму: “Не маю новин від Севорда вже три дні. Дуже хвилююсь. Не можу поїхати, батько далі почуває себе погано. Дай знати, як Люсі. Не тягни з відповіддю. Голмвуд”. Здається, я з'явився саме вчасно. Ви ж знаєте, мені треба лише сказати, що робити.

Ван Гельсінг підійшов до нього, потис руку і, пильно глянувши в вічі, мовив:

– Кров мужнього чоловіка – найкраща допомога для жінки в біді. Ви – саме така людина. Сумнівів немає. Що ж, можливо, диявол кидає на нас всі свої сили, але Бог посилає нам помічників, коли вони потрібні.

Ми знову провели неприємну операцію. Не маю сили розповідати детально. Люсі пережила сильний шок і це далось взнаки більше, ніж будь-коли, бо, незважаючи на кількість крові, яку їй перелили, її організм не реагував, як раніше, на допомогу. На її боротьбу за життя було страшно дивитись, важко було навіть чути. І все ж робота серця та легень внормувалась; Ван Гельсінг, як і під час попередніх операцій, ввів підшкірно морфій і це принесло користь. Її непритомність поступово перейшла в глибокий міцний сон. Професор спостерігав за Люсі, поки я відвів униз Квінсі Морріса і послав покоївку заплатити візнику, що чекав. Я напоїв Квінсі вином і наказав полежати, а сам тим часом дав вказівку приготувати сніданок. Тієї миті я дещо згадав і повернувся в кімнату Люсі. Я тихо увійшов і побачив у руках професора аркуш чи два із записника. Він вже прочитав їх, бо сидів і розмірковував, сперши підборіддя на руки, з виразом похмурого вдоволення, як у людини, сумніви якої нарешті розвіялись. Він подав мені аркуші й сказав:

– Це випало з-за пазухи Люсі, коли ми несли її у ванну.

Я перечитав їх, глянув на професора і після нетривалої мовчанки спитав:

– Господи, що це все означає? Вона була, чи є, не при своєму розумі? Про яку смертельну загрозу вона казала? – збентеження відібрало дар мови. Ван Гельсінг взяв записки і відповів:

– Не думайте зараз про це. Забудьте поки що. Ви все дізнаєтесь і зрозумієте, коли прийде час. Але не зараз. Чому ви повернулись?

– Я згадав про свідомство про смерть. Якщо ми не діятимемо згідно із законом і розумно, проведитиметься розслідування для видання такого документа. Я

сподіваюсь, ми обійдемося без розслідування, бо це б просто вбило бідну Люсі, якщо її не вбило щось раніше. Я знаю і ви знаєте, що лікарям, які оглядали пані Вестенру, відомо, що вона страждала на хворобу серця. Ми можемо підтвердити, що причиною смерті було саме це. Давайте відразу напишемо заключення. Я сам віднесу його в реєстраційне бюро, а потім піду до власника бюро ритуальних послуг.

– Дуже добре, Джеконе! Вдала думка! Панна Люсі, оточена такими ворогами, повинна принаймні радіти, що в неї є такі друзі. Один, другий, третій, всі троє віддали їй свою кров, а на додачу ще й один літній чоловік. Так, так, я все зрозумів, я ж не сліпий! Але поважаю вас за це ще більше. Ходімо.

Внизу ми зустріли Квінсі Морріса з телеграмою для Артура. Він повідомляв, що пані Вестенра померла, що Люсі хвора, але починає видужувати, і що за нею доглядають Ван Гельсінг і я. Я розповів йому, куди йду і перш ніж я вийшов, він запитав:

– Коли повернешся, Джеку, я зможу з тобою поговорити наодинці?

Я кивнув головою і вийшов. Без перешкод провів реєстрацію і домовився з власником місцевого похоронного бюро, щоб він прийшов ввечері провести заміри для труни і все організувати.

Коли я повернувся, Квінсі вже чекав на мене. Я сказав, що поговорю з ним, коли подивлюсь як Люсі.

Я пройшов до її кімнати. Вона ще спала, а професор наче і не ворухнувся в кріслі біля її ліжка. Він приклав палець до губ і я зрозумів: він чекає, що вона незабаром прокинеться і боїться випередження подій. Тож я зійшов униз до Квінсі, і ми пішли у кімнату для сніданків. Завіси там були розсунуті й вона здавалась веселішою, чи, радше, менш безрадісною, ніж решта. Коли ми залишились самі, він сказав:

– Джеку Севорде, я не хотів би пхати свого носа, куди не слід. Але це не пересічна ситуація. Ти ж знаєш, я кохав цю дівчину і хотів з нею одружитись. Хоч все це вже в минулому, я все одно хвилююсь за неї. Що з нею відбувається? Той голландець приємний, до речі, чолові'яга, сказав, коли ви прийшли в їдальню, що потрібно *ще одне* переливання крові, і що ви обоє вже виснажені. Я добре знаю, що коли лікарі розмовляють без посторонніх, ніхто не може зрозуміти, про що вони радяться. Але все це не є звичайним станом справ і, якби там не було, я зробив свій внесок. Хіба не так?

Я кивнув, а він заговорив знову:

– Я так розумію, що і ти, і Ван Гельсінг вже пройшли через те, що і я сьогодні. Хіба ні?

– Саме так.

– І Арт теж. Я бачив його чотири дні тому в нього вдома. Він мав нездоровий вигляд. Я ще ніколи не бачив, щоб хтось так швидко слабнув. Таке сталось тільки в пампасах, коли моя улюблена кобила зійшла на пси за одну ніч. Одна велика летюча миша, яку тут називають вампіром, дістала її однієї ночі. Вона виссала стільки крові, що та навіть стояти не могла. Мені довелось пристрелити її. Джеку, скажи, якщо це не буде порушенням конфіденційності, Артур був першим? Так?

Квінсі говорив схвильовано, його мучила невизначеність, що оточувала жінку, яку він кохав. Те, що він зовсім не розумів, яка таємниця огорнула її, мучило його ще більше. У нього серце обливалось кров'ю, він зібрав усю чоловічу волю в кулак, щоб зберегти самовладання. Я завагався, перш ніж відповідати, щоб-не відкрити чогось, що професор бажав би зберегти в таємниці. Але він вже знав забагато і про стільки здогадався, що я не зміг знайти підстав змовчати. Тому й відповів тим самим реченням:

– Саме так.

– Скільки це вже продовжується?

– Близько десяти днів.

– Десять днів! Тоді, Джеку Севорде, виходить та бідолашна істота, яку ми всі дуже любимо, має в своїх венах кров чотирьох сильних чоловіків. Боже всемогутній, та її тіло просто не вмістило б стільки! – Тоді підійшов до мене і люто прошепотів:

– Що забирає в неї кров?

– Ото ж то й біда, що не знаємо, – похитав я головою, – Ван Гельсінг лютує, а я просто вже не знаю, що думати. У мене навіть здогадів немає. Сталась низка недоглядів за станом Люсі, через те всі наші спроби зійшли нанівець. Але цього більше не буде. Ми залишимось з нею, поки все не закінчиться добре. Або погано.

– Я з вами, – подав руку Квінсі, – ви з голландцем лише кажіть, що треба зробити, і я зроблю.

Коли Люсі прокинулась пізно після обіду, її першим рухом було торкнутись пазухи. На моє здивування, вона дістала записку, яку Ван Гельсінг дав мені прочитати. Професор з обережності повернув її на місце, щоб Люсі не розхвилювалась, коли прокинеться. Вона глянула на Ван Гельсінга, потім на мене, і її очі засвітилися радістю. Тоді озирнулась, помітила, де знаходиться, і аж здригнулась. Потім сховала біде обличчя в худеньких долоньках і гірко заплакала. Ми зрозуміли причину: Люсі вповні збагнула, що її мати померла. Ми, як могли, спробували заспокоїти її. Співчуття, звичайно, дещо втішило її, але ще довго потому вона плакала, тихо і жалібно, напружено про щось думала і сумувала. Ми сказали, що хтось з нас двох постійно буде з нею, і їй стало легше. Коли почало сутеніти, вона задрімала. Тоді й сталась дивна пригода. Уві сні Люсі дістала записку з-за пазухи і розірвала її надвоє. Ван Гельсінг підійшов і забрав її. Але вона продовжувала робити такі рухи, ніби далі рвала папір. Потім підняла руки і наче розкидала клаптики навколо. Ван Гельсінга це здивувало, брови насупились від міркувань, але він не вимовив ані слова.

19 вересня.

Усю ніч Люсі спала неспокійно, наче боялась засинати і щоразу прокидалась все слабша. Ми з професором чергували по черзі, не залишаючи її ні на мить саму. Квінсі Морріс нічого не розповідав про свої плани, але я знав, що він всю ніч вартував навколо будинку.

Несміливе ранкове світло вихопило з темряви спустошене обличчя Люсі. Вона навіть голови не могла повернути. Вона трішки поснідала, але це не допомогло їй. Люсі часто засинала і ми обоє зауважили, як міняється уві сні вираз її обличчя: вона здавалась сильнішою, хоч і виснаженою, дихання врівноважувалось. Напіврозтулені уста відкривали безкровні ясна, зуби здавались довшими і гострішими, ніж зазвичай. Коли ж прокидалась, вираз очей м'якшав і вона ставала сама собою, хоч і вмираючою. Після обіду вона спитала про Артура і ми відразу послали йому телеграму. Квінсі поїхав зустріти його на вокзалі.

Коли вони приїхали, була вже шоста. Тепле повне сонце вже сідало і його червоногаряче проміння лилось через вікно і рум'янило бліді щоки Люсі. Коли Артур побачив її, він не міг навіть слова вимовити – почуття переповнювали його. За кілька наступних годин провали в глибокий сон, навіть коматозний стан, що здавався сном, почастішали, тому розмовляли ми все менше. Присутність Артура підбадьорювала її, вона наче почувала себе краще і розмовляла з ним веселіше. Артур теж намагався володіти собою і підтримував розмову як тільки міг. Отож, побилось все можливе.

Уже майже перша година ночі. Вони з Ван Гельсінгом сидять біля дівчини. Я повинен замінити їх за чверть години, а поки що записую свої думки на фонографі Люсі. Вони повинні відпочивати до шостої ранку. Але, боюсь, завтра наше чергування закінчиться. Люсі пережила надто сильне потрясіння. Бідолашна не зможе видужати. Господи, поможи нам всім!

ЛИСТ МІНИ ГАРКЕР ЛЮСІ ВЕСТЕНРІ (непрочитаний)

17 вересня.

Моя дорога Люсі!

Здається, пройшла *ціла вічність* з того часу, як я отримала від тебе звістку. Ще давніше я писала сама. Але, сподіваюсь, ти мене пробачиш за таку негарну поведінку, коли я тобі розповім усе, що сталося.

Так от, я привезла чоловіка додому без зайвих ускладнень. Коли ми прибули в Екзетер, на нас вже чекав екіпаж, а керував ним пан Гоукінс, хоч саме страждав від нападу подагри. Він відвіз нас до себе додому, там нас вже чекали затишні кімнати. Ми всі разом пообідали, а тоді пан Гоукінс сказав:

– Дорогі мої, хочу підняти тост за ваше здоров'я і благополуччя. Нехай вас благословить Бог. Я знаю вас обох з самого дитинства, з гордістю і радістю дивився, як ви ростете. Тепер я хочу, щоб ви жили зі мною. У мене немає дітей, – всі померли, тому в заповіті я залишаю все вам.

Люсі, я розплакалась, поки Джонатан і пан Гоукінс тиснули руки. Вечір, який ми провели разом, був просто неповторний.

Тепер ми живемо в чудовому старовинному будинку, з вікон з моєї спальні та з вітальні я бачу великі в'язи, що чорніють на фоні жовтого каменю собору,

який знаходиться неподалік. Над головою постійно кричать, балакають і пліткують ворони, це так схоже на людей. Напевне, не треба розповідати, яка я заклопотана домашнім господарством. Джонатан і пан Гоукінс зайняті цілі дні, бо оскільки Джонатан тепер повноправний партнер, пан Гоукінс хоче розповісти йому все про клієнтів фірми.

Як твоя дорога матінка? Я б дуже хотіла хоч на день-два приїхати побачитись з тобою, але поки що не можу, бо ж на мені лежить стільки відповідальності. Та й Джонатан ще потребує догляду. Він вже починає видужувати, він був такий виснажений після хвороби. І тепер він часом несподівано прокидається уві сні. Він весь аж тремтить від жахів, а я намагаюсь повернути йому колишній спокій. Дякувати Богу, таке стається дедалі рідше і я сподіваюсь, що в майбутньому він про все забуде.

Я розповіла тобі про себе, тепер твоя черга. Коли ви одружитесь, де буде весілля, хто проводитиме церемонію, що ти одягнеш? То буде велике весілля чи лише для вузького кола? Розкажи мені все-все, бо немає нічого, що б цікавило тебе, а не було цікавим для мене. Джонатан просить передати “щирі вітання”. Але так поважно може сказати хіба що молодший партнер солідної фірми “Гоукінс і Гаркер”. Отож, оскільки ти любиш мене, він любить мене, а я – тебе (в усіх часових формах і способах дієслова), то передаю від нього просто “привіт”. Бувай, моя дорога Люсі. Нехай тебе Бог береже.

Щиро твоя, Міна Гаркер.

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ПАТРИКА ГЕННЕСІ,
ДОКТОРА МЕДИЦИНИ
ДЖОНУ СЕВОРДУ, ДОКТОРУ МЕДИЦИНИ**

20 вересня.

Вельмишановний пане, на ваше прохання передаю доповідну записку про стан справ у закладі, який ви залишили на мою відповідальність...

Стосовно пацієнта Ренфілда є більше інформації. У нього стався черговий напад, який міг закінчитись трагічно, але, на щастя, все обійшлося. Сьогодні після обіду до порожнього будинку, його територія примикає до нашої, приїхала вантажна підвода з двома робітниками. Як ви пам'ятаєте, наш пацієнт вже двічі втікав туди. Люди зупинились біля наших воріт, щоб розпитати дорогу, бо не знали нашої місцевості. Я тоді закурив собі після обіду і з вікна кабінету бачив, як один з них пішов до будинку. Коли він проходив під вікном Ренфілда, пацієнт почав ляяти його такими словами, які тільки міг придумати. Чолов'яга, очевидно, був спокійний і обмежився лише фразою: “Замовкни, дурнопикий голодранцю”. Але наш пацієнт звинуватив його в тому, що той пограбував його і хоче вбити, і що він буде захищатись, навіть якщо його повісять за це. Я відчинив вікно і дав знак чоловікові не зважати. Той озирнувся навколо, зрозумів куди потрапив і сказав: “Боже борони, щоб я переймався, що мені кажуть у психушці. Мені тільки шкода вас і завідуючого, що вам доводиться жити в одній хаті з такою тварюкою”.

Потім він ввічливо спитав у мене дорогу і я розповів йому, де знаходиться в'їзд до порожнього маєтку. Він пішов, а в спину йому летіли погрози, прокляття і лайка Ренфілда. Я пішов вниз, щоб знайти причину його люті, бо ж зазвичай він такий спокійний, якщо не брати до уваги його нападів. Та, на моє здивування, він вже заспокоївся і поведив себе надзвичайно доброзичливо. Я спробував розпитати його про інцидент, але він лише ввічливо питав мене, що я маю на увазі, вдаючи, що він нічого не пам'ятає. Та, на жаль, мушу сказати, що це був черговий приклад його підступності, бо за півгодини він знову дав про себе чути. Цього разу він розбив вікно своєї кімнати і втік алеєю. Я покликав санітарів і ми разом почали наздоганяти його, бо я чекав від нього біди. Мої побоювання виправдались, коли я побачив ту саму підводу з великими дерев'яними скринями. Робітники втирали від поту чоло і аж почервоніли, наче від важкої фізичної роботи. Перш ніж я встиг схопити Ренфілда, він кинувся на них, стягнув одного з підводи і почав лупити головою об землю. Якби тієї ж миті ми не стримали його, він би його на місці вбив. Інший зіскочив з підводи і вдарив його по голові ручкою важкого батога. То був страшний удар, але Ренфілд ніби й не помітив. Він схопив і його, обороняючись одночасно ще й від нас трьох. Він кидав нас наче кошенят, а ви ж пам'ятаєте, я важу чимало, та й решта були міцної статури. Спочатку він боровся мовчки, але коли ми нарешті почали долати його опір і санітари вже намагались одягнути гамівну сорочку, він почав кричати: "Я переможу їх! Вони не грабуватимуть мене! Вони не будуть мене вбивати! Я захищатиму свого Пана і Хазяїна!" і таке інше. Санітарам коштувало чималих зусиль повернути його в притулок і зачинити в оббитій повстю кімнаті. Одному з санітарів, Гарді, він зламав палець. Я наклав йому гіпс і тепер все гаразд.

Спочатку ті робітники голосно погрожували, що будуть вимагати відшкодування за збитки і обіцяли оштрафувати нас за всіма пунктами закону. Але силу їхніх погроз трохи применшувало невисловлене збентеження тим, що їх двох переміг слабкий душевнохворий. Вони казали, що якби не втома від завантаження важких скринь на підводу, вони б швидко його скрутили. Вони згадали й іншу причину поразки: вони відчували спрагу, від якої страждали через пилюку на роботі й також через те, що було далеко до яких-небудь розважальних закладів. Я зрозумів натяк. Після добрячої склянки грогу, чи навіть більше, отримавши по соверену, вони сміялись над випадком і божились, що погодилися б мати справу ще з більш навіженим божевільним, щоб зустрітись з таким "пречудовим хлопакою", як ваш дописувач. Я записав їх імена та адреси на випадок, якщо вони знадобляться. Ось вони: Джек Смоллет, що живе в мебльованих кімнатах "Даддінга", Великий Волворт, вул. Короля Георга, і Томас Снеллінг, Пітер Парлі Роу, Гайд Корт, Бетнал Грін. Вони обоє працюють на "Гарріса і Синів", компанія перевезень і транспорту, Орандж Мастер Ярд, Соґо.

Я повідомлятиму вам все, що привертатиме увагу, і негайно сповіщу телеграмою, якщо з'явиться нагальна потреба.

Щиро ваш, Патрік Геннесі.

ЛИСТ МІНИ ГАРКЕР ЛЮСІ ВЕСТЕНРІ (непрочитаний)

18 вересня.

Моя дорога Люсі, нас спіткало жахливе нещастя. Пан Гоукінс несподівано покинув нас. Хтось може подумати, що для нас це не удар, але ми обоє так полюбили його, що для нас це наче втрата батька. У мене ніколи не було ні батька, ні матері, тому мене дуже вразила смерть нашого дорогого друга. Джонатан теж дуже засмучений. І причина не лише в тому, що померла людина, яка була йому другом все життя, ставилась до нього, як до власного сина, і залишила спадок, який для людей з такими скромними потребами як ми, є справжнісіньким скарбом. Він починає сумніватись у своїх силах. Я намагаюсь підтримувати його і *моя віра в нього* допомагає йому повірити в себе. Але саме тепер те, що він пережив, починає найбільше даватись взнаки. Як важко бачити, що така мила, щира, благородна сильна людина як він, яка за допомогою хороших друзів змогла підняти всього за кілька років від клерка до партнера фірми, постраждала так, що колишньої сили навіть не залишилось. Вибач, дорога моя, що розповідаю тобі про свої нещастя, коли ти така щаслива. Але я мушу комусь розповісти про це, бо мене виснажує вдаваний хороший настрій, щоб не турбувати Джонатана, а я ж тут не маю з ким поділитись. Я так не хочу їхати в Лондон, а треба. Пан Гоукінс заповів, щоб його поховали біля його батька. Ми вирушаємо післязавтра. Оскільки рідні у нього не залишилось, Джонатану доведеться замінити найближчого родича покійного. Я спробую вирватись, щоб побачити тебе, хоч кілька хвилин. Вибач, що турбую тебе. Нехай Бог береже тебе.

Твоя Міна Гаркер.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

20 вересня.

Лише витримка і звичка примушують мене сьогодні зробити запис у щоденнику. Я такий нещасний, такий вражений горем, мені так набрид не тільки світ, а навіть саме життя, що я б не зважав, якби цієї миті почув над головою тріпотіння крил ангела смерті. А він літав нещодавно над матір'ю Люсі, батьком Артура, а тепер... Ні, все по порядку.

Я замінив Ван Гельсінга на чергуванні біля Люсі, як домовлялись. Ми хотіли, щоб Артур теж пішов відпочивати, але він почав відмовляти. Та коли ми нагадали, що його допомога буде потрібна вдень, і що не можна дозволити, щоб ми всі звалились з ніг від втоми, бо від цього постраждає Люсі, він погодився. Ван Гельсінг лагідно сказав до нього:

– Ходімо, юначе. Ви знесилені й втомлені, вас мучать біди і переживання, не можна, щоб це забидало у вас силу. Ви не повинні залишатись самі, бо вас охоплять страх і тривога. Ходімо до вітальні, там палає камін і там є два дивани.

Ви ляжете на один, я – на інший. Наше співчуття підтримуватиме нас. Нам навіть не доведеться розмовляти, навіть спати.

Артур пішов з ним, глянувши наостанок на Люсі, обличчя якої було більше за простирadlo. Вона лежала на подушках, не рухаючись. Я оглянув кімнату, щоб пересвідчитись, що все знаходиться на своїх місцях. Професор і тут не забув про часник. Віконна рама була натерта ним, а на шиї в Люсі на шовковій хустинці, яку професор наказав не знімати, висів цілий оберемок часникового цвіту. Дихання Люсі було дещо утруднене, а обличчя виглядало гірше, ніж будь-коли, через те, що розтулені уста відкривали бліді ясна. При тьмяному, приглушеному світлі її зуби здавались ще довшими і гострішими, ніж зранку. А особливо виділялись ікла, можливо, через якусь дивну гру світла.

Я сів біля неї. Незабаром вона ворухнулась. Тієї ж миті в шибку щось легко вдарило крилами. Я тихо підійшов до вікна і визирнув з-за порт'єри. Місяць був повний і я побачив, що у вікно, літаючи колами, билась велика летюча миша, яку, напевно, привабилlo світло, хоч і неяскраве. Коли я повернувся, то побачив, що Люсі ворухнулась знову і зірвала з шиї вінок з часникового цвіту. Я повернув його на місце, як вмів, і знову сів.

Згодом вона прокинулась. Я нагодував її згідно з вказівками Ван Гельсінга. Вона з'їла небагато, та й то дуже неохоче. У ній вже не відчувалось тієї боротьби за життя, яка помічалась раніше. Я помітив, що коли вона прокидалась, то притискала до грудей квіти. Це дивувало, бо коли б вона не засинала тим летаргічним сном, коли їй було важко дихати, вона зривала вінок. Це не могло бути простим збігом, за довгі години тому вона багато разів засинала і прокидалась, постійно повторюючи дії.

О шостій прийшов Ван Гельсінг підмінити мене. Артур саме задрімав і професор вирішив не будити його. Коли він побачив обличчя Люсі, я знову почув те характерне посвистування. Він різко пошепки попросив мене розсунути завіси, бо йому потрібне було світло. Він нахилився і, майже торкаючись обличчя Люсі, пильно оглянув його. Потім зняв квіти і хустинку з шиї. І тієї ж миті відсахнувся, вигукнувши: "Господи Боже!", мало не вдавившись криком. Я теж нахилився і коли побачив те, що професор, аж похолов від незрозумілого жаху.

Ранки на шиї безслідно зникли.

З п'ять хвилин Ван Гельсінг дивився на неї з суворим виразом обличчя. Потім обернувся до мене і тихо мовив:

– Вона помирає. Залишилось недовго. Але, повірте мені, матиме значення, чи вона помре при тямі чи уві сні. Розбудіть нещасного юнака, нехай прийде попрощається з нею. Він вірить нам і ми повинні виконати обіцянку.

Я пішов розбудив Артура. Спочатку він не міг зрозуміти, де знаходиться, але коли побачив, що крізь віконниці пробивається сонячне світло, то злякався, що спізнився. Я запевнив його, що Люсі ще спить, але м'яко, як міг, сказав, що ми з Ван Гельсінгом чекаємо кінця. Він сховав обличчя в долонях, впав на коліна і з хвилину простояв так з опущеною головою. Він молився, а плечі аж здригались від горя. Я підійшов, підняв його і сказав:

– Ходімо, мій дорогий друже. Збери всю силу духу. Так буде краще і легше для неї.

Коли ми прийшли в кімнату Люсі, я помітив, що професор зі своєю звичною далекоглядністю все прибрав і облаштував якомога приємніше для ока. Він навіть розчесав волосся дівчини і тепер воно, як колись, лежало світлими хвилями. Коли ми увійшли, Люсі розплющила очі й тихо прошепотіла:

– Артуре! Коханий мій! Я така рада, що ти прийшов!

Він вже зробив крок до ліжка, щоб поцілувати її, але Ван Гельсінг стримав його:

– Ні-ні! Ще рано! Просто потримайте її за руку! Це заспокоїть її!

Артур став на коліна біля ліжка, тримаючи її руку в своїй. А вона була вродлива, як ніколи, риси обличчя розгладились, поєднуючись з янгольською красою очей. Згодом вона заплющила очі й заснула. Кілька хвилин вона тихо дихала, наче втомлене дитя.

А тоді непомітно змінилась, як це ставалось вночі. Дихання стало важчим, уста розтулились, безкровні ясна підкреслили незвичайно довгі й гострі зуби. Наче напів уві сні, напів наяву, несвідома своїх дій, вона розплющила очі, одночасно сумні й жорстокі, і сказала звабленим голосом, якого я ще від неї не чув:

– Артуре! Кохання моє! Я така щаслива, що ти прийшов! Поцілуй мене!

Артур з готовністю нахилився над нею, але тієї ж миті Ван Гельсінг, наляканий, як і я, її голосом, кинувся до нього, схопив за шию обома руками, шарпнув його з такою лютою силою, якої я від нього навіть не сподівався, та так, що Артур полетів аж на другий кінець кімнати.

– Заради вашого ж життя! – вигукнув він. – Заради вашої живої душі та її!

Професор був схожий на оточеного ворогами лева. Артур так розгубився, що не знав, що казати чи робити. Але перш ніж розлютитись, він вчасно згадав, де знаходиться і за яких обставин, тож просто мовчки спостерігав.

Я теж не зводив очей з Люсі, як і Ван Гельсінг. Обличчя перекривилось від судороги люті, що промайнула наче тінь. Гострі зуби клацнули. Тоді очі заплющились і вона важко задихала.

Незабаром дівчина знову відкрила очі, повні тепла, вона взяла в свою бліду худеньку руку професорову велику шорстку долоню і поцілувала.

– Мій справжній друг! – прошепотіла вона слабким голосом, але з невимовною печаллю.

– Мій справжній друг! І його. Прошу вас, бережіть його. Поверніть йому спокій!

– Присягаюсь! – відповів професор, ставши на коліна і піднявши руку, наче складаючи присягу. Тоді покликав Артура:

– Підійдіть, юначе! Візьміть її руку і поцілуйте в чоло, але лише раз.

Так вони попрощались: не вустами, а очима.

Люсі заплющила очі. Ван Гельсінг, пильно спостерігаючи за дівчиною, взяв Артура за руку і відсунув. А в її грудях щось знову заклекотіло і вона затихла.

– Це кінець! – сказав професор. – Вона померла!

Я підтримав Артура, допоміг зійти йому до вітальні. Вираз обличчя в нього був як ніколи зосереджений.

Якось дивна зміна сталась з Люсі. Смерть наче повернула часково її вроду: чоло і щоки розгладились, навіть уста втратили свою блідість. Наче кров, яка вже була не потрібна для роботи серця, спробувала пом'якшити, наскільки можливо, жорстокість небуття.

“Коли вона спала, ми думали, що вона вмирає.

І не помітили в її сні, що вона померла.”

Я став біля Ван Гельсінга і сказав:

– О, нарешті бідолашна дівчина спочиває спокійно. Це вже все.

Професор глянув на мене і мовив з суворою поважністю:

– На жаль, ні! На жаль. Це лише початок!

Я спитав його, що він має на увазі, а він лише похитав головою і відповів:

– Ми поки що не можемо нічого зробити. Лише чекати і спостерігати.

Розділ XIII

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (продовження)

Похорон призначили на наступний день, щоб Люсі поховали разом з матір'ю. Я взяв на себе всі неприємні обов'язки. Від улесливої ввічливості власника міського бюро ритуальних послуг страждали, чи радше насолоджувались нею, навіть його працівники. Жінка, яка виконувала остаточне обслуговування тіла, довірливо, як колезі по професії, сказала, вийшовши з покійницької, що тіло померлої дуже гарне, з ним приємно працювати, і що воно без сумніву зробить честь їхньому закладу.

Я помітив, що Ван Гельсінг намагався постійно бути поблизу. Можливо, причиною був повний безлад у справах маєтку. Родичів не було, а Артуру довелось повернутись до себе, щоб бути присутнім на похоронах свого батька. Ми не знали, кого потрібно запросити, тому ми з Ван Гельсінгом взяли на себе завдання переглянути папери і таке інше. Професор наполіг на тому, що сам впорядкує папери Люсі. Я спитав, чому він так наполягає, висловивши побоювання, що він як іноземець може бути не надто досвіченим у деталях англійського права і це може призвести до ускладнень. А він відповів:

– Знаю, знаю. Але не забувайте, що я не тільки лікар, але й юрист. Проблема тут не зовсім у праві. Ви мали рацію, коли не бажали запросити коронера. А мені треба приховати ще більше, бо, можливо, є ще такі записки, як ця, - професор вийняв з записника передсмертну записку Люсі, яку вона порвала уві сні. – Якщо ви довідаєтесь, хто був нотаріусом покійної пані Вестенри, запечатайте всі її папери і сьогодні ж сповістіть його. А я, у свою чергу, огляну цю кімнату і колишню кімнату Люсі. Не треба, щоб її думки стали відомі чужим людям.

Я взявся за свою роботу і за півгодини вже знайшов ім'я та адресу нотаріуса пані Вестенри і написав йому листа. Всі її папери були впорядковані, давались чіткі вказівки про місце поховання. Ледве я встиг заклеїти конверт, як, на моє здивування, увійшов Ван Гельсінг і спитав:

– Допомогти вам, Джоне? Я вже вільний і до ваших послуг.
– Ви знайшли, що шукали?
– Я не шукав чогось певного. Просто сподівався на щось таке. Серед знайденого лише кілька листів, записок і щойно початий щоденник. Я взяв їх з собою, поки що не треба розповідати про них. Сьогодні ввечері прийде бідолаха Артур. З його згоди я і використаю дещо із знайденого.

Коли ми закінчили роботу, професор сказав:

– Що ж, тепер, я думаю, ми можемо йти спати. Нам обом треба виспатись і відновити сили. Завтра в нас багато роботи, але сьогодні можна відпочити. На жаль!

Перед сном ми пішли глянути на Люсі. Власник бюро, без сумніву, зробив свою роботу: кімната перетворилась на капличку. Безліч прекрасних білих квітів зробили смерть не такою відразливою. Край савана закривав обличчя. Професор ніжно відгорнув його і нам аж дух захопило від краси, яку тільки підкреслило світло високих свічок. Вся врода Люсі повернулась до неї. Час, що минув після смерті, не лише не залишив слідів розкладання, а, навпаки, повернув красу життя. Я не міг повірити, що дивлюсь на покійну.

Професор спохмурнів. Він не любив її, як я; цілком природно, що плакати йому було нічого. Він попросив мене залишитись в кімнаті, а сам вийшов. Згодом він повернувся з оберемком часникового цвіту, який стояв у холі в коробці, яку ще не відкривали. Він розклав квіти серед інших на ліжку і навколо нього. Потім зняв з шиї маленький золотий хрестик і поклав Люсі на вуста. Тоді загорнув саван і ми вийшли.

Я роздягався в себе, коли в двері постукали і увійшов професор:

– Завтра ввечері принесіть мені, будь ласка, набір інструментів для розтину тіла.

– Ми будемо проводити розтин? – спитав я.

– І так, і ні. Я проведу операцію, але не таку, як ви думаєте. Я розповім вам, але нікому ні слова. Я хочу відітнути їй голову і вирізати серце. О, ви ж хірург! Чому ж такі вражені? Ви, хто впевненою рукою проводив операції життя і смерті, від яких в інших мороз по шкірі йшов. О, я ж забув, що ви кохали її. Що ж, оперувати буду я, ви просто допоможете. Треба було б зробити це сьогодні вночі, але через Артура не можна. Він звільниться завтра після похорон свого батька і захоче побачити її – побачити *це*. Тож ми прийдемо, коли всі поспнуть. Труна вже буде закрита, але ми відкриємо її і проведемо операцію. Тоді повернемо все на місце, щоб ніхто про це не дізнався. Ми будемо єдиними свідками.

– Але навіщо? Вона ж померла. Навіщо калічити її тіло без потреби? Якщо розтину не потрібно і він не принесе жодної користі, користі їй, нам, науці, знанням – навіщо робити таке? Це ж просто жах!

У відповідь професор з безмежною турботою поклав мені руку на плече і сказав:

– Джоне, мені важко дивитись, як у вас серце кров'ю стікає, за це я люблю вас ще більше. Якби я міг, я б взяв на себе тягар, який несете ви. Але є речі, яких ви не знаєте. Але знатимете і будете вдячні за те, що я все розповів, хоч то буде не надто приємна розповідь. Дитино моя! Ви були моїм другом стільки років і

ще не зрозуміли, що я нічого не роблю без вагомих підстав? Я можу помилятись – я ж просто людина. Але я вірю в те, що роблю. Хіба ж не через такі вагомні підстави ви покликали мене, коли прийшла страшна біда? Так! Хіба вас не здивувало, навіть злякало, коли я не дозволив Артуру поцілувати свою кохану, навіть коли вона вже помирала, відтягнувши його від неї? Так! І все ж ви були свідком її вдячності, в її прегарних згасаючих очах, коли вона поцілувала мою стару шорстку руку. Хіба не чули її слабкого голосу і її благословення? Чули! Хіба не чули моєї обіцянки і не бачили, як вона вдячно заплющила очі? Чули і бачили! Отож я маю всі підстави зробити те, що планую. Ви довіряли мені довгі роки, вірили мені останні кілька тижнів, хоч відбувалось таке, від чого можна було засумніватись. Повірте мені й цього разу. Якщо ви не захочете, мені доведеться вам відкрити свої думки, а цього не варто робити. Якщо мені доведеться виконати свою роботу, а я її зроблю, з вірою чи без, мені важко буде закінчити справу – я буду самотній саме тоді, коли потребуватиму допомоги і підтримки. – Професор замовк на мить, а тоді урочисто продовжив: – Джоне, нас чекають страшні часи. Нас не повинно бути двох, ми повинні бути одним цілим. Тоді ми зможемо довести справу до кінця. Хіба ви не вірите мені?

Я потис руку і пообіцяв допомогти. Я стояв у прочинених дверях, поки професор йшов до себе. Тоді я і помітив мовчазну постать покоївки, що увійшла до кімнати де знаходилось тіло Люсі. Вона не бачила мене, бо я був за її спиною. Мене зворушила така рідкісна відданість. Ми завжди вдячні тим, хто висловлює нашим коханим такі почуття без нагадування. Як, наприклад, оця бідна дівчина, що відкинула всі страхи перед видовищем смерті, щоб побути біля смертного ложа своєї господині. Вона її любила, а отже і захотіла, щоб покійна не була самотня, поки її не поховають на вічний спочинок...

Я, напевно, міцно спав, бо коли прокинувся, на дворі вже давно був білий день. Ван Гельсінг розбудив мене, коли увійшов до кімнати. Він сів на край ліжка і сказав:

– Вже не треба інструментів для розтину, ми не робитимемо операції.

– Чому?! – спитав я, таке не в'язалось з вагомістю його переконувальних вчора ввечері.

– Тому, що вже надто пізно, – гостро відповів професор, – або надто рано. Дивіться! – він показав маленький золотий хрестик. – Його вночі вкрали.

– Як це вкрали, якщо він у вас? – здивовано перепитав я.

– Бо я забрав його від безсовісного створіння, яке вкрало його – від жінки, яка обікрала і мертвих, і живих. Її буде покарано, але не я буду карати. Вона ж не знала, що робить. І в своєму невігластві просто вкрала. Тепер нам залишається лише чекати.

Він пішов, а я залишився з новою таємницею, що потребувала розгадання.

До обіду нам довелось сутужно, але потім з'явився нотаріус, пан Марканд з фірми “Хоулман і Сини, Марканд і Ліддердейл”, дуже приємний чоловік. Він був дуже вдячний за те, що ми зробили, і зняв з нас відповідальність за ситуацію. За обідом він розповів, що пані Вестенра через свою хворобу вже давно була готова до смерті в будь-яку мить, тому впорядкувала свої справи. Він повідомив,

що, за винятком власності, яку Люсі заповів її батько, і яка тепер за відсутності прямого спадкоємця переходить до далеких родичів, все майно, нерухоме і особисте, пані Вестенра заповіла Артуру Голмвуду.

Пан Марканд також розповів, що фірма хотіла попередити таке розпорядження в заповіті, наголошуючи на можливості виникнення обставин, за яких її дочка залишиться без копійки або не буде почувати себе достатньо вільно під час укладення шлюбу. Вони так наполягали, що мало не посварились з клієнткою; пані Вестенра навіть спитала, збираються вони виконати її волю чи ні. Фірмі не залишалось нічого іншого, як погодитись. Пан Марканд вважав, що в принципі вони мали рацію і подальший розвиток подій на дев'яносто дев'ять відсотків зі ста довів би правильність їхніх суджень. Але тепер він визнав, що за обставин, які склались, розпорядження іншого плану унеможливили б будь-яке виконання волі пані Вестенри. У випадку її смерті власність перейшла б у спадок Люсі, навіть якби вона пережила свою матір на п'ять хвилин. А оскільки за даних обставин Люсі не змогла б розпорядитись спадком, ситуація б означала відсутність заповіту. У такому випадку лорд Годалмінг, хоч і близький друг сім'ї, не зміг би ні на що претендувати. А далекі родичі – спадкоємці – не відмовились би від своїх законних прав з огляду на сентиментальні почуття до цілком незнайомої людини. Тому його тішило таке вирішення ситуації, дуже тішило.

Пан Марканд, без сумніву, надзвичайно приємний чоловік, але його радість з приводу такої незначної обставини, хоч вона і становила його професійний інтерес, на тлі невимовної трагедії переступала рамки нашого розуміння.

Незабаром він пішов, сказавши, що підійде пізніше, щоб зустрітись з лордом Годалмінгом. Його візит дещо заспокоїв. Ми переконались, що згодом нас не звинувачуватимуть у незаконних діях. Артур повинен був прийти о п'ятій, тому ми зайшли в покійницьку задалегідь. Тепер цю кімнату можна було дійсно так назвати, бо тепер мати і дочка лежали разом. Щоб створити траурну атмосферу, бюро ритуальних послуг застосувало все своє вміння. Ми були вражені. Ван Гельсінг наказав зробити все як було, пояснивши це тим, що незабаром приїде лорд Годалмінг і йому буде легше попроситись зі своєю нареченою наодинці. Відповідальний за зміну обстановки засмутився через власну недалекоглядність і доклав усіх зусиль, щоб кімната мала такий вигляд, як напередодні. Коли прийшов Артур, його, принаймні, не засмучувало ще й це.

Бідолашний! Він був такий сумний і вбитий розпачем. Навіть його сталевая мужність похитнулася під тиском таких переживань. Я знав, як він щиро і віддано любив свого батька; втрата його в такий час стала для нього важким ударом. Він, як завжди, привітно розмовляв зі мною, був сама люб'язність з Ван Гельсінгом. Але я не міг не зауважити в ньому якоїсь скутості. Професор теж це помітив і зробив мені знак, щоб я провів його нагору. Я залишив Артура біля дверей кімнати, бо подумав, що він захоче побути сам, але він схопив мене за руку і потягнув за собою, хрипко мовивши:

– Ти теж кохав її, друже. Вона розповіла мені. У її серці не було ближчого друга, ніж ти. Не знаю, як мені дякувати тобі за все, що ти для неї зробив. Навіть подумати важко...

Але тут він не витримав, впав мені на плече і заридав:

– О, Джеку! Що мені робити? Я наче сам помер, на світі не залишилось нічого, для чого я міг би жити.

Я нічого не казав, щоб заспокоїти його. У таких випадках чоловікам не потрібно розмовляти: дружній потиск, надійна рука на плечі – найкраща підтримка. Я мовчки чекав, поки Артур заспокоїться, а тоді тихо мовив:

– Ходімо, глянемо на неї.

Ми разом підійшли до ліжка і я відкрив її обличчя. Господи! Яка ж вона була гарна! Складалось враження, що з кожною хвилиною її врода ставала все виразнішою. Мене це і налякало, і вразило водночас. Артур аж похитнувся і затремтів, наче в лихоманці сумніву. Помовчавши, він нарешті слабким голосом спитав:

– Джеку! Вона дійсно мертва?

Я з сумом підтвердив і, щоб такий страшний сумнів не прожив довше, ніж слід, розповів, що часом таке трапляється: обличчя покійного розгладжується і навіть повертається краса молодості, особливо тоді, коли смерті передувала гостра затяжна хвороба. Мені вдалось розвіяти підозри Артура. Він впав на коліна біля ліжка Люсі, глянув на неї з любов'ю і відвернувся. Я сказав, що він повинен попроситись з нею, оскільки незабаром труну закриють. Нещасний повернувся, взяв її холодну руку, притулив до вуст, потім нахилився і поцілував її в чоло. Виходячи з кімнати, він востаннє з любов'ю глянув на кохану.

Я залишив його у вітальні, а сам пішов сказати Ван Гельсінгу, що Артур вже попросився з покійною, а той, у свою чергу, пішов на кухню просити трунарів продовжувати свою роботу і закрити труну. Коли він повернувся, я розповів йому про запитання Артура, а професор відповів:

– Я навіть не дивуюсь. Щойно я і сам на мить засумнівався!

Ми пообідали разом. Артур намагався підтримувати компанію, як міг. Ван Гельсінг мовчав під час обіду, але коли ми закурили сигари, він почав:

– Лорде...

– Ні, ні, заради Бога! – перебив його Артур. – Принаймні, ще не зараз. Вибачте мені. Я не хотів вас образити. Просто я ще зовсім недавно пережив цю втрату.

– Я почав так, бо і сам сумнівався, – лагідно відповів професор, – а просто паном я не можу вас називати, бо полюбив вас. Так, так, саме полюбив.

– Називайте мене, як вам завгодно, – тепло потис руку старого Артур. – Сподіваюсь, я завжди матиму титул вашого друга. Навіть не можу знайти слів, щоб висловити глибоку вдячність за все те, що ви зробили для моєї коханої.

На мить він замовк, а тоді додав:

– Я знаю, що вона розуміла користь ваших дій навіть більше, ніж я. Якщо я поведив себе недостойно, або принаймні збирався, коли ви – ну. Ви пам'ятаєте – пробачте мені.

Професор кивнув і лагідно відповів:

– Я розумію, що повірити мені вам було важко, адже, щоб прийняти таку жорстокість, треба її зрозуміти. Я також розумію, що і зараз ви мені не вірите, просто не можете, бо все ще не розумієте. Але прийде час, коли ви повірите

мені повністю і без сумніву, бо тоді ви зрозумієте все. Це буде, як сонячне світло в темряві. Тоді ви благословите мене від початку і до кінця заради вашого ж добра, добра інших, заради неї, якій я присягнув оберігати вас.

– Так, саме так, – відповів Артур, – я повірю вам. Я знаю і вірю, що у вас благородне серце; ви – друг Джека, ви були і її другом. Робіть те, що вважаєте за потрібне.

Професор кілька разів кашлянув, наче не міг розмовляти, і нарешті сказав:

– Чи можу я зараз вас про щось попросити?

– Звичайно.

– Ви знаєте, що пані Вестенра все заповіла вам?

– Ні. Ох, я й не думав про це.

– Так от, оскільки все належить вам, ви маєте право розпоряджатися як завгодно. Тому я прошу дозволу переглянути всі папери та листи панни Люсі. Повірте, це не просто цікавість. У мене для цього є підстава, і я впевнений, що вона б схвалила мої дії. Вони всі тут. Я взяв їх, перш ніж стало відомо, що все належить вам, щоб їх не торкалась рука чужого, щоб чуже око не зазірнуло в її душу крізь слова. Я б хотів, щоб вони залишились у мене з вашого дозволу. Навіть вам не можна читати їх, але будьте певні, у мене вони в безпеці. Не загубиться ні рядочка. Коли прийде час, я поверну їх. Я знаю, що прошу забагато, але ви ж зробите це, заради Люсі?

– Докторе Ван Гельсінг, – широко, як завжди, відповів Артур, – робіть, що забажаєте. Я відчуваю, що дозволивши це, я зроблю так, як би захотіла моя кохана. Я не розпитуватиму вас, поки не прийде той час.

– І ви маєте рацію, – сказав урочисто професор. – Нас всіх чекає біль. Але навіть це буде не весь біль і далеко не останній. Ми і ви теж, ви найбільше, юначе, переживете, поки ми дійдемо до щасливого кінця. Але нехай наші серця будуть мужніми і відданими, перед виконанням свого обов'язку. Тоді все буде гаразд!

Тієї ночі я спав на дивані в кімнаті Артура. Ван Гельсінг взагалі не лягав. Він ходив туди-сюди по будинку, наче вартував. Він постійно знаходився біля кімнати, де в труні лежала Люсі. Труна була завітчана диким часниковим цвітом, який, перебиваючи аромат лілій та троянд, заливав важким всеохоплюючим запахом мертвої ночі.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

22 вересня.

Їдемо потягом до Екзетера. Джонатан спить.

Здається, тільки вчора я зробила останній запис у щоденнику. Але як багато сталося з того часу, коли я була в Уїтбі сама-самісінька і навіть не знала, де Джонатан. Тепер я – дружина Джонатана, адвоката, партнера поважної фірми, заможного чоловіка, майстра своєї справи. Пан Гоукінс помер, його вже поховали. А Джонатан пережив чергове потрясіння, яке може йому дуже зашкодити. Колись він спитає мене про це. Все змінюється. Я вже втратила навички стенографії –

ось що робить з людьми несподіване багатство. Добре було б трохи повправлятися, щоб пригадати...

Служба була проста, але надзвичайно урочиста. Були присутні лише ми, челядь, кілька давніх друзів з Екзетера, повірений пана Гоукінса в Лондоні, а також представник сера Джона Пакстона, президента Об'єднаного Товариства Юристів. Ми з Джонатаном тримались за руки, проводячи в останню путь нашого найдорожчого друга...

Ми спокійно повернулись у місто і сіли на омнібус. Вийшли на розі Гайд-парку. Джонатан подумав, що мені було б цікаво зайти в "Роу". Але там було мало людей і вигляд порожніх крісел і пригнічував. Ми одразу згадали про порожнє крісло вдома.

Потім ми пройшлись по Пікаділлі. Джонатан тримав мене за руку, як колись, коли я ще ходила в школу. Спочатку мені видалось це непристойним. Не можна ж стільки років викладати етикет і правила поведінки молодим дівчатам, щоб ця педантичність не прищепилась і самій. Але то ж був Джонатан, мій чоловік, ми не знали нікого з тих, хто бачив нас, та й не переймались цим. Так ми прогулювались; я саме дивилась на прегарну дівчину, що сиділа в екіпажі біля "Джуліані", коли раптом Джонатан боляче стис мені руку і видихнув: "Боже мій!".

Я постійно боюсь, що якийсь нервовий напад зашкодить йому, тому я швидко обернулась до нього і спитала, у чому справа. Джонатан зблід, його очі мало що не вилізли з орбіт, наполовину від жаху, наполовину від здивування. Він дивився на високого худого чоловіка з гачкуватим носом, чорними вусами і гострою борідкою, який теж спостерігав за красунею. Він так пильно її вивчав, що навіть не бачив нас і я мала змогу добре придивитись до нього. Обличчя його не було добрим; на ньому бликував вираз: важкий, жорстокий, плотський. Великі білі зуби здавались ще білішими порівняно з повнокровними губами і нагадували ікла тварини. Джонатан так втупився в нього, що я аж злякалась, щоб той чоловік не помітив цього. Мені здалось, що йому це навряд чи сподобається, таким злим і недобрим він виглядав. Я спитала Джонатана, що його схвилювало, а він відповів так, наче мені було відомо те, що і йому:

– Ти бачила, хто це?

– Ні, коханий, – відповіла я, – я не знаю його. А хто він такий?

Його відповідь налякала мене, бо він відповів так, ніби забув, що розмовляє зі мною, з Міною.

– Та це ж він власною особою!

Джонатана, без сумніву, щось дуже вразило. Думаю, якби я не підтримала його, він би не встояв на ногах. Він все дивився, як чоловік вийшов з крамниці з невеликим пакуночком і віддав його дівчині. Згодом вона поїхала, а страшний чоловік не зводив з неї очей. Коли екіпаж проїхав по Пікаділлі, він пішов у тому ж напрямку і теж гукнув візника. Джонатан продовжував дивитись на нього і говорив, наче до самого себе:

– Це ж граф! Але він помолодшав! Господи, помилуй, якщо це дійсно так! Боже мій! Якби я знав! Боже всемогутній, якби ж я тільки знав!

Джонатан так за щось себе картав, що я вирішила не зосереджувати його увагу на цьому своїм розпитуванням, тому просто мовчки тихенько повела за собою. Він, тримаючись за мою руку, не опирався. Ми пройшлись і присіли на лаву в тіні у Грін-парку. Був теплий осінній день. Джонатан кілька хвилин дивився в нікуди, а потім очі його заплющились і він заснув, поклавши голову мені на плече. Я вирішила, що так буде краще для нього, тому не будила. За двадцять хвилин він прокинувся і весело спитав:

– Міно, я що, заснув? О, пробач мені за непоштивість. Ходімо, вип'ємо десь по чашечці кави.

Без сумніву, Джонатан забув про дивного незнайомця, так само як через хворобу він забув усе, про що йому нагадала ця зустріч. Мені не подобаються такі прогалини в пам'яті. Це може завдати шкоди мозку. Я не можу його розпитувати, бо боюся, щоб це не зашкодило йому. Але мені потрібно знати, що з ним сталося під час тієї закордонної подорожі. Прийшов час, мій коханий, розкрити пакет і прочитати твої записи. Я знаю, любий, що ти пробачиш мені, бо це тільки заради твого добра.

Згодом.

Сумне у всіх відношеннях повернення додому: у домі бракує того, хто зробив нам стільки добра, Джонатан все ще блідий і погано себе почуває через незначний рецидив хвороби. А тепер ще й телеграма від Ван Гельсінга, не знаю, хто він такий:

“З сумом повідомляю, що пані Вестенра померла п'ять днів тому, а Люсі – позавчора. Сьогодні їх разом поховали.”

Всього кілька слів, а скільки в них скорботи! Бідолашна пані Вестенра, бідолашна Люсі! Все, вони пішли назавжди. Бідний Артур! Він втратив будь-який сенс, щоб жити далі! Господи, допоможи нам пережити таке горе!

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

22 вересня.

Усе закінчилось. Артур повернувся в Рінг і забрав з собою Квінсі Морріса. Яка все-таки приємна людина! Я особисто вважаю, що він переживав через смерть Люсі не менше, ніж будь-хто з нас, але по духу поведився, як вікінг. Якщо в Америці й далі народжуватимуться такі люди, колись вона стане головною силою світу. Ван Гельсінг приліг, щоб трохи відпочити перед поїздом. Сьогодні ввечері він їде до Амстердама, але каже, що завтра повернеться, тільки хоче зробити кілька розпоряджень, які він може дати лише особисто. Потім, якщо зможе, він зупиниться у мене. Але справи в Лондоні можуть забрати чимало часу. Бідолашний! Я бачу, що перенапруження останнього тижня похитнуло навіть його сталеві нерви. Під час похорону він постійно, наче стримувався від чогось. Коли все закінчилось, ми постояли біля Артура, який розповідав про операцію переливання його крові Люсі. Ван Гельсінг то блід, то червонів. Артур

казав, що відтоді в нього таке враження, ніби вони дійсно одружились, і вона стала його дружиною перед Богом. Жоден з нас не згадав про свою участь в операціях. І ніколи цього не зробить. Артур та Квінсі пішли разом на вокзал, а ми з Ван Гельсінгом прийшли сюди. Тієї ж миті, коли ми залишились наодинці, у професора стався напад істерики. Потім він заперечував, що це була істерика, мовляв, його почуття гумору виявляє себе за дуже недоречних обставин. Він сміявся аж до плачу. Мені навіть довелося засунути фіранки, щоб хтось раптом не витлумачив побачене неправильно. А професор плакав, поки не зареготав, і знову то плакав, то сміявся, наче жінка. Я спробував поводитись з ним суворо – так як у таких ситуаціях заспокоюють жінок. Але це не допомогло. Наскільки, все-таки, чоловіки відрізняються від жінок у виявленні сили чи слабкості. Коли, нарешті, професор заспокоївся, я спитав його про причину таких веселощів. Відповів він, як завжди, логічно, переконливо і, водночас, таємничо:

– О, Джоне, ви не розумієте. Не подумайте, що я не сумую, хоч і сміюся. Я ж плакав, навіть, коли сміх просто душив мене. Але не подумайте, що мені соромно, коли я плачу. Сміх просто приходить. Пам'ятайте, що той сміх, який стукає в двері й питає дозволу увійти, не є справжнім сміхом. Ні, це король, тому приходить, як йому заманеться. Він не питає людини дозволу, не вибирає доречного часу. Він просто каже: “Я тут”. Дивіться, я неймовірно сумую за нашою красунею; я даю їй свою кров, хоч я старий і слабкий; я віддаю свій час, вміння і сон; я вимагаю жертви і від інших. І все ж я сміюсь на її могилі, сміюсь, коли земля, падаючи зі заступа гробаря, стукає мені прямо в серце і відганяє кров від голови. Моє серце стікає кров'ю за бідолашного юнака, який такого віку, як і мій син, якби той дожив до цього часу; молюся, щоб він жив і не посивів, а очі не згасли. Тому я його і полюбив так. Але навіть, коли він каже речі, що зачіпають за живе серце чоловіка, а батьківське серце неймовірно журиться, як ні за кого, навіть за вас, бо досвід в нас схожий, не як в сина і батька, навіть у таку мить приходить Його Величність Сміх і кричить, реве прямо у вухо: “Я тут! Я тут!”, поки кров не починає грати, і на щоки не повертається трохи того проміння, яке він приносить з собою. О, Джоне, то дивний світ, сумний світ, світ повний нещастя, горя та біди. Але, коли приходить король Сміх, він змушує всіх танцювати під свою музику. Серця, що стікають кров'ю, голі кості церковних кладовищ, пекучі сльози – все танцює під музику, яку він вибринькує вустами, які самі ніколи не усміхаються. І повірте: добре, що він приходить. Адже ми, люди, наче мотузки, які тягнуть у різні боки. Тоді приходять сльози, вони, наче дощ підбадьорюють поки тиск не стає надмірним і мотузки рвуться. Але король Сміх приходить, як сонячне проміння і послаблює напругу. Тоді в нас з'являється сила, і ми продовжуємо працювати, не зважаючи ні на що.

Я не хотів ображати його, але все ж не розумів причини його сміху. Тоді професор спохмурнів і заговорив із зовсім іншою інтонацією:

– Така жорстока іронія – молода дівчина, завітчана цвітом, вродлива як при житті, що аж ми всі засумнівались у її смерті. Вона лежить у своїй прегарній мармуровій домівці на безлюдному кладовищі, де спочиває багато її рідні, лежить поряд зі своєю матір'ю; дзвонить святий дзвін, сумно і протяжно; постаті в білій

одежі, ніби вдають, що читають, але очі їх ніколи не бачать книги; ми всі стоїмо з похиленими головами. А для чого? Вона ж померла! Хіба ні?

– Хоч вбийте мене, професоре, – відповів я, – але не бачу нічого смішного. А ваше пояснення дозволяє зрозуміти ще менше. Та навіть, якщо служба видалась вам комічною, як щодо Артура? У нього ж серце просто розривалось.

– Так от. Хіба він не сказав, що переливання крові одружило їх?

– Так. І від цього йому легше і спокійніше.

– Так. Але в тому то й річ. Якщо так, тоді, як же бути з іншими? Ха-ха-ха! У такому випадку нашу дівчинку можна звинуватити в багатомужжі. Та й мене, бо хоч я й вдівець, але згідно з церковними канонами я досі одружений і все ще зберігаю вірність своїй покійній дружині.

– Все-таки не розумію, з чого тут сміятись! – відповів я незадоволено, бо мені не приємно було чути таке.

А професор поклав свою руку на мою і сказав:

– Вибачте, Джоне, якщо я зробив вам боляче. Я не висловив своїх почуттів перед тими, кого б це образило. Це бачили лише ви, мій давній друг, якому я можу безмежно довіряти. Якби ви могли зазирнути в мою душу, коли я засміявся; якби могли так зробити, коли прибіг сміх; якби могли побачити, що там робиться зараз, коли Його Величність Сміх вже спакували свою корону і всі свої речі, бо тепер він вже далеко, зовсім далеко, і цього разу надовго – тоді ви б поспівчували мені найбільше.

– Я і так все розумію – відповів я, зворушений до краю.

Ми всі роз'їхались. Самотність тепер надовго розправила свої крила над нашими домівками. Люсі лежить у сімейному склепі – величному домі смерті – на порожньому кладовищі далеко від метушливого Лондона. Там свіже повітря, сонце встає прямо над Гепстедським пагорбом, а дикі квіти ростуть без сторонньої допомоги.

Я можу закінчити цей щоденник. Лише Богу відомо, чи я ще коли-небудь почну новий. Якщо почну або знову відкрию цей, то писатиму вже про інших людей і події. Але зараз закінчується розповідь про кохання мого життя. І перш ніж я повернуся до буднів, до своєї роботи, я сумно і безнадійно кажу:

“КІНЕЦЬ”.

ТАЄМНИЦЯ ГЕМПСТЕДА “Westminster Gazette”, 25 вересня

Околиці Гемпстеда зараз потерпають від низки подій на кшталт тих, що стали відомі під заголовками “Кенсінгтонський жах”, “Жінка з ножем” або “Жінка в чорному”.

Протягом останніх двох-трьох днів сталось кілька випадків, коли маленькі діти заблукали і не повернулися з пустиря, де вони, зазвичай, граються. В усіх випадках діти занадто малі, щоб зрозуміло пояснити, що з ними сталось, але всі вони відповідають, що були з “гарною пані”. Діти зникли пізно ввечері, а двічі їх не могли знайти аж до ранку наступного дня. Місцеві вважають, що коли

загубилась перша дитина і пояснила свою відсутність тим, що була з “гарною пані”, решта дітей підхопила вислів і, при нагоді, розповідає те саме. Таке пояснення більш вірогідне, тим більше, що в дітей тепер найулюбленішою забавою стало заманювати одне одного різними хитрощами подалі від дому. Наш кореспондент каже, що спостерігати за малюками, які видають себе за “гарну пані”, надзвичайно смішно. Хтось, звичайно, міг би використати іронію перебільшення в карикатурі, порівнюючи дійсність і вигадку.

Просто згідно з основними принципами людської природи роль “гарної пані” має бути дуже популярною в таких вуличних виставах. Наш добродушний кореспондент вважає, що навіть Елен Террі не зіграла б так майстерно як вдають з себе ці замурзані дітлахи, і навіть вважають себе такими.

Але, можливо, є підстави і для тривоги, бо фактично всі, хто губився вночі, повертались додому з невеликими порізами чи ранками на шиї, наче від укусу пацюка або невеликого собаки. І ранки не відрізняються, вони свідчать: що би там їх не кусало, робить воно це якимось особливим чином. Поліція району отримала наказ пильно наглядати за дітьми, особливо зовсім маленькими, що вештаються на гемпстедському пустирі та його околицях, а також відловлювати всіх бездомних собак.

ГЕМПСТЕДСЬКИЙ ЖАХ **“Westminster Gazette”, 25 вересня**

Спеціальний випуск

Поранено ще одну дитину

“Гарна пані”

Ми щойно отримали відомості, що вчора зникла ще одна дитина, яку знайшли вранці під кущем на пагорбі Стрільця. Туди ходять рідше, ніж в інші закутки гемпстедського пустиря. У малюка на шиї помітили таку ж ранку, як і в решті дітей. Дитина була надзвичайно слабка і знесилена. Коли її привели до тям, вона розповіла вже знайому історію про те, що її заманила “гарна пані”.

Розділ XIV

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

23 вересня.

Джонатан провів важку ніч, але тепер йому вже легше. Я рада, що в нього багато роботи і вона трохи відволікає його від неприємностей. Дуже добре, що він, з огляду на свій новий статус, тепер несе посилену відповідальність. Я знала, що Джонатан не відступить, і тепер пишаюсь тим, що він підвищує свій професійний рівень і справляється з усіма новими обов'язками, які зовсім недавно прийняв на себе. Його сьогодні не буде до ночі, він сказав, що не

обідатиме вдома. Я вже зробила все по господарству. Візьму його щоденник, замкнуся в себе, треба його прочитати...

24 вересня.

Не вистачило сили писати вчора – страшна розповідь Джонатана мене надто вразила. Бідолашний! Як він страждав! І не має значення, було це насправді чи лише витвір уяви. Цікаво, скільки там взагалі правди. Писав він весь той жах під впливом мозкової гарячки чи все-таки були якісь вагомні підстави? Я, напевно, ніколи цього не знатиму, бо не наважусь спитати його. Але той чоловік, що ми його вчора бачили! Джонатан навіть не сумнівався... Бідака! Може, під враженням похорону він згадав собі щось... Він сам в усі вірить. Я пам'ятаю, як у день весілля він сказав: "Хіба що страшний обов'язок примусить мене повернутися до тих гірких днів, і не важить писав я про них уві сні чи наяву, при тверезому розумі чи в божевільні". Здається, все це якось пов'язане... Той страшний граф мав приїхати до Лондона... Якщо він приїхав до цього міста, населення якого постійно збільшується... Нас дійсно може знайти якийсь страшний обов'язок, і тоді ми не зможемо відмовитись від його виконання... Я буду готова. Зараз же візьму свою друкарську машинку і почну переписувати. Тоді ці записи, якщо буде потрібно, зможуть прочитати й інші люди, а я зможу говорити за Джонатана, щоб він не переживав і не хвилювався знову. Якщо коли-небудь нерви Джонатана заспокояться, він, можливо, захоче розповісти мені все. Тоді я про все його розпитаю і знатиму, як втішити його.

ЛИСТ ВАН ГЕЛЬСІНГА ДО ПАНІ ГАРКЕР (Конфіденційно)

24 вересня.

Шановна пані, оскільки я не є близьким другом родини, прошу вибачення, що саме я повідомив вам сумну новину про смерть панни Люсі Вестенри. З ласки лорда Годалмінга я маю право почитати всі її листи та записи, оскільки мене турбують надзвичайно важливі, життєво важливі питання. Я знайшов листи і від вас. Вони свідчать про вашу міцну дружбу і про те, як ви любили її. Пані Міно, в ім'я тієї любові, я благаю вас допомогти мені. Я прошу вас зробити це заради інших, щоб відвернути страшне лихо, не допустити, щоб сталась невиправна біда, страшніша, аніж ви можете собі уявити. Чи можемо ми побачитись? Ви можете мені довіряти. Я добре знайомий з доктором Джоном Севордом і лордом Годалмінгом (Артуром панни Люсі). Поки що я мушу приховувати все. Я приїду в Екзетер, щоб зустрітись з вами де і коли вам зручно, якщо ви дозволите. Вибачте, що прочитав ваші листи до бідолашної Люсі, і тепер знаю про вашу доброту і про недугу вашого чоловіка. Тому, благаю вас, не кажіть йому нічого, бо це може йому зашкодити. Ще раз щиро прошу вибачення.

Ван Гельсінг.

ТЕЛЕГРАМА ПАНІ ГАРКЕР ДО ВАН ГЕЛЬСІНГА

25 вересня.

Приїздіть сьогодні потягом, що відбуває о чверть на одинадцятую, якщо встигнете на нього. Я прийму вас, як тільки ви прибудете.

Вільгельміна Гаркер.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

25 вересня.

Чим ближче до зустрічі з доктором Ван Гельсінгом, тим більше я хвилююсь. Чомусь мені здається, що ця зустріч проллє світло на те, що сталося з Джонатаном за кордоном. А оскільки саме він лікував бідолашну Люсі, то зможе розповісти мені про неї. Так ось у чому причина його візиту: це щодо Люсі та її ходіння уві сні, і не стосується Джонатана. Тоді я ніколи не знатиму правди! Той страшний щоденник захопив мою уяву і тепер забарвлює все своєю жахливою барвою. Звичайно ж, мова піде про Люсі. Та звичка повернулась до неї. Вона, напевно, і захворіла через ту пригоду на скелі. Через власні справи я й забула, як вона після того занедужала. Люсі, мабуть, розповіла йому все, а також, що я все знаю. Тепер, він хоче почути мою розповідь про те, що мені відомо, щоб він міг краще у всьому розібратись. Сподіваюсь, я вчинила правильно, коли не розповіла нічого пані Вестенрі. Я ж не пробачу собі, якщо якийсь мій вчинок, навіть те, що я чогось не зробила, зашкодило Люсі. Маю надію, що доктор Ван Гельсінг ні в чому мене не звинуватить. У мене останнім часом було стільки переживань і хвилювань, що я більше просто не витримаю.

Сльози часом приносять полегшення; від них стає в повітрі легше, як від дощу. Може, це через той щоденник. Та ще й Джонатан поїхав із самого ранку і не ночуватиме. Це вперше, з часу одруження, ми розлучились. Сподіваюсь, він подбає за себе, і з ним не станеться нічого страшного. Вже друга година, доктор незабаром буде тут. Я не згадуватиму про Джонатанів щоденник, хіба що він сам спитає. Я дуже рада, що передрукувала власні записи. Це попередить багато запитань, якщо доктор питатиме про Люсі.

Опісля.

Доктор приїхав і поїхав. Яка все-таки дивна зустріч! Аж голова обертом іде. Все, наче уві сні. Хіба ж таке можливо, навіть частково? Якби я не прочитала щоденник Джонатана, я б навіть близько такого не припустила. Бідолашний Джонатан! Йому довелось важко. Господи, не дозволяй, щоб таке сталося знову. Я спробую допомогти йому. Але, можливо, знання того, що його очі, вуха і розум не обманювали його, і все відбувалось насправді – розрадить і допоможе йому. Може, саме сумнів і мучить його. Коли ж сумніви розвіються, він трохи

заспокоїться і це допоможе пережити ще одне потрясіння. Доктор Ван Гельсінг – добрий і мудрий чоловік, він добре знайомий з Артуром і доктором Севордом. Вони викликали його аж з Голландії для лікування Люсі. Після зустрічі з ним я переконалася, що він порядна, добра і благородна людина. Він прийде завтра, і я попрошу в нього поради щодо Джонатана. І, дасть Бог, журба та неспокій закінчатся. Колись я думала дещо попрактикуватись у веденні інтерв'ю. Знайомий Джонатана з “Новин Екзетера” казав якимось, що хороша пам'ять – це все в такій роботі. Потрібно записати дослівно все, що почуєш, навіть, якщо потім проводиться редагування. От у мене було незвичне інтерв'ю. Спробую записати його слово в слово.

Було опів на третю, коли в двері постукали. Я збрала всю свою мужність а deux mains*. За кілька хвилин Мері відчинила двері й повідомила, що прийшов доктор Ван Гельсінг.

Я встала і зробила реверанс. До мене підійшов чоловік середнього зросту, міцної статури, з широкими плечима і грудьми та сильною шиєю. Те, як людина тримає голову, є ознакою сили тіла і духу. У Ван Гельсінга постава благородна, широке чоло. Обличчя його чисто виголене, з важким сильним підборіддям, рішучим виразом уст, невеликим рівним носом з чутливими ніздрями. Вони починають трепетати, коли насуплюються густі брови, а губи суворо стискаються. Чоло – широке, рівне, – спочатку піднімається прямо, а потім розширюється від скронь. Таке чоло волосся – злегка рудувате – не може прикривати, тому втікає назад і розпадається на боки. Широко розставлені великі темно-сині очі то лагідні, то суворі залежно від його настрою.

Він спитав мене:

– Пані Гаркер, якщо не помиляюсь?

Я присіла в реверансі.

– Та, що колись була панною Міною Мюррей?

Я знову погодилась.

– Та сама Міна Мюррей, яка була другом бідолашної Люсі й з якою я приїхав побачитись? Пані Міно, я приїхав саме з приводу покійної.

– Пане, – відповіла я, – кращої рекомендації, як та, що ви допомагали Люсі Вестенрі не потрібно.

Я подала йому руку. Він потис її й тихо мовив:

– Пані Міно, я знав, що подруга нашої квіточки повинна бути такою доброю, але мусив переконатись.

Професор шанобливо вклонився. Я спитала його про причину візиту і він без зайвих зволікань відповів:

– Я прочитав ваші листи до панни Люсі. Вибачте, але я повинен був із чогось почати, а спитати було нікого. Мені відомо, що ви разом жили в Уїтбі. Люсі часом робила записи в щоденнику. Не треба дивуватись, пані Міно. Наслідуючи вас, вона почала вести його після вашого від'їзду. У цьому щоденнику вона згадувала про свою звичку ходити уві сні. Вона пише, що ви врятували її. Тому після довгих вагань я звернувся до вас. Прошу вас, будьте такі ласкаві розповісти все, що ви пам'ятаєте.

---

* Обома руками (франц.).

– Я можу розповісти все, докторе Ван Гельсінг.
– У вас така хороша пам'ять на події, та ще й у подробицях? Не часто зустрінеш таку молоду пані.

– Ні, докторе, але я постійно вела щоденник. Можу показати вам, якщо бажаєте.

– Пані Міно, був би надзвичайно вдячний. Ви зробите мені велику послугу. Я не змогла перебороти бажання трохи пожартувати – напевно, зробила так через смак того яблука спокуси, який ми часом відчуваємо в роті – і подала йому свій стенографований щоденник. Професор низько вклонився і перепитав:

– Чи можу я прочитати його?

– Якщо бажаєте, – відповіла я, ледве стримуючись, щоб не розсміятись.

Професор відкрив його і відразу збентежився. Тоді встав і знову вклонився.

– О, ви дуже розумна жінка! – мовив він. – Мені давно було відомо, що в пана Джонатана багато чеснот. Але і його дружина – справжній скарб. Чи не будете такі ласкаві допомогти мені? На жаль, я не розумію стенографічних символів.

До того часу жартувати вже перехотілося, мені стало соромно. Я дістала роздрукований щоденник зі свого кошика для вишивання і подала йому.

– Пробачте, не могла стриматись. Я передбачала, що ви, напевно, захочете розпитати про Люсі. Отож на випадок, якби ви не могли залишитись надовго – ні, не на моє бажання, а тому, що ваш час на вагу золота, – я його роздрукувала на друкарській машинці.

Професор взяв копію, очі його засяяли:

– Ваша ласка немає меж. Чи можу я прочитати його негайно? Потім мені, можливо, доведеться задати вам кілька запитань.

– Безумовно, – відповіла я. – А я тим часом дам розпорядження стосовно обіду. За столом ми зможемо все обговорити.

Професор сів у крісло спиною до вікна і заглибився в папери. А я, в основному для того, щоб не заважати йому, пішла на кухню. Коли я повернулась, професор швидко ходив по кімнаті; його обличчя палало від збудження. Він рвучко підійшов до мене, взяв за руки і мовив:

– Пані Міно! Як я можу віддячити вам? Ці записи – сонячне світло. Вони відчиняють мені двері. Світло аж сліпить мене, хоч його і заступають гнітючі хмари. Ви цього не зможете зрозуміти, але я вам неймовірно вдячний. Ви надзвичайно мудра жінка. Пані, – у його голосі зазвучали поважні нотки, – якщо коли-небудь Абрагам Ван Гельсінг буде потрібний вам чи комусь з ваших рідних і друзів, я сподіваюсь, ви дасте йому знати. Я буду неймовірно радий прислужитись вам як друг. Все, що я знаю і зможу зробити, до ваших послуг і до послуг тих, хто вам дорогий. В житті часто сутеніє, але є просвіти. Ви є саме таким світлом. Ви щасливо та чесно проживете своє життя, і станете справжнім благословенням для свого чоловіка.

– Докторе, ви занадто мене хвалите, зовсім не знаючи.

– Не знаю вас? Не знаю я – стара людина, що все життя вивчала чоловіків і жінок? Я ж читав ваш щоденник, він кожним своїм рядком дихає правдою. Я

також читав ваш лист до Люсі про ваше одруження, про вашу віру. Пані Міно, порядні жінки все життя, щодня і щогодини промовляють такі слова, які ангелам приємно чути. А в нас, у чоловіках, є щось схоже на ті очі ангелів. Ваш чоловік – чесна людина. Ви теж така. Вам можна довіряти, а там, де є довіра, немає вже місця для підлості. Розкажіть мені про свого чоловіка. Як він себе почуває? Його лихоманка минула?

Я вирішила використати нагоду, щоб порадитись з доктором.

– Він майже видужав. Але його трохи підкосила смерть пана Гоукінса.

– Так-так, – перебив професор, – я знаю це з ваших останніх листів.

– Я зробила такий висновок, бо коли ми в четвер гуляли містом, він пережив потрясіння.

– Потрясіння? А пройшло ж так мало часу після хвороби. Це недобре. Що саме його вразило?

– Йому здалось, що він побачив людину, яка нагадала йому щось страшне, що було причиною його недуги.

І тут я не витримала. Жаль за Джонатаном, жах, який йому довелося пережити, страшна таємниця, похована в його щоденнику, сни, які тепер мучать мене - ось причини мого сум'яття. Я впала на коліна, простягнула у відчаї руки і почала благати професора вилікувати мого чоловіка. Він підняв мене, посадив біля себе на диван і лагідно мовив:

– Моє життя порожнє і самотнє. Я надто багато працюю і тому не маю часу дружити з кимось. Але відтоді, як мене викликав сюди Джон Севорд, я зустрів стільки чудових і порядних людей, що як ніколи гостро відчув свою самотність, яка росте в мені з роками. Повірте, я приїхав до вас сповнений поваги, і ви дали мені надію.

– Я віднайду те, що шукаю. Це сподівання того, що на світі ще є жінки, які можуть робити щасливими, жінки, чиї спосіб життя та чесноти стануть хорошим прикладом для майбутніх дітей. Мені неймовірно, надзвичайно приємно прислужитись вам. Якщо ваш чоловік хворий, його недуга належить до сфери моїх знань і досвіду, я з радістю обіцяю: я зроблю *все*, що зможу, щоб повернути йому силу, витривалість, і спокій вам обом. Тепер вам треба попоїсти. Ви надто збуджені й схвильовані. Джонатанові не сподобається ваша блідість. А це йому не на користь.

Ви розповіли мені все про Люсі. Більше ми не розмовлятимемо про це, щоб не засмучувати вас. Я залишусь в Екзетері сьогодні; треба обміркувати все, що я дізнався від вас. Згодом я задам вам кілька запитань, якщо дозволите, тоді ви розповісте мені все, що знаєте про хворобу вашого чоловіка. Але потім. Зараз вам треба пообідати.

Ми пообідали, повернулись до вітальні й професор попросив розказати про Джонатана. Тепер, коли треба було довіритись цьому поважному вченому, я раптом засумнівалась; у мене з'явилося побоювання, що він вважатиме мене дурепою, а Джонатана божевільним. Але професор був такий лагідний та добрий, і крім того, обіцяв допомогти, що я нарешті зважилась:

– Докторе Ван Гельсінг! Моя розповідь може здатись дивакуватою, але не смійтесь ні наді мною, ні над моїм чоловіком. Від учора мене мучить лихоманка сумніву. Будьте ж такі ласкаві не вважати мене дурною через те, що я, принаймні наполовину, повірила в таке.

Своєю поведінкою і словами професору вдалось мене заспокоїти:

– Дорога моя, якби ви знали, яка дивина стала причиною мого візиту, то сміялися б ви. Якою б дивною не здавалась ситуація, я вже навчився не зважати: вірити хтось чи ні. Я намагаюсь дивитись на речі вільно. Звичайні події не змінять цього. Саме дивні, незрозумілі речі примушують людину сумніватися при своєму розумі вона чи ні.

– Дякую вам, тисячу разів дякую! Ви зняли такий тягар з моєї душі. Якщо дозволите, я дам вам прочитати один документ. Він чималенький, але я його роздрукувала на машинці. З нього ви дізнаєтесь про нашу біду. Це копія щоденника, який Джонатан вів під час закордонної поїздки, коли все і сталось. Я боюся розповідати. Ви повинні самі прочитати і зробити висновки. Коли ми побачимось, я б просила вас розповісти мені, що ви думаєте про все це.

– Обіцяю вам, – професор взяв папери. – Я завітаю зранку як тільки зможу, щоб побачити вас і вашого чоловіка, якщо дозволите.

– Джонатан приїде опів на дванадцяту. Ви повинні обов'язково пообідати з нами. Тоді й познайомитесь з ним. Ви ще можете встигнути на швидкий потяг, що відбуває о 3.34; прибудете в Паддінгтон перед восьмою.

Професора здивувало те, що я знаю напам'ять розклад поїздів. Йому ж не відомо, що я запам'ятала, коли прибувають і відбувають потяги з Екзетера, щоб допомагати Джонатану, коли він поспішає.

Доктор Ван Гельсінг взяв папери і пішов. А я от сиджу і думаю – думаю невідомо про що.

ЛИСТ ВАН ГЕЛЬСІНГА ДО ПАНІ ГАРКЕР

25 вересня. 6 година.

Шановна пані Міно, я ознайомився зі щоденником вашого чоловіка. Можете відкинути усілякі сумніви. Якою б дивною і жахливою не здавалась його розповідь – це *правда!* Можу закластись на власну голову. Можливо, комусь би стало важче, але для вас так буде легше. Джонатан – хоробра людина. Можу сказати з досвіду чоловіків, що ніхто б не зважився зробити те, що зробив він – піти по стіні до тієї кімнати, і не раз, а двічі. О, ні, така людина не може постійно страждати. З ним все гаразд, я можу присягнутись. Тому будьте спокійні. Мені потрібно буде багато про що його розпитати. Добре, що я прийшов сьогодні до вас. Я дізнався багато нового і корисного. Тепер мені треба все обміркувати.

Щиро ваш, Абрагам Ван Гельсінг.

ЛИСТ ПАНІ ГАРКЕР ДО ВАН ГЕЛЬСІНГА

25 вересня. 6.30 вечора.

Шановний докторе Ван Гельсінг!

Я неймовірно вдячна вам за лист. Ви зняли камінь з моєї душі. Але, якщо все це правда, тоді, як у світі можуть відбуватись такі жахливі речі. Адже тепер цей чоловік, ця потвора в Лондоні! Страшно навіть уявити. Щойно я отримала від Джонатана телеграму. Він каже, що від'їжджає з Лонгестона о 6.25 і прибуде о 10.18, тож я буду спати сьогодні без страху. Може, у такому випадку, ви б прийшли до нас не на обід, а на сніданок о восьмій, якщо це не надто рано для вас? Якщо у вас мало часу, ви зможете поїхати о 10.30 і прибудете в Паддінгтон о 2.35. Якщо ви не напишете у відповідь, я зрозумію це як згоду і чекатиму вас на сніданок.

Щиро ваша, Міна Гаркер.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

25 вересня.

Я не думав, що коли-небудь знову відкрию свій щоденник. Але такий час настав. Коли я приїхав вчора додому, вечір вже була готова. За столом Міна розповіла мені про візит Ван Гельсінга: вона дала йому копії обох щоденників, бо її дуже турбує мій стан. Я прочитав лист від доктора. Він пише, що все описане у щоденнику, відбувалось насправді. Це перетворило мене на нову людину. Адже, саме сумнів щодо вірогідності того, що зі мною сталося, мучив мене. Я почував себе безсилим вийти з темряви і недовіри, що захопили мене. Але тепер, коли я знаю напевно, я *нічого* не боюся, навіть графа.

Отже, йому вдалось здійснити свій задум, він у Лондоні. Я бачив саме його. Він виглядає молодшим. Але, як це може бути? Якщо Ван Гельсінг дійсно такий, як про нього розповідає Міна, то саме йому вдасться зняти з нього маску і вистежити його.

Ми засиділись до глибокої ночі.

Поки Міна одягається, я поїду за ним в готель і привезу його...

Здається, Ван Гельсінг здивувався, коли побачив мене. Я увійшов до нього і представився; він підвів мене до вікна, пильно глянув у обличчя і мовив:

– Дивно. Пані Міна казала мені, що ви пережили сильне потрясіння і хворієте.

Дивно було чути, як цей добрий літній чоловік з мужнім обличчям називає мою дружину “пані Міна”. Я посміхнувся і відповів:

– Я був хворий, я *колись* страждав від потрясіння. Але ви вилікували мене.

– Як це?

– Своїм вчорашнім листом до Міни. Мене мучив сумнів, відтоді все здавалось несправжнім, я не довіряв навіть своїм чуттям. Вірити, не знаючи... Я не знав, що робити. Тому й поринув з головою в роботу. Потім і робота перестала

допомагати; я не вірив вже у самого себе. Докторе, ви навіть не уявляєте, що таке не вірити нічому, навіть собі. Так-так, навіть не уявляєте. Людині з такими бровами, як у вас, таке ніколи не загрожуватиме.

– О, так ви читаєте по обличчю, – засміявся вдоволено професор. – Щогодини я дізнаюсь тут все більше. Я з радістю поснідаю з вами. І, якщо вибачите старого чоловіка, скажу, що ваша дружина – справжнісінький скарб.

Я міг би слухати таке про Міну цілий день, тож просто мовчки кивнув. А професор продовжував:

– Вона належить до тих жінок, яких Всевишній ліпив власними руками, щоб показати чоловікам та іншим жінкам, що існує рай, який ми можемо пізнати ще на землі. Така чесна, добра, порядна, безкорислива! І це, дозволю собі сказати, у вік скептицизму та егоїзму. А про вас, пане, я дізнався з листів вашої дружини до Люсі, тож вже знайомий з вами. Але пізнав вас по-справжньому лише вчора. Чи можу я потиснути вашу руку і бути вашим другом до кінця життя?

Від хвилювання я не міг і слова мовити, тому ми мовчки потисли руки. Потім професор спитав:

– Чи можу я попросити вас про допомогу? Переді мною стоїть важке завдання. Щоб його виконати, мені потрібно багато дізнатись. І ви можете стати в пригоді. Чи можете ви розповісти мені, що сталося в Трансільванії? Можливо, згодом мені буде потрібна допомога іншого плану. Але поки що досить і цього.

– Дозвольте спитати, ваше завдання якось пов'язане з графом?

– Саме так, – суворо відповів професор.

– Тоді я з вами душею і тілом. Оскільки ви від'їжджаєте о 10.30, ви не зможете прочитати все. Але я підготую всі папери, щоб ви мали можливість ознайомитись з ними в дорозі.

Після сніданку я відвіз його на вокзал. Коли ми прощались, професор спитав:

– Чи зможете ви приїхати в місто, якщо я попрошу вас, і взяти з собою пані Міну?

– Ми приїдемо обоє на перше ж прохання, – відповів я.

Я приніс йому ранкові й вчорашні лондонські газети. Коли ми розмовляли через вікно вагона, професор переглядав їх. Раптом він щось побачив у “Westminster Gazette”, я впізнав її за кольором, і зблід. Він щось уважно читав і говорив до себе “Господи милостивий! Боже! Так швидко! Невже так швидко!” Здається, він навіть забув про мою присутність. Тільки, коли прозвучав гудок і потяг рушив, він прийшов до тями, висунувся з вікна, помахав рукою і вигукнув: “Мої вітання пані Міні! Я напишу вам, як тільки зможу!”

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

26 вересня.

Очевидно, на світі не існує такого поняття як остаточність. Не минуло й тижня з того часу, як я написав “Кінець”. І от я починаю все знову, чи, радше, просто продовжую. До сьогоднішнього дня я не задумувався, чого було досягнуто. Ренфілд, фактично, став поводитись звичайно, як колись. Зайнявся активно

полюванням на мух, щойно розпочав новий сезон на павуків, тому останнім часом не робив шкоди.

Отримав листа від Артура, датованого неділею. У мене склалось враження, що він доволі непогано тримається. З ним Квінсі Морріс, це добре, бо ця людина – справжня живильна криниця хорошого настрою. Квінсі теж черкнув мені кілька рядків, пише, що до Артура поступово починає повертатись його колишня життєрадісність. Тож за них я спокійний.

А я, в свою чергу, взявся до роботи із запалом, як колись, тому можна сказати, що рана, якої завдала мені Люсі, почала затягуватись. А тепер все знову почалось і чим закінчиться, один Бог знає. У мене таке враження, що це знає і Ван Гельсінг, але він говорить лише стільки, скільки потрібно, щоб розпалити цікавість. Вчора він їздив до Екзетера і провів там усю ніч. А сьогодні він мало не влетів до мене опів на шосту і кинув у руки вчорашній випуск “Westminster Gazette”.

– Що ви про це думаєте? – спитав він, відступивши і склавши руки на грудях.

Я проглянув газету, але не помітив нічого особливого. Тоді професор вказав мені на статтю, що розповідала про дітей у Гемпстеді, яких заманює жінка. Мене нічого не дивувало, аж поки я не дійшов до місця, де описувались маленькі ранки на шиях. Мені це здалось знайомим, я глянув на професора.

– Ну? – спитав він.

– Вони схожі на ранки, що мала на шиї Люсі.

– І про що вам це говорить?

– Що причина цьому – та сама. Що б не поранило її, воно так само покусало і дітей.

Відповідь професора була не дуже зрозумілою:

– Це правильно по суті, але не насправді.

– Що ви маєте на увазі, професоре? – спитав я.

Я вже хотів покепкувати з його серйозності, бо, зрештою, чотири дні відпочинку і свободи від пекучого хвилювання повернули мені хороший настрій. Але, коли я побачив вираз його обличчя, то відразу охолов. Ніколи, навіть у найважчі хвилини розпачу, коли хворіла Люсі, він таким не був.

– Кажіть! – мовив я. – Я навіть не здогадуюсь. Навіть не знаю, що думати, бо не маю достатньо інформації, щоб зробити якісь припущення.

– Ви хочете сказати, Джоне, що у вас не виникло підозри, від чого померла бідолашна Люсі, навіть після натяків, які робили не лише події, але і я?

– Вона померла від нервового знесилення, причиною якого була велика втрата крові.

– І як тоді кров втрачалась?

Я похитав головою. Він підійшов, сів біля мене і сказав:

– Ви розумна людина, вмієте думати і думати швидко. Але ви надто упереджені. Ви не дозволяєте своїм очам бачити, вухам чути і не приймаєте того, що переступає границі щоденного життя. А чи не спало вам на думку, що є такі речі, які існують незалежно від того, розумієте ви їх чи ні? Але є нові й старі речі, що люди не бачать. Бо знають, чи думають, що знають, про щось з уст інших. В тому й недолік науки – вона хоче пояснити все. А коли пояснити не

може, то заявляє, що пояснювати нічого. Але ми ж щодня спостерігаємо, як народжуються нові вірування, які лише вважають себе молодими; але вони старі й лише вдають із себе молодих. Як гарні жінки в опері. Думаю, ви не вірите в тілесне перенесення. Ні? Як і в астральні тіла, так? А також в читання думок? Ні? А в гіпноз?

– Так, – відповів я. – Шарко довів це доволі вичерпно.

– І вас це повністю влаштовує? – посміхнувся професор. – Так? І ви знаєте, звичайно, як потрібно діяти, як прослідкувати хід думок великого Шарко – на жаль, вже покійного – і проникнути в саму душу пацієнта, що перебуває під впливом гіпнозу? Ні. Тоді, друже мій, чи висловлюсь я правильно, якщо скажу, що ви просто приймаєте факт; вас задовольняє те, що шлях від припущення до висновку вам незнайомий? Ні? Тоді скажіть мені як вченому в галузі психології, чому ви приймаєте гіпноз, але відкидаєте читання думок? Скажу вам, Джоне, що в наші дні електрики відбуваються речі, які самі винахідники її вважали б нечестивством. Їх самих ще б спалили, як чаклунів. У житті постійно залишаються таємниці. Чому Мафусаїл прожив дев'ятсот років, старий Парр – сто шістьдесят дев'ять, а Люсі, отримавши кров чотирьох чоловіків, не змогла прожити і одного дня! Бо якби вона прожила ще один день, ми б змогли врятувати її. Чи відомі вам всі таємниці життя і смерті? Чи можете ви на основі порівняльної анатомії пояснити, чому в одних людей присутні тваринні ознаки, а в інших – ні? Чи можете сказати, чому, коли павуки не досягають великих розмірів і довго не живуть, один гігантський павук століттями жив у вежі старовинної іспанської церкви і доріс до таких розмірів, що коли спускався зі стелі, то міг випити все масло з церковних світильників? Поясніть, звідки в пампасах, та й будь-де, взялись летючі миші, які вночі дістаються до кровоносних судин худоби та коней і повністю випивають їх кров? А звідки на деяких островах західних морів беруться летючі миші, що вдень висять на деревах, нагадуючи величезні горіхи чи стручки, а вночі, коли моряки через спеку лягають спати просто на палубі, злітаються до них, а вранці людей знаходять мертвими і такими ж блідими, як Люсі.

– Боже всемогутній! – вигукнув я. – Ви хочете сказати, що Люсі вкусила отака летюча миша; що таке створіння літає по Лондону, коли надворі дев'ятнадцяте століття? – Професор підняв руку, вимагаючи тиші, і продовжив:

– Поясніть, чому є черепахи, які живуть довше, ніж кілька поколінь людей? Чому слони живуть стільки, що стають свідками цілих династій? Чому папуга не здохне тільки через укуси кота, собаки чи якусь іншу недугу? Чому в усі часи люди вірили, що існують серед них такі, які можуть жити вічно; що є чоловіки та жінки, які не можуть померти? Ми всі знаємо – бо наука підтвердила такий факт – що були жаби, які тисячі років жили в неймовірно маленьких порожнинах скель. Як можливо таке, що індійський факір вбиває себе, його ховають; на могилі сіють, вирощують, збирають урожаї кукурудзи, а тоді приходять, розкопують могилу, розкривають труну, і звідти виходить живий факір, і живе поміж людей, як і раніше?

Тут я перервав професора. Він закидав мене такою кількістю прикладів незвичайного в природі й можливих неможливостей, що в мене розігралась уява.

У мене склалось враження, що він читає мені лекцію, як колись під час навчання в Амстердамі. Але тоді він підказував мені правильний шлях, щоб у мене в голові постійно був об'єкт роздумів. Тепер такого не було. Але я хотів зрозуміти його правильно, тож сказав:

– Професоре, давайте я спробую знову стати вашим улюбленим студентом. Розкажіть мені зміст, згідно з яким я слідкуватиму за ходом ваших думок. Бо зараз я метаюсь між окремими даними, наче божевільний, що намагається вхопити ідею. Я нагадую самому собі новачка, який навпомацки йде болотом у тумані, скаче з однієї купини на іншу з єдиним бажанням рухатись хоч кудись, сам не знає куди.

– Гарно сказано, – відповів професор. – Добре, я скажу вам. Зміст один: я хочу, щоб ви повірили.

– У що повірив?

– У речі, в які ви не можете повірити. Я поясню. Колись я почув визначення одного американця, що таке віра. Віра – це те, що допомагає нам вірити в речі, яких, як ми знаємо, не може бути. Я згоден з ним. Він мав на увазі, що ми повинні широко дивитись на світ і не дозволити, щоб маленька істина спинила хід великої так, як маленький камінчик може зупинити залізничний вагон. Ми відкриваємо якусь маленьку істину. Добре! Ми зберігаємо та бережемо її, але не можна дозволяти, щоб вона вважала себе єдиною істиною у всесвіті.

– Тобто ви хочете, щоб якісь попередні переконання не звузили мого світогляду і я зміг побачити якісь надзвичайні речі. Чи правильно я зрозумів лекцію?

– О, ви все ще мій найкращий учень. Вас варто чогось вчити. Так як ви прагнете зрозуміти, то вже робите перший крок до самого розуміння. Тож ви думаєте, що оті маленькі ранки на шиях дітей такі ж, як і на шиї Люсі?

– Саме так.

Професор піднявся і суворо мовив:

– У такому випадку, ви помиляєтесь. Якби ж так дійсно було! Але, на жаль, на превеликий жаль, все набагато гірше.

– В ім'я Господа, професоре Ван Гельсінг, що ви маєте на увазі? – вигукнув я. Професор впав розпачливо у крісло, сховав обличчя в долонях і вимовив:

– Це справа рук панни Люсі!

Розділ XV

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (продовження)

На мить мене охопила лють. Наче професор ще за життя Люсі дав їй ляпаса. Я гримнув по столу, встав і спитав:

– Докторе Ван Гельсінг, ви при своєму розумі?

Професор лагідно глянув на мене; я відразу заспокоївся.

– Хотів би я збожеволіти, – відповів він. – Краще вже божевілля, аніж така правда. Ох, Джоне, як ви думаєте, чому я ходив колами, чому так довго зволікав,

перш ніж сказати таку просту річ? Хіба я робив таке через те, що ненавиджу вас і ненавидів усе своє життя? Чи через те, що хотів вам зробити боляче? Чи хотів помститись за те, що колись давно ви врятували моє життя, врятували від страшної смерті? О, ні!

– Пробачте, – мовив я.

– Друже мій, я лише хотів, щоб правда не вдарила вас, бо знаю, як ви любили ту прекрасну дівчину. Але і зараз я не чекаю, що ви повірите мені. Важко прийняти якусь абстрактну правду, дозволити собі допустити думку, що вона можлива, хоч все життя вірили в протилежне. А ще важче повірити такій неприємній істині, якщо це стосується такої людини як панна Люсі. Сьогодні вночі я збираюся довести це. Ви підете зі мною?

Це здивувало мене. Таке не часто хочуть доводити. Байрон сам так говорив про ревності:

Щоб інші пересвідчилися у тому,
від чого страшно робиться й самому!*

Професор помітив, що я вагаюся, і додав:

– Логіка тут проста, без божевільного пливання в тумані з купини на купину. Якщо я помиляюся, доказ принесе полегшення. Навіть у найгіршому випадку правда не завдасть шкоди. Якщо це правда! Нас чекає жах, та саме він і допоможе мені, бо в нього теж треба повірити. Так ось, я пропоную наступне: по-перше, ми провідаємо ту дитину в лікарні. Доктор Вінсент з Північної лікарні, а газета повідомляє, що, саме там перебуває малюк, є одним з моїх друзів і, здається, вашим теж, ще з лекцій в Амстердамі. Він дозволить дослідити свій випадок двом науковцям, якщо не дозволить друзям. Ми нічого не пояснюватимемо йому, тільки те, що ми хочемо оглянути дитину. А тоді...

– А тоді?

– А тоді, – професор вийняв з кишені ключ і показав мені, – ми з вами проведемо ніч на кладовищі, де похована Люсі. Оце ключ від склепу. Я взяв його в гробаря, щоб передати Артуру.

Всередині наче щось обірвалось, я відчув, що на нас чекає жахливе випробування. Але я нічого не міг вчинити, тож зібрав усю свою мужність і сказав, що нам варто поспішити, бо вже наближається вечір...

Дитина не спала. Вона вже прокинулась, трохи поїла і загалом почувала себе непогано. Доктор Вінсент зняв пов'язку з її шиї і показав ранки. Не могло бути ані найменшого сумніву. Вони були такі ж, як і на шиї в Люсі. Лише були меншими і здавались свіжими. Ми спитали доктора Вінсента, хто міг їх завдати. Він відповів, що це сліди зубів якоїсь тварини, можливо, пацюка. Але він особисто думає, що це зробила летюча миша; їх надзвичайно багато на північних пагорбах Лондона.

– В основному вони сумирні, але серед них водяться дикі екземпляри з півдня. Якийсь моряк міг привезти таку летючу мишу з собою додому і вона втекла. Навіть з “Садів зоології” міг втекти на волю молодший екземпляр, або якийсь вигодуваний вампіром. Таке ж трапляється, самі знаєте. Ось десять днів тому

* Байрон Д. Дон Жуан / Пер. з англ. С. Голованівського. – К.: Дніпро, 1985. – 45 с.

втік вовк, його знайшли саме в цьому районі. Тиждень після того діти гуляли саме по Ред Райдінг Гуд по всіх закутках, поки не з'явився оцей жах “гарної пані”; і з того часу почались веселощі. Навіть цей малюк, прокинувшись зранку, спитав у медсестри, чи може він вже йти. Коли вона спитала, куди саме він збирається, той відповів, що хоче погратись з “гарною пані”.

– Сподіваюсь, що ви, коли випикуєте дітей, то попереджуєте їхніх батьків добре наглядати за дітлахами, - сказав Ван Гельсінг. – Таке бажання повештатись є дуже небезпечним. Якби дитина пробула на вулиці ще одну ніч, все б могло закінчитись трагічно. Але, думаю, ви в будь-якому випадку не відпустите пацієнта ще кілька днів?

– Звичайно, що ні. Може, за тиждень. А якщо ранки не загояться, то й довше.

Візит у лікарню забрав більше часу, ніж ми думали. Коли ми вийшли, сонце вже сховалось. Ван Гельсінг, побачивши, що вже стемніло, сказав:

– Потреби поспішати вже немає. Ходімо, пошукаємо, де б ми могли перекусити. А потім підемо туди, куди збирались.

Ми повечеряли в “Замку Джека Стру” в компанії невеличкого натовпу велосипедистів та інших галасливих відвідувачів. Близько десятої вечора ми вийшли звідти. Вже було зовсім темно, а поодинокі ліхтарі ще більше згущували пільму за межами світлових плям. Професор, очевидно, продумав шлях, бо крокував без сумнівів, а я, навпаки, навіть не уявляв, де ми знаходились. Нам траплялось все менше людей, тому зустріч з кінним патрулем, що об'їжджав свою ділянку, нас просто здивувала. Зрештою ми дістались огорожі кладовища і перелізли через неї. Ми ледве знайшли склеп Вестенри; було зовсім темно, все навколо здавалось незнайомим. Професор відімкнув ключем скрипучі двері, відступив і люб'язно, але абсолютно не усвідомлюючи, що робить, пропустив мене вперед. У цьому ввічливому, але трішки недоречному за таких обставин запрошенні вгадувалась тонка іронія. Професор швидко увійшов слідом за мною, задалегідь переконавшись, що замок просто зачиняється, а не захлопується; в такому випадку ми б опинились у скрутному становищі. Тоді Ван Гельсінг пошукав у своїй валізці, дістав сірники, свічку і запалив світло. Навіть вдень, прикрашена свіжими квітами могила, мала сумний і похмурий вигляд. Тепер, коли вже минуло кілька днів, мертві квіти безсило опустили голівки, пелюстки пожовтіли, а зелень побуріла, павуки та жуки повернулись у своє звичне царство. Мерехтливе світло відбивалось від потемнілого від часу каменю, інкрустованого пилом прожилок розчину, іржавої вологи заліза, поплямленої міді й затуманених срібних табличок. Враження складалось настільки жалісливе і вбоге, аніж коли-небудь можна було собі уявити. Видовище невтомно нагадувало, що життя тварини – не єдина річ на світі, що може згаснути.

Ван Гельсінг без зайвого поспіху взявся до роботи. Він присвічував свічкою, закапуючи восковими латками таблички, поки не знайшов труну Люсі. Ще один похід рук по валізі й з'явилась викрутка.

– Що ви збираєтесь робити? – спитав я.

– Розкрити труну. Ви остаточно переконаєтесь.

Професор відразу почав викручувати гвинтики; підняв віко. З'явився оцинкований метал. Я не витримав. Мені здалось, що це ображало покійну, наче

з неї ще за життя уві сні здерли одяг. Я стримав руку професора, а він лише сказав: “Ви все побачите самі”. Потім знову розкрив валізу. Цього разу з’явилась маленька пилка для різання металу. Професор різко вдарив викруткою по металу, я аж скривився від звуку, і зробив маленьку дірку, якої, проте, було достатньо, щоб просунути пилку. Я чекав, що з труни вирветься потік газів тіла, яке пролежало вже тиждень. Нам, лікарям, довелось вивчити все, що може чигати на нас, і призвичаїтись до небезпеки, тому я відійшов до дверей. Але професор не зволікав жодної хвилини. Він розпиляв метал труни вздовж на фут, потім впоперек і знову вздовж. Потому взяв за вільний кінець вирізаного шматка, відігнув його, освітив отвір і зробив знак зазирнути туди.

Я підійшов, глянув. Труна була порожня.

Мене наче блискавиця вдарила, земля хитнулася під ногами. А Ван Гельсінг був незворушний. Здавалось, всі його сумніви тепер повністю розвіялись і це дало йому сміливості. Він спитав:

– Тепер ви переконались, Джоне?

У мені прокинулось вперте бажання посперечатись і я відповів:

– Я переконався, що тіла Люсі немає в труні. Це доводить лише одне.

– Що саме?

– Що його тут немає.

– Логічно, – сказав професор, – але тільки й того. Як ви можете пояснити те, що його тут немає?

– Можливо, тут діяв викрадач тіл, – припустив я. – Робітники з бюро ритуальних послуг могли викрасти його.

Я розумів, що говорю дурниці, але це єдине пояснення, що спало мені на думку. Професор зітхнув:

– Ну, що ж, потрібні ще докази. Ходімо!

Він поставив віко труни на місце, зібрав усі інструменти у валізку, туди ж поклав свічку. Ми відчинили двері й вийшли надвір. Професор зачинив їх і подав мені ключ:

– Візьміть собі, щоб у вас не було зайвих сумнівів.

– Ключ – це дурниця, – засміявся я.

Невеселий то був сміх, мушу зізнатись.

– Можна зробити дублікати. Та й взагалі, такий замок неважко і відмичкою відкрити.

Професор не сказав нічого у відповідь, просто поклав ключ собі до кишені. Потім наказав мені спостерігати за однією половиною кладовища, він тим часом спостерігатиме за іншою. Я зайняв пост за тисом, а темна професорова постать пробігла між надмогильних каменів та дерев і зникла з очей.

Самотня то була варта. Коли я сховався за деревом, годинник саме пробив дванадцяту. Потім прийшла перша година ночі, друга. Я заляк від холоду, мене дратувало це все, я був лютий як на професора за те, що він покликав мене з собою, так і на самого себе за те, що взагалі пішов. Я надто змерз і вже-хотів спати, але не міг ані пильнувати, ані заснути через почуття обов’язку. Тому загалом час я провів сумно і жалюгідно.

Раптом, обернувшись, я побачив якусь білу постать між двох тисів на протилежному від склепу боці кладовища. Одночасно з тієї сторони, де ховався професор, вийшла темна постать і швидко пішла туди. Пішов і я. Але мені довелось обходити надгробки і перекинуті пам'ятники, я наштовхувався на могили. Небо похмуро дивилось згори, десь далеко запіяв ранній півень. Недалеко попереду за смугою ялівця, що оточував дорогу до церкви, біла постать побігла в напрямку до склепу. Могила ховалась за деревами і я не зміг побачити, куди саме вона зникла. Потім почув, як щось зарухалось там, де я вперше помітив білу постать. То був професор. На руках у нього лежала маленька дитина. Він показав мені її і спитав:

– Тепер ви задоволені?

– Ні, - відповів я дещо недобррозичливо.

– Ви бачите дитину?

– Так, але хто приніс її сюди? Вона поранена?

– Зараз подивимось, - відповів професор і ми, не змовляючись, поспішили з кладовища.

Ми зупинились у гайку; професор запалив сірник і оглянув шию дитини. Там не було навіть подряпини.

– Ну що, хіба я не мав рації? – переможно запитав я.

– Ми встигли вчасно, – полегшено мовив професор.

Потрібно було вирішити, що робити з дитиною. Якщо ми просто віднесемо її в поліцію, нам доведеться якось пояснювати, чому ми вештаємось вночі. Нам, принаймні, доведеться розповісти, як ми знайшли малюка. Тому ми вирішили віднести дитя на пустир, а коли підійде полісмен, покласти його так, щоб його обов'язково знайшли, тоді без зайвих зволікань піти додому. Все так і сталось. Почувши важкі кроки полісмена, ми поклали дитину на стежку і зачекали, поки промінь ліхтаря натрапить на неї. Почувши здивований вигук, ми тихо пішли геть. На щастя, біля “Іспанців” ми змогли піймати кеб і поїхали в місто.

Тепер сон не приходить, тому пишу. Але треба обов'язково спробувати заснути, хоч на кілька годин. Завтра опівдні за мною заїде професор. Він наполягає на тому, щоб я знову пішов з ним на кладовище.

27 вересня.

Була вже друга година, коли ми нарешті змогли діяти. Похорон, який почався опівдні, закінчився, останні родичі та друзі покійного повільно розійшлись. Ми обережно визирнули з-за купки вільхових дерев і побачили, як церковний сторож зачинив ворота. Тепер ми могли займатись своїми справами хоч до самого ранку, але професор сказав, що нам потрібно не більше години. Знову мене охопив страх, я зрозумів, що все це відбувається насправді, гра уяви тут ні до чого. Я раптом усвідомив, на яку небезпеку ми себе наражаємо; і за таке аморальне заняття на нас може впасти кара закону. Крім того, я вважав його безглуздим. Мало було того, що ми розкрили труну, аби перевірити, чи похована тиждень

тому жінка дійсно померла; це ж було справжнісіньким божевіллям. Робити все знову, коли ми на власні очі пересвідчилися, що труна порожня, було абсолютно ненормально. Але я лише знизав плечима і нічого не сказав, бо Ван Гельсінг завжди все робив, як вважав за потрібне, не зважаючи ні на які протести. Професор дістав ключ, відчинив склеп і знову ввічливо пропустив мене вперед. Всередині все мало не такий страшний вигляд, як вчора вночі, але виглядало невимовно сумним, коли в могилу лилось сонячне світло. Ван Гельсінг підійшов до труни Люсі, і я ступив за ним. Він нахилився і знову відігнув метал труни.

Я мало не впав від здивування й розпачу. У труні лежала Люсі. Вона наче і не змінилась з часу тієї останньої ночі перед похороном. І, що взагалі було неможливим, була вродливіша, аніж будь-коли. Я не міг повірити, що вона мертва. Вуста були червоні, ба ні, навіть повнокровніші, ніж будь-коли. На щоках блукав ніжний рум'янець.

– Що це за фокус? – спитав я.

– Тепер ви переконались? – відповів питанням на питання професор.

Мене аж пересмикнуло, коли він розтулив пальцями вуста Люсі й показав білі зуби.

– Бачите, вони стали ще гострішими. Ось цим і цим, – він вказав на ікла, – можна прокусити шкіру на шиях дітей. Тепер ви вірите мені?

У мені знову прокинулось вороже бажання просто заперечити. Я ніяк не міг повірити в такий жах. На мить навіть засоромившись, я все-таки спробував заперечити:

– Її поклали сюди вчора вночі.

– Дійсно? Тоді хто це зробив?

– Не знаю, але хтось це зробив.

– Але ж вона померла тиждень тому. Зазвичай люди в такому випадку мають дещо інший вигляд.

Я нічого не відповів. Ван Гельсінг наче і не помітив мого мовчання, принаймні не виказав ані незадоволення, ані тріумфу. Він уважно роздивлявся обличчя покійної; підняв повіки, глянув на очі. Тоді знову розсунув уста і оглянув зуби. Потім обернувся до мене і сказав:

– Тут спостерігається одна відмінна риса від задокументованих деталей. У ній, наче два життя. Вампір спробував її крові, коли вона була в трансі й ходила уві сні. О, це вас дивує? Вам ще це просто не відоме. Незабаром ви дізнаєтесь все. Але це буде згодом. Саме коли жертва в трансі, вампір може випити більше крові, ніж коли вона при тямі. Вона і померла в трансі. І в трансі вона стала Не-Мертвою. Тому й відрізняється від решти. Зазвичай, коли Не-Мертві сплять у себе вдома, – професор зробив широкий жест навколо, щоб показати, що він розуміє під “домом”, – їхні обличчя показують, які вони є насправді. Але вона була така гарна, ще до того, як стала Не-Мертвою, що на її обличчі немає лютого виразу, притаманного вампірам, тому мені буде важко вбити її уві сні.

Від професорових слів у мене похолота кров у жилах. Мені сяйнула думка, що я починаю вірити в його припущення. Але якщо вона дійсно померла, чому думка про її вбивство здавалась такою страшною? Професор глянув на мене і очевидно побачив, як я змінився, бо спитав майже весело:

– О, ви вже вірите.

– Але не треба відразу вимагати від мене надто багато, – відповів я. – Я лише готуюсь до того, щоб повірити. У чому полягатиме ваша кривава робота?

– Я відріжу їй голову і наповню рот часником, а тоді проб'ю її тіло кілком.

Я не міг спокійно думати про те, що тіло жінки, яку я кохав, збираються так понівечити. Але, на моє здивування, необхідність такої процедури не вразила мене настільки, як я сподівався. Мене більше вражала присутність цієї істоти, Не-Мертвої, як назвав її Ван Гельсінг. Я вже починав її зневажати. То як, кохання – повністю суб'єктивне почуття чи, навпаки, об'єктивне?

Я чекав, коли Ван Гельсінг почне, але він зволікав, наче про щось ще розмірковував. Нарешті він клацнув замком валізи і сказав:

– Я подумав і вирішив, що краще зробити по-іншому. Якби я слідував своїм намірам, я б цієї ж миті зробив те, що потрібно зробити. Але є й інші фактори, вони вагоміші лише через те, що вони нам невідомі. Все просто. Вона ще не забрала жодного життя, хоч це і питання часу. Якби ми зробили все зараз, вона була б нарешті у безпеці. Назавжди. Але, можливо, згодом нам буде потрібна допомога Артура. Як ми зможемо розповісти йому про це? Навіть ви не вірили своїм очам. А бачили ж ранки на шиї Люсі, а потім схожі у дитини в лікарні. Бачили вчора вночі порожню труну, а сьогодні тут лежить жінка, яка не змінилась за тиждень з часу своєї смерті, лише стала ще вродливішою. Ви знаєте це все, ви бачили вчора білу постать, що принесла на кладовище дитину. Ви не повірили. Як я можу сподіватись, що Артур, нічого не знаючи, повірить мені? Він сумнівався в мені, коли я не дозволив йому поцілувати вмираючу. Я знаю, що він пробачив мені, бо вважає, що це я зробив помилково. Він може подумати, що її помилково поховали живою. А найгірше, що ми помилково вбили її. Він може сказати, що саме через власні помилки ми вбили її, і він ніколи вже не зможе бути щасливим. Але найгірше те, що він ніколи не буде впевненим. Він може дійсно повірити, що її поховали живцем, в нічних жахах він бачитиме те, що їй довелось пережити. З іншого боку, він віритиме нам, і що вона дійсно була Не-Мертвою. Ні! Колись я розповів йому дещо. Відтоді я багато дізнався. Тепер, коли я знаю, що це правда, я, як ніколи, переконаний: він повинен пройти через жак, щоб повернути собі спокій. Цей бідолаха, повинен пережити годину, коли навіть рай видасться йому п'янкою. Зате потім ми зможемо вільно діяти і повернути йому радість життя. Я вирішив. Ходімо звідси. Ви повертайтеся до себе в притулок, перевірте, чи все гаразд. А я проведу сьогодні ніч тут, на кладовищі. Завтра о десятій вечора ви зайдете за мною в готель “Берклі”. Я пошлю за Артуром і тим приємним американцем, що теж був донором. А потім для нас усіх буде робота. Я поїду з вами тільки до Пікаділлі, там і пообідаю. Мені треба повернутись сюди перш, ніж сяде сонце.

Ми зачинили склеп, перелізли через стіну, що оточувала кладовище – на щастя, то було не важко – і повернулись на Пікаділлі.

**ЗАПИСКА, ЗАЛИШЕНА ВАН ГЕЛЬСІНГОМ У ЙОГО ГАМАНЦІ,
ГОТЕЛЬ “БЕРКЛІ”, АДРЕСОВАНА
ДЖОНУ СЕВОРДУ, ДОКТОРУ МЕДИЦИНИ
(не отримана адресатом)**

27 вересня.

Друзе Джон!

Залишаю цю записку на випадок, якщо зі мною щось станеться. Сьогодні я піду сам на кладовище. Мені легше від тієї думки, що Не-Мертва, панна Люсі, не вийде сьогодні на волю, і тому завтра буде ще голоднішою. Щоб запечатати двері склепу, я використаю те, що їй не сподобається: часник і розп'яття. Вона ще молода Не-Мертва, тому підкориться. Більше того, саме ці речі не випустять її. Вони, правда, не перешкоджають їй повернутись “додому”. Коли Не-Мертві не можуть цього зробити, вони у безвиході й повинні знайти найслабшу ланку оборони, у чому вона б не полягала. Я буду там цілу ніч, від заходу сонця до ранку. Якщо є щось, що можна дізнатись, я це дізнаюсь. Я не боюсь за панну Люсі й не боюсь її. Але є той, хто зробив її Не-Мертвою. Тепер він має силу знайти її могилу і прихисток. Він дуже хитрий, судячи з розповіді пана Джонатана. Досить згадати, як він водив нас круг пальця, коли грався життям Люсі. Ми програли.

Не-Мертві дуже могутні. Вони завжди мають силу двадцятьох чоловіків, а в даному випадку силу нас чотирьох, бо ми були донорами панни Люсі. Крім того, він може скликати вовків і ще хтось-що зробити. Отож якщо він прийде туди сьогодні вночі, він знайде мене. А більше мене ніхто не побачить – поки не стане надто пізно. Але, можливо, він і не з'явиться. Поки що в нього немає для цього підстав. Його угіддя для полювання багатші, аніж кладовище, де спить Не-Мертва і сторожує старий чоловік.

Тому залишаю записку, якщо... Заберете всі папери, щоденники Гаркерів, прочитайте все, тоді знайдіть цього всемогутнього Не-Мертвого, відріжте йому голову і спаліть його серце або забийте в нього кілок, щоб звільнити нарешті від нього світ.

Оце й усе. Прощайте.

Ван Гельсінг.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

28 вересня.

Просто дивно, який чудодійний сон для людини. Ще вчора я майже повірив у жадливі припущення Ван Гельсінга. Але тепер вони здаються мені моторошною образою здорового глузду. Не сумніваюсь, професор сам вірить у це все. Чи не з'їхав він з глузду? Безперечно, повинно бути *якесь* логічне пояснення цим неймовірним співпадинням. Може, професор сам це все і влаштував? Він

неймовірно розумний і, якби дійсно зійшов з розуму, то зміг би чудово втілити в життя будь-яку нав'язливу ідею. Не хочу навіть думати про таке. Якби Ван Гельсінг помішався, то було б не меншим дивом, аніж будь-що інше. У будь-якому випадку я спробую пильнувати за ним. Можливо, мені якось вдасться розгадати таємницю.

29 вересня. Ранок.

Вчора ввечері перед десятою Артур і Квінсі прийшли до Ван Гельсінга. Він розповів нам, що ми повинні зробити, але найбільше звертався до Артура, наче в ньому зосередилась вся наша сила волі. Професор говорив, що сподівається на загальну допомогу, бо “потрібно виконати важкий обов’язок”. Потім спитав лорда Годалмінга:

– Я, мабуть, здивував вас своїм листом?

– Звичайно. Крім того, він мене засмутив. Останнім часом я стільки пережив, що радше обійшовся б без нових вражень. Але мені стало цікаво, що ви маєте на увазі. Ми з Квінсі обговорювали це. Але чим більше говорили, тим менше могли придумати. Зараз я, наприклад, навідь гадки не маю, що відбувається.

– Я теж, – коротко відповів Квінсі.

– Що ж, – відповів професор, – у такому випадку ви обоє ближче до початку, аніж Джон, який пройшов стільки дороги назад, що до початку йому доведеться довго повертатись.

Очевидно, професор здогадався, що мене знову огорнули сумніви, хоч я не сказав жодного слова. Тоді обернувся до Артура і Квінсі й продовжив:

– Я хочу отримати ваш дозвіл на те, що потрібно зробити сьогодні вночі. Я знаю, що прошу багато. І коли ви почувете, що саме мені потрібно, тоді, і лише тоді, ви зрозумієте, як багато я хочу. Тому прошу пообіцяти мені, повіривши на слово, що згодом ви ні за що не звинувачуватимете себе. Деякий час ви будете сердитись на мене, цього я не виключаю – з цим доведеться змиритись.

– Що ж, принаймні, – втрутився Квінсі, – я вступлюсь за професора. Не знаю, до чого він веде, але, присягаюсь, він чесна людина. Цього для мене досить.

– Дякую вам, пане, – шанобливо відповів Ван Гельсінг. – Я посмів зарахувати вас до своїх друзів і така підтримка дуже багато для мене важить.

Вони потисли один одному руки.

– Докторе Ван Гельсінг, – заговорив Артур, – я не люблю купувати kota в мішку. Якщо така обіцянка зачепить або мою честь, або мою християнську віру, я не зможу її дати. Якщо ви можете запевнити мене, що ваш намір ні одного, ні іншого, я даю свою згоду. Хоч, провалитись мені крізь землю, я досі не розумію, до чого ви ведете.

– Приймаю ваші умови, – відповів Ван Гельсінг. – Тільки попрошу вас – перш ніж засудити мої дії, спочатку все добре обміркуйте і переконайтесь, що це не зачіпає ваших принципів.

– Згоден! – відповів Артур. – Так буде справедливо. Тепер, коли переговори позаду, можу я спитати, що ми повинні зробити?

– Я хочу, щоб ви пішли, і пішли таємно, зі мною на кладовище в Кігстеді.

– Там, де похована бідолашна Люсі? – здивовано спитав Артур. Його обличчя раптом посмутніло. Професор вклонився на знак згоди. Тоді Артур спитав:

– А далі?

– Тоді ми увійдемо в склеп.

– У склеп?! – Артур піднявся. – Професоре, ви серйозно? Чи це якийсь злий жарт? Вибачте, бачу, ви говорите серйозно.

Він сів, але я бачив, що його аж переповнювала рішучість, гідність. Запанувала мовчанка. Потім Артур знову заговорив:

– А в склепі що?

– Розкриємо труну.

Артур знову сердито підвівся.

– Це вже занадто! Я згоден на все, але в розумних межах. Це ж осквернення могили, тієї, кого я... – від обурення він навіть не зміг говорити.

Професор з жалістю глянув на нього:

– Якби ж я міг хоч трохи полегшити ваші страждання, бідолашний мій друже. Бачить Бог, я б зробив все, що завгодно. Але сьогодні вночі ми ступатимемо тернистими стежками. Інакше згодом, і назавжди, ніжки вашої коханої ступатимуть стежками вогню.

– Обережно, пане, думайте, що кажете! – із зблідлим скам'янілим обличчям мовив Артур.

– Чи не краще вислухати мене до кінця? – сказав Ван Гельсінг. – Тоді ви принаймні знатимете, що саме я намагаюсь зробити. Можна продовжувати?

– Це було б просто справедливо, – знову втрутився Морріс.

Ван Гельсінг помовчав, а тоді через силу заговорив знову:

– Панна Люсі померла, чи не так? Так. Тоді вже більшої шкоди їй завдати не можна. Але, якщо вона не померла...

Артур скочив на ноги.

– Господи! – скрикнув. – Що ви маєте на увазі? Чи не сталась помилка? Її ж не поховали живцем? – простогнав він з мукою, яку навіть надія не могла полегшити.

– Дитино, я ж не сказав, що вона жива. Навіть не думав. Я лише кажу, що вона може бути Не-Мертвою.

– Не-Мертва! Не жива! До чого ви ведете? Це якийсь нічний жаж, чи що?

– Існують таємниці, про які люди можуть лише здогадуватись, які можуть розгадати за цілі століття лише частково. Повірте, зараз ми стоїмо на межі розгадки саме такої. Але я не закінчив. Так от, чи можу я відтяти голову панни Люсі?

– Господи всевишній, ні! – пристрасно вигукнув Артур. – Ні за що у світі я не дам своєї згоди на понівечення її тіла. Докторе Ван Гельсінг, ви випробовуєте моє терпіння. Що я зробив вам поганого, за що ви тепер мене так мучите? Що зробила вам ця бідолашна прекрасна дівчина, що ви тепер хочете зганьбити її могилу? Ви при своєму розумі, коли кажете таке, чи то я збожеволів, що слухаю вас? Я не дам своєї згоди, щоб ви не хотіли зробити. Мій обов'язок – охороняти її могилу від осквернення. І, в ім'я Господа, я виконаю його!

Ван Гельсінг піднявся зі свого місця і сказав суворо і серйозно:

– Лорде Годалмінг, у мене теж є обов'язок: перед іншими, перед вами, перед покійною. І, в ім'я Господа, я виконаю його! Зараз я лише прошу: ходіть зі мною, ви все побачите і почуете самі. І якщо згодом, коли я повторю своє прохання, ви не будете готові виконати його ще більше, ніж я, тоді мені доведеться зробити це самому, щоб це мені не коштувало. Після цього на вимогу лорда я буду до послуг вашої світлості тоді й там, де ви забажаєте. – Професор затнувся, а тоді продовжив з невимовним співчуттям:

– Але, благаю вас, не тримайте зла на мене. Мені часто в житті доводилось робити не надто приємні речі, від яких у мене просто серце розривалось. Але ще ніколи в мене не було такого важкого завдання, як тепер. І якщо коли-небудь ви зміните свою думку, один ваш погляд зітре неприємні враження від цієї розмови, бо я зроблю все, що в моїх силах, щоб вберегти вас від біди. Замисліться на хвилину. Чому я взявся до такої роботи, яка несе з собою стільки суму? Я залишив свою батьківщину, по-перше, щоб підтримати свого друга Джона, по-друге, щоб допомогти пречудовій жінці, яка теж завоювала мої симпатії. Я скажу надто багато і мені соромно за це, але це не повинно розлютити вас. Йі я дав те ж, що і ви – кров. Я став донором, хоч не був її нареченим, як ви, а просто її лікарем і другом. Я віддав їй багато ночей і днів як до смерті, так і після. І якщо тепер, коли вона стала Не-Мертвою, моя смерть може принести їй користь, я з радістю піду на це.

Поважна і гідна відповідь зворушила Артура; він взяв старого за руку. Голос його зламався, коли він сказав:

– О, Господи, важко навіть думати про таке. Я просто нічого не розумію. Але я піду з вами. Я чекатиму.

Розділ XVI

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (продовження)

Рівно за чверть до дванадцятої, ми перебрались через невисоку стіну кладовища. Ніч була темна, місячне світло часом проривалось крізь важкі хмари, що вкрили небо. Ми намагались триматись якомога ближче один до одного. Ван Гельсінг ішов трохи попереду, показуючи дорогу. Коли ми підійшли до склепу, я пильно глянув на Артура. Я боявся, що перебування біля місця, яке несло на собі такий тягар гірких спогадів засмутить його. Але він тримав себе в руках, наче таємничість того, що відбувалось, перемагала його скорботу. Професор відімкнув двері. Помітивши наше природне хвилювання, хоч і з різних для кожного причин, він розв'язав дилему і увійшов першим. Ми зайшли слідом. Двері зачинились. Ван Гельсінг запалив тьмянний ліхтар і вказав на труну. Вагаючись, Артур ступив вперед. Професор мовив до мене:

– Ви вчора були тут зі мною. Тіло панни Люсі було в цій труні?

– Так.

Професор обернувся до решти і сказав:

– Ви чули. І все ж серед вас є людина, яка не вірить мені.

Він взяв викрутку і вкотре зняв віко труни. Артур зблід, але промовчав і підійшов. Він, очевидно, не знав, що тіло лежало в оцинкованій труні, або просто забув про це. Коли він побачив розріз у металі, кров на мить кинулась йому до обличчя, але відразу ж відійшла, залишивши смертельну блідість. Мовчанка панувала далі. Ван Гельсінг відігнув метал, ми зазирали і відсахнулись.

Труна була порожня!

Кілька хвилин ніхто навіть слова не мовив. Мовчання порушив Квінсі Морріс:

– Професоре, я повірив вам. Мені тепер потрібно лише ваше слово. У буденній ситуації я б не спитав такого, просто не насмілюся б образити вашу гідність навіть тінню сумніву. Але ця таємниця переступає межі гідності чи безчестя. Це справа ваших рук?

– Присягаюся всіма святими, що я не переносив і навіть не торкався її. А сталося от що: дві ночі тому ми з Севордом прийшли сюди. Повірте, з добрими намірами. Я розкрив труну, яка була тоді запечатана. Вона, як і тепер, виявилась порожньою. Ми зачекали трохи і бачили, як чиясь біла постать пройшла між дерев. Наступного дня ми прийшли знову. Вона лежала тут. Хіба не так, Джоне?

– Саме так.

– Тієї ночі ми з'явилися вчасно. Знову зникла мала дитина. Ми, дякувати Богу, знайшли її цілою і неушкодженою серед могил. Вчора я прийшов сюди перш, ніж сіло сонце, бо саме в цей час Не-Мертві можуть ходити. Я прочекав тут цілу ніч, але нічого не помітив. Найімовірніше, це сталося тому, що я натер завіси дверей часником та використав інші речі, які відлякують Не-Мертвих. Минулої ночі ніхто не з'явився. Тому сьогодні вночі я забрав все. І ось результат: труна порожня. Але будьте зі мною. Нас чекає ще багато несподіванок. Ми непомітно чекатимемо назовні. Станеться ще багато дивного. Отож, – професор закряк заслінку ліхтаря, – ходімо.

Він відчинив двері, ми один за одним вийшли. Яким свіжим і чистим видалось нічне повітря після жаків skleпу. Приємно було дивитись на біг хмар, нетривалі прориви місячного світла крізь пелену, що нагадували радість і скорботу людського життя. Як добре було ковтнути свіжого повітря без присмаку смерті й розкладання, стати знову собою, побачити червонявий небокрай за схилом, почути приглушене рокотання – ознаку життя великого міста. Всі по-своєму споважніли. Артур мовчав, намагаючись збагнути мету і справжній зміст того, що відбувалось. Особисто я терпляче чекав, знову майже відкинувши сумніви і прийнявши Ван Гельсінгові умовиводи. Квінсі Морріс був незворушний як людина, яка приймає будь-що зі спокійною холодною мужністю, ставлячи на карту все, що в нього є. Не маючи змоги закурити, він врізав чималий шмат тютюну і поклав його до рота. А Ван Гельсінг робив свою роботу. Спочатку він дістав з валізи речовину, схожу на тонкий вафельний бісквіт, акуратно загорнутий у білу серветку, потім дві жмені чогось білого, воно нагадувало чи то тісто, чи то замазку. Він поламав дрібно бісквіт і розім'яв пальцями до однорідної маси. Тоді, розкачавши її в довгі тонкі смужки, заліпив щілини між дверима і одвірками

склепу. Мене це здивувало, я підійшов ближче і запитав, що він робить. Артур з Квінсі теж зацікавились і підійшли. Професор відповів:

– Я зачиняю могилу, щоб Не-Мертва не змогла увійти.

– А що це за речовина? – спитав Квінсі. – Господи, це що, гра?

– Саме так.

– Що це таке? – спитав і Артур.

– Це проскура, - побожно зняв капелюха Ван Гельсінг. – Я привіз її з Амстердама. Мені дали дозвіл.

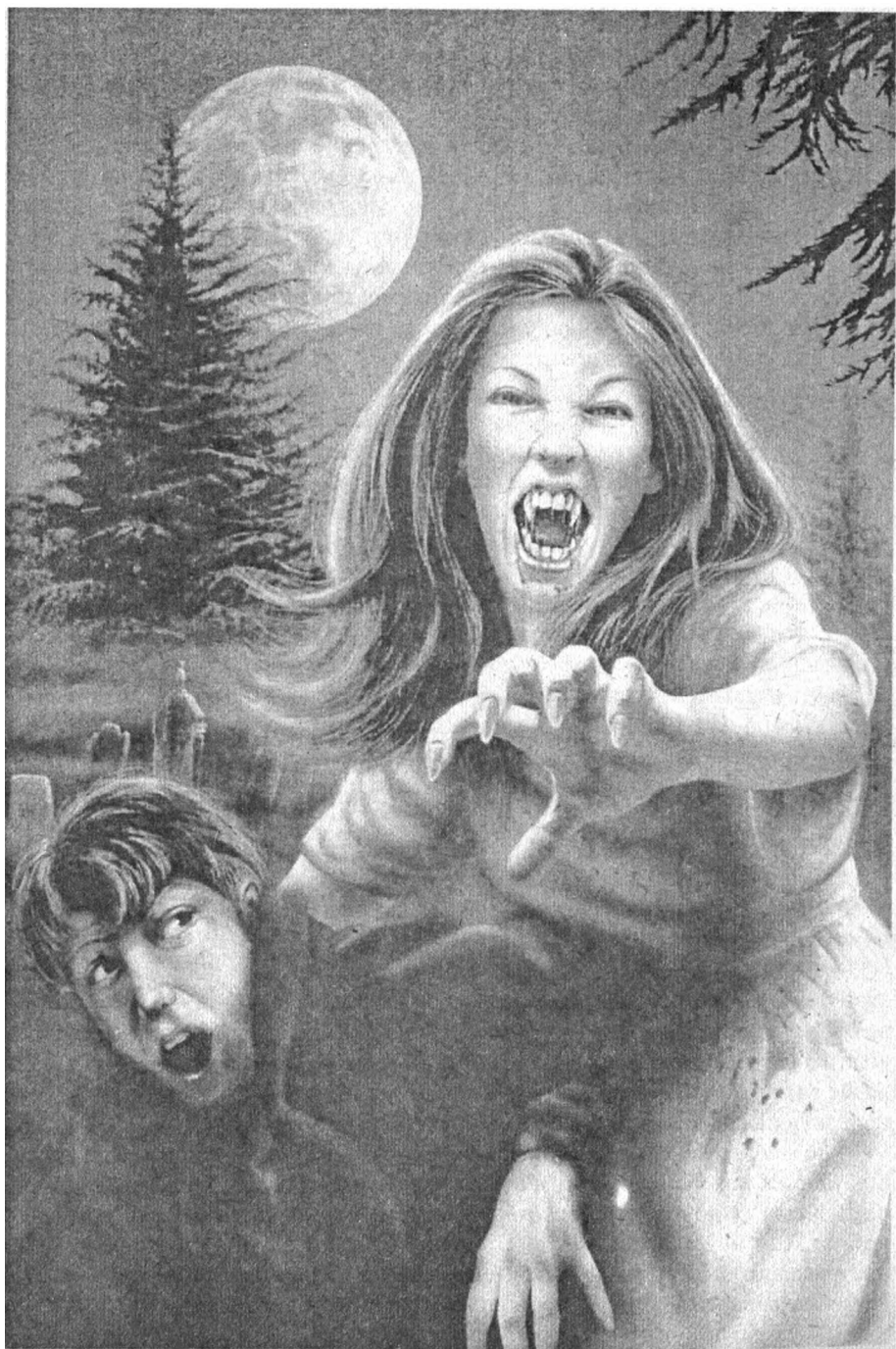
Це вразило навіть найнедовірливіших серед нас. Усі зрозуміли, що якщо професор використовує такі речі, йому не можна не повірити. Ми мовчки зайняли свої місця навколо склепу, звідки непомітно могли спостерігати за тим, що відбувається навколо. Мені стало шкода інших, особливо Артура. Я ж був підготований попередніми візитами до споглядання жаху. Але навіть мені стало лячно, хоч саме я лише годину тому відкинув докази. Ще ніколи могили не здавались такими смертельно білими; кипариси, тиси та ялівець ніколи так гостро не втілювали похоронну скорботу. Ніколи ще шелестіння дерев і трави не було таким зловісним, ніколи не рипіли так загадково гілки. І ніколи далеке нічне завивання собак не звучало, як жалісне передвістя жаху.

Панувала глибока непорушна тиша, страшна болюча порожнеча. Потім долинуло гостре професорове: “Тс-с-с”. Він вказав у бік алеї, оточеної тисами. Там невиразно мріла біла постать. На руках в неї був якийсь темний предмет. Вона зупинилась, і тієї миті місячне світло прорвалось крізь швидкі важкі хмари і вихопило з п'ятими темноволосу жінку в савані. Ми не бачили її обличчя, бо саме в ту мить вона нахилилась над тим, що несла на руках – русавою дитиною. Дитя раптом різко скрикнуло, наче уві сні, так плаче собака, коли спить біля вогню і його мучать сні. Ми мало не побігли до неї, але професор, якого ми добре бачили за тисовим деревом, жестом стримав нас. Постать знову рушила в нашому напрямку. Тепер вона підійшла настільки близько, що ми мали змогу уважно її роздивитись, бо місяць усе ще яскраво світив. Я аж похолов, Артур важко схопив повітря. Ми впізнали риси панни Люсі Вестенри. Так, Люсі Вестенра, але як вона змінилась! М'яка врода перетворилась на непохитну безсердечну жорстокість, непорочність – у розпусну жадобу. Ван Гельсінг вийшов і подав нам знак зробити те саме. Ми стали в ряд перед дверима склепу. В яскравому світлі місяця ми чітко бачили, що губи Люсі були яскраво-червоні від крові, що струмочком дзюркотіла по підборіддю і плямила чистоту її батистового одягу.

Нас охопив неймовірний жах. У непевному світлі я побачив, що навіть сталеві нерви Ван Гельсінга здали в ту мить. Артур стояв поруч мене і, якби я його не підхопив, він не встояв би на ногах.

Коли Люсі – я називаю цю істоту Люсі, бо воно було в її тілі – побачила нас, вона наче кішка, яку застали зненацька, відступила з лютим риком, і оглянула нас. Це були очі Люсі за формою та кольором, але тьмаві, повні пекельного вогню. Це не були ті чисті лагідні очі, в які ми колись дивились. Саме тієї миті рештки мого кохання перетворились на ненависть та відразу. Якби в той момент

її треба було вбити, я б зробив це з несамовитою насолодою. Очі Люсі демонічно спалахнули, обличчя скривила хтива посмішка. Господи, я ледве міг дивитись на це! Вона зневажливо, з диявольською байдужістю, кинула на землю дитину, яку до цього міцно притискала до грудей, і загарчала над нею, наче собака над кісткою. Дитина закричала, потім крик перетворився на тихе квиління. Від такої холоднокривності Артур аж застогнав. Коли вона підійшла до нього з розкритими обіймами і жадібною посмішкою, він відсахнувся, сховавши обличчя в долонях. А вона підходила все ближче – з млосною розпусною витонченістю:

– Іди до мене, Артуре. Лиши їх всіх і йди до мене. Мої руки зголодніли за тобою. Ходімо, ми разом відпочинемо. Ходімо, мій муже, ходімо!

В її голосі вчувалась дивна диявольська принада; так дзвенить бите скло. Вона заповонила навіть нас, хоч зверталась лише до нього. Артура наче зачарували. Він широко розкрив їй обійми. Вона вже майже опинилася в них, але Ван Гельсінг випередив її, закривши шлях до Артура маленьким золотим розп'яттям. Вона відсахнулася, її обличчя раптом спотворила несподівана лють. Вона скочила повз нього до дверей склепу. Але за крок до них вона зупинилась, наче від непереборного спротиву. Тоді обернулася, і ми чітко побачили її обличчя в світлі місяця та ліхтаря, який тримала знову тверда рука Ван Гельсінга. Ніколи в житті я не бачив такої враженої злісності, сподіваюсь, жодний смертний не побачить більше такого. У колись прекрасних очах тепер хлюпала мертвенна тьмяність і відблискував пекельний вогонь; брови насупились, наче клубки змії Медузи, закривавлені уста розтулились, перетворившись на порожняву, яку малюють на драматичних масках греки та японці. Якщо обличчя може втілювати смерть, якщо погляд може вбивати, то саме тоді ми зрозуміли це.

З півхвилини, що здалась справжньою вічністю, вона стояла між піднятим розп'яттям і запечатаним святощами входом у склеп. Ван Гельсінг порушив мовчанку:

– Тепер відповідайте, друже! Мені продовжувати свою роботу?

Артур впав на коліна і закрив обличчя руками:

– Робіть, як вважаєте за потрібне... Як вважаєте за потрібне. На такий жах неможливо дивитись! – простогнав він.

Ми з Квінсі одночасно підійшли до нього і підтримали під руки. Професор ляснув заслінкою ліхтаря і поставив його на землю. Тоді підійшов до дверей, витягнув зі щілин трохи проскури і відступив. Нам відняло мову від здивування, коли жінка з не менш реальним тілом, аніж наші, прослизнула в отвір, куди ледве могло пройти лезо ножа. Як стало легко, коли професор незворушно повернув на місце замазку. Потім він підняв дитину і сказав:

– Ходімо, друзі. Сьогодні ми більше нічого не зможемо зробити. Опівдні тут відбудеться похорон, тому ми повернемось згодом. Родичі та друзі покійного розійдуться до другої, сторож зачинить ворота, а ми залишимось тут. У нас ще є робота, але не така, як сьогодні вночі. Що ж до дитини, то вона не дуже постраждала, за день з нею все буде гаразд. Ми залишимо її таким чином, щоб на неї натрапила поліція. Як зробили і тієї ночі. А тепер додому.

Підійшовши до Артура, професор сказав:

– Друже мій, ви пройшли нелегке випробування. Але згодом, озирнувшись назад, ви зрозумієте його необхідність. Зараз вам важко, дитино моя. Але завтра в цей час, з Божою допомогою, до вас повернеться спокій. Тому не горюйте надміру. Поки все не закінчиться, я не проситиму вашого вибачення.

Артур та Квінсі пішли зі мною додому. Ми, як могли, підбадьорювали одне одного. Дитина була в безпеці. А ми потомились настільки, що навіть спали більш-менш спокійно.

29 вересня. Північ.

Була майже дванадцята, коли ми троє – Артур, Квінсі Морріс і я – заїхали за професором. Дивно, але ми всі, не змовляючись, були в чорному. Артурові то не було дивно, адже він був у подвійній жалобі, а от решта підсвідомо вирішили одягнутись саме так. На кладовище ми потрапили опів на другу. Нам довелось прогулюватись так, щоб нас не помітили; гробарі закінчили свою роботу, сторож вирішивши, що вже всі пішли, зачинив ворота. Кладовище було до наших послуг. Тепер Ван Гельсінг приніс з собою не маленьку чорну валізку, а довгу шкіряну, схожу на сумку для крикету. Було зрозуміло, що важила вона чимало.

Коли ми залишились самі, а останні кроки завмерли на дорозі, ми мовчки, наче слухаючись німої команди, пішли слідом за професором до склепу. Він відімкнув двері, ми увійшли. Тоді Ван Гельсінг дістав ліхтар, запалив його, потім запалив ще дві свічки, які прикріпив воском до труни, що стояла поруч, щоб місце було досить освітленим для роботи. Він знову відкрив труну. Артур тремтів, як осиковий листок. Там у всій своїй мертвій красі лежала Люсі. Але в моєму серці більше не було кохання, а лише відроза до диявольської Істоти, яка жила у тілі Люсі, але не мала її душі. Навіть Артурове обличчя скам'яніло. Потім він спитав Ван Гельсінга:

– Це дійсно тіло Люсі чи в ньому просто поселилась потвора?

– Це і так, і не так. Зачекайте хвилику і ви побачите її колишню.

Вона здавалась лише жахливою подобою Люсі. Гострі зуби, закривавлений хтивий рот, від якого аж кров холола, нищий і бездушний вигляд були лише диявольською пародією на чисту непорочність Люсі. Ван Гельсінг акуратно почав виймати з сумки інструменти і розкладати їх по порядку. Спочатку з'явилися паяльник та олово, потім невеличка гасова лампа; коли її запалили, назовні з шипінням люто виривалось блакитне полум'я. Поруч професор поклав операційні ножі. І, нарешті, туди ж ліг і дерев'яний кілок, товщиною шість-сім сантиметрів і з метр довжиною. Один його кінець був обпалений у вогні й загострений. Разом з кілком з'явився і важкий молоток; їх використовують у господарстві для розбивання грудок вугілля. Мене як лікаря такі приготування підбадьорили і додали сили, а от Артур та Квінсі просто заціпеніли від споглядання. Але вони все ж намагались зберегти самовладання і просто мовчки спокійно чекали.

Коли все було готове, Ван Гельсінг сказав:

– Перш, ніж ми почнемо, я дещо розповім. Це все відноситься до галузі знань і досвіду вчених та всіх тих, хто вивчав можливості Не-Мертвих. Перетворення

на Не-Мертвих приносить людям прокляття безсмертя. Вони не можуть померти, просто із століття в століття примножують кількість жертв і додають їх до всього зла світу. Бо ті, хто помирає через укуси Не-Мертвих, самі стають такими і починають полювати на жертв. Тому коло їх постійно розширюється, наче брижі по воді від кинутого каменя. Якби ви, Артуре, поцілували тоді Люсі перед її смертю, або вчора вночі взяли її в свої обійми, то після своєї смерті теж стали б Не-Мертвим, *nosferatu*^{*}, як їх називають у східній Європі, і з того часу перетворювали б все більше своїх жертв на Не-Мертвих, від яких ми зараз так страждаємо. Ця бідна дівчина стала лише на початок цього шляху. Дітям, у яких вона ссала кров, поки що не вчинено жодної шкоди. Але згодом вони втрачатимуть все більше крові, та приходитимуть до неї на її бажання, бажання Не-Мертвої. А вона забиратиме їхню силу отим злим ротом. Але якщо вона дійсно помре, все закінчиться. Ранки на дитячих шийках зникнуть і вони повернуться до своїх забав, забувши назавжди все, що трапилось. Та найважливіше те, що коли оця Не-Мертва спочине в спокої, як проста смертна, душа дівчини, яку ми всі любимо, знову стане вільною. Замість того, щоб чинити щоночі зло і щоразу все більше єднаючись з ним, вона полине до ангелів. Тому, друже мій, благословенною для неї стане та рука, яка нанесе удар, що звільнить її. Я б хотів сам це зробити. Але ж між нас є людина, яка має на це більше право, чи не так? Хіба згодом не принесе полегшення в безсонну мовчазну ніч думка: “Хіба не моя рука відпустила її до зірок? Адже це була рука того, хто безмежно її кохав, рука, яку вона б сама вибрала, якби взагалі могла вибирати”. Скажіть мені, хто ця людина.

Ми разом глянули на Артура. Він, як і ми, зрозумів безмежну доброту пропозиції, щоб саме за допомогою його руки Люсі повернулась у нашу пам'ять як добро, а не зло. Він ступив вперед і, хоч руки тремтіли, а обличчя зблідло, твердо сказав:

– Друже мій дорогий! Від всього свого розбитого серця дякую вам. Скажіть, що потрібно зробити, і я не вагатимусь!

– Хоробрий чоловік!

Ван Гельсінг поклав його руку на плече.

– Хвилина мужності й все закінчиться. Цей кілок треба вбити в її тіло. Це страшне випробування, не сумнівайтесь, але це не надовго. Яким важким не буде ваш біль, але ви відчуєте радість і полетите, наче на крилах з цього сумного склепу. Але ваша рука повинна бути твердою, якщо ви вже почнете. Просто пам'ятайте, що ваші товариші поряд і молитимуться за вас.

– Добре. Тепер кажіть, що треба робити, – хрипко спитав Артур.

– Візьміть кілок у ліву руку, спрямуйте його в серце, а у праву візьміть молоток. Тепер почнемо читати заупокійну молитву. Я прочитаю її, в мене є молитовник. Решта нехай повторюють. Бийте в ім'я Господа нашого, тоді з покійною, яку ми любимо, все буде гаразд, а Не-Мертва зникне назавжди.

Артур взяв кілок і молоток. Він прийняв рішення діяти і його рука навіть не затремтіла. Ван Гельсінг розкрив молитовник і почав читати молитву, ми з Квінсі

---

* Не-мертве (лат.).

повторювали. Артур поставив кілок над серцем Люсі; я навіть бачив заглибнку від нього на ніжній білій плоті. А тоді вдарив з усієї сили.

Істота в труні скорчилась, з розкритих червоних губ вилетів потворний пронизливий крик, від якого мало волосся дибки не стало. Тіло здригалось і корчилось, гострі білі зуби скрипіли і гризли уста, поки рот не вкрила кривава піна. Але Артур продовжував. Він наче уособлював Тора; його рука без зайвих вагань піднімалась і падала, заганяючи глибоко кілок, що приносив милосердя. Забила струменем кров з пронизаного серця, заливши все навколо. Обличчя Артура сяяло священним обов'язком. Це додало хоробрості й нам. Слова молитви чітко лунали, відбиваючись від стін склепу.

А тоді корчі поступово припинились, а обличчя розгладилось. Все скінчилось.

Молоток випав з Артурової руки, він заточився і мало не впав, але ми встигли підтримати його. На його чолі блищали великі краплі поту, він важко дихав після неймовірного напруження. Якби його до дії не спонукало щось більше, аніж просто людяність, він ніколи б не зміг цього зробити. На кілька хвилин Артур повністю привернув нашу увагу, тому труна залишилась без уваги. Коли ми нарешті згадали про неї, здивоване шепотіння пробігло між нами. Ми так пильно дивились, що навіть Артур піднявся з підлоги і підійшов подивитись. Дивна радість освітила його обличчя і розвіяла весь неймовірний жах і сум.

В труні більше не було тієї відразливої Істоти, яку ми боялись і ненавиділи настільки, що її знищення стало нагородою для людини, яка на це найбільше заслуговувала. Там лежала Люсі, така, як за життя, на обличчя повернулась незрівнянна ніжність і чистота, а також знайомі нам сліди турботи, болю і знесилення. Але вони були нам дорогі, бо означали її повернення в царство Боже. Ми бачили, як змучене обличчя наче осяяло святе проміння спокою. Тіло було лише символом праху, а спокій пануватиме віднині й назавжди.

Ван Гельсінг поклав руку на плече Артура.

– Ну, а тепер, друже мій, ви мене пробачите?

Неймовірне випробування, через яке він пройшов, далось взнаки саме тоді, коли Артур підніс до губ руку старого:

– Так! І нехай вас благословить Господь за те, що ви повернули моїй коханій душу, а мені спокій.

Він впав професору на плече і безмовно заривав. Запанувало мовчання. Коли Артур заспокоївся, Ван Гельсінг сказав:

– А тепер, дитино моя, можете поцілувати її, якщо бажаєте. Поцілуйте в неживі уста, вона б цього хотіла, якби могла взагалі щось хотіти. Тепер вона вже не вишкірена потвора, не гидотна Істота, бо загинула навіки. Вона перестала бути Не-Мертвою. Тепер вона належить Господу, її душа нарешті з ним.

Артур нахилився і поцілував її, потім ми попросили його з Квінсі вийти. А самі спилиали вершок кілка, відтяли голову і наповнили рот часником. Тоді запаяли цинкову труну, зібрали свої речі й вийшли. Професор зачинив двері й віддав ключ Артуру.

Перш ніж ми вирушили додому, Ван Гельсінг сказав:

– Друзі мої! Ми зробили перший крок, найважчий. Але в нас залишилось складніше завдання: знайти джерело нашої біди і знищити його. У мене є кілька

ниточок. Але, щоб зробити те, що потрібно, знадобиться багато часу. Це буде важко, небезпечно і боляче. Ви допоможете мені? Ми вже навчилися вірити, хіба не так? А, отже, бачимо, у чому наш обов'язок? Так! Хіба ж ми відмовимось від того, щоб дійти до самого кінця.

Ми всі по черзі склали обітницю зробити все, що можливо. Тоді професор додав:

– За два дні зустрінемося і разом поведемо в Джона. О сьомій. Я запрошу ще двох людей. Ви їх не знаєте. Я розповім, у чому полягатиме наше завдання, і які в нас плани. Джоне, ви підете зі мною, треба порадитись, потрібна ваша допомога. Сьогодні я їду в Амстердам, але повернусь завтра ввечері. Тоді й почнемо наше розслідування. Але я повинен багато розповісти, щоб ви знали, як потрібно діяти й чого треба остерегатись. Тоді ми знову складемо присягу. Нас чекає страшне випробування. Та якщо ми вже поставимо ногу на леміш, відступити вже не зможемо.

Розділ XVII

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (продовження)

Коли ми приїхали в готель “Берклі”, на Ван Гельсінга чекала телеграма: “Прибуваю потягом. Джонатан в Уїтбі. Важливі новини. Міна Гаркер.”

– О, неповторна пані Міна! Перлина жіночого роду! – зрадів професор. – Вона приїздить, але я не можу залишитись. Вона зупиниться у вас, Джоне. Зустрінете її на вокзалі. Вишліть їй телеграму в дорогу, щоб попередити.

Коли телеграму відправили, професор сів випити чашку чаю. Він розповів мені про щоденник, який Джонатан Гаркер вів під час закордонної поїздки, дав мені його роздруковану копію, а також копію щоденника пані Гаркер про її перебування в Уїтбі. А потім сказав:

– Візьміть і добре вивчіть їх. Коли я повернусь, ви повинні знати про всі факти, щоб ми мали можливість швидше взятись за наше розслідування. Бережіть їх, вони надто цінні. Вам знадобиться вся віра, хоч у вас і є сьогоднішній досвід. Те, про що тут розповідається, – поклав важку руку професор на пакет з паперами, – може стати початком кінця для нас з вами і для багатьох інших. Але й може стати похоронним дзвоном за Не-Мертвим, який ще ходить по землі. Читайте, прошу вас, з відкритим серцем. Якби ви змогли додати ще щось до розповіді, було б дуже добре. Це має велике значення. Ви теж вели щоденник про ті дивні події, так? Добре, ми прочитаємо все ще раз при зустрічі.

Професор зібрався в дорогу і згодом поїхав на вулицю Ліверпуль. А я вирушив в Паддінгтон, куди приїхав за чверть години до прибуття потягу.

Натовп поступово розійшовся після метушні, звичної, коли прибуває поїзд. Я вже почав переживати, що пропустив свою гостю, коли до мене підійшла приємна молода жінка з витонченими манерами, ковзнула поглядом по обличчю і спитала:

– Доктор Севорд, якщо не помиляюсь?

– А ви пані Гаркер! – одразу відповів я.

Вона подала руку і сказала:

– Я знаю вас з опису бідолашки Люсі, але... – вона раптом затнулась і зашарілась.

Я теж почервонів. Від цього ми обоє зніяковіли, бо це стало мовчазною відповіддю для неї самої. Я взяв її валізи і дукарську машинку, і ми вирушили на метро до вулиці Фенчерч. Звідти я телеграмою дав розпорядження своїй домогосподарці приготувати для пані Гаркер кімнату для прийомів та спальню.

Незабаром ми приїхали. Вона, звичайно, знала, що це був притулок для душевнохворих, але не змогла стриматись, щоб не пересмикнути плечима, коли ми увійшли.

Вона спитала, чи не можна згодом прийти до мене в кабінет, бо повинна багато чого мені розповісти. От зараз я чекаю її, закінчуючи тим часом запис щоденника на фонографі. Я поки що не мав змоги переглянути папери, які мені дав Ван Гельсінг, хоч вони лежать постійно переді мною. Треба зайняти її чимось, щоб прочитати їх. Вона ще не знає, наскільки дорогоцінний для нас час і яке в нас завдання. Треба бути обережним, щоб не злякати її. А от і вона!

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

29 вересня.

Я привела себе в порядок після дороги і спустилась у кабінет доктора Севорда. Біля дверей я зупинилась, бо почула, що він з кимось розмовляє. Але, оскільки він просив мене підійти якомога швидше, я постукала і після його “Заходьте!” увійшла до кімнати.

На моє превелике здивування, він був сам. На столі перед ним стояв прилад. З опису я одразу впізнала його. Це був фонограф. Я ще ніколи такого не бачила і він мене дуже зацікавив.

– Сподіваюсь, я не змусила вас чекати, – сказала я. – Просто я чула, що ви розмовляєте і подумала, що ви не самі.

– О, я просто записував свій щоденник, – посміхнувся доктор Севорд у відповідь.

– Щоденник? – перепитала я здивовано.

– Так, – він поклав руку на фонограф. – Я тримаю його в такому вигляді.

Мене це дуже вразило і я вигукнула:

– Це зручніше навіть за стенографію! Чи могу я прослухати щось?

– Звичайно, – з готовністю відповів він і встановив режим прослуховування. Але раптом завагався, на обличчі відбилась тривога.

– Ви знаєте, – затнувся він, – свій щоденник я записую лише сюди. В основному, майже в основному, він про мою роботу, то буде не надто цікаво, тобто...

– Ви були з Люсі до самого кінця, - спробувала я допомогти йому. – Чи можу я почути, як вона померла. Я була б вдячна за будь-яку розповідь про неї. Адже я її дуже любила.

На моє здивування, на обличчі доктора з'явився вираз жаху:

– Розповісти про її смерть? Та нізачо в світі!

– Чому?! – вигукнула я, бо від такої відповіді мені стало не по собі від якогось важкого передчуття.

Доктор помовчав, очевидно, намагаючись знайти відмовку, а потім, затинаючись, відповів:

– Ви знаєте, я не знаю, як вибрати якусь певну частину записів.

Він ледве встиг договорити, коли йому сяйнула якась думка і він мовив з підсвідомою простотою зовсім іншим тоном, тоном наївної дитини:

– Присягаюсь честю, що дійсно кажу правду! От тобі й чесність!

Я не могла стримати посмішки, а він скривився:

– Ну от, сам себе видав! Але ви знаєте, що, хоч я і вів щоденник останні кілька місяців, але мені ніколи не спадало на думку, що я не знаю, як відшукати якийсь конкретне місце.

Тоді мені вже стало зрозуміло, що щоденник лікаря, який доглядав Люсі, може поповнити запас відомостей про ту страшну Істоту, тож я насмілилась попросити доктора Севорда роздрукувати його записи на друкарській машинці. Доктор смертельно зблід і відповів:

– Ні, ні! Ніколи в світі я не захочу, щоб ви почули ту страхітливую розповідь.

Мені стало страшно. Отже, інтуїція мене не підвела. Я ненадовго замислилась, обвела очима кімнату, наче підсвідомо шукаючи чогось, що могло б мені допомогти переконати доктора. Погляд впав на велику купу друкованих аркушів на столі. Доктор сам не помітив, як прослідкував за моїм поглядом. Ми подивились на пакунок і він зрозумів, що я мала на увазі. Я сказала:

– Ви не знаєте мене. Коли прочитаєте оті папери – там мій щоденник і щоденник мого чоловіка, я їх роздрукувала сама – тоді знатимете краще. Я намагалась не приховувати жодного поруху моєї душі. Але ви ж, звичайно, не знаєте мене. Поки що. Я і не чекаю, що ви почнете мені відразу повністю довіряти.

Без сумніву, лікар – надзвичайно благородна людина. Люсі мала рацію щодо нього. Він встав і відсунув велику шухляду, де впорядковано лежали пласкі металеві циліндри, вкриті темним воском, і відповів:

– Усе правильно. Я не довіряв вам, бо не знав вас. Але тепер все змінилось і смію сказати, що мав би познайомитись з вами вже давно. Я знаю, що Люсі розповідала вам про мене. Але і мені вона розповідала про вас. Я б хотів, наскільки це можливо, спокутувати свою провину. Візьміть касети і прослухайте їх. Перші шість є моїми особистими записами, там немає жодних жахів. Ви просто більше про мене дізнаєтесь. Обід незабаром буде готовий. Тим часом я перечитаю ваші щоденники. Це допоможе мені краще зрозуміти деякі речі.

Доктор переніс фонограф до моїх кімнат і налаштував для мого користування. Я, безперечно, почую щось приємне. Я дізнаюсь про інший бік справжньої романтичної історії, яка мені вже відома, але лише з однієї сторони...

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

29 вересня.

Я так захопився щоденниками Джонатана Гаркера та його дружини, що не помітив, як швидко збіг час. Пані Гаркер не зійшла вниз, коли покоївка повідомила, що вечеря готова. Я сказав, що вона, мабуть, втомилась і наказав відкласти вечерю на годину. Тоді повернувся до своєї роботи. Я саме дочитав щоденник пані Гаркер, коли вона увійшла до мого кабінету. Вона гарно виглядала, але була дуже засмучена, а очі почервоніли від сліз. Мене це надзвичайно зворушило. Останнім часом у мене були вагомні підстави заплакати, Бог свідок, але я не міг дозволити собі такого. І тепер ті ясні очі, вмиті нещодавніми сльозами, зазирали в саму душу. Я якомога лагідніше мовив:

– Мені шкода, що я засмутив вас.

– О, ні-ні, зовсім не засмутили, – відповіла вона. – Але мене дуже вразила ваша скорбота. Фонограф – хороший прилад, але правдивий до жорстокості. Я до останньої ноти почула страждання вашого серця. Наче душа зверталась плачем до самого Всевишнього. Не треба, щоб ці слова ще хтось колись чув. Я спробувала прислужитись: передрукувала слова на папір, щоб ніхто більше не почув, як я, стукіт вашого серця.

– А нікому і не потрібно знати про них, – тихо сказав я.

Вона поклала свою руку на мою і неймовірно поважно заперечила:

– Але це необхідно!

– Необхідно? Чому?

– Тому що це частина історії смерті Люсі й всього, що призвело до неї; тому що для боротьби, яка чекає на нас, за звільнення землі від того почвариська, ми повинні все знати і залучити допомогу всіх, кого зможемо. Я думаю, що касети, які ви дали мені, можуть розповісти більше, ніж ви б хотіли, щоб я знала. Але я також бачу, що у ваших записах є багато такого, що може пролити світло на цю таємницю п'їтьми. Ви ж допоможете мені? Мені все відомо до певного моменту. Я вже розумію, наскільки мучилась Люсі, як насувалось прокляття, хоч ваш щоденник довів мене поки що до 7 вересня. Ми з Джонатаном працювали дні та ночі з часу зустрічі з професором Ван Гельсінгом. Зараз він поїхав в Уїтбі дещо дізнатись, завтра він буде тут і зможе допомогти нам. Ми не можемо мати таємниць один від одного. Якщо ми працюватимемо разом і повністю довірятимемо один одному, ми будемо сильніші, аніж якби хтось серед нас чогось не знав.

Вона з таким благанням глянула на мене, яке водночас свідчило про таку мужність і рішучість, що я відразу погодився вдовольнити її прохання:

– Робіть, як вважаєте за потрібне, – відповів я. – І нехай пробачить мені Бог, якщо я роблю помилку. Вам доведеться дізнатись багато страшного, але ви вже стільки знаєте про смерть Люсі, що не захочете, щоб від вас щось приховували. Лише кінець, сам кінець, зможе сянути радістю для нас. Ходімо вечеряти. Ми повинні бути сильними, щоб виконати свій обов'язок, а він – жорстокий і

страшний. Після вечері ви дізнаєтесь все решта. Потім я відповім на ваші запитання, якщо ви чогось не зрозумієте, хоч для присутніх все було надто очевидним.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

29 вересня.

Після обіду ми з доктором Севордом пішли в його кабінет. Він приніс з моєї кімнати фонограф, а я прихопила друкарську машинку. Він посадив мене у зручне крісло, поставив фонограф так, щоб я змогла дотягнутись до нього, не встаючи, і показав мені, як зупиняти, в разі потреби, відтворення. Тоді в задумі сів в інше крісло спиною до мене, щоб я почувала себе вільно, і заглибився в читання. Я приставила до вух навушники і почала слухати.

Коли страшна розповідь про смерть Люсі й все, що сталося згодом, завершилась, я знесилено відкинулась на спинку крісла. На щастя, я не схильна до втрат свідомості. Коли доктор Севорд побачив моє обличчя, він злякано вигукнув, тоді поспіхом взяв з буфету пляшку і дав мені трохи бренді. За кілька хвилин воно допомогло мені прийти до тями. В мене аж голова йшла обертом. І якби не полегшення від промінчика святого світла у жахливій пітьмі, що Люсі нарешті спочила з миром, я б не змогла стриматись. Розповідь була просто дика, дивна, незрозуміла. Якби я не знала, що Джонатан пережив в Трансильванії, я б нізащо не повірила. Тепер, не знаючи у що вірити, я вирішила зайнятись іншою справою. Я розпакувала свою друкарську машинку і сказала:

– Давайте все роздрукуємо. Ми повинні бути готові до приїзду доктора Ван Гельсінга. Я послала телеграму Джонатану з проханням прийти сюди, коли він повернеться до Лондона з Уїтбі. У цій справі важлива кожна дата, тому, якщо ми зможемо підготувати матеріал, розписавши все в хронологічному порядку, це вже буде немало. Ви казали, що лорд Годалмінг та пан Морріс теж приїжджають. Треба підготуватись, щоб розповісти їм все, коли вони будуть тут.

Отож доктор Севорд налаштував фонограф на повільне відтворення, і я почала друкувати з сьомої касети. Я використовувала копіювальний папір, тож отримала три копії щоденника. Я так робила і раніше. Коли я закінчила, вже було пізно, але доктор все ж пішов на обхід пацієнтів. Коли він звільнився, то повернувся до мене і сів читати, щоб мені не було самотньо. Він такий добрий і все розуміє. Здається, у світі багато хороших чоловіків, навіть якщо серед них є потвори. Я вже хотіла йти, коли згадала, що Джонатан писав у щоденнику про професорове сум'яття, коли той щось прочитав у вечірній газеті в Ексетері. Я бачила, що доктор Севорд зберігає старі газети, тож вирішила в себе в кімнаті переглянути підшивки “Westminster Gazette” і “Pall Mall Gazette”. Я пам'ятаю, наскільки в пригоді стали вирізки з “Dailygraph” і “Whitby Gazette”. Це допомогло зрозуміти страшні події в Уїтбі, коли на сушу зійшов граф Дракула. Тепер я перечитаю вечірні газети і, можливо, знайду ще якусь зачіпку. Спати не хочеться, а робота мене заспокоїть.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

30 вересня.

Пан Гаркер приїхав о дев'ятій. Він отримав телеграму від своєї дружини перед своїм від'їздом. Судячи з його обличчя, він надзвичайно розумний і сповнений енергії. Якщо все, що написано в його щоденнику – правда, а знаючи з власного, надзвичайно приємного, досвіду, це дійсно так, то він – людина неймовірної мужності. Піти вдруге по стіні в той підвал – свідчить про неабияку сміливість. Прочитавши його щоденник, я сподівався побачити грізного чоловіка, але не таку спокійну ділову людину, з якою сьогодні зустрівся.

Згодом.

Після обіду Гаркери повернулись у свою кімнату. Коли згодом я проходив повз їхні двері, то почув стукіт друкарської машинки. Вони налаштовані рішуче. Пані Гаркер каже, що вони поєднують у зв'язну хронологічну розповідь кожну деталь, яка їм відома. Гаркеру вдалось роздобути листування агента, що утримував скрині в Уїтбі, і лондонських перевізників, які ними потім займались. Зараз він читає роздруковані його дружиною матеріали з мого щоденника. Цікаво, що це їм дасть. А от і він...

Чому мені ніколи не спадало на думку, що схованка графа знаходиться поряд з притулком! Бачить Бог, у нас було стільки підказок лише судячи з поведінки пацієнта Ренфілда. Кореспонденція стосовно купівлі будинку була підшита до роздрукованих документів. Якби ж ми отримали їх раніше, бідолашна Люсі була б врятована! Спинись! Думати про це, означає йти дорогою божевілля!

Гаркер повернувся і далі сортує дані. Він каже, що до обіду вони вже зможуть подати повну зв'язну розповідь. А тим часом, на його думку, мені слід провідати Ренфілда, адже до цих пір його поведінка знаменувала появу та зникнення графа. Поки що я не бачу ніякого зв'язку, але коли я перечитаю все знову, то, напевно, і сам його відслідкую. Як все-таки добре, що пані Гаркер роздрукувала мої записи! Ми б ніколи не звели все в одне ціле...

Ренфілд спокійно сидів у своїй кімнаті, склавши руки на грудях і м'яко усміхався. В той момент він не виявляв жодних ознак хвороби. Я сів і почав розмовляти з ним на різноманітні теми. Всі його відповіді були виважені й спокійні. Тоді без жодного натяку він заговорив про повернення додому. Я не пам'ятаю, щоб він хоч раз згадував про це за весь час перебування в притулку. Він цілком впевнено говорив про негайну виписку. І, мушу сказати, якби я не мав розмови з Гаркером і не читав всіх листів та записів про його напади, то після нетривалого спостереження я б підписав документи на його звільнення. Але тепер мене охопили підозри. Всі його напади булч якось пов'язані з тим, наскільки близько знаходився граф. Що ж тоді означає ота його безтурботність? Може, його інстинкти заспокоїлись внаслідок беззаперечної перемоги вампіра? Зачекай-но! Сам він зоофаг, під час диких вибухів під дверима каплиці в покинутому маєтку він постійно говорив про "хазяїна". Це наче слугує доказом наших припущень... Я згодом пішов. Наш друг зараз почуває себе аж занадто

добре, щоб задавати йому багато питань. Він може замислитись і тоді!.. Отож, я залишив його. У мене немає довіри до нього, коли він так спокійно поводитьсь. Тому я наказав санітару пильно стежити за ним і тримати гамівну сорочку напоготові.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

29 вересня. У потягу до Лондона.

Коли я отримав повідомлення від пана Біллінгтона, в якому він люб'язно погодився надати мені всю інформацію, яка йому відома, я вирішив особисто поїхати в Уїтбі й навести довідки на місці. Я мушу відслідкувати повністю увесь шлях, яким страшний вантаж графа потрапив у Лондон. Можливо, згодом ми займемось самим графом. Молодший Біллінгтон, приємний юнак, зустрів мене на вокзалі й відвіз у будинок свого батька. Вони запропонували переночувати в них. У них просто йоркширська гостинність: дай гостеві все, що йому потрібно, і дозволь йому робити те, що він вважає за потрібне. Вони розуміли, що у мене обмаль часу і мій візит буде коротким, тому пан Біллінгтон вже підготував усі необхідні документи, що стосувались перевезення скринь. Я мало не втратив дар мови, коли знову побачив один з тих листів, які знайшов на столі у графа, коли ще не знав про його диявольські плани. Все було детально продумано, виконано точно і безпомилково. Здавалося, граф підготувався до будь-яких перешкод, які могли виникнути на його шляху. Як кажуть американці, він “не ризикував”. Те, з якою точністю виконувались його розпорядження, було просто наслідком його прискіпливого ставлення до справи. Я також бачив рахунок, він був на “п’ятдесят скринь із землею для дослідів”. Там був і лист Картеру Патерсону та його відповідь. Їх копії я теж прихопив з собою.

Оце й була уся інформація, яку пан Біллінгтон міг мені дати; тож я пішов у порт і зустрівся з береговою охороною, митниками і начальником затоки. Вони всі розповідали про дивне прибуття корабля, який вже став місцевою легендою. Але ніхто не зміг додати щось нове до простого опису вантажу “п’ятдесят скринь із землею”. Потім я пішов до начальника станції, який люб'язно познайомив мене з людьми, що власне вантажили скрині. Їх специфікація повністю відповідала вказаній у рахунку. Вони лише додали, що скрині були “чималі й страшенно важкі”, а їх вивантаження було виснажливою роботою. Один з них пошкодував, що не було якогось схожого на мене пана, який би достойно оцінив у вигляді рідин їхні зусилля. А інший підсумував, що спрагу, від якої вони відтоді потерпають, не втамував навіть час, який вже збіг. Чи варто казати, що перш ніж піти, я потурбувався про те, щоб раз і назавжди усунути будь-які підстави для докорів.

30 вересня.

Начальник станції дуже допоміг мені, написавши коротку записку начальнику вокзалу Кінгс Кросс, щоб, прибувши туди зранку, я міг розпитати його про

прибуття скринь. Він одразу відвів мене до потрібних робітників. Вони теж підтвердили, що доставлений товар відповідав рахунку-фактурі. Можливості потерпати від неймовірної спраги були тут обмежені. Але і їх не оминули увагою і мені знову довелось відшкодовувати збитки, хоч і з запізненням.

Звідти я поїхав у головний офіс Картера Патерсона, де мене зустріли з надзвичайною привітністю. Вони прослїдували перевезення у книзі записів та реєстрі кореспонденції і відразу зателефонували до свого офісу в Кінгс Кросс для отримання повнішої інформації. На щастя, група робітників, що тоді обслуговувала вантаж, саме чекала на роботу. Клерк відразу наказав їм приїхати. З одним з них він передав накладну та всі документи, що супроводжували скрині під час перевезення в Карфакс. І тут копії нічим не відрізнялись. Вантажники змогли теж дещо прикрасити подробицями скупі слова паперів. Я швидко виявив, що вони стосувались виключно неймовірної пилюки під час роботи, як наслідок виконавцям загрозувала спрага. Після того, як я запропонував допомогти національною валютою, щоб забути таку вигідну для мене прикрість (як це відбувалось останнім часом), один з робітників розповів, що “певні, то була найбільша хата”, яку він коли-небудь бачив, але там не жили, схоже, вже сотню років.

Там стільки пилюки, що можна спати і навіть ребра потому не будуть нити. Все таке запущене, що ще можна донюхатись до запахів часів Єрусалиму. А от стара каплиця – ото була халепа. Ми з напарником робили, як ошпарені, тільки швидше б вибратись одтіля. Боже, та я б за жодні гроші не залишився б там натемно.

Я охоче повірив йому, бо сам був у такому будинку. Якби він знав те, що було відомо мені, він би обов’язково підняв ціну.

Тішить мене одне: *всі* скрині, що прибули в Уїтбі з Варни на “Деметрі”, було успішно перевезено до старої каплиці Карфакса. Їх там повинно бути п’ятдесят, хіба що кілька з них було перевезено ще кудись. Боюсь, так і є, судячи з щоденника доктора Севорда.

Спробую зустрітись із візником, який відвозив скрині з Карфакса, коли на робітників напав Ренфілд. За допомогою цієї ниточки ми зможемо багато дізнатись.

Згодом.

Ми з Міною пропрацювали цілий день, всі папери впорядковано.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

30 вересня.

Я така щаслива, що ледве вдається стримуватись. Це, напевно, реакція на той страх, який постійно переслідував мене, що вся ця жахлива ситуація відкриє стару рану Джонатана і йому стане гірше. Коли він їхав в Уїтбі, я, як могла,

вдавала хоробрість, але мене все одно мучили погані передчуття. Та поїздка пішла йому на користь. Тепер він, як ніколи, рішучий, сильний, з нього, наче з вулкана, б'є енергія. Саме так і казав той добрий доктор Ван Гельсінг: Джонатан – справжній камінь, під тиском він лише міцнішає, тоді як слабша людина просто б зламалась. Він повернувся повний життя, надії та рішучості. Тепер ми готові до вечірніх розмов. Я навіть не можу всидіти на місці від збудження. Можна лише пожаліти кожного, на кого полюватимуть так, як на графа. Але тут інше: ця Істота – не людина. І навіть не звір. Від розповіді доктора Севорда про смерть Люсі й подальший розвиток подій в серці згасає будь-яке співчуття.

Згодом.

Лорд Годалмінг та пан Морріс приїхали раніше, ніж ми їх чекали. Доктор Севорд поїхав з Джонатаном по справах і мені довелось самій їх зустрічати. То була болюча зустріч, бо я згадала ще зовсім недавні сподівання бідолашної Люсі. Вони, звичайно, чули про мене від Люсі, а доктор Ван Гельсінг просто “співав мені дифірамби”, як висловився пан Морріс. Бідолахи! Жоден з них навіть не здогадується, що я знаю все про їхні пропозиції Люсі. Вони ніяковіли, бо не знали, про що можна розмовляти і як поводитись. Їм просто не було відомо, скільки я знаю, тому намагались притримуватись нейтральних тем. Але, поміркувавши, я вирішила не зволікати і ввести їх відразу в курс справи. Зі щоденника доктора Севорда я знала, що вони були присутні при смерті Люсі – її справжній смерті – тож могла не боятись, що розповім якусь таємницю завчасно. Тому і розповіла їм, що перечитала всі документи та щоденники, що ми з моїм чоловіком роздрукували їх і саме закінчили впорядковувати матеріал. Потім подала кожному копію, щоб вони змогли її прочитати в бібліотеці. Лорд Годалмінг взяв свою, прогорнув сторінки – їх було чимало, і спитав:

– Це ви все роздрукували, пані Гаркер?

Я кивнула головою і він продовжив:

Не знаю, для чого це потрібно, – сказав він. – Але ви такі люб'язні, що працювали так сумлінно і з такою віддачею, що мені залишається просто повірити вам насліпо і спробувати допомогти. Я вже отримав один урок, прийнявши факти, що зроблять людину покірною до останнього подиху. Крім того, я знаю, що ви любили мою бідолашку Люсі. – Він відвернувся і сховав обличчя в долонях. У голосі затремтіли сльози. Пан Морріс з властивою йому тактовністю просто на мить поклав йому руку на плече і тихо вийшов з кімнати.

Напевно, в жінках є те, що дозволяє чоловікові висловлювати почуття без страху, що це може принизити його як чоловіка. Коли лорд Годалмінг побачив, що ми з ним залишилися самі, то просто сів на диван і дав волю сльозам. Я сіла біля нього і взяла його за руку. Сподіваюсь, він не подумав, що це надто сміливо з мого боку, і, сподіваюсь, не подумає згодом. Але навіщо я ображаю його: я знаю, що він ніколи такого не подумає, адже він – справжній джентльмен. Я бачила, що його серце просто розривається, і сказала:

– Я любила Люсі, я знаю, ким вона була для вас, а ви – для неї. Ми з нею були наче сестри. Тепер, коли її не стало, чи зможу я бути вам сестрою у вашому

горі? Я знаю, як ви тужите, хоч ніколи до кінця не зможу досягнути всієї глибини вашої скорботи. Якщо в печалі співчуття може допомогти вам, то чи не зможу я трохи стати вам у пригоді? Хоча б заради Люсі.

На мить його просто захлиснула хвиля горя. Наче все, що він до цього мовчки переживав, раптом вирвалося на волю. Він розридався, розкрив руки, плеснув безпомічно у розпачі в долоні. Він то вставав, то сідав, а сльози все котились по щоках. Мені його стало невимовно жаль і я, не усвідомлюючи, що чиню, розкрила обійми. Він поклав мені голову на плече і заплакав, наче дитина. Його аж трусило від болю.

У кожній жінці живе матір. Коли наш материнський інстинкт прокидається, ми стаємо вище будь-яких дріб'язкових моментів. Я тримала голову цього дорослого згорьованого чоловіка, наче це була дитина, яка колись лежатиме в мене на грудях, і гладила його волосся. Мені навіть не спадало тоді на думку, що все це може здаватись непристойним.

Згодом сльози втихли, він вибачився, хоч і не приховував своїх почуттів. Він розповів, що багато днів і ночей – нудних днів і безсонних ночей, – він не мав з ким поговорити, адже саме це потрібно в горі. Поряд не було жінки, яка б подарувала співчуття, чи з якою він зміг би вільно розмовляти, зважаючи на обставини, що оточили його горе.

– Тепер я зрозумів, скільки вистраждав, – нарешті мовив він, втираючи сльози. – Але лише згодом я оціню в повній мірі те, що ваше співчуття зробило для мене. Не подумайте, що я невдячний, але моя вдячність збільшуватиметься в міру свого розуміння. Чи можу я бути вам братом? Заради наших життів, заради Люсі?

– Так, заради Люсі, – відповіла я.

– І заради вас самих, – додав він. – Якщо варто завойовувати повагу і вдячність чоловіка, ви сьогодні цього досягли. Якщо в майбутньому вам коли-небудь знадобиться допомога чоловіка, повірте, ваш поклик буде почутий. Нехай береже вас Бог, нехай на сонце вашого життя не напояють чорні хмари. Але якщо таке станеться, пообіцяйте, що покличете мене на допомогу. – Він говорив так щиро, а його рана була такою свіжою, що я відчула, що моя згода полегшить його страждання, тому сказала:

– Обіцяю.

У коридорі я зустріла пана Морріса; він дивився у вікно. Почувши кроки, він обернувся і спитав:

– Як Арт? – але помітивши, що в мене червоні очі, додав. – Бачу, ви намагались втішити його. Бідолаха! Йому це дійсно потрібно. Ніхто, крім жінки, не може допомогти чоловікові в горі. У нього не було нікого, хто б поспівчував йому.

Пан Морріс так мужньо переживав своє власне горе, що в мене мало серце не заплакало через нього. У нього в руках був рукопис я розуміла, що коли він його прочитає, то усвідомить, скільки мені відомо. Тож сказала:

– Якби я могла втішити всіх, кого мучить горе! Ви дозволите мені стати вашим другом? Чи прийдете до мене, коли вам потрібне буде співчуття? Згодом ви зрозумієте, чому я так сказала.

Він бачив мою щирість, тож взяв мою руку, підніс до губ і поцілував. Цього було замало для заспокоєння такої мужньої і безкорисливої людини. Під впливом почуттів я нахилилась і поцілувала його. Його очі заповнили сльози, на мить він втратив здатність розмовляти. Заспокоївшись трохи, він мовив:

– Дівчинко наша! Ви ніколи не пожалкуєте про свою доброту, що йде з глибин самого серця. Ніколи, доки житимете!

І пішов у кабінет до Артура.

“Дівчинко наша!” Саме так він називав Люсі. І він довів свою дружбу!

Розділ XVIII

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

30 вересня.

Я приїхав додому о п'ятій. Виявилось, що Годалмінг і Морріс не тільки приїхали, а вже й встигли прочитати рукопис щоденників та листів, що їх роздрукували та впорядкували Гаркер з дружиною. Гаркер ще не повернувся від перевізника, про якого писав мені доктор Геннесі. Пані Гаркер пригостила нас чаєм. Чесно сказати, це вперше, відколи я тут живу, цей будинок здався мені *домом*. Потім пані Гаркер спитала мене:

– Докторе Севорд, чи можу я попросити вас про одну послугу? Я б хотіла побачити вашого пацієнта, пана Ренфілда. Дозвольте мені. Мене дуже зацікавило те, що ви написали про нього у своєму щоденнику.

Вона так благально дивилась на мене, що я не зміг відмовити їй. Крім того, не було жодної очевидної причини для цього. Тож я взяв її з собою.

Коли ми увійшли в кімнату, я сказав Ренфілду, що його хоче бачити одна пані. Він просто спитав:

– Навіщо?

– Вона оглядає притулок і хоче побачити всіх, хто тут перебуває, - відповів я.

– Що ж, дуже добре, нехай увійде, але зачекайте хвилину, щоб я трохи тут прибрав.

Спосіб прибирання був доволі незвичайний: перш ніж я встиг спинити його, він просто проковтнув усіх мух і павуків зі своїх коробок. Було цілком очевидно, що він побоювався або ревно оберігав своє господарство від втручання. Закінчивши зі своїм гидотним обідом, він весело сказав: “Прошу пані заходити” і сів на край ліжка, опустивши голову, але підняв очі, щоб побачити, хто увійде. На мить мені вдалось, що він планує вбивство. Я добре пам'ятав, як він напав на мене в кабінеті, тому став так, щоб мати можливість схопити його, якби він надумав накинутись на неї. Вона увійшла легкою граційною ходою, яка викликала б повагу будь-якого душевнохворого, бо саме легкість вони поважають найбільше. М'яко посміхаючись, вона підійшла до нього і подала руку:

– Добрий вечір, пане Ренфілд! Бачите, я знаю вас, доктор Севорд розповідав мені.

Він не відповів, лише пильно дивився на неї з напруженим виразом розмірковування на обличчі. Цей вираз поступився місцем здивуванню, змішаному із сумнівом. Тоді, на превелике моє здивування, він сказав:

– Ви не та жінка, з якою хотів одружитись доктор, так? Ви не можете нею бути. Вона ж померла.

– О, ні! – м'яко посміхнулась у відповідь пані Гаркер. – У мене є чоловік. Я вийшла за нього заміж ще до знайомства з доктором Севордом. Мене звати пані Гаркер.

– Тоді що ви тут робите?

– Ми з чоловіком приїхали в гості до доктора Севорда.

– Тоді їдьте геть!

– Але чому?

Я подумав, що така розмова так само не приємна пані Гаркер, як і мені, тому спитав:

– Звідки ви знаєте, що я хотів з кимось одружитись?

Перш ніж відповісти, він глянув на мене, потім відразу перевів погляд на пані Гаркер, а тоді презирливо мовив:

– Що за тупе питання!

– Мені так зовсім не здається, – мовила пані Гаркер, вступаючись за мене. Він відповів з такою ж ввічливістю і повагою, наскільки зневажливо звернувся до мене:

– Ви, звичайно, зрозумієте, пані Гаркер, що коли людину люблять і поважають, як нашого господаря, все, що з ним пов'язано, викликає цікавість нашого маленького товариства. А доктора Севорда люблять не лише його рідні та друзі, але й його пацієнти, що далекі від розумової рівноваги і схильні до плутання причин та наслідків. Відколи я сам перебуваю тут, я не міг не помітити, що найбільш заплутані нахили деяких хворих дедалі більше мають спільного з помилками *non causae** та *ignoratio elenchi***.

Від такої вченості в мене мало очі на лоба не полізли. Мій улюблений божевільний, – причому його випадок найяскравіший за всі, з якими я до цього мав справу – розмовляв на теми з основ філософії з бездоганними манерами джентльмена. Можливо, саме присутність пані Гаркер торкнулась забутих знань. Якщо ця фаза була спонтанною чи, принаймні, наслідком її підсвідомого впливу, ця жінка має або рідкісний дар, або силу.

Ми ще трохи порозмовляли. Потім, побачивши, що пацієнт поводить себе доволі розумно, вона спробувала, запитливо глянувши на мене, перевести розмову на його улюблену тему. Мене знову чекало здивування. Ренфілд зреагував на питання з неупередженістю цілком здорової людини. Він навіть поставив себе у приклад, кдлі відповідав:

– Ну, я сам є прикладом людини з химерними переконаннями. Не дивно, що моїх друзів це стривожило і вони наполягли, щоб мою свободу обмежили. Я колись вважав, що життя є постійною і неперервною єдністю, тому, споживши

---

* без причини (лат.).

** незрозумілі ознаки (лат.).

певну кількість живих істот, не має значення, на якому шаблі розвитку вони стоять, людина може продовжити своє життя до нескінченності. Часом я настільки в це вірив, що навіть намагався забрати людське життя. Присутній тут лікар підтвердить, що одного разу я намагався вбити його з метою зміцнення моїх життєвих сил, поєднавши своє тіло з його життям шляхом споживання його крові. Моє рішення ґрунтувалось на фразі з Біблії: “Бо кров – це життя”. Хоч продавець певної панацеї і зневажив цілком цю істину, чи не так, докторе?

Я кивнув на знак згоди, бо був такий здивований, що навіть не знав, що думати чи казати. Важко було повірити, що лише п’ять хвилин тому я бачив, як він поїдав своїх мух і павуків. Глянувши на годинник, я побачив, що вже час їхати на вокзал зустрічати Ван Гельсінга, і сказав пані Гаркер, що потрібно вже йти. Вона відразу піднялась і лагідно звернулась до пана Ренфілда:

– До побачення! Сподіваюсь, ми будемо бачитись частіше і за більш приємних для вас обставин.

Його відповідь була більше, ніж просто дивною:

– До побачення, дорогенька! Молитиму Бога, щоб ніколи не бачити більше вашого прегарного обличчя. Нехай Він береже вас!

Я поїхав на вокзал один. Хлопці залишились вдома. Арт трохи повеселішав, це вперше, відколи занедужала Люсі. Та й Квінсі став більше схожий на себе.

Ван Гельсінг вийшов з вагона з нетерплячою жвавістю молодого юнака. Він одразу помітив мене, швидко підійшов і сказав:

– Ну, друже, як там всі? Добре? Так от, я був трохи зайнятий, зате тепер, якщо потрібно, зможу залишитись тут. Я все владнав. У мене багато новин. Пані Міна з вами? Так. А її чоловік? А Квінсі та Артур? Теж? Добре!

Поки ми їхали додому, я розповів про все, а також, що, за сприяння пані Міни, мій щоденник теж став корисним. Професор перервав мене:

– О, ця неповторна пані Міна! У неї чоловічий склад розуму; такі здібності повинні бути лише в надзвичайно обдарованого чоловіка. Затє її серце – це серце жінки. Милостивий Господь, повірте, створив її для особливої мети, коли поєднав в ній стільки якостей. Джоне, досі доля допомагала нам через цю жінку. Тому від сьогодні вона не повинна мати нічого спільного з цією страшною справою. Не треба, щоб вона так ризикувала. Ми, чоловіки, готові. Зрештою, хіба ми не давали обітницю знищити цю потвору? Але ця робота не для жінки. Навіть якщо вона не постраждає, вона може не витримати стількох жахів і згодом страждатиме від нервового розладу вдень і від сновидінь вночі. Крім того, вона молода жінка, тільки недавно вийшла заміж. Їй треба зважати і на інші обставини, якщо не вже, то, принаймні, згодом. Ви кажете, що вона все роздрукувала. Отже, вона повинна бути присутня на раді. Але завтра вона попрощається з цим заняттям. Ми підемо самі.

Я з радістю погодився з професором. Тоді розповів, що ми дізнались, поки його не було: будинок, який купив граф, знаходиться відразу біля мого. Професора такі новини неймовірно вразили і стурбували. Він сказав:

– Якби ми знали це раніше! Ми б дістались до нього раніше і врятували б Люсі. Але, як кажуть, не треба плакати над розбитим горщиком. Не треба думати про це. Треба йти до кінця.

Він мовчав, поки ми не приїхали додому. Перед вечерею він звернувся до пані Міни:

– Джон казав, що ви з чоловіком впорядкували всі відомості включно до цього моменту.

– Не включно до цього моменту, професоре, – гаряче мовила вона. – Лише до цього ранку.

– А чому так? Ми вже переконались, наскільки цінні деталі; розкрили свої таємниці й нікому від цього гірше не стало.

Пані Гаркер зашарілась, дістала з кишені згорнутий аркуш паперу і сказала:

– Докторе Ван Гельсінг, прочитайте це, будь-ласка, і скажіть, чи потрібно його теж включити в рукопис. Це сьогоднішній день. Я теж розумію, наскільки тепер важливо все записувати, яким би воно не було дріб'язковим. Але тут мало цікавого, просто особисте. Потрібно це включати?

Професор перечитав уважно написане, подав пані Гаркер і сказав:

– Якщо не бажаєте, то ні. Але прошу вас зробити це. Від цього ваш чоловік кохатиме вас ще більше, а друзі ще більше будуть поважати, цінувати і любити вас.

Вона знову зашарілась, взяла аркуш і ясно всміхнулась.

Отже, включно до цього моменту в нас все зафіксовано і впорядковано. Професор взяв одну копію рукопису, щоб перечитати після вечері до наради, яку призначено на дев'яту. Всі решта вже зі всім ознайомились. Коли ми зберемось у кабінеті, то будемо мати в своєму розпорядженні факти і зможемо розробити план битви з цим страшним і таємничим ворогом.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

30 вересня.

Зібравшись в кабінеті доктора Севорда за дві години після вечері, яка почалась о шостій, ми підсвідомо організували щось на зразок комітету. Професор Ван Гельсінг зайняв місце на чолі столу, доктор Севорд жестом запропонував йому сісти туди. Він посадив мене праворуч від себе і попросив виконувати обов'язки секретаря. Джонатан сів біля мене. Навпроти нас ліворуч від професора, сиділи лорд Годалмінг, доктор Севорд і пан Морріс. Професор сказав:

– Здається, ми всі вже знайомі з фактами, викладеними в рукописі.

Ми кивнули на знак згоди, і він продовжив:

– Тоді варто, я думаю, розповісти вам дещо про ворога, з яким нам доведеться мати справу. Я розповім те, що мені вдалось довідатись з історії цього чоловіка. Тоді ми порадимось, як нам діяти і почнемо вживати заходів.

Є такі істоти як вампіри. На користь цього існують докази. Навіть, якби ми на власному досвіді не переконались, дослідження та відомості минулого пропонують докази, яких цілком достатньо для розсудливих людей. Зізнаюсь, спочатку я ставився до цього скептично. Якби не довгі роки, протягом яких я намагався дивитись на світ широко розкритими очима, я б не повірив, поки факт

не прокричав мені в вуха: “Бачиш! Бачиш! Я – доказ! Доказ!” На жаль! Якби я з самого початку знав це, та ні, просто здогадувався про нього, одне таке цінне життя людини, яку всі любили, було б врятоване. Але не судилося. Тепер ми повинні зробити все для того, щоб більше жодна душа не постраждала. *Nosferatu* не помирає, як бджола, що гине, вжаливши лише раз. Він стає ще сильнішим, а тоді має силу робити ще більше зла. Вампір, який ходить між людей, має силу двадцятьох чоловіків. Він мудріший за будь-якого смертного, бо його мудрість – це мудрість віків. Він користується чорною магією. Поняття само по собі означає ворожбу за допомогою мертвих. Всі покійники, які знаходяться поблизу нього, повинні йому підкорятись. Це звір і навіть більше, ніж звір. Він – диявол жорстокості. У нього немає серця. Він може з певними обмеженнями за власним бажанням з’являтися там, де забажає, і в різних можливих для нього виглядах. Він, до певної міри, може керувати стихіями: штормом, туманом, громом. Може керувати нижчими істотами: пацюками, совами, летючими мишами, нічними метеликами, лисами і вовками. Може збільшуватись і зменшуватись в розмірах. Часом може зникати і з’являється непомітно. Як же нам тоді почати боротьбу з ним? Як його знайти? А коли знайдемо, знищити? Друзі мої, потрібно багато зробити; ми беремо на себе страшне зобов’язання, і наслідки цієї справи примусять здригнутись навіть найсміливішого. Бо якщо ми програємо цю битву, він переможе. Що ж тоді чекає на нас? Життя – ніщо. Я не беру його до уваги. Але тут поразка означатиме не просто вибір життя чи смерті. Адже ми станемо, як він – низькими нічними істотами без душі й сумління, почнемо полювати на тіла і душі тих, хто для нас найдорожчий. Тоді для нас назавжди зачиняться ворота раю. Хто відчинить їх для нас знову? Нас всі цуратимуться, ми будемо плямою на Божому сонці, стрілою у боці Того, хто помер за людей. Але ми повинні виконати свій обов’язок. То чи можемо ми відступити? Як на мене, то ні. Але я вже старий, вже позаду життя з його сонячним промінням, затишними куточками, пташиним співом, музикою і коханням. Ви ж молоді. У вас ще все попереду. Що ви скажете?

Коли професор поставив питання, Джонатан взяв мене за руку. Я дуже боялась, що жах небезпеки заповнив його. Але його дотик був для мене справжнім життям: сильний, впевнений, рішучий. Рука хороброго чоловіка говорить сама за себе, жінці навіть не треба кохання, щоб почути цю музику.

Коли професор замовк, мій чоловік глянув мені в очі, а я – в його. Слова були зайві. Він сказав:

- Я відповідаю “так” за себе і за Міну.
- Мене теж зарахуйте, - як завжди, лаконічно мовив Квінсі Морріс.
- Я теж з вами, – приєднався лорд Годалмінг, - принаймні, заради Люсі, якщо не задля інших.

Доктор Севорд просто кивнув. Професор піднявся, поклав свій золотий хрестик на стіл, потім подав праву руку мені, ліву – лорду Годалмінгу. Джонатан теж взяв мене за руку і простяг іншу пану Моррісу. Поєднавши руки, ми наче уклали священну угоду. У мене аж серце похололо, але навіть на мить не спало на думку відступити.

Ми сіли на свої місця і доктор Ван Гельсінг продовжив з особливою жвавістю, яка свідчила про те, що почалась серйозна робота. До справи потрібно було підійти без жартів, по-діловому, як до будь-якої справи у житті:

– Що ж, ви знаєте, з ким ми будемо боротись. Але і в нас є сила. На нашому боці можливість об'єднатись, бо вампіри цього не можуть. Ми можемо послуговуватися науковими знаннями, можемо вільно діяти і мислити, однаково користуватись годинами як дня, так і ночі. Фактично, наскільки простягаються наші можливості, вони безмежні й ми можемо їх використовувати. Самопожертва – наша підстава до дії, безкорислива мета – в кінці. Все це разом багато важить.

Тепер розглянемо, наскільки обмежені загальні сили, спрямовані проти нас, і які вони в кожного окремого вампіра. Іншими словами, розглянемо обмеження для вампірів загалом і для власне цього окремо.

Все, на що ми можемо спиратись, – це традиції і забобони. На перший погляд, вони не мають великої ваги, коли йдеться про життя і смерть, ні, навіть більше, ніж просто життя чи смерть. Але ми повинні задовольнитись ними, бо, по-перше, іншого виходу в нас просто немає, а по-друге, у таких ситуаціях традиції і забобони – це все. Хіба віра у вампірів – не забобони? Хто з нас рік тому повірив би, що таке можливе в середині нашого наукового, скептичного, ділового дев'ятнадцятого століття? Ми зневажили навіть побачене на власні очі. Тож дивіться на це так, що віра в обмеженість сил вампіра і можливість перемоги над ним ґрунтуються зараз на одному. Бо, повірте, він відомий всюди, де ступала нога людини. У Греції, давньому Римі; він процвітає в Німеччині, Франції, Індії, навіть у Херсонесі; навіть в Китаї, який так далеко від нас. Люди бояться його і сьогодні.

Він пішов слідом за берсекерами, захопленими дияволом гунами, слов'янами, саксонцями, мадярами. Тому в нас є досить відомостей, на основі яких ми можемо мати справу. Окрім того, дуже багато забобон підтверджуються, на жаль, нашим власним досвідом. Вампір живе вічно, він не помирає, коли проходить певний час. Він живиться лише кров'ю живих істот. І навіть більше: ми знаємо з власних спостережень, що він може молодшати; його життєві сили поновлюються, коли в нього достатньо поживи. Але він не може прожити без своєї особливої дієти, нічого іншого він не їсть. Джонатан прожив з ним кілька тижнів, але ні разу не бачив, щоб той щось їв, ні разу! У нього немає тіні, відображення у дзеркалі – знову ж таки, за спостереженнями Джонатана. У його руках сконцентрована сила багатьох людей – Джонатан знову свідок того, як він зачинив двері перед вовками, а також, коли допомагав йому вийти з диліжансу. Він може перетворюватись на вовка, про це свідчить прибуття корабля в Уїтбі й пригода, коли він розірвав собаку. Він може ставати летючою мишею: пані Міна бачила його таким через вікно в Уїтбі, Джон бачив, як він летів геть з сусіднього будинку, а Квінсі помітив його біля вікна панни Люсі. Він може огорнути себе туманом – мужній капітан “Деметри” став свідком цього; але, наскільки нам відомо, він не може вкривати туманом велику територію, а лише збирає його навколо себе. Він приходиться дрібним пилом у місячному сяйві, Джонатан бачив це в замку Дракули, коли з'явилися сестри. Може зменшитись до неймовірних розмірів –

ми на власні очі бачили, як панна Люсі, ще до того, коли нарешті спочила з миром, прослизнула в отвір у дверях склепу шириною не більшою за волосинку. Він може, якщо одного разу знайшов дорогу, йти і приходити, навіть якщо отвори запаяно. Він бачить у темряві – немала перевага у світі, для того, хто не бачить світла. Але дослухайте мене до кінця. Незважаючи на все це, він не всемогутній. Він навіть більш ув'язнений, аніж раб на галері чи божевільний в камері. Він не може піти, де забажає. Хоч він і виродок природи, але все ж мусить підкорятись певним її законам; причина цього нам не відома. Він не може увійти в дім без запрошення когось з мешканців, хоч, отримавши його раз, може приходити коли захоче. Його могутність зникає з приходом дня, як сила будь-якого зла. Тільки деколи він має обмежену свободу. Якщо він не знаходиться на місці, де повинен бути, то має можливість змінювати свій вигляд лише опівдні, під час сходу або заходу сонця. Такі речі розповідають люди, а ми, шляхом умовиводів, можемо отримати докази цього з рукопису. Тому він може все, але в певних межах і коли з ним його земляна домівка, його труна, його пекельний дім, місце гріха. Саме тому в Уїтбі він пішов до могили самовбивці. Але у будь-якому випадку він може змінюватись лише у точно визначені години. Також кажуть, що він може перейти воду лише під час приливу чи відливу. Існують речі, які позбавляють його могутності: відомий нам часник, а також святі предмети, як, наприклад, мій хрестик, що лежав перед нами, коли ми прийняли рішення боротись. Він не може завдати їм шкоди, зате вони примушують його відступити і шанобливо мовчати. Є й інші речі. Я розповім про них на випадок, якщо в наших пошуках вони нам знадобляться. Гілочка шипшини, покладена в його труну, не дасть йому звідти вийти; освячена куля, випущена у труну, вбиває його посправжньому. Ми вже знаємо, яку чудодійну силу має кілок, що пробиває тіло, і відтин голови також. Ми бачили це на власні очі.

Тож, коли ми знайдемо прихисток того, хто колись був людиною, ми можемо замкнути його в труні й знищити, слідуючи тому, що нам відомо. Але він надзвичайно хитрий. Я звернувся до свого товариша Армініуса з університету в Будапешті за інформацією. З усіх джерел, які були в його розпорядженні, він довідався, що наш вампір був тим самим воєводою Дракулою, який здобув собі славу в битві з турками на величній ріці, що була межею між його країною та Туреччиною. Якщо це дійсно так, то він був незвичайною людиною. Саме з тих часів його почали називати найрозумнішим, найхитрішим і найхоробрішим сином “тієї землі, що за лісами”. Могутній розум і сталава рішучість пішли з ним в могилу; тепер він спрямовує їх проти нас. Дракули були величним і благородним родом – каже Армініус, хоч часом сучасники і вважали, що деякі його нащадки мають справу з нечестивим. Вони здобували його знання в Сколомансі в горах на озері Германштад – школі, де душу кожного десятого учня забирав диявол. У рукописах зустрічаються такі слова, як “stregoiica” – відьма, “ordog” і “pokol” – Сатана і пекло. Власне в одному з манускриптів цього Дракулу названо “вампіром”. Ми з вами добре розуміємо значення цього слова. Серед його нащадків багато видатних чоловіків і добродесних жінок. Саме їхні могили освячують землю, на якій тільки і може спати ця почвара. Найгірше те,

що це зло виросло з добра. Воно не може жити на землі, позбавленій святої пам'яті.

Поки професор говорив, пан Морріс пильно дивився у вікно, а потім раптом тихо встав і вийшов з кімнати. Запанувала мовчанка, а тоді професор продовжив:

– Тепер необхідно вирішити, що ми будемо робити. У нас багато інформації, тож мусимо розробити план кампанії. З того, що вдалось дізнатись Джонатану, ми знаємо, що з замку в Уїтбі прибуло п'ятдесят скринь; всі вони були перевезені в Карфакс. Нам також відомо, що принаймні кілька з них було перевезено деінде. Як на мене, ми повинні переконатись, що решта все ще знаходиться в будинку поруч, і чи їх ще поменшало. В останньому випадку нам доведеться відслідкувати...

Нашу розмову перервали настільки різко, що ми аж здригнулись. Знадвору пролунав звук пострілу; куля розбила скло, зрикошетила від верху бійниці й застрягла в протилежній стіні. Боюся, в душі я страшна боягузка, бо не стрималась і скрикнула. Чоловіки скочили на рівні ноги, лорд Годалмінг підбіг до вікна і ривком підняв штору. Цієї ж миті ззовні долетів голос пана Морріса:

– Перепрошую, що налякав вас. Зараз я піднімусь і все поясню.

За хвилину він вже увійшов у кімнату і сказав:

– Я зробив дурницю. Щиро прошу вибачення, пані Міно, за те, що так налякав вас. Але річ у тім, що, коли професор говорив, на підвіконня сіла велика летюча миша. Я віднедавна так боюсь цих звірюк, що навіть дивитись на них не можу. Тому і вийшов, щоб пристрелити її. Останнім часом вечорами я так і роблю. Ти ще сміявся з мене через це, Арте.

– Ви влучили? – спитав доктор Ван Гельсінг.

– Не знаю, напевно, що ні. Вона полетіла в ліс.

Він замовк і сів на своє місце, а професор продовжив:

– Ми повинні відслідкувати всі скрині. Коли будемо готові, ми або запечатаємо це чудовисько в його барлозі, або вб'ємо його, чи, принаймні, “очистимо” землю, щоб він більше не міг знайти в ній притулку. У всякому разі ми повинні знайти його в людській подобі між полуднем і заходом сонця, та завдати вирішального удару саме тоді, коли він найслабший.

Що ж до вас, пані Міно, цей вечір стане для вас останнім у цій справі, поки все не владнається. Ви для нас надто дорогі, ми не можемо дозволити вам так ризикувати. Після цієї розмови ви не повинні ставити жодних питань. Ми самі розповімо все, коли прийде час. Ми чоловіки і зможемо вистояти, а ви повинні бути нашою зорею і надією. Ми зможемо діяти вільніше, якщо знатимемо, що ви у безпеці.

Всім, навіть Джонатану, відлягло від серця. Але мені здалось, що було б неправильно наражатись на небезпеку і, можливо, навіть шкодити собі, піклуючись про мене, так як зменшать свою силу. Але вони вирішили остаточно, і хоч мені важко було проковтнути таку гірку пігулку, я нічого не сказала, просто подякувала їм за турботу.

Пан Морріс продовжив обговорення:

– Нам не варто гаяти часу, тому я пропоную оглянути той будинок негайно. Він виграє в часі. І наші швидкі заходи можуть врятувати ще одну жертву.

Мушу зізнатись, що я почала втрачати рішучість, коли настав час діяти, але нічого не сказала, щоб не стати для них тягарем чи перешкодою. Вони тоді взагалі виключать мене з команди.

Отже, вони пішли в Карфакс, щоб увійти в будинок.

Як справжні мужчини, вони наказали мені йти спати. Ніби жінка може склепити очі, коли ті, кого вона любить, у небезпеці. Я просто ляжу і вдаватиму, що сплю, щоб Джонатан не хвилювався ще й через це, коли повернеться.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

1 жовтня. 4-та ранку.

Ми вже виходили з притулку, коли мені принесли термінову записку від Ренфілда. Він питає, чи можу я прийти до нього негайно, бо він має сказати мені щось важливе. Я передав санітару, що прийду до нього вранці, бо зараз я зайнятий. Санітар сказав:

– Він дуже наполягав, пане. Я його ще таким ніколи не бачив. Не знаю, але здається, якщо ви якомога швидше не підете до нього, він знову матиме напад. Я знав, що санітар такого б не казав безпідставно, тому відповів:

– Добре, я йду.

Я попросив решту зачекати на мене кілька хвилин, але професор сказав:

– Візьміть мене з собою, Джоне. Його випадок, описаний в щоденнику, дуже мене зацікавив. Крім того, він постійно має якусь відношення до *нашої* справи. Я б дуже хотів його побачити, особливо в стані збудження.

– Чи можна мені теж піти? – спитав лорд Годалмінг.

– А мені? – приєднався Квінсі Морріс.

Я кивнув на знак згоди і ми разом пішли до Ренфілда.

Ми застали Ренфілда надзвичайно чимось схвилюваним, але мова його була зв'язною, а поведінка виваженішою, ніж будь-коли. Він все чудово розумів. Такого я ще не зустрічав у своїй практиці. Він сприймав як належне те, що його докази переважають здоровий глузд. Ми разом увійшли до кімнати, але ніхто не мовив жодного слова. Прохання Ренфілда полягало в тому, що він хотів бути негайно звільненим з притулку і піти додому. Він аргументував це своїм нещодавнім цілковитим одужанням і, як доказ, навів свій постійний стан здорового.

– Я звертаюсь до ваших супутників, – додав він. – Сподіваюсь, вони не будуть проти того, щоб винести судження щодо мого стану. До речі, нас не представили.

Мене це так здивувало, що мені навіть не спало на думку, наскільки незвично представляти пацієнта божевільні. Крім того, у його манерах була така гідність, таке відчуття рівноправності, що я без зволікань відрекомендував:

– Лорд Годалмінг; Професор Ван Гельсінг; Пан Квінсі Морріс з Техасу; Пан Ренфілд.

Він кожному по черзі потис руку і сказав:

– Лорде Годалмінг, я мав честь бути помічником вашого батька в Віндгемі. Судячи з того, що ви тепер носите його титул, він відійшов у кращий світ.

Прийміть мої співчуття. Його любили і поважали всі, хто був з ним знайомий. Я чув, що в молодості він винайшов рецепт приготування гарячого ромового пуншу, який дуже вітали на Дербі.

– Пане Морріс, ви повинні пишатись своїм величним штатом. Його прийняття в Федерацію стало прецедентом, що може мати далекосяжні наслідки згодом, коли Північ та Тропіки вирішать приєднатись до союзу зірок та смужок. Сила об'єднання, можливо, серйозно посприє росту території країни, якщо доктрина Монро займе належне місце в політиці.

– Як можна висловити радість від зустрічі з Ван Гельсінгом? Пане, не буду просити вибачення за опущення прийнятих форм звертання. Коли людина провела революцію в терапевтиці, довівши наявність постійної еволюції людського мозку, будь-які прийняті форми є недостатніми, бо наче слугують ознакою якоїсь однієї галузі. Отже, саме вас, панове, вас, що за національністю, спадковістю чи володінням певними якостями займають належне місце в цьому постійно змінному світі, я беру в свідки того, що я цілком здоровий, як і більшість тих, чію свободу не обмежено. Тому я переконаний, що доктор Севорд, гуманіст, юрист, медик й просто вчений, вважатиме своїм моральним обов'язком прийняти до уваги винятковість обставин і відповідно поведистися зі мною. – Останнє звертання було прикрашене такою переконливою ввічливістю, що ми були просто вражені.

Таке нас здивувало. У мене особисто, не зважаючи на знання характеру людини та її історії, склалось враження, що до нього повернувся здоровий глузд. Я вже мало не сказав, що задоволений його станом і зранку дам розпорядження підготувати всі необхідні документи для його звільнення. Та все ж я вирішив зачекати, перш ніж приймати таке серйозне рішення, бо з власного досвіду знав, як різко в цього специфічного пацієнта змінюється поведінка. Тож просто обмежився тим, що висловив своє задоволення швидкістю його видужання і пообіцяв, що ми продовжим цю розмову вранці; тоді я і вирішу, яким чином найкраще задовольнити його бажання. Це зовсім його не втішило і він різко сказав:

– Здається, докторе Севорд, ви не зовсім зрозуміли, що я маю на увазі. Я хочу піти звідси негайно, зараз же, цієї ж миті, якщо можливо. Часу не надто багато. А в уявній угоді з Тією, Що Косить саме це і є предметом договору. Я переконаний, що варто просто висловити таке просте, але водночас життєво важливе бажання такому приємному лікарю, як доктор Севорд, щоб його виконали негайно.

Він пильно на мене глянув, і побачивши на моєму обличчі відмову, обернувся до решти і теж уважно подивився їм в обличчя. Не знайшовши жодної підтримки, він знову заговорив:

– Чи можу я помилятись у своїх сподіваннях?

– Саме так і є, – відповів я чесно, але водночас грубувато. Запанувала тривала мовчанка, а тоді він повільно сказав:

– Що ж, виглядає на те, що я повинен змінити характер свого прохання. Я просто попрошу про цю поступку, дар, привілеگیю, що завгодно. Я готовий навіть благати, не задля себе – заради інших. Я не можу до кінця відкрити вам всі

причини. Але, запевняю вас, вони вагомі, не злі, і не корисливі, а ґрунтуються на відчутті високого обов'язку. Якби ви змогли зазирнути в мою душу, ви б повністю схвалили ті мотиви, що спонукають мене до дії. Навіть більше, ви б зарахували мене до своїх найближчих і найвірніших друзів.

Він знову глянув пильно мені в обличчя. А я дедалі більше переконувався, що таке несподіване застосування інтелектуального методу є просто наступним етапом розвитку його хвороби. Знаючи з практики, що рано чи пізно, як і всі душевнохворі, він зрадить себе, вирішив дозволити йому ще трохи поговорити. Ван Гельсінг дуже уважно спостерігав за ним; від напруженої роботи думки його густі брови майже зійшлись на перенісці. Він заговорив до Ренфілда з інтонацією, на яку я спочатку не звернув уваги, вона здивувала мене лише згодом, коли я пригадав, що звертався він до нього як до рівного собі:

– Чи можете ви розповісти про справжні причини вашого бажання сьогодні ввечері піти з притулку? Я гарантую, що якщо вам вдасться переконати мене – неупередженого іноземця, що намагається відкрито дивитись на світ – доктор Севорд задовольнить ваше бажання на свій ризик і відповідальність.

Ренфілд сумно похитав головою з виразом гіркого розчарування на обличчі. Професор заговорив знову:

– Пане, подумайте самі. Ви намагаєтесь переконати нас у тому, що цілком видужали. Ви поводите себе, як цілком здорова людина, хоч ми маємо підстави сумніватись в цьому, бо ви все ще перебуваєте під наглядом лікаря. Якщо ви не допоможете нам прийняти правильне рішення, як ми зможемо виконати обов'язок, який ви самі й поклали на нас? Будьте розсудливі й допоможіть нам. Якщо ми зможемо, то посприємо виконанню вашого бажання.

Ренфілд знову похитав головою і відповів:

– Докторе Ван Гельсінг, мені нічого сказати. Ваші докази справедливі, і якби я мав можливість, то не сумнівався б жодної хвилини. Але я не належу сам собі. Я лише можу попросити вас повірити мені. Якщо ж мені буде відмовлено, я знімаю з себе будь-яку відповідальність.

Я вирішив, що вже час закінчувати цю сцену, що почала ставати комічно серйозною, тому просто пішов до дверей і сказав:

– Ходімо, друзі. У нас ще є справи. На добраніч!

Але тієї миті поведінка пацієнта знову змінилась. Він так різко підбіг до мене, що я вже подумав, що у нього знову з'явилось бажання вбити. Але мої побоювання виявились безпідставними. Ренфілд просто вхопив благально за руки і жалібно повторив своє прохання. Коли він побачив, що його надмірні емоції лише шкодять йому і ми почали схилитись до колишньої думки про нього, він розхвилювався ще більше. Я глянув на Ван Гельсінга і прочитав у його очах підтвердження свого рішення. Тож став строгішим, якщо не жорстоким, і сказав, що його спроби ні до чого не призведуть. Я вже бачив колись у ньому отаке постійно зростаюче збудження, коли він збирався просити щось, про що довго думав. Так було з котом. Тому чекав різкого переходу в характерний для нього стан ображеної згоди. Але сподівання не виправдались. Коли він зрозумів, що його прохання не задовольняють, він наче впав у стан афекту: кинувся на коліна,

почав заламувати руки в тужливому бланні, сльози рясно покотились по обличчю. З глибоким хвилюванням він вихлюпнув справжній потік прохань:

– Прошу вас, докторе Севорд, благаю відпустити мене негайно. Можете перевести мене, куди хочете, дайте охорону з санітарів з нагайками та наручниками, нехай одягнуть мене в гамівну сорочку, у наручники на руки і ноги. Нехай то буде навіть в'язниця. Тільки відпустіть мене звідси. Ви не знаєте, що ви зі мною робите, тримаючи мене тут. Я говорю від щирого серця, з глибин самої душі. Ви не знаєте, кого зачіпасте і наскільки, а я не вільний розповідати. Горе мені! Я ж не можу говорити. Заклинаю вас всім, що є для вас святим, тими, хто для вас дорогий, вашим втраченим коханням, вашою надією, яка поки що жива, всемогутнім Господом Богом, заберіть мене звідси і врятуйте мою душу. Людино, ти чуєш мене? Невже ти не розумієш? Ти так нічого і не навчився? Невже не розумієш, що зараз я цілком при своєму розумі й кажу щиро: зараз я не божевільний, який переживає напад! Зараз я – здорова людина, що бореться за свою душу! Прислухайся до мене! Відпусти мене! Відпусти! Відпусти!

Я подумав, що чим довше це продовжуватиметься, тим більше він розхвилюється і напад дійсно станеться. Я схопив його за руки і підняв:

– Досить! – строго наказав я. – Вистачить! Ми вже наслухались доволі. Йдіть спати і спробуйте заспокоїтись.

Він раптом зупинився і кілька хвилин зосереджено дивився мені у вічі. Потім мовчки піднявся, і підійшовши, сів на край ліжка. Він затих різко, так як я й чекав.

Я останнім виходив з кімнати, коли він спокійно і ввічливо мовив:

– Сподіваюсь, докторе Севорд, що згодом ви віддасте мені належне за те, що я зробив сьогодні все можливе, щоб переконати вас.

Розділ XIX

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

1 жовтня. 5-та ранку.

Я вийшов з друзями на пошуки з легким серцем, бо ніколи ще не бачив Міну такою сильною і мужньою. Я дуже зрадив, коли вона погодилась не втручатись і дозволити нам, чоловікам, самим виконати роботу. Все-таки я хвилювався через те, що вона взагалі щось знає про цю жакливу справу. Але тепер, коли вона зробила свою роботу і саме завдяки її енергії та розуму всю інформацію було зведено в одну промовисту розповідь, вона може заспокоїтись. Свій внесок вона зробила, а решту хай залишить нам.

Думаю, всіх нас трохи збентежила зустріч з паном Ренфілдом. Після неї ми мовчки повернулись у кабінет і пан Морріс сказав до доктора Севорда:

– Знаєш, Джеку, якщо він не хотів здурити, то це – найнормальніший божевільний, якого я коли-небудь зустрічав. Я не впевнений, але, здається, у нього дійсно були вагомі підстави. Він повинен був, принаймні, спробувати.

Ми з лордом Годалмінгом промовчали, а доктор Ван Гельсінг додав:

– Джоне, ти знаєш про божевільних більше, ніж я, і мене це тішить; якби мені довелося приймати рішення, я б звільнив його, звичайно, якби не той останній істеричний вибух. Але ми живемо і вчимось, за даних обставин ми не маємо права ризикувати, як би висловився Квінсі. Краще нехай все залишається, як є.

– Не знаю, але я згоден з вами, – у задумі відповів їм обом доктор Севорд. – Якби ця людина була звичайним душевнохворим, я б ризикнув повірити йому. Але він так тісно і настільки очевидно пов'язаний з графом, що я боюся завдати шкоди, задовольняючи його примхи. Не могу забути, як він просив kota мало не з таким самим запалом, а потім спробував перегризти мені зубами горло. Крім того, він називав графа “повелитель і хазяїн”, і можливо, він хоче залишити притулок, щоб якимось допомогти йому. Тій страшній істоті допомагають вовки, пацюки й інша така братія; думаю, що він не проти скористатись і допомогою доволі мирного душевнохворого. Але все ж він, здається, говорив щиро. Сподіваюсь, що ми вчинили правильно. Такі події у поєднанні з завданням, що стоїть перед нами, тільки позбавляють мужності.

Професор підійшов до нього, поклав руку на плече і сказав, як завжди, заспокоїливо:

– Джоне, не бійтесь. Ми намагаємось виконати свій обов'язок у надзвичайно неприємному і страшному випадку. Ми можемо чинити лише так, як вважаємо за потрібне. На що ми ще можемо сподіватись, окрім ласки Божої?

Лорд Годалмінг непомітно зник на кілька хвилин і повернувся з маленьким срібним свистком:

– Будинок старий. Там, напевно, купа пацюків. Я захопив протиотруту.

Ми перебрались через стіну і рушили до будинку, намагаючись триматись у тіні дерев. Коли ми дістались до ганку, професор розкрив свою валізку, дістав безліч речей і розклав їх на сходах на чотири купки, очевидно, для нас всіх:

– Друзі мої, ми розпочинаємо ризиковану справу і нам потрібна різноманітна зброя. Наш ворог є не просто приви́дом. Пам'ятайте, що він має силу двадцятьох і, хоч наші шиї та дихальні шляхи схожі, а отже, їх можна зламати, він не піддається простій силі. Дужий чоловік чи кілька їх могли б стримати його. Але навіть вони не зможуть зробити йому шкоди, тоді як він – може. Тому ми повинні захистити себе від його дотику. Це повинно бути на серці, – оскільки я стоюв найближче, він подав мені маленький срібний хрестик. Квіти одягнуть на шию, – і простягнув мені вінок із зів'ялого часникового цвіту. Проти більш земних ворогів зброєю слугуватимуть револьвер та ніж. Для освітлення – ось ці маленькі електричні ліхтарики, можете повісити їх на груди. І, нарешті, найважливіше: без потреби ми не повинні цього оскверняти, – професор подав мені конверт, у якому був шматочок освяченої проскури.

Кожен отримав таке спорядження. Потім професор сказав:

– Ну, Джоне, де відмички? Якщо зможемо відчинити двері, нам не доведеться лізти через вікно, як тоді в будинок панни Люсі.

Доктор Севорд спробував декілька відмичок; тут йому стала в пригоді вправна техніка хірурга. Нарешті одна підійшла. Після нетривалих спроб заіржавілий

замок зі скреготом піддався. Ми натисли, іржаві завіси скрипнули і двері повільно розчинились. Це мені нагадало жакливу розповідь доктора Севорда про злам склепу. Напевно, це всім спало на думку, бо ми разом аж відсахнулись. Першим увійшов професор:

– In manus tuas, Domine! * – сказав він, перехрестився і переступив через поріг.

Ми зачинили за собою двері, щоб світло не привертало уваги з дороги. Професор пильно оглянув замок, щоб можна було відчинити його зсередини у випадку необхідності швидко залишити будинок. Ми запалили ліхтарики і розпочали пошуки.

Світло наших крихітних ліхтарів, перехресуючись, створювало дивні образи: від нас по стінах літали великі розмиті тіні. Я ніяк не міг позбутись відчуття, що з нами є ще хтось. Напевно, воно з'явилося у мене через спогади про жахливе перебування в Трансільванії, що віджили в такому похмурому оточенні. Таке відчуття турбувало й інших; я помітив, що вони раз по раз озирались на кожен звук чи тінь.

Все було вкрите товстим шаром пилу. На підлозі він був кілька сантиметрів завтовшки; де-не-де виднілись свіжі сліди від підощв. Коли я опустив ліхтарик, то роздивився заглибини від шевських цвяхів. Стіни також були вкриті товстим шаром пилу, по кутах висіло безліч павутини; там теж збиралась пилюка, доки не стала схожа на старе протерте рядно, що подекуди навіть розірвалось від ваги. На столі в залі лежала велика в'язка ключів з пожовклими від часу наклейками. Ними, очевидно, користувались кілька разів, бо на столі було кілька слідів у покриві пилу. Коли професор взяв ключі, утворилась ще одна. Він обернувся до мене і сказав:

– Джонатане, вам знайомий цей будинок. Ви знімали копії з його планів. Принаймні, ви знаєте більше, ніж будь-хто з нас. Як пройти до каплиці?

Я приблизно знав її розташування, хоча під час своїх попередніх відвідин я не зміг туди потрапити. Я пішов вперед, щоб показати дорогу. Звернувши кілька разів у хибному напрямку, ми, зрештою, опинились перед низькими дубовими дверима під аркою, оперезаними залізними обручами.

– Ми на місці, – сказав професор, присвітивши на маленький план будинку.

То була копія, знята з моєї власної кореспонденції, що стосувалась купівлі будинку. Без зайвих труднощів ми підібрали ключ і відімкнули двері. Ми були готові до неприємностей, бо ще відчиняючи двері, відчували слабкий запах, що просотувався крізь щілини, але ми навіть не чекали такого сильного смороду. Ніхто, крім мене, не зустрічався з графом безпосередньо. Я ж його бачив, лише коли він постив у моїй присутності або в зруйнованій будові на відкритому повітрі, пережерлого крові. А тут приміщення було маленьке і закрите, а через те, що його давно не провітрювали, повітря – затхле і неприємне. Витав якийсь земляний запах з гидотними випарами. Як же його опи-ати? То був не просто запах смерті з їдкими домішками гострого смаку крові, наче повітря через розкладання почало само розкладатись. Тьху! Аж нудить, коли згадую. Кожен подих цього почвариська наче в'ївся в стіни і від цього тут ставало ще гидотніше.

* В руках твоїх, Господи (лат.).

За звичайних обставин такий неймовірний сморід примусив би нас відступити, але винятковість ситуації, священність страшного обов'язку, який ми на себе поклали, дала нам силу переступити через суто фізичні перепони. Спершу ми аж відсахнулись, вперше відчувши нудотне повітря, але згодом звикли і взялись до роботи так, наче все відбувалось у трояндовому квітнику.

Перед тим, як почати, професор сказав:

– Перш за все необхідно визначити, скільки скринь залишилось тут. А тоді треба зазирнути в кожен куточок, у кожную шпаринку. Можливо, це дасть нам якусь зачіпку, щоб знайти решту.

Достатньо було одного погляду, щоб порахувати, скільки їх залишилось, бо скрині з землею були чималі й помилитись ми просто немогли. Двадцять дев'ять! З п'ятидесяти!

Раптом лорд Годалмінг різко обернувся і визирнув з підвалу в темний коридор. Я сам злякався, аж мало серце не зупинилось. З тіні на мене глянуло злісне, наче смерть біде обличчя графа, з високим переніссям, червоними очима, яскравобрунатними губами. Але видіння за мить зникло. Лорд Годалмінг сказав:

– Мені здалось, що я побачив якесь обличчя, але то була лише гра тіней, – і поновив пошуки. Я спрямував світло ліхтарика в п'ятьм'я і вийшов у коридор. Там нікого не було. У коридорі не було кутів, дверей чи якихось проходів, лише важкі стіни. Схватись ніде, навіть йому. Я зрозумів, що страх став причиною надзвичайно багатої уяви. Тож просто промовчав.

За кілька хвилин Морріс раптом різко відступив від кута, який саме оглядав. Ми всі злякано повернули голови в його сторону, бо нерви у всіх були вкрай напружені, і побачили якусь фосфоруючу масу, що в п'ятьмі нагадувала мерехтіння зірок. Ми інстинктивно відступили. Підлога під нашими ногами ожила. То були пацюки!

На мить ми аж заклакли від жаху, лише лорд Годалмінг не втратив самовладання, бо був готовий до такого. Підбігши до великих дубових, оббитих залізом дверей, які ззовні вже бачив доктор Севорд, повернув ключ, відсунув важкі засуви і ривком навстіж розчинив двері. Тоді дістав з кишені маленький срібний свисток. Прозвучав низький пронизливий звук. На нього відгукнулись зі сторони притулку собаки і за хвилину з-за рогу будинку прилетіли три тер'ери. Не змовляючись, ми рушили до дверей. Я помітив, що там килим пілу порушений, очевидно, скрині виносили саме тут.

Минула лише хвилинка, але пацюків прибуло просто неймовірно багато. Все аж кишіло ними. У світлі ліхтарів, що потрапляло на їх чорні спini і злісні блискучі очі, складалось враження, що земляну купу обліпила сила-силенна світлячків. Собаки було рвонувались на них, але на самому порозі раптом стали, як вкопані, загарчали, а тоді разом задерли морди і моторошно завили. А пацюків все більшало.

Лорд Годалмінг підняв одного собаку, відніс всередину і опустив на підлогу. Як тільки він торкнувся лапами землі, до нього повернулась хоробрість і він кинувся на ворогів. Він чимало повоював, але пацюки втікали так швидко, що двом іншим собакам, яких занесли таким самим чином, дісталось небагато трофеїв. Пацюки зникли так само швидко, як і з'явилися.

Коли їх не стало, було таке враження, що чиясь злісна присутність зникла разом з ними. Собаки плигали по каплиці, весело гавкали, кидаючись на повалених ворогів, торсали їх, сердито трусили і підкидали в повітря.

До нас теж повернувся хороший настрій. Можливо, допомогло свіже повітря, що очистило каплицю від атмосфери смерті, можливо, через те, що ми просто вийшли з замкнутого простору, не знаю. Але пелена страху злетіла з нас, причина нашого візиту втратила якоюсь мірою свою похмуру вагомість, хоч ми ні на йоту не похитнулись у своєму рішенні. Ми зачинили двері на ключ, засунули засув і, прихопивши собак, почали огляд будинку. Ми не знайшли нічого незвичайного, окрім неймовірної кількості пилу. Ніде не було жодних слідів, окрім наших власних. Собаки ні разу не виявили ознак неспокою і навіть, коли ми повернулись до каплиці, вони грайливо метушилися, наче полювали на кролів у літньому лісі.

Небо вже запалила заграва, коли ми нарешті вийшли з парадних дверей. Ван Гельсінг зняв ключ від них із загальної в'язки, замкнув їх, як звичайно, і поклав собі до кишені.

– Що ж, – сказав він, – ця ніч була неймовірно успішною. Ми не постраждали, хоч я і побоювався, що нам цього не минути, і водночас виявили, скільки зникло скринь. Але найбільше мене тішить те, що до нашого першого кроку, і, можливо, найважчого і найнебезпечнішого, ми не залучали нашу дорогу пані Міну, адже вона могла б ніколи не забути побачений та почутий жах, спогади про нього поверталися б до неї і вдень і вночі. Ми також дізнались дещо нове, якщо вже обговорювати деталі: злісні створіння, якими може керувати граф, не піддаються його надприродній силі. Хоч пацюки і прийшли на його поклик, як тоді з вершини свого замку він кликав вовків, щоб перешкодити вам піти, чи до тієї бідолашної матері, вони щодуху втікали від маленьких собак Артура. Але нас чекають інші справи, інші небезпечні пригоди, інші жахи. Сьогодні цей монстр застосував свою силу над тваринним світом не востаннє. Але поки що він відступив. Нехай так і буде. Добре! Ми можемо навіть вигукнути “шах!” в партії, де на карті стоять людські душі. Ходімо додому. Вже світає. Ми можемо бути задоволені здобутками нашої першої роботи. Можливо, нас чекає ще багато днів і ночей, сповнених ризику. Але ми повинні йти далі, небезпека не злякає нас.

Коли ми повернулись, у будинку було тихо, лише у віддаленій палаті кричав якийсь бідолаха і глухо стогнав Ренфілд. Бідака, очевидно, як і всі божевільні, мучив себе непотрібними думками.

Я навшпиньки увійшов у нашу кімнату. Міна спала. Вона так тихо дихала, що мені довелось прикласти вухо до грудей, щоб почути; була трохи блідіша, ніж звичайно. Сподіваюсь, причиною цього не стала наша вечірня нарада. Мені дійсно легше, що вона не братиме участі в наших справах, і навіть обговореннях. Для жінки це занадто важко. Я не думав про це раніше, але тепер вважаю, що так буде краще. Добре, що все вже вирішено. Адже можуть розповідатись речі, які налякають її. А приховувати їх від неї було б ще гірше, бо вона може щось запідозрити. Тому надалі наша робота буде для неї книгою за сімома печатами, поки ми нарешті не зможемо сказати, що завдання виконано і світ звільнено від

цього пекельного монстра. Мушу сказати, буде важко мовчати на тлі довіри, яка є між нами. Але я повинен так робити і нічого не розповідати про наш нічний похід, навіть якщо вона питатиме. Ляжу на дивані, щоб не будити її.

1 жовтня. Згодом.

Ми, звичайно, всі проспали після такого втомливого дня і безсонної ночі. Навіть Міна втомилась, бо хоч я сам прокинувся, коли сонце вже було високо в небі, вона ще спала і мені довелось покликати її двічі чи тричі. Вона спала так міцно, що кілька секунд не розуміла, де знаходиться, лише дивилась на мене застиглим поглядом, наче її розбудили зі страшного сну. Вона поскаржилась на якусь втому і я попросив її поки що не вставати.

Тепер нам відомо, що двадцять одну скриню перевезли. Якщо ми знаємо про всі візити до каплиці, то, можливо, нам вдасться знайти їх всіх. Це, звичайно, полегшило б нашу роботу. Чим швидше ми візьмемось до справи, тим краще. Сьогодні треба поїхати до Томаса Снеллінга.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

1 жовтня.

Вже був полудень, коли мене розбудив професор. Він увійшов веселий і радісний. Безперечно, минула ніч трохи зняла йому тягар з душі. Ми поговорили про нічну пригоду, а тоді він раптом сказав:

– Мене дуже цікавить ваш пацієнт. Чи можу я піти разом з вами до нього сьогодні зранку? Якщо ви маєте багато роботи, я міг би піти сам. Я ще ніколи не зустрічав божевільного, який розмовляє на філософські теми і подає такі аргументи.

У мене накопичилось трохи нагальної роботи, тож я сказав, щоб він йшов сам і не чекав на мене. Потім я викликав санітара і зробив необхідні розпорядження. Коли професор вже йшов, я попередив його, щоб в нього не склалось хибного враження про пацієнта, а він відповів:

– Але я хотів би, щоб він розповів про себе і про свою манію поїдання живих істот. Вчора ви писали в щоденнику, що він розповідав пані Міні, що колись у нього таке було. Чому ви посміхаєтесь?

– Я перепрошую, але відповідь тут, – я поклав руку на друковані папери. – Коли наш цілком здоровий вчений божевільний розповідав, як він *колись* споживав життя, у роті в нього було повнісінько мух та павуків, він зжер їх перед самісіньким приходом пані Гаркер.

– Добре, у вас хороша пам'ять, – посміхнувся у відповідь професор. – Як я міг забути! Але саме таке порушення думок і пам'яті роблять вивчення розумових хвороб таким цікавим. Можливо, я дізнаюсь від цього душевно хворого більше, аніж від найвидатніших мудреців. Хто зна?

Я взявся до своєї роботи і незабаром звільнився. Мені здавалось, що минуло зовсім небагато часу, але тут в кабінет повернувся Ван Гельсінг.

– Я не заважатиму? – ввічливо спитав він, стоячи біля дверей.

– Зовсім ні, – відповів я. – Заходьте. Я вже закінчив. Можу піти з вами, якщо бажаєте.

– Не потрібно. Я вже ходив до нього.

– І?

– Боюсь, він про мене не надто високої думки. Наша бесіда була дуже короткою. Коли я прийшов до нього, він сидів на кріслі посеред кімнати, сперши лікті на коліна. На обличчі було написано похмуре незадоволення. Я заговорив до нього, як міг, весело і з повагою. Але він навіть не відповів. “Хіба ви не знаєте мене?” – спитав я. Його відповідь була не надто обнадійливою: “Я добре знаю вас. Ви – той старий дурень Ван Гельсінг. Забирайтесь звідси разом зі своїми тупими теоріями про мозок. Проваліться ви крізь землю, тупоголові голландці!” І більше ані слова. Просто далі сидів у невблаганній похмурості, не звертаючи на мене ані найменшої уваги, ніби мене в кімнаті взагалі не було. Так і закінчились мої наміри навчитись чогось від такого розумного божевільного. То я піду і трохи підніму собі настрій, перекинусь кількома словами з нашою неповторною пані Міною. Я невимовно радію через те, що їй не загрожує біль та хвилювання через ті всі жахи. Але так буде краще, хоч нам буде бракувати її допомоги.

– Цілком згоден з вами, – щиро відповів я. Не хотілося б, щоб він змінив свою думку. – Краще, щоб пані Гаркер не брала в цьому участі. Навіть нам важко, хоч всім чоловікам на світі часом доводиться сутужно. Але жінці тут не місце. Якби вона продовжувала мати якесь відношення до нашої справи, то з часом обов’язково б постраждала.

Ван Гельсінг пішов побалакати з подружжям Гаркерів, Артур з Квінсі йдуть слідами скринь, а я закінчую свою роботу. Сьогодні ввечері ми знову збираємось.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

1 жовтня.

Якось незвично себе почуваю через те, що мені нічого не розповідають. Після стількох років довіри дивно чути, як Джонатан відкрито намагається уникати певних тем, особливо найважливіших. Сьогодні я довго спала, бо дуже втомилась вчора. Навіть Джонатан прокинувся раніше, хоч ліг теж пізно. Коли він йшов, то розмовляв зі мною, як ніколи, ласкаво і лагідно, але він не сказав ані слова, що сталось, коли вони ходили в будинок графа. Але ж він знає, що я неймовірно хвилювалась! Бідолаха! Його це схвилювало, мабуть, більше, ніж мене. Чоловіки вирішили, що буде краще не залучати мене до цих спр ав і я погодилась. Але щоб він щось приховував від мене! Ну от, плачу, як справжнісінька дурепа. Я ж знаю, що він робить це з любові й за бажанням наших сильних чоловіків...

Мені полегшало. Що ж, колись Джонатан мені все розповість. Щоб він ні на мить не засумнівався, чи все я йому розповідала, я вестиму далі свій щоденник.

Якщо його охоплять сумніви, чи вірила я йому, я дам йому його почитати. Там буде записано кожен порух серця, щоб його любі очі все бачили. Сьогодні я чомусь дивно сумна, у мене поганий настрій. Мабуть, це просто реакція на сильні переживання.

Вчора вночі я пішла спати лише тому, що чоловіки попросили мене, але мені зовсім не хотілося спати через болісне хвилювання. Я все міркувала про те, що сталось відколи Джонатан приїхав до мене в Лондон. Це нагадає жахливу трагедію: доля безжалісною силою веде до вже давно визначеного фіналу. Що би не робилось, яким би правильним воно не було, все одно стаються речі, про які потім найбільше шкодують. Якби я не поїхала в Уїтбі, бідолашна Люсі була б зараз жива. Саме зі мною їй сподобалось ходити на кладовище. Якби вона не любила гуляти там вдень, то не ходила б там уві сні. А якби вона не пішла туди уві сні, те чудовисько не завдало б їй такої шкоди. Ох, ну чому я взагалі поїхала в Уїтбі? Ну от, знову плачу! Що це зі мною сьогодні?! Не треба, щоб Джонатан знав, що я вже двічі сьогодні плакала. Адже я ніколи не лию сліз просто так, з власного бажання, чи через нього. Це розіб'є йому серце. Я прикинув веселою. Навіть, якщо я захочу поплакати, він цього ніколи не побачить. Напевно, це один з тих уроків, які ми, жінки, повинні вивчити...

Я не пам'ятаю, як я заснула вчора. Пригадую, як несподівано завалували собаки; пам'ятаю неймовірну кількість дивних звуків з кімнати пана Ренфілда, вона десь під нашою, схожих на гарячкову молитву. А тоді все замовкло. Запанувала така глибока тиша, що мене охопив страх. Я встала з ліжка і підійшла до вікна. Все було в п'ятмі й мовчазне; чорні тіні, народжені місячним світлом, наче приховували кожна свою власну німу таємницю. Не ворухився жоден листок, все було похмуре, застигле, наче смерть або доля. І на цьому тлі тоненька смужка білого туману, що з непомітною для ока швидкістю, повзла через галявину до будинку, і здавалось, жила сама по собі. Можливо, мені допомогло те, що я трохи відволікалась, бо коли я повернулась в ліжку, мене почала охоплювати летаргія.

Я прилягла, але так і не заснула, і знову пішла до вікна. Туман розповзався і вже підійшов до будинку. Він густо лежав під стінами, наче прокрадаючись до вікон. Бідолаха внизу кричав дедалі голосніше і, хоч слів я не розрізняла, у його голосі ніби звучало палке благання. Тоді долинули звуки боротьби і я зрозуміла, що санітари зв'язують його. Мене це дуже налякало, я заповзла в ліжку, насунула простирадло на голову і затулила вуха пальцями. Мені навіть близько не хотілось спати, принаймні я так думала. Але я, вочевидь, все-таки заснула, бо за цілу ніч я більше нічого не пам'ятаю, аж поки зранку мене не розбудив Джонатан. Кілька секунд я не могла згадати, де я є, і що наді мною схиляється саме Джонатан. Мені снився дуже дивний сон, саме після таких снів думки під час пробудження зливаються або продовжують сновидіння.

Мені снилось, що я сплю і чекаю, коли повернеться Джонатан. Я дуже за нього хвилювалась. Не могла поворухнути навіть пальцем: руки, ноги важкі, як камінь; думки повільні. Все відчувалось не так, як зазвичай. Спала я неспокійно і уві сні все думала. Згодом я почала відчувати, що повітря стало важким, вологим

і холодним. Я висунула голову з-під ковдри і, на своє превелике здивування, побачила, що все навколо в тумані. Світильник, залишений для Джонатана, здавався лише маленькою червоною іскоркою в імлі. А туман все густішав, заливаючи кімнату. Тоді я згадала, що зачиняла вікно, перш ніж лягти в ліжку. Я хотіла встати і перевірити, але свинцеве заціпеніння зв'язало ноги і навіть волю. Я лежала не рухаючись і просто чекала. Очі заплющились, але я могла бачити крізь повіки (дивно, що з нами роблять сні і як ми слухняно йдемо за ними). Туман все густішав, я тепер навіть могла бачити, як він вповзає в кімнату, схожий на дим. Він вливався в кімнату несамовитою піною киплячої води, але не через вікно, а крізь щілини в дверях. Нарешті він набув обрисів стовпа хмари, крізь вершину якого, наче червоне око, пробивався вогонь світильника. Все навколо закрутилось, закрутився і стовп. Чомусь згадалися слова з Біблії “стовп хмари в день і стовп вогню вночі”. Може, це дійсно було духовне послання, що прийшло до мене уві сні? Але в цьому стовпі був і день, і ніч, червоне око палало вогнем, воно мене захоплювало і вабило. Чим довше я дивилась на нього, тим чіткіше бачила, як вогник розділяється і ось на мене крізь туман дивляться вже два червоних ока. Люсі говорила про них тоді на скелі, у думках блукаючи десь далеко, коли сонце блиснуло у вікнах церкви Святої Марії. Раптом мене охопив жах. Адже саме так Джонатан бачив, як матеріалізуються ті страшні жінки з туманного вихору в місячному сяйві! Я, мабуть, уві сні знепритомніла, бо все раптом вкрила чорна п'ятьма. Останнє зусилля свідомості допомогло уяві побачити, як наді мною з туману схиляється мертво-бліде обличчя. Треба бути обережною з такими снами. Адже їх надмір може звести людину з розуму. Я б попросила доктора Ван Гельсінга чи доктора Севорда призначити снодійне, щоб я спокійно спала, але не хочу їх хвилювати. За даних обставин такий сон неодмінно переплететься з їхніми переживаннями за мене. Сьогодні я спробую заснути сама. Якщо це не вдасться, завтра я попрошу їх дати мені дозу хлоралу. Мені від цього шкоди не буде, зате ніч я просплю спокійно. Минула ніч втомила мене більше, аніж якби я взагалі не спала.

2 жовтня. 10 вечора.

Минулої ночі спала, але нічого не снилось. Сон, очевидно, був міцний, бо я навіть не прокинулась, коли лягав Джонатан. Але сон не допоміг мені, бо сьогодні я почуваю себе неймовірно знесиленою і пригніченою. Учора весь день я намагалась читати або дрімала. Після обіду пан Ренфілд спитав, чи можу я прийти до нього. Бідака був дуже ввічливий. Він поцілував мені руку і попросив Господа благословення для мене. Мене це надзвичайно зворушило. Коли я думаю про нього, то починаю плакати. Ще одна слабкість, якої треба уникати. Джонатан дуже засмутиться, якщо дізнається, що я плакала. Їх всіх до вечора не було. Повернулись потомлені. Я спробувала підбадьорити їх. Це допомогло і мені, бо я забула про свою власну втому. Після вечері вони відіслали мене спати. Сказали, що хочуть курити, але я зрозуміла, що вони хочуть обміняти новинами. З поведінки Джонатана було зрозуміло, що у нього щось важливе.

Мені не хотілося спати, хоч вже було пізно, тому перш ніж піти, я попросила доктора Севорда дати мені якийсь легке снодійне, бо я погано спала минулої ночі. Він приготував мені дозу ліків і сказав, що шкоди вони не зроблять, бо дуже м'які...

Я випила ліки. Чекаю на сон, а він все не йде. Сподіваюсь, я не зробила помилки. Сон вже крутиться біля мене. А з ним приходиться новий страх: можливо, нерозумно було позбавляти себе можливості прокинутись. Це може знадобитись. Все, засинаю. Добраніч!

Розділ XX

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

1 жовтня. Вечір.

Я знайшов Томаса Снеллінга в його будинку на Бетнал Грін, але, на жаль, його стан не сприяв пригадуванню будь-чого. Очікування пива від мого візиту виявилось надто сильним і він зарано почав свою гулянку. Але від його приємної дружини, я дізнався, що її чоловік є лише помічником Смоллета, який є відповідальною особою в цій парі. Тому я поїхав у Волворт і застав пана Джозефа Смоллета вдома без жакета за пізнім чаєм, який він попивав з блюдечка. Він – поважний, розумний чоловік, без сумніву, старанний, надійний працівник з головою на плечах. Він чудово пам'ятав усе про перевезення скринь. Діставши з якоїсь потаємної схованки в задній кишені штанів неповторний записник з позагинаними сторінками, заповнений ієрогліфами товстим напівстертим олівцем, він повідомив про місця доставки скринь. З вантажу, який він перевозив з Карфакса, шість було вивантажено на вулиці Чіксенд, будинок 197 у Майл Енді, Нью-Тауні, а ще шість – на Джамайка Лейн, Бермондсі. Якщо граф збирався розкидати своїх жахливих біженців по місту, ці місця доставки могли бути лише первинними, згодом він може розповсюдити їх більше. Злагожденість його дій складала в мене враження, що він не мав наміру обмежуватися лише двома районами Лондона. Зараз він зосередився на далекому сході північного берега, на сході південного берега і на півдні. У своїх диявольських махінаціях він, звичайно ж, не оминув увагою і північ та захід, не кажучи вже про саме місто і серце заможного Лондона на південному заході та заході. Тоді я спитав Смоллета, чи відомо йому про інші перевезення скринь з Карфакса. Він відповів:

– Пане, оскільки повели-сте сі зо мнов порьядно, – бо я дав йому півсоверена, – вповім вам всьо, шо знаю. Штири дні тому чув-им у “Зайци і Гончих”, шо на вулици Пінчер, від одного чоловіка на ім'я Блоксем, шо в него і в его напарника була кьижка робота в старім будинку в Пурфліті. Там не було стілько скринь, як тут. Може, Сем Блоксем міг би шось вам уповісти.

Я перепитав, чи не допоможе він знайти цю людину. Адреса коштувала ще півсоверена. Він похапцем проковтнув чай, сказавши, що відразу вирушить на пошуки. Та у дверях він зупинився і додав:

– Послухайте нїи, пане! Не хтїв би-м вас тута задержувати. Може, найду Сема відразу, а мо' й нїи. Та всьо єдно він не зможе шось уповїсти вам нїни. Сема кьижко піднїйти, коли він запиває. Ви лїпше залишіт куверту з печьитков і з вашим адресом. Коли взнаю, де мож найти Сема, то пошлю вам адрес вечїрнов поштов. Але ви лїпше заїдьте за ним досвіта, бо можете 'го потїм не застати. Сем все встає рано, навіть коли гульїє.

Пропозиція була слушною. Одному з дїтей Смоллета я дав пенс на конверт та аркуш паперу і сказав залишити собі здачу. Коли він повернувся, я написав на конверті адресу і наклеїв марку. Смоллет знову пообїцав, що відїшле конверт, коли дїзнається адресу, і я поїхав додому.

Що ж, ми натрапили на слїд. Я дуже втомився сьогоднї й хочу спати. Мїна заснула рано. Щось вона надто блїда. Очі такї, нїби плакала. Бїдолашка! Не сумнїваюся, її дуже мучить те, що їй нічого не розповїдають, а тому вона вдвїчі бїльше хвилюється за нас. Але краще, щоб так і було. Краще бути розчарованим і стурбованим, як зараз вона, нїж пережити нервовий розлад. Лікарї мали рацію, коли наполягли на її усуненнї від справи. Я повинен триматись, адже саме я несу найважчий тягар цїєї мовчанки. Не треба розмовляти з нею на цю тему за жодних обставин. Зрештою, це не видається таким вже важким завданнєм. Вона сама не починає розмов на тему графа та його дїй, відколи ми повїдомили їй про своє рїшення.

2 жовтня. Вечїр.

День був довгий, важкий і нервовий. Першою поштою я отримав свїй конверт з брудним клаптиком паперу, на якому невмїлою рукою теслі було написано олівцем:

“Сем Блоксем, Коркран, Потерс Корт, вулиця Бартел, Волворт. Запитати мїсника.”

Лїста принесли, коли я ще лежав у лїжку. Я встав тихо, щоб не розбудити Мїну. Вона спала глибоким сном. Була дуже блїда і взагалї вигляд у неї хворобливий. Я вирїшив, що не будитиму її, але коли повернусь зі свого нового розслїдування, то дам відповіднї вказївки, щоб відправити її назад в Екзетер. Може, у своємю домї їй стане краще; вона займеться своїми щоденними обов'язками. Це краще, анїж вона залишатиметься з нами але нічого не буде знати. Я ще встиг ненадовго побачитись з доктором Севордом. Сказав, що їду, і пообїцав розповїсти все, про що дїзнаюсь. Я поїхав у Волворт і з певними труднощами відшукав Потерс Корт. Але мене підвів правопис пана Смоллета. Тож я спитав, де знаходиться Поттерс Корт. Коли я відшукав це місце, то вже без зайвих труднощів натрапив на мебльованї кїмнати Коркорана. Я спитав чоловіка, що відчинив дверї, чи можу я поговорити з мїсником. Чоловік похитав головою:

– Не знаю 'го. Тут нема такого. Нїколи-м не чув про такого. Тут нїхто такий не жиє чи взагалї ще десь.

Я дїстав лїста від Смоллета, перечитав ще раз. Менї спало на думку, що урок з написаннєм назви Поттерс Корт може стати в пригодї. Я спитав:

– А хто ви будете?

– Я – замісник, - відповів той.

– Я зрозумів, що знаходжусь на правильному шляху. Мене знову підвів правопис.

Премія у півкрони і пам'ять замісника – у моєму розпорядженні. Виявилося, що пан Блоксем проспався від пива в Коркорана після минулої ночі й о п'ятій ранку пішов на роботу. Чоловік не знав, де знаходиться ця робота, але пам'ятав щось таке наче “новозбудований склад”. З цієї непевною підказкою я й вирушив у Поплар. Вже був полудень, коли нарешті мені вказали на таку будівлю. Сталося це в кав'ярні, де обідало саме кілька робітників. Один з них і підказав, що на вулиці Кросс Енджел будується новий “холодильний склад”. Оскільки це більш-менш відповідало описові, я відразу ж вирушив туди. Бесіда з сердитим сторожем і ще сердитішим бригадиром, яких трохи втихомирили монети, допомогла мені дістатись до Блоксема. За ним послали, коли я запропонував бригадирові його денну платню за можливість поставити Блоксе́му кілька запитань в особистій справі. Бригадир виявився розумним чолов'ягою, хоч розмовляв грубо і поведився неотесано. Коли я пообіцяв Блоксе́му заплатити за інформацію і дав завдаток, він розповів, що два рази їздив з Карфакса до будинку на Пікаділлі, перевіз дев'ять великих скринь – “чималеньких і важелезних” – візком з конем, якого найняли власне для цього перевезення. Я спитав його, чи не пам'ятає він номера цього будинку, на що він відповів:

– Пане, не пам'ятаю нумера, але лиш кілька хат від великої білої церкви чи щось таке, збудований певне не так давно. То був запущений старий будинок, але і впововину не такий, йик той, відки вивозили-смо тоти кльїті скрині.

– Як ви потрапили в будинки, якщо вони були порожні?

– Якийсь стариган казав ждати в будинку в Пурфліті. Він поміг ми перенести скрині і скласти на фіру. Аби-м сьї провалив під землю, йик то не був найсильніший хлоп, якого-м коли-будь видів. А був сам такий старенний, з сивими вусами, і худющий, шо, певне, не мав сили навіть відверти тїнь.

Мене як струмом вдарило від останніх слів!

– Він підоймав єдин конець скрині, гейби то були пакети з чайом, а я пихкотів і ледве-м підойньив другий. А я ж не курьї, дїдько ньї бери!

– Як ви потрапили в будинок на Пікаділлі?

– Він теж туда приїхав. Певно, вїїхав раньше від ньї, бо коли-м задзвонив у двері, то він сам отворив і поміг ми занести скрині в хол.

– Усі дев'ять? – спитав я.

– Ба, йик инче. За першим разом привїз-им пїить, за другим – штири. То була кьїжка робота. Вже й не пам'ятаю, йик-им добравсьї домів.

– Скрині залишилися в холі? – перервав я його.

– Так, хол був величюзний. Там бїльше ніц не було.

– Ви не мали ніякого ключа? – зробив я ще одну спробу.

– Ньї, ні ключьї, ніц не мав-им. Той старий пан сам втворив двері й закрав, коли-м гет поїхав. Не пам'ятаю ніц – бо був-им дуже впивсьї.

– То ви ніяк не можете згадати номер будинку?

– Ньї, пане. Але вам не буде кьїжка найти 'го. Перед будинком – арка з великими камйиними сходами. Пам'ятаю їх добре, тоти сходи, кігав-им по них

скрині. Взвив-им на поміч трох волоцюг, що захотіли заробити якусь копійку. Старий пан дав їм по шилінгу. Вни подумали си, шо мож получити більше, і вимагали ше. Але старий так узвив єдного за плечі, ніби хтів зверечи 'го із сходів. Вни сі матюкнули й пішли гет.

Я вирішив, що цієї інформації досить, щоб відшукати той будинок, тому, заплативши своєму новому приятелеві, вирушив на Пікаділлі. Отже, я дізнався одну неприємну новину: граф міг сам переносити скрині. У такому випадку часу залишалось небагато. Тепер, трохи вже розповсюдивши скрині, він міг непомітно завершити свої плани.

Біля цирку Пікаділлі я відпустив візника і пішов у західному напрямку. За будинком суду я натрапив на будівлю, що підходила під опис, і переконався, що це й було нове лігво Дракули. Будинок здавався занедбаним. Вікна були запорошені, віконниці підняті. Рами потемніли під впливом часу, на залізних прикрасах майже не залишилось фарби. Було очевидно, що донедавна на балконі висіло оголошення про продаж. Його грубо зірвали, але підпорки ще стояли. Між прутів балкону я бачив якісь дошки, краї яких виглядали свіжими. Я б багато віддав, щоб це оголошення висіло тут далі, воно вказало б на власника. Я пам'ятав, як шукав і купував Карфакс. Я не міг не думати, що якби знав попереднього власника, то зміг би якось дістатись всередину.

Фасад будинку мені ні про що не міг сказати. Робити було нічого, тому я обійшов будинок довкола, щоб подивитись, що там. Стайні жили активним життям, бо майже у всіх будинках на Пікаділлі мешкали люди. Я спитав кількох конюхів, що вони знають про порожній будинок. Один сказав, що чув, ніби його недавно купили, але не знав в кого. Він розповів, що зовсім донедавна на фасаді було оголошення про продаж і що, можливо, агенти будинку "Мітчел, сини і Кенді" щось можуть розповісти, бо він наче бачив ім'я їхньої фірми на оголошенні. Я не хотів, щоб він зрозумів, наскільки мене це цікавить, тож просто подякував і пішов. Була осінь і вже швидко сутеніло, тому я не гавав часу. Дізнавшись адресу фірми в довідковому бюро в Берклі, я незабаром потрапив до них у контору на вулиці Секвіль.

Пан, що зустрів мене, був неймовірно ввічливий, але і не менш мовчазний. Повідомивши, що будинок на Пікаділлі проданий, – він називав його "мастком" – він вирішив, що виконав свій обов'язок. Коли я спитав ім'я нового власника, він на мить широко розкрив очі, кілька секунд помовчав і відповів:

– Його продано, пане.

– Прошу вибачення, – сказав я не менш ввічливо, – але я маю особливі підстави дізнатись хто його придбав.

– Його продано, пане, – знову лаконічна відповідь після тривалішої мовчанки і ще більше насуплених брів.

– Ви ж не проти розповісти мені, – спитав я.

– Саме проти, – відповів той. – У руках фірми "Мітчел, сини і Кенді" справи наших клієнтів перебувають у повній безпеці.

То був справжнісінький педант і я зрозумів, що сперечатись з ним марно. Тому я вирішив позмагатись з ним на його території:

– Пане, вашим клієнтам дуже пощастило з такими охоронцями їх справ. Я сам працюю агентом. – Я подав йому візитку. – В даному випадку мною керує не цікавість. Я дію від імені лорда Годамінга, який забажав дізнатись дещо про нерухомість, що зараз виставлено на продаж.

Це відчутно змінило ставлення до справи.

– Я б дуже хотів посприяти вам, пане Гаркер, а особливо його світлості. Коли він ще був вельмишановним Артуром Голмвудом, ми якось підшукали йому кімнати. Якщо ви залишите адресу лорда, я пораджусь з цього приводу з керівництвом і повідомлю його світлість вечірньою поштою про результати. Якщо це можливо, я з радістю відступлю від своїх правил, щоб дати необхідну інформацію його світлості.

Я хотів налагодити з ним стосунки, а не нажити ворога, тож подякував йому, залишив адресу доктора Севорда і пішов. Уже було зовсім темно, я зголоднів і втомився. У компанії “Пишна випічка” я випив чашку чаю і поїхав у Пурфліт наступним потягом.

Всі вже були вдома. Міна мала втомлений і блідий вигляд, але намагалась здаватись бадьорою і веселою. Моє серце аж розривалось, коли я думав, що через свою мовчанку став причиною її неспокою. Дякувати Богу, сьогодні ввечері вона востаннє буде свідком наших нарад, а ми востаннє відчуватимемо докори сумління за те, що щось приховуємо. Мені довелось зібрати всю свою волю в кулак, щоб не порушити розумного рішення про усунення її з цієї справи. Вона наче змиралась з цим, навіть сама тема стала для неї болючою. При навіть незначному натяку, вона аж здригається. Я радий, що ми вчасно прийняли таке рішення. Для неї було б мукою дізнаватись те, що дізнаємось ми.

Я не міг розповісти про свої здобутки за день, поки вона була з нами. Тож після обіду, послухавши трохи музику, щоб принаймні зберегти пристойний вигляд, навіть для нас самих, я відвів Міну до нашої кімнати і вклав спати. Моя кохана тишилась моєю присутністю, як ніколи. Вона пригорнулась до мене, наче хотіла затримати. Але я повинен був багато розповісти, тому мені довелось піти. Дякувати Богу, те, що ми більше не розмовляємо відверто, не змінило нічого в наших стосунках.

Коли я зійшов униз, всі вже зібрались біля каміну в кабінеті. У потягу я записав події дня у щоденнику, тому просто зачитав запис. Це був найкращий спосіб розповісти їм все. Коли я закінчив, Ван Гельсінг сказав:

– Ви добре попрацювали сьогодні, Джонатане. Ми безперечно натрапили на слід зниклих скринь. Якщо ми знайдемо їх всіх у будинку на Пікаділлі, наша робота наблизиться до кінця. Але якщо їх там не буде, нам доведеться продовжувати пошуки, поки не відшукаємо їх усіх. Тоді ми зробимо останній наш хід, вистежимо цю потвору і принесемо йому справжню смерть.

На мить запанувала мовчанка, а тоді пан Морріс раптом спитав:

– А як же ми потрапимо до будинку?

– Ми ж потрапили вже в Карфакс.

– Але ж, Арте, тепер все інакше. Нам це вдалось, але ж тоді нам допомагала ніч, від очей нас заступили парк і стіна. Щоб вломитись в будинок на Пікаділлі, доведеться діяти зовсім інакше, чи то вдень, чи вночі. Здається, такої можливості

немає, хіба що той юнак з агенції дістане нам ключ. Вранці, коли прийде від нього лист, ми дізнаємось точніше.

Лорд Годалмінг насупив брови, встав і пройшовся по кімнаті. Потім зупинився і сказав:

– Квінсі має рацію. Цей злом може принести неприємності. Тоді нам вдалось вийти сухими з води. Але тепер у нас важче завдання. Хіба що нам вдасться знайти в'язку ключів графа.

Оскільки робити до ранку було нічого, та й варто було дочекатись новин від фірми, ми вирішили відкласти дії до сніданку. Потім ми ще довго сиділи, курили і обговорювали справу з різних підходів. Я скористався моментом, щоб записати все, що сталось аж до цього часу, в щоденник. Вже хочу спати, йду в спальню...

Як добре. Міна міцно спить, дихання спокійне. Чоло трішки зморщене, наче вона міркує навіть уві сні. Вона все ще бліда, але вже не така виснажена, як зранку. Завтра, сподіваюсь, я все влаштую і вона повернеться додому в Екзетер. Ох, але ж я хочу спати!

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

1 жовтня.

Ренфілд продовжує мене дивувати. Його настрої змінюються так швидко, що я навіть не встигаю за ними прослідкувати. А оскільки вони означають завжди більше, ніж просто його самопочуття, вони стають більше, ніж просто цікавими. Сьогодні зранку, коли я прийшов до нього після того, як він зневажив Ван Гельсінга, він поводився наче людина, що керує долею. Він, власне, і керував нею – суб'єктивно. Його не хвилювали жодні речі на грішній землі. Він витав у хмарах і зверхньо споглядав на слабкості й бажання простих смертних. Мені спало на думку, що можна скористатись ситуацією і дізнатись щось нове. Я спитав його:

– Як мухи?

Він посміхнувся зверхньо, – то була посмішка Мальволіо – і відповів:

– У мухи, шановний, є одна особлива риса: її крильця нагадують духовну здатність літати. Давні справедливо вважали метелика уособленням душі!

Я вирішив розвинути його аналогію до кінця і швидко сказав:

– О, саме на таку душу ви зараз полюєте, чи не так?

Його хвороба сплутала йому думки, на обличчі з'явився розгублений вираз; похитавши головою з такою переконливістю, що я навряд чи колись бачив у ньому, він відповів:

– О, ні-ні! Мені не потрібна нічия душа. Я хочу лише життя. – Цієї миті обличчя його просвітліло. – Зараз це мене взагалі не хвилює. Життя йде добре, у мене є все, що я хочу. Ви, докторе, повинні знайти собі іншого пацієнта, якщо хочете і далі вивчати зоофагію!

Мене це трохи здивувало, але я продовжив:

– Тоді вам підвладне життя. Отже, ви – бог?

– О, ні! – посміхнувся він з невимовно м'якою поблажливістю. – Я далекий від того, щоб присвоювати собі риси божества. Мене навіть не особливо хвилюють його духовні справи. Я б міг, якщо дозволите, назвати свій розумовий стан, духовним станом Еноха, якщо говорити про цілком земні речі!

Оце головоломка! Я не зрозумів відразу, яке відношення тут має Енох, тому мені довелось просто спитати його, хоч я розумів, що через це я падаю в його очак:

– А чому саме Енох?

– Бо він ходив з Богом.

Я знову не зрозумів, до чого він веде, але не хотів у цьому зізнаватись, тому повернувся до того, що він заперечив:

– То що ж, вас не хвилює життя, вам не потрібні душі. Чому ні?

Я поставив питання швидко і децю строго, щоб збити його з пантелику. Це мені вдалося. На мить він став улесливим, як колись, низько схилився переді мною і, мало не підлещуючись, відповів:

– Мені дійсно не потрібні ніякі душі! Не потрібні! Все одно мені з них немає жодної користі. Навіть, якби я мав їх. Мені вони ні до чого!

Він раптом замовк і на обличчі з'явився, як колись, хитрий вираз, наче вітер розігнав брижі по воді.

– І, докторе, що до життя, то що воно таке, зрештою? Коли у вас з'являється все, що вам потрібно, і ви знаєте, що більше ви нічого не захочете, це кінець. У мене є друзі, хороші друзі, як, наприклад, ви, докторе Севорд, – то було сказано з невимовно голодним виразом. – Мені ніколи не бракуватиме засобів до існування!

Здається, навіть крізь туман божевілля він побачив у мені щось вороже, бо відразу вдався до останнього способу захисту – просто вперто мовчав. Незабаром я зрозумів, що зараз розмовляти з ним марно, такий він був набурмосений. Мені довелось піти.

Згодом він знову попросив, щоб я прийшов. Колись я б не пішов без вагомої причини, але зараз він мене настільки цікавить, що я відступив від своїх правил. Крім того, я радий, що є можливість якось вбити час. Гаркер поїхав розплутувати клубок слідів. Лорд Годалмінг з Квінсі – теж. Ван Гельсінг сів у моєму кабінеті над рукописом, який приготували Гаркери. Здається, він вважає, що пильне вивчення деталей допоможе натрапити на якийсь слід. Він не хотів, щоб його без причини турбували під час роботи. Я б запросив його з собою, але подумав, що після прийому минулого разу професор не захоче більше піти. Крім того, була ще одна причина: Ренфілд може не захотіти розмовляти, якщо буде присутній третій.

Він сидів посеред кімнати на стільці – ознака напружених роздумів. Коли я увійшов, він відразу запитав, наче питання вже сиділо на кінчику язика:

– Як щодо душ?

Отже, моє припущення виявилось правильним. Підсвідома робота мозку робить свою справу, навіть у божевільних. Я вирішив прояснити все до кінця:

– А що ви самі про них думаєте? – спитав я.

Він з сумнівом озирнувся навколо себе, наче шукав у чомусь натхнення, а тоді відповів тремтячим голосом, у якому чулось вибачення:

– Мені не потрібні жодні душі!

Здається, його мучило це питання. Я вирішив скористатись нагодою – “бути жорстоким, щоб бути добрим” – і сказав:

– Ви любите життя і хочете його?

– О, так! Але все гаразд, ви не повинні переживати за це!

– Але як ви візьмете життя, не забираючи душі?

Його це збентежило, а я продовжував:

– Гарно ж ви проведете час, коли одного дня полетите геть з душами тисяч мух, павуків, пташок і котів, що будуть дзижчати, цвірінькати і нявчати навколо вас. Ви забрали їхні життя, тож доведеться миритись із їхніми душами!

Щось наче ворухнулось в його уяві, бо він затулив вуха долонями, міцно заплющив очі, як дитина, коли на обличчі мило. У цьому було щось зворушливе. І тут я дещо зрозумів: переді мною була дитина, просто дитина, хоч риси обличчя постаріли, а щетина на підборідді була сива. Було зрозуміло, що його щось тривожить. Пам’ятаючи, що його колишні настрої часто допомагали йому прийняти чужі, на перший погляд, ідеї, я вирішив спробувати стати на його місце і пройти шляхом його думок разом з ним. Перш за все необхідно встановити довіру. Я голосно заговорив, щоб він почув мене навіть крізь затулені вуха:

– Хочете цукру, щоб привабити знову мух?

Він наче прокинувся, похитав головою, а тоді відповів зі сміхом:

– Не дуже! Мухи, зрештою – дрібнота! - і додав, – і я не хочу, щоб їхні душі дзижчали навколо мене.

– А як щодо павуків?

– До біса їх! Яка користь з павуків? Ними не наїсишся і не... – він раптом замовк, наче торкнувся забороненої теми.

Так, так, – подумав я, - це вже вдруге він спіткнувся на слові “пити”. Щоб це означало? Ренфілд зрозумів, що обмовився, і поспіхом заговорив знову, наче хотів відвернути мою увагу:

– Мене це все не цікавить. Як у Шекспіра “щурі, миші та інші милі створіннячка”. Їх можна назвати “дрібною поживою комори”. Такі дурниці мене тепер не цікавлять. Мене не цікавлять дрібні хижачки тепер, коли я бачу, що мене чекає. Це те саме, що просити людину їсти молекули паличками.

– Зрозуміло, – сказав я. – Ви хочете великих істот, в яких можна вп’ястись зубами. Чи не хочете поснідати слонем?

– Що ви таке дурне кажете!

Він почав приходити до тями. А я вирішив натиснути ще більше:

– Цікаво, на що схожа душа слона! – спитав я наче в задумі, і досягнув того, що хотів. Він впав зі свого трону і знову став дитиною:

– Не хочу я душі слона! Я взагалі ніякої душі не хочу!

Кілька хвилин він сумно сидів. А тоді раптом скочив на рівні ноги, очі заметали іскри. Найвні були всі ознаки сильного розумового збудження:

– До біса вас і ваші душі! – закричав він. – Чого ви дістаєте мене душами? У мене що, немає за що переживати, нема болю і збентеження без міркувань про душі?!

Він був такий агресивний, що мені довелось свиснути в свисток, здалося, що у нього наближається черговий напад з манією вбивства. Але тієї ж миті він заспокоївся і сказав, вибачаючись:

– Вибачте мені, докторе. Я забувся. Вам не знадобиться допомога. Я такий збентежений, що схильний до роздратування. Якби ви тільки знали, з якою проблемою я зустрівся, і яку намагаюсь вирішити, ви б мене пожаліли, поставились б терпляче і вибачили. Прошу вас, не одягайте мене в гамівну сорочку. Я хочу думати. А якщо рухи мої будуть обмежені, я не зможу думати вільно. Я впевнений, що ви зрозумієте мене!

Я бачив, що він тримає себе в руках, тож коли прибігли санітари, я наказав їм піти. Ренфілд дивився, як вони виходять з кімнати. Коли двері зачинились, він спокійно, з гідністю мовив:

– Докторе Севорд! Ви поставились до мене з розумінням. Повірте, я дуже вдячний вам за це!

Я вирішив, що краще залишити його в такому настрої, і пішов. Без сумніву, його стан потребує міркувань. Певні деталі, здається, можна зв'язати в те, що американські психіатри називають “історія”. Ось вони:

Не бажає казати слова “пити”.

Боїться бути обтяженим душею чого-небудь.

Не боїться в майбутньому забрати життя.

Зневажає нижчі форми життя, хоч і боїться переслідування їх душ.

На основі вищезгаданого логіка підказує одне: він чомусь переконаний, що житиме іншим, вищим життям. Він боїться наслідків – тягара чиеїсь душі. Отже, він чигає на людське життя!

А звідки в нього така впевненість?

Господи милосердний! До нього завітав граф! Він готує новий страшний план!

Згодом.

Після обходу я зайшов до Ван Гельсінга і розповів про свої підозри. Професор спохмурнів. Після недовгих розмірковувань він попросив провести його до пацієнта. Так ми і зробили. Під дверима ми почули, як наш божевільний весело співає. Так він співав колись дуже давно, вже і важко пригадати ті часи. Коли ми увійшли, нас чекало здивування: він знову, як колись, розсипав цукор. Сонні осінні мухи починали з дзижчанням злітатись до кімнати. Ми спробували заговорити з ним на тему попередньої розмови, але він не звертав на нас уваги, просто співав собі, наче нас в кімнаті й не було. Він дістав аркуш паперу і почав робити з нього записник. Нам довелось піти ні з чим.

От дійсно, цікавий випадок. Треба пильно за ним сьогодні стежити.

ЛИСТ ВІД “МІТЧЕЛ, СИНІ І КЕНДІ” ЛОРДУ ГОДАЛМІНГУ

1 жовтня.

Ваша Світлосте!

Ми завжди раді піти назустріч вашим побажанням. Просимо взяти до уваги інформацію, що стосується продажу та купівлі будинку під номером 347 на Пікаділлі, й яку Ваша Світлість бажали отримати через посередництво пана Гаркера. Продавцями виступали виконувачі духівниці* покійного Арчібальда Вінтер-Саффілда. Покупцем – дворянин-іноземець, граф де Вілль, який сам здійснив купівлю, заплативши готівкою. Більше ми про нього нічого не знаємо.

Покірні слуги Вашої Світлості,

“Мітчел, сини і Кенді”.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

2 жовтня.

Минулої ночі я залишив чергового в коридорі й наказав уважно прислухатись до Ренфілда. Згідно з моїми інструкціями, він повинен був відразу повідомити мене, якщо почує щось незвичайне. Після вечері, коли пані Гаркер вже лягла спати, ми зібрались біля каміна і обговорили здобутки дня. Лише Гаркеру вдалося щось дізнатись. Ми дуже сподіваємось, що слід, на який він натрапив, принесе свої плоди.

Перш ніж лягти, я пішов до кімнати Ренфілда і зазирнув через вічко. Пацієнт спокійно спав, груди піднімались і опускались у рівномірному диханні.

Сьогодні зранку черговий розповів, що після півночі пацієнт поведився неспокійно, голосно молився. Я спитав, чи це все. Він відповів ствердно. Але щось у його поведінці видалось мені підозрілим і я спитав його прямо, чи він не спав. Він заперечив, лише сказав, що трошки подрімав. Погано, коли людям не можна довіряти і постійно за ними дивитись.

Сьогодні Гаркер знову йде по сліду, Арт та Квінсі пішли в стайню; Годалмінг вважає, що коні завжди мають бути готові. Коли в нас з'явиться необхідна інформація, ми не зможемо гаяти жодні хвилини. Ми повинні всю привезену землю очистити посвятою між сходом і заходом сонця. Тоді граф буде найслабший і в нього не буде схованки. Ван Гельсінг поїхав у Британський Музей, щоб переглянути деякі книги з древньої медицини. Античні цілителі брали до уваги такі речі, які їхні послідовники не визнають. Професор хоче знайти зброю проти відьом та демонів, яка може згодом стати в пригоді.

Часом мені здається, що ми всі зійшли з розуму і прийдемо до тьми в гамівних сорочках.

* Духівниця (заст.) – заповіт про спадщину. (Прим. пер.)

Згодом.

Ми знову провели нараду. Здається, ми на правильному шляху. Можливо, те, що ми зробимо завтра, стане початком кінця. Цікаво, чи спокій Ренфілда має якусь відношення до нашої роботи. Його настрої так точно відображали дії графа, що майбутнє знищення цієї потвори, можливо, якимось таємничим чином стало відоме і йому. Якби ж знаття, як змінилися його думки між нашою з ним вчорашньою розмовою і відновленням полювання на мух. Це могло б стати цінною підказкою. Поки що він здається спокійним... Чи це так? З його кімнати долетів дикий крик...

Санітар прилетів до мене в кабінет і сказав, що з Ренфілдом стався нещасний випадок. Він почув, як той кричить, а коли забіг в кімнату, то побачив, що Ренфілд лежить на підлозі долілиць у калюжі крові. Треба йти...

Розділ XXI

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

3 жовтня.

Треба записати якомога повніше все, що сталося. Не можна опустити жодної дрібниці. Необхідно спокійно все пригадати.

Коли я увійшов у кімнату Ренфілда, він лежав на підлозі на лівому боці в калюжі крові. Перевертаючи його, я зрозумів, що він отримав страшні поранення. Частини тіла були наче розділені, не було тієї єдності, яка є навіть в сплячих божевільних. Обличчя було в жакливих синцях, ніби його товкли об підлогу. З ран на обличчі й натекла та калюжа крові. Санітар став біля нього на коліна і, коли ми повернули його, сказав:

– Здається, пане, у нього зломана спина. Бачите, права рука, нога і права сторона обличчя паралізовані.

Як таке могло статись, санітар не зміг пояснити. Він був дуже здивований. Насупивши брови, він сказав:

– Не розумію двох речей. Він міг собі наставити синців, луплячи головою об підлогу. Я бачив одного разу в притулку “Еверсфілд”, як жінка так робила, поки її не скрутили. Міг він і спину собі зламати, якби впав з ліжка якимось невдало. Але, щоб мені провалитись, не можу уявити, щоб таке сталося одночасно. Якби він зламав спину, то не зміг би вже битись головою. А якби в нього було таке обличчя, перш ніж впасти з ліжка, на постелі залишилися б сліди.

– Ідіть до доктора Ван Гельсінга, – сказав я, – і попросіть його негайно підійти сюди. І нехай не зволікає жодної хвилини.

Санітар відразу побіг за професором. За кілька хвилин з’явився і він сам: в халаті і тапочках. Побачивши Ренфілда на підлозі, він з хвилину пильно дивився на нього, а тоді обернувся до мене. Напевне, він прочитав в моїх очах що я думаю, і спокійно, вочевидь для вух санітара, сказав:

– Яка неприємність! Він потребуватиме пильного догляду і уваги. Я залишусь з ним. Але спочатку я б хотів одягнутись. Якщо ви побудете тут, я приєднаюсь до вас за кілька хвилин.

Ренфілд почав важко дихати. Було зрозуміло, що він серйозно постраждав. Не встиг я мигнути оком, як професор вже повернувся, прихопивши свою валізку з хірургічними інструментами. Він вже все обміркував і прийняв рішення, бо, перш ніж зайнятись пацієнтом, прошепотів до мене:

– Відшліть санітара. Ми повинні залишитися з ним без сторонніх, коли він прийде до тьми після операції.

– Поки що дякую, Сіммонс, – мовив я. – Ви зробили все, що могли. Прошу йти на свій обхід. Прооперує доктор Ван Гельсінг. негайно повідомляйте, якщо помітите щось незвичайне.

Санітар пішов і ми почали детальний огляд пацієнта. Рани на обличчі виявились поверхневими; важчим пошкодженням був ввігнутий перелом черепа, що зачіпав моторну ділянку. Професор задумався на хвилю, а тоді сказав:

– Ми повинні знизити тиск і повернути його до нормального стану, наскільки можливо. Судячи з сильного приливу крові до обличчя, у нього важкі пошкодження. Здається, уражено усю моторну ділянку. Крововилив у мозок швидко прогресує. Ми повинні терміново провести трепанацію, інакше може бути надто пізно.

Цієї миті в двері тихо постукали. Я підійшов і відчинив їх. На порозі стояли Артур і Квінсі, в одних піжамах і тапочках. Артур сказав:

– Я чув, як санітар заходив до доктора Ван Гельсінга і повідомив про нещасний випадок. Я розбудив Квінсі чи, радше, просто гукнув його, бо він не спав. Надто багато останнім часом незвичних подій, щоб спокійно спати. Я думав, що завтра вночі все зміниться. Ми повинні проаналізувати попередній досвід назад і заирнути у майбутнє далі, ніж робили до цього. Можна увійти?

Я кивнув. Вони зайшли і я знову зачинив двері. Коли Квінсі побачив вигляд і стан Ренфілда, а також страшну калюжу на підлозі, він тихо мовив:

– Господи! Що з ним сталось? Бідолаха!

Я швидко розповів йому все і додав, що ми сподіваємось на повернення свідомості після операції, принаймні ненадовго. Квінсі сів на край ліжка, Артур – за ним. Ми терпляче чекали.

– Щоб визначити точне місце для трепанації треба зачекати, а тоді швидко і ефективно видалити тромб, тому що, без сумніву, крововилив у мозок посилюється, – сказав Ван Гельсінг.

До болю повільно минуло кілька хвилин. У мене мало серце не зупинялось. Ван Гельсінг теж помітно переживав і хвилювався за результат. Я з острахом чекав на розповідь Ренфілда. Страшно було навіть думати. Але я ніяк не міг позбутись передчуття того, що буде. Така впевненість охоплює людей, які чують, як виє пес на покійника. Дихання пораненого стало нерівномірним. Кожної хвилини він наче вже збирався розплющити очі й заговорити. Але потім дихання знову важчало і він реагував на подразники ще менше. Хоч я і звик до лікарняних ліжок і смерті, у мені зростало напруження. Я мало не чув, як б'ється моє серце, кров молотом гупала в скроні. Мовчанка стала просто нестерпною. Глянувши

на товаришів, на їх розпашілі зрошені потом обличчя, я зрозумів, що вони терплять такі ж тортури. Між нас витало страшне нервове напруження. Ми наче очікували, що дзвін жаху над нашими головами задзвонить саме тоді, коли ми найменше цього сподіваємось.

Нарешті настав момент, коли стало зрозуміло, що пацієнт швидко слабне. Він міг померти будь-якої миті. Я глянув на професора і піймав його погляд. Його обличчя скам'яніло:

– Не можна зволікати жодної хвилини. Його слова, можливо, вартують багатьох життів. Поки ми чекали, мені спало на думку, що на карту може бути поставлена душа! Прооперуємо відразу над вухом!

Не кажучи більше ані слова, Ван Гельсінг провів операцію. Кілька хвилин дихання було важким, а тоді пацієнт вдихнув так глибоко, що повітря, здавалось, мало не розірвало йому груди. Раптом він розплющив очі. Дикий погляд безпомічно застиг. Так продовжувалось кілька хвилин, а тоді на зміну йому прийшло радісне здивування, він зітхнув з полегшенням. Він спробував різко ворухнутись, а тоді сказав:

– Я поводитимусь спокійно, докторе. Накажіть зняти з мене гамівну сорочку. Мені наснився жадливий сон. Я відчуваю пекучий біль.

Він спробував повернути голову, але навіть від такого незначного зусилля очі почали знову скляніти. Я обережно поклав її на місце. Тоді Ван Гельсінг тихо спитав:

– Пане Ренфілд, розкажіть, що вам наснилось.

– Це доктор Ван Гельсінг, – скривлене обличчя пацієнта просвітліло, коли він почув цей голос. – Як добре, що ви тут. Дайте мені попити, губи пересохли. А тоді я спробую розповісти про свій сон. Мені наснилось... – він замовк і знову почав втрачати свідомість. Я тихо сказав до Квінсі:

– Бренді! В моєму кабінеті! Якогога швидше!

Квінсі полетів, наче на крилах і повернувся зі склянкою, карафкою бренді та водою. Ми змочили пересохлі губи і пацієнт швидко прийшов до тями. Але, здається, його уражений мозок працював і під час цієї затримки, бо коли він прийшов до тями, то глянув на мене пронизливо в нестерпному збентеженні, я цього ніколи не забуду, і сказав:

– Не треба обманювати себе. То був не сон. То була страшна реальність, – він обвів очима кімнату. Погляд впав на двох чоловіків, що терпляче сиділи на ліжку. Він продовжив:

– Якщо досі я був невпевнений, то вони мене переконали.

На мить він заплющив очі, але не від болю чи сну, а свідомо, наче набирався сил. Розплющивши їх, він поспіхом сказав з подвоєною енергією:

– Швидко, докторе! Я вмираю! Я відчуваю, що у мене залишилось лише кілька хвилин. А тоді я повернусь в смерть чи навіть гірше. Дайте мені ще бренді. Перш ніж померти, я повинен дещо розповісти; або коли помре мій нещасний розчавлений мозок. Дякую! Це сталось тієї ночі, коли я просив вас відпустити мене. Я не міг говорити тоді, щось ніби зв'язало мені язик. Але тоді я був при своєму розумі, як і зараз. Коли ви пішли, я просто вмирав від розпачу. Це, здавалось, продовжувалось години. А тоді мене несподівано охопив спокій. Я

охолов і згадав, де знаходжусь. Я чув, як гавкають за нашим будинком собаки, але не там, де був Він!

Коли Ренфілд говорив, Ван Гельсінг навіть оком не змигнув, але міцно стиснув мені руку. Йому вдалось не зрадити себе, він просто кивнув легко головою і тихо сказав:

– Продовжуйте, будь ласка.

– У тумані він підійшов до вікна, як це часто бувало, але не привидам, а в тілесній оболонці. Але тепер Він був в тілесній оболонці, а не наче привид. Очі в Нього палали злістю, зовсім, як в розлюченої людини. Його губи червоніли посмішкою, гострі білі зуби блиснули в північній темряві, коли Він обернувся на гавкотіння собак. Спочатку я не запрошував Його увійти, хоч знав, що він хоче цього. Він хотів цього вже давно. Тоді він почав мені обіцяти – не словами, а показував все.

– Як? – перервав його професор.

– Примушуючи їх з'являтися, як колись, коли посилав до мене мух, коли яскраво світило сонце. Великих масних товстелизних мух з крилами кольору сталі й смарагду. А вночі прилітали великі нічні метелики з черепом і схрещеними кістками на крилах.

Ван Гельсінг кивнув і в задумі прошепотів до мене:

– *Acherontia atropos of the Sphinges* – те, що ви називаєте “мертвою головою”.

А Ренфілд продовжував:

– А тоді Він почав шепотіти: “Пацюки, пацюки, пацюки! Сотні, тисячі, мільйони пацюків, і в кожному – життя; і собаки, що будуть їх їсти, і коти. Безліч життів, гарячої крові, яка принесе роки і роки життя. Це вже не просто мухидзикотухи!” Я засміявся з Нього. Хотілося бачити, що він може зробити. Раптом десь з-за дерев в Його будинку завили собаки. Він покликав мене до вікна. Я підійшов і визирнув, а Він підняв руки і, здавалось, почав викликати образи, картини, не видаючи ні звука. На траві язиком вогню простелилась чорна тінь. Він розгорнув туман праворуч та ліворуч, і я побачив тисячі пацюків. Їх очі блискотіли вогнем; вони були схожі на його, лиш менші. Він підняв руку, і вони зупинились. Він наче сказав: “Я віддам тобі всі ці життя, і навіть більше. На багато років уперед, якщо ти падеш ниць і поклонись мені!” Мені на очі впала червона пелена, кольору крові. Я не встиг отямитись, як підняв раму і сказав: “Заходьте, мій Повелителю і Хазяїне!” Пацюки зникли, а Він прослизнув у кімнату, хоч вікно прочинилось не більше, ніж на ширину волосини. Так до мене часто приходив місяць, проникав крізь найдрібнішу шпаринку і поставав переді мною у всій своїй красі й величі.

Голос Ренфілда слабшав, тож я змочив йому губи бренді, й він знову заговорив. Але його пам'ять наче була перерваною провалами, бо розповідь відновилась незв'язно. Я хотів нагадати, де він зупинився, але Ван Гельсінг зупинив мене.

– Нехай говорить. Не переривайте його. Він не зможе згадати і, можливо, не зможе продовжувати, якщо загубить нить думок.

Ренфілд продовжував:

– Я цілий день чекав від Нього новин, але Він нічого не послав мені, навіть мухи. Тож, коли на небо вийшов місяць, я вже був дуже злий на Нього. Коли він

пройшов крізь вікно, хоч воно і було зачинене, і навіть не постукав, я розгнівався. А він лиш глумливо посміхнувся, його бліде обличчя з'явилося з туману, очі горіли червоним полум'ям. Він поводився так, наче Йому належав увесь світ, а я був нічим. Від Нього навіть запах йшов інший. Він пройшов повз мене, я навіть не зміг Його спинити. Мені раптом чомусь здалось, що в кімнату увійшла пані Гаркер.

Артур з Квінсі встали з ліжка і стали над ним так, що він їх не бачив, зате вони могли все краще чути. Обоє мовчали. Професор затремтів, але вираз обличчя лише посуворішав. Ренфілд нічого не помітив:

– Коли пані Гаркер прийшла до мене сьогодні після обіду, вона була сама не своя. Наче заварку в чайничку вдруге залили водою.

Ми здригнулись, але промовчали, а він говорив далі:

– Я не помітив, як вона увійшла, аж поки вона не заговорила. Вона була якась інакша, не така, як завжди. Мене не цікавлять такі бліді люди; я люблю повнокровних. А з неї наче випустили всю кров. Я відразу не замислився над цим, але коли вона вже пішла, мені спало на думку, що це Він забирав в неї життя. Я мало не сказився від цього.

Я побачив, що всі затремтіли, як і я, але мовчанку так і не порушили.

– Отож, коли Він прийшов сьогодні знову, я чекав на нього. Коли в кімнату почав заповзати туман, я міцно схопив його. Я чув, що божевільні мають надприродну силу. А оскільки я – божевільний, принаймні час від часу, я вирішив застосувати всю свою силу. Він відчув її, Йому навіть довелось вийти з туману, щоб чинити опір. Я міцно Його тримав і вже навіть почав думати, що переможу Його. Я не хотів, щоб Він продовжував забирати її життя. Але тут я глянув Йому в очі. Його погляд просто пропалив мене наскрізь і вся моя сила зникла. Він вислизнув з моїх рук. Я спробував знову Його схопити, а Він високо підняв мене і кинув до землі. Очі заслала кривава пелена. Загримів грім. Туман почав проповзати під двері.

Голос Ренфілда знову затремтів, дихання стало важким. Ван Гельсінг різко піднявся:

– Ну що ж, тепер нам відомо найгірше. Він тут і ми знаємо, яка в Нього мета. Можливо, ще не пізно. Давайте озброїмось, як тієї ночі, але не можна зволікати. Жодної хвилини.

Наш страх, ні, наше усвідомлення того, що сталося, не потребувало словесного виразу – ми все зрозуміли.

Поспіхом зібравши все те, що ми брали з собою в будинок графа, ми зустрілись в коридорі. Професор вказав на них і мовив:

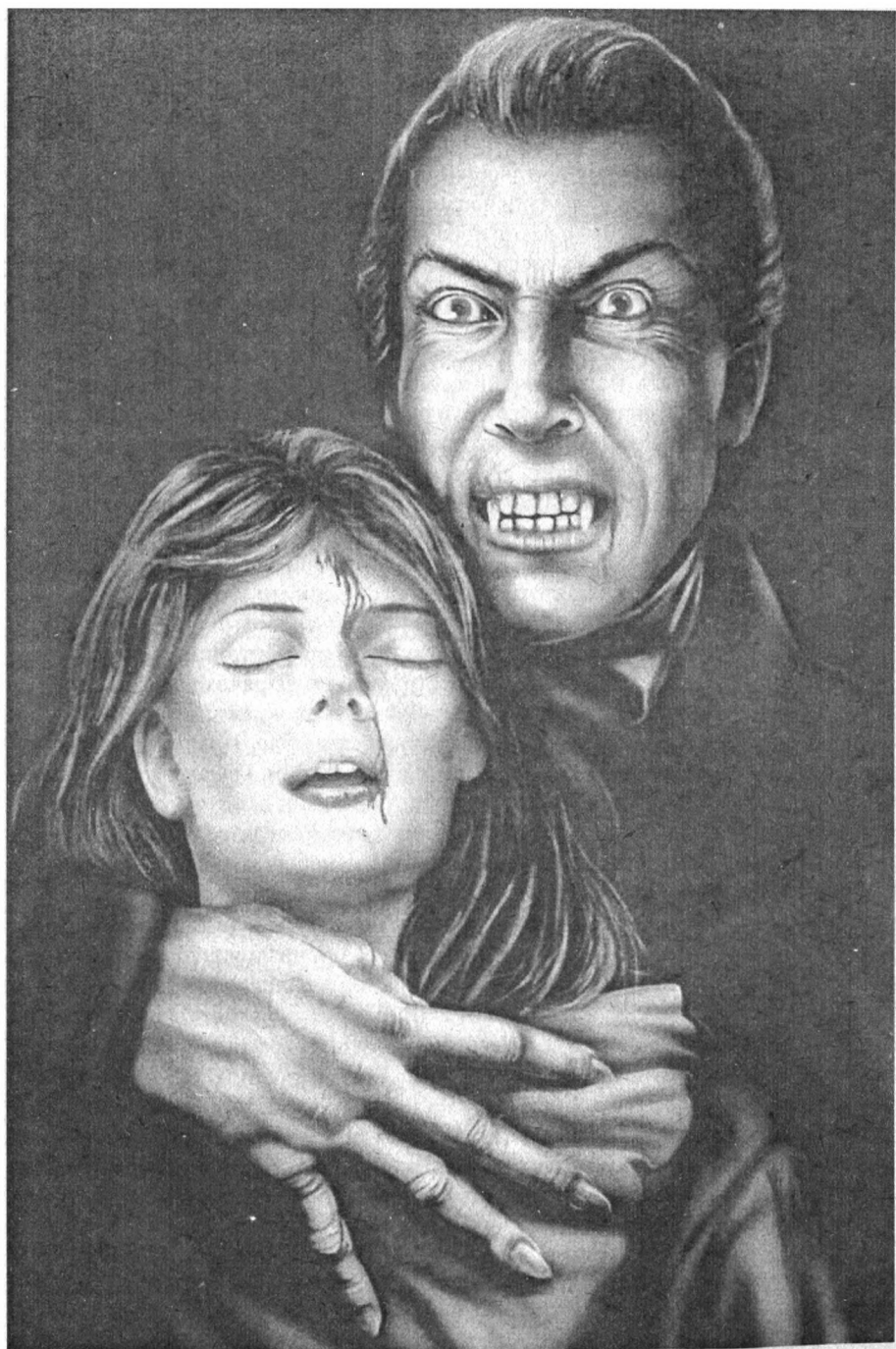
– Вони завжди зі мною. І так буде, поки цей жах не закінчиться. Будьмо розумні, друзі мої! У нас непростий супротивник. На жаль, від цього постраждала пані Міна! – він затнувся, голос зламався.

Я сам не знав, що більше заповонило душу: гнів чи страх.

Біля дверей кімнати Гаркерів ми зупинились. Арт з Квінсі завагались.

– Чи обов'язково її тривожити? – спитав Квінсі.

– Доведеться, – суворо відповів Ван Гельсінг. – Якщо двері зачинені на ключ, я зламаю їх.

– А це не налякає її? Все-таки трохи незвично вламуватись в кімнату до жінки!
– Ви завжди маєте рацію, – важко мовив професор. – Але тут питання життя і смерті. Всі палати для лікаря однакові. А навіть якщо ні, сьогодні для мене все є саме так. Джонне, якщо я поверну ручку і двері не відчиняться, налягайте плечем. Ви теж. Ну, давайте!

Професор повернув ручку, але двері не піддались. Ми вдарили. Вони з тріском відчинились, і ми мало не попадали в кімнату. Професор не втримався на ногах. Поки він піднімався з колін, я встиг побачити, що відбувається в кімнаті.

Жах відібрав дар мови. Волосся стало дибки, а серце мало не зупинилось. Місяць світив так яскраво, що навіть крізь товсту жовту завісу пробивалось достатньо світла. На ліжку під вікном лежав Джонатан Гаркер. Обличчя його палало, дихання було важким, наче у гарячці. На колінах біля ліжка обличчям до нас стояла постать його дружини, одягнута в біле. Біля неї – високий худорлявий чоловік в чорному. Його обличчя ми не бачили, але відразу впізнали графа. Адже нам були відомі всі його риси, а особливо шрам на чолі. Лівою рукою він стиснув зап'ястки пані Гаркер, міцно тримаючи їх. Правою він схопив її за шию, згинаючи до грудей Джонатана. Її білу нічну сорочку заплямила кров, тонкий струмочок якої біг по голих грудях чоловіка, що були ледь прикриті розхристаною сорочкою. Їх вигляд нагадував ситуацію, коли дитина суне кішку мордою в молоко, щоб примусити випити його. Коли ми увірвались в кімнату, граф обернув голову, знайомий мені з розповідей диявольський вираз миттю з'явився в очах. Пекельна несамовитість запалила червоним зіниці, широкі ніздрі блілого орлиного носа затремтіли, білі гострі зуби по-звірячому дико клацнули, блиснувши з-за залитих кров'ю губ. Він відштовхнув свою жертву з такою силою, що вона, наче з висоти впала на ліжку, і кинувся на нас. Професор вже встиг стати на ноги і виставив перед собою пакет зі святощами. Граф різко зупинився, як колись бідолашна Люсі біля склепу, і відступив. Він відступав далі й далі, а ми, високо піднявши свої хрестики, йшли на нього. Раптом велика чорна хмара наповзла на місяць і стало темно. Коли Квінсі нарешті запалив сірник, ми помітили лише легку імлу, яка проповзла під дверима, що після удару зачинились знову. Ми з Ван Гельсінгом і Артом побігли до пані Гаркер. Вона вже встигла прийти до тями і раптом закричала – страшно, пронизливо, розпачливо. Цей крик, напевно, лунатиме у вухах до кінця моїх днів. Кілька хвилин вона просто лежала безпомічно, охоплена сум'яттям. Її обличчя було мертвенно бліде, на ньому різко виділялись криваві плями на губах, щоках і підборідді, з куточка рота тонко бігла кров. Очі затопив жах. Вона затулила обличчя своїми покаліченими руками: на білосніжній шкірі залишилися сліди страшного потиску графа. Вона заголосила – глибоко і тужно. Жахливий крик порівняно з цим був лише коротким виразом безконечної скорботи. Ван Гельсінг підійшов і з ніжністю накинув їй на плечі покривало. Арт, розпачливо подивившись кілька секунд їй в обличчя, вибіг з кімнати.

Ван Гельсінг пошепки сказав мені:

– Зараз Джонатана охопило заціпеніння, яке, як нам відомо, наступає після укусу Вампіра. Поки пані Міна не заспокоїться, ми не можемо їй нічим допомогти. Треба розбудити його!

Він змочив край рушника в холодній воді й почав легко ляскати Джонатана по обличчю; Міна, закриваючи обличчя руками, продовжувала ридати так, що просто серце розривалось. Я розсунув порт'єри і виглянув з вікна. Місяць знову залив все світлом. Я побачив, як Квінсі Морріс пробіг через галявину і зник у тіні великого тиса. Я встиг лише здивуватись, навіщо він робить це, коли раптом коротко скрикнув Гаркер. Він частково прийшов до тями і обернувся до ліжка. На обличчі з'явився вираз неймовірного подиву. Воно й не дивно. Кілька хвилин він навіть слова не міг вимовити, а тоді раптом повністю все згадав і різко піднявся. Увагу його дружини привернув швидкий рух Джонатана, вона обернулася до нього і розкрила було обійми, але тієї ж миті забрала руки, схвала обличчя в долонях і задригала так, що навіть ліжко затрусилось.

– В ім'я Господа, що тут відбувається? – вигукнув Гаркер. – Докторе Севорд, докторе Ван Гельсінг, що сталося? Міно, кохана моя, що з тобою? Звідки кров? Боже милостивий! Невже дійшло вже й до цього!

Він піднявся з колін і з розпачем заломив руки:

– Господи! Допоможи нам! Допоможи їй! Допоможи!

Він швидко зіскочив з ліжка і почав одягатись. До нього повернулася вся мужність, коли з'явилась потреба швидко діяти. Не зупиняючись, він спитав:

– Що тут сталося? Розповідайте все! Докторе Ван Гельсінг, Міна вам не байдужа, я ж знаю. Будь ласка, зробіть щось, врятуйте її. Не могло все зайти надто далеко. Бережіть її, поки я знайду його!

Його дружина навіть крізь пелену жаху, страху і розпачу відчула, що йому загрожує небезпека. Вона відразу забула про свою біду, вхопила його за руку і вигукнула:

– Ні, ні! Джонатане, не залишай мене! Я і так вже постраждала сьогодні, бачить Бог, навіть якщо не брати до уваги шкоду, завдану тобі. Ти повинен бути зі мною. Будь з нашими друзями, вони захистять тебе!

Вона мало не зійшла з розуму. Джонатан пообіцяв не йти. А вона притягнула його до себе і міцно притислась до нього. Ми з Ван Гельсінгом спробували їх заспокоїти. Професор підняв свій золотий хрестик і з ніжністю сказав:

– Не бійтесь, дорогенька моя. Ми тут. А поки це буде на вашій шії, та потвора не посміє зачепити вас. Сьогодні ви у безпеці. А ми повинні заспокоїтись і все добре обговорити.

Вона затремтіла, але промовчала, далі ховаючи обличчя на грудях свого чоловіка. Коли вона підвела голову, його білу піжаму заплямила кров там, де вона торкнулась губами, з невеликої ранки на її шії впало кілька крапель крові. Коли вона побачила це, то відсахнулася і глухо заридала; сльози просто душили її, вона ледве спромоглась прошепотіти:

– Не чиста! Не чиста! Я не можу більше ні торкатись, ні цілувати його. О, як так може бути, що тепер я його найзліший ворог і у нього найбільше підстав боятись саме мене.

– Міно, не кажи дурниць, – рішуче заперечив Джонатан. – Я навіть слухати такого не буду. Я не хочу чути такого про тебе. І не хочу чути такого від тебе. Навіть, якщо Господь осудить мене, покарає ще важчими стражданнями, аніж ті, що я щойно пережив, я не дозволю, щоб чи мій вчинок, чи моя думка стали між нами!

Джонатан розкрив обійми і пригорнув її до грудей. Ще кілька хвилин вона ридала. Він дивився на нас поверх її схиленої голови: його очі тьмяно блистіли, ніздрі тремтіли, уста були суворо стиснуті. Нарешті ридання почали стихати. Він сказав з силуваним спокоєм, який коштував йому всіх зусиль:

– А тепер, докторе Севорд, розповідайте все. Сам факт мені вже відомий. Тепер прошу подробиці.

Я розповів йому все. Він слухав із вдаваною незворушністю, але ніздрі смикнулись, а очі дивно заблистіли, коли я описав, як граф грубо тримав за руки його дружину і примушував торкнутись вустами рани на грудях. Мене вразило те, що навіть коли його обличчя кривилось в блідій рішучості, руки ніжно і з любов'ю пестили скуйовджене волосся дружини. Коли я замовк, у двері постукали Квінсі й Годалмінг, попросили дозволу увійти. Ван Гельсінг глянув на мене з німим питанням в очах. Я зрозумів, що ми повинні скористатись їхнім поверненням, щоб відволікти, наскільки можливо, думки нещасного чоловіка та його дружини. Я кивнув на знак згоди. Тоді професор спитав їх, що вони бачили чи зробили. Лорд Годалмінг відповів:

– Я не знайшов його ні в коридорах, ні в кімнатах. Я зазирнув і в кабінет. Він побував там, але вже пішов. Але...

Він раптом затнувся і глянув на пригнічену жінку на ліжку. Ван Гельсінг сумно сказав:

– Продовжуйте, Артуре. Більше нічого не потрібно приховувати. Наша єдина надія – знати все. Розповідайте!

– Він був там. І хоч то було лише кілька секунд, він встиг влаштувати жахливий безлад. Всі рукописи спалено. Коли ми прийшли, на попелі ще танцювало полум'я. Котушки з записами на фонографі теж потрапили у вогонь, а віск допоміг завершити справу.

– Дякувати Богу, у сейфі є ще одна копія! – перервав я його. На хвилю його обличчя просвітліло, але потім знову спохмурніло:

– Я побіг вниз, але його ніде не було. Я зазирнув у кімнату Ренфілда, але там навіть сліду його не було, окрім...

Він знову затнувся.

– Продовжуйте! – хрипко сказав Гаркер.

Артур схилив голову, облизав пересохлі губи і закінчив:

– Окрім тіла покійного бідолахи.

Пані Гаркер підняла голову, обвела нас поглядом і сказала урочисто:

– Нехай сповниться воля Божа!

Я зауважив, що Арт щось не договорує, але промовчав, вирішивши, що у нього є для цього підстави. Ван Гельсінг обернувся до Морріса і спитав:

– А у вас, Квінсі, є новини?

– Небагато. Можливо, згодом їх стане більше, але зараз я не можу щось сказати точно. Мені просто спало на думку, що було б добре простежити, куди граф піде, коли залишить будинок. Його самого я не побачив, але з вікна Ренфілда злетіла летюча миша і полетіла на захід. Я думав, що він в якійсь подібі повернеться до Карфаксу, але він, очевидно, подався до іншого лігва. Сьогодні

його вже не буде; небо червониться на сході, світанок близько. Працюватимемо завтра!

Останні слова він сказав крізь зуби. Кілька хвилин панувала тиша. Здавалось, було навіть чути, стукіт наших сердець. Потім Ван Гельсінг з ніжністю поклав руку на голову пані Гаркер і сказав:

– А тепер, пані Міно, наша бідолашна, мила, дорога пані Міно, розкажіть, що сталось. Бог свідок, я не хочу робити вам боляче, але нам необхідно все знати. Тепер, як ніколи, потрібно працювати швидко і безпомилково. День, коли все закінчиться, вже близько. Якщо він взагалі коли-небудь настане. А поки що у нас є можливість жити і вчитись.

Бідна жінка затремтіла. Я зрозумів, яке нервове напруження вона переживає. Вона міцно притулилась до грудей чоловіка, низько схиливши голову. Тоді з гідністю підвела очі і подала руку Ван Гельсінгу. Він підійшов, шанобливо поцілував і міцно потис її. Другу руку тримав її чоловік; вільною рукою він обійняв її, наче охороняючи. Кілька хвилин вона мовчала, збираючись з думками, а тоді заговорила:

– Я прийняла снодійне, яке ви приготували мені, але довгий час ліки не діяли. Я стала ще більш неспокійною, мене оточила безліч видінь, усі пов'язані зі смертю, вампірами, кров'ю, болем і бідною.

Її чоловік не зміг стримати стогону; тоді вона обернулась до нього і з любов'ю сказала:

– Не муч себе, коханий. Ти повинен бути сильним і мужнім, щоб допомогти мені пройти це випробування. Якби ти тільки знав, як мені важко взагалі розповідати про цей жах, ти б зрозумів, як я потребую твоєї підтримки. Так от, коли я зрозуміла, що повинна силою волі допомогти лікам подіяти, я вирішила спробувати заснути. Сон швидко прийшов, тому що я більше нічого не пам'ятаю. Коли Джонатан прийшов до мене, я не прокинулась, бо наступне, що я пам'ятаю, це те, що він лежить біля мене. По кімнаті пливла напівпрозора біла імла, яку я помітила ще перед тим. Я не пам'ятаю, чи розповідала вам про неї, але ви прочитаєте все згодом у моєму щоденнику. Я знову, як і тоді, відчула, що мене охоплює якийсь незрозумілий страх, і те, ніби в кімнаті хтось є. Я повернулась, щоб розбудити Джонатана, але він спав таким глибоким сном, наче це він прийняв снодійне, а не я. Я намагалась розбудити його, але мені не вдалось. Мене це дуже налякало. Я нажахано обвела поглядом кімнату; і тут моє серце мало не зупинилось: біля ліжка стояв високий худорлявий чоловік, весь у чорному. Він наче вийшов з туману, чи, радше туман став ним. Я відразу впізнала його з розповідей інших. Воскове обличчя, тонкий орлиний ніс, на який тонкою білою смужкою падало світло; між розтулених червоних губ блистіли гострі білі зуби. Його червоні очі пригадалися мені з того заходу, що відбивався у вікнах церкви Святої Марії в Уїтбі. Знайомим був і кривавий шрам від удару Джонатана. На мить серце аж похолело, від заціпеніння я навіть крикнути не змогла. А він показав на Джонатана і якимось гостро пронизливо зашепотів: “Мовчи! Один звук і я відірву йому голову прямо на твоїх очах!” Я була надто налякана і збентежена, щоб щось робити чи казати. З глумливою посмішкою він поклав мені руку на

плече, міцно тримаючи мене, оголив мою шию і сказав: “Спочатку треба трішки відновити свої сили після праці. Можеш бути спокійна, це ж не вперше і навіть не вдруге я тамую спрагу твоєю кров’ю!” Це мене настільки вразило, що, на диво, я навіть не мала бажання перешкодити йому. Напевно, в цьому полягає прокляття, що падає на голову жертви вампіра після першого ж дотику. Господи милостивий, помилуй! Він притулився своїми гидотними губами до мого горла!

Джонатан знову застогнав. Вона міцніше стисла його руку, глянула на нього з жалем, наче це він постраждав, і продовжила:

– Я відчула, як тане моя сила, я була напівпритомна. Не знаю, скільки продовжувався цей жах, але, здається, минуло багато часу, поки він відняв свою противну смердючу пашечку. З губ стікала свіжа кров!

На мить спогади заповнили уяву і, якби не рука чоловіка, вона втратила свідомість. Зусиллям волі вона взяла себе в руки і заговорила знову:

– Він глумливо сказав: “Так оце ти, як і решта, хотіла позмагатись своїми мізками зі мною. Хотіла допомогти тим чоловікам вистежити мене і перешкодити моїм планам! Що ж, тепер ти знаєш і вони частково, а згодом зрозуміють повністю, що означає ставати мені на дорозі. Треба було їм діяти трохи ближче до свого дому. Поки вони намагались обдурити мене – мене, який керував народами та їх волею, бився за них ще за сотні років до народження твоїх друзів – я розладнав їх наміри. Тепер ви, найдорожча для них істота, належите мені: плоть від плоті, кров від крові. Тепер ти моя рідня, тимчасове щедре джерело вина, а згодом моя подруга і помічниця. Потім ти відімстиш їм, просто задовольнивши свої потреби. Але зараз тебе треба покарати за те, що ти чинила. Ти допомагала їм перешкоджати мені, тепер ти будеш приходити на мій перший поклик. Як тільки я подумки скажу: “До мене!”, ти підеш і сушею, і морем. І для цього я зроблю от що!” Він розірвав сорочку Джонатана і довгими гострими кігтями розірвав вену в його грудях. Струменем забила кров. Він міцно схопив однією рукою мої зап’ястя, а іншою взяв мене за шию і почав пригинати до рани. Мені б довелось або задихнутись, або ковтнути крові. О, Господи, що я наробила! Чим я заслужила таку долю? Адже я завжди намагалась поводитись покійно і добродібно. Горе мені! Глянь! Моя душа знаходиться у більш ніж просто смертельній небезпеці! Будь милосердний до тих, кому вона не байдужа!

Вона почала витирати губи, наче намагалась стерти з них бруд.

Поки вона говорила, на сході вже зарожевів світанок, повітря ставало чистішим. Гаркер мовчки сидів, не рухаючись, але під час жадливої розповіді дружини його обличчя стало аж сірим. У ранковому світлі цей колір все глибшав. Коли на нього нарешті впав перший промінь червоного світанку, воно здавалось просто чорним порівняно з посивілим волоссям...

Ми вирішили, що хтось з нас постійно буде поблизу, щоб прийти на перший поклик нещасного подружжя, а решта зберуться і поміркують, які повинні бути наші наступні дії.

В одному я впевнений: ранкове сонце сьогодні на всьому білому світі не знайде більш нещасливого дому.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

3 жовтня.

Я мушу чимось займатись, бо інакше зійду з розуму, тому знову пишу в щоденнику. Зараз шоста. За півгодини ми зустрічаємось у кабінеті, щоб перекусити щось. Доктор Ван Гельсінг і доктор Севорд кажуть, що якщо ми не їстимемо, то не зможемо зробити все, на що здатні. А Бог свідок, що це “все” знадобиться саме сьогодні. Я писатиму в щоденнику кожної вільної хвилини, щоб не мати часу думати. Все, і велике, і мале, буде переможене й, можливо, в кінці власне те мале нас чогось навчить. Ця наука, чи від великого, чи від малого, вже кинула нас з Міною в таку глибоку прірву, що глибшої не буває. Але ми повинні вірити і сподіватись. Моя бідна кохана щойно сказала мені зі сльозами, що котились по тих любих щоках, що саме в біді й випробуваннях перевіряється наша віра, що ми повинні вірити і Господь допоможе нам дійти до кінця. Кінця! Господи, якого кінця?.. До роботи! До праці!

Коли доктор Ван Гельсінг з доктором Севордом повернулись від бідолахи Ренфілда, ми з важким серцем почали обговорення наших наступних дій. Але спочатку доктор Севорд розповів, що вони з доктором Ван Гельсінгом знайшли Ренфілда в його кімнаті на підлозі посеред жакливого безладу. Обличчя було все в синцях і розтросчене, шия зламана.

Доктор Севорд спитав чергового по коридору санітара, чи він нічого не чув. Він зізнався, що присів на стілець і задрімав, аж раптом почув гучну розмову в кімнаті; Ренфілд вигукнув кілька разів: “Господи! Господи!” Потім щось впало. Коли санітар увійшов, той лежав долілиць на підлозі. У такому положенні й знайшли його лікарі. Ван Гельсінг спитав, чи він чув “голос” чи “голоси”. Санітар не був впевнений. Спочатку йому здалось, ніби розмовляли двоє, але оскільки в кімнаті нікого не було, отже, то був лише один голос. Він міг присягнутись при потребі, що слово “Господи!” казав саме пацієнт.

Коли ми залишились наодинці, доктор Севорд сказав, що йому б не хотілось надто заглиблюватись у цей інцидент. Потрібно було вирішити проблему з розслідуванням. Але не варто було розповідати всю правду, їй все одно ніхто не повірить. Тому на основі свідчень санітара він міг би видати свідоцтво про смерть від нещасного випадку: падіння з ліжка. Якби коронер вимагав офіційного розслідування, воно б відбулось і висновки, безперечно, були б ті самі.

Потім ми почали обговорювати, яким повинен бути наш наступний крок. Перш за все, ми вирішили, що Міні необхідно все розповідати, не можна від неї нічого приховувати, якою б болючою не була правда. Вона погодилась, що це розумне рішення. Важко було дивитись на неї – таку хоробру і водночас таку сумну, і в такому розпачі. Вона сказала:

– Ми не повинні більше нічого приховувати. На жаль, ми вже від цього дуже постраждали. До того ж у світі не залишилось нічого, що б принесло мені більше болю, ніж я вже пережила, і від якого я страждаю зараз! Що б не сталось, воно повинно дати мені лише нову надію і нову мужність!

– Але, пані Міно, хіба ви не боїтесь? – раптом тихо спитав Ван Гельсінг, який уважно спостерігав за нею, поки вона говорила. – Не за себе. За інших. Вони можуть постраждати після того, що з вами сталося.

Обличчя Міни скам'яніло, але в очах засяяв вогонь самопожертви мученика:

– О, ні! Бо я вже прийняла рішення!

– Стосовно чого? – м'яко спитав він, тоді як ми мовчки сиділи, бо кожен більш-менш здогадався, що вона мала на увазі. Її відповідь була відвертою і простою, наче вона просто констатувала факт:

– Якщо я зауважу в собі, а спостерігатиму я пильно, будь-яку ознаку небезпеки для тих, кого люблю, я помру!

– Ви ж не вб'єте себе? – хрипко спитав він.

– Вб'ю. Якщо біля мене не буде друга, який би любив мене настільки, що вберіг би мене від такого болю і такого вчинку!

Вона багатозначно глянула на нього. Він піднявся, підійшов до неї, поклав долоню на голову і поважно мовив:

– Дитино моя! Така людина є, якби це могло вам допомогти. Я особисто не зміг би взяти такий гріх на душу, вчинити евтаназію для вас, навіть тепер. Якби ж то був найкращий вихід. Ні, якби то був найбезпечніший вихід! Але, дитинко моя...

На мить він мало не задихнувся від глухого ридання; проковтнув клубок у горлі й продовжив:

– Тут є люди, що стануть між вами і смертю. Ви не можете померти. Ні від чиеї руки. А особливо від своєї власної. Поки той, хто зробив вам таку біду і зіпсував життя, не помре насправді. Якщо він далі буде належати до свого племені Не-Мертвих, ваша смерть зробить вас такою, як він. Ви повинні боротись і хотіти жити, хоч смерть і видається невимовним благом. Ви повинні вступити в бій із самою Смертю, прийде вона до вас у біді чи в радості, вдень чи вночі, в безпеці чи небезпеці! Заклинаю вашою живою душею – не помирайте, навіть не думайте про смерть, поки ми не знищимо це неймовірне зло.

Бідолашка зблідла, наче смерть, затремтіла і затрусилась, наче сипучий пісок, коли наближається приплив. Усі мовчали, адже нічого вдіяти з цим ми не могли. Зрештою вона заспокоїлась, обернувшись до професора і лагідно, але, Господи, як тужно, сказала, подавши йому руку:

– Обіцяю вам, мій дорогий друже, що якщо Господь дозволить мені жити, я намагатимусь так і робити, поки цей жах не мине.

Вона була така мила і мужня, що ми відчули, як це додає сили і нам, щоб працювати і страждати заради неї.

Ми почали міркувати, що робити далі. Я сказав, що вона повинна тримати всі папери в сейфі, всі щоденники і записи фонографа, які нам потім можуть знадобитись. Її обов'язком також повинно було бути і подальше ведення записів, як колись. Вона зраділа хоч якійсь роботі, якщо слово “зраділа” взагалі є доречним до такої сумної потреби.

Ван Гельсінг, як завжди, заздалегідь все обміркував і підготував план наших дій.

– Можливо, ми вчинили правильно, – сказав він, – що під час наради після відвідин Карфакса вирішили поки що не чіпати тих скринь із землею. Якби ми щось з ними зробили, граф здогадався б про наші наміри і, без сумніву, вжив би заходів, які повністю унеможливили б наші подальші спроби. Поки що він не знає про наші плани. Навіть більше, найімовірніше, він навіть не здогадується, що в наших руках є сила, яка очистить його лігва і він більше не зможе їх використовувати. Тепер ми знаємо набагато більше про місцезнаходження скринь. Коли ми оглянемо будинок на Пікаділлі, ми зможемо відслідкувати і решту. Сьогодні, в такому випадку, наш день. У ньому вся наша надія. Сонце, яке сьогодні вранці прокинулось над нашою скорботою, охоронятиме нас вдень. Поки воно не сяде, потвора буде змушена залишатись у тому вигляді, який прийняла. Його свобода обмежена тілесною оболонкою. Він не зможе ані розчинитись в повітрі, ані вислизнути крізь якусь щілинку чи шпаринку. Коли він заходитиме в двері, йому доведеться відчиняти їх, як будь-якому простому смертному. Отож, ми маємо цілий день, щоб відшукати всі його схованки і освятити їх. Таким чином, навіть якщо ми не зможемо його піймати і знищити сьогодні, ми, принаймні, заженемо його в глухий кут, де його знищення, навіть з часом, стане певним.

Я аж здригнувся, коли почув це. Я не міг спокійно думати про те, що поки від нас втікають хвилини, секунди життя і щастя Міни, ми нічого не робимо. Але Ван Гельсінг застерезливо підняв руку:

– Ні-ні, Джонатане, в цій справі, як кажуть, тихше їдеш – далі будеш. Коли настане час, ми діятимемо і діятимемо з розпачливою швидкістю. Але самі подумайте, найімовірніше, що будинок на Пікаділлі є ключем до всього. Граф міг придбати багато будинків. Отже, існують документи на купівлю, ключі й таке інше. У нього повинні бути якісь папери, чекова книжка. Є безліч речей, які він повинен десь тримати. Чому це не може бути в такому місці – саме в центрі Лондона, куди він може коли завгодно приходити і як завгодно: через парадні двері, через чорний вхід, коли на вулицях такий рух, що ніхто нікого не помічає. Ми підемо і оглянемо той будинок. Коли ми дізнаємось, що в ньому є, ми, як каже Артур про це полювання, “звернемо гори” і вистежимо нашого старого лиса. Так чи ні?

– Тоді ходімо! Вже! – закричав я. – Ми гаємо такий дорогоцінний час!

– А як ми увійдемо в той будинок? – навіть не ворухнувся професор.

– Будь-як! Якщо треба, просто вламаємось.

– А ваша поліція? Як вона до цього поставиться?

Я не знав, що відповісти. Але я розумів, що у нього є вагомі причини для зволікань. Тож я сказав, як міг, спокійно:

– Не тягніть більше, ніж вимагають обставини. Я сподіваюсь, ви розумієте, який біль мене мучить.

– Я зовсім не хочу додавати вам переживань. Але подумайте самі, що ми зможемо зробити, коли навколо буде море людей. Та саме тоді настане наш час. Я міркував над цим і зробив висновок, що найпростіший спосіб і є найкращим. Ми хочемо увійти в будинок, але в нас немає ключа. Так?

Я кивнув.

– Тепер припустіть на мить, що ви дійсно є власником будинку і не можете увійти. Забудьте про те, що ви вважатимете себе злодієм. Що б ви зробили?

– Я б запросив хорошого слюсара і попросив би його відімкнути замок.

– А поліція, як ви думаєте, втрутилася б?

– О, ні! За умови, що цю людину найняли на роботу, як годиться.

– Тоді, – гостро глянув на мене професор, – все, що залишається, це сумління роботодавця, а також чи повірять полісмен у таке незаплямоване сумління. Полісмен повинен бути дуже старанний і розумний, дуже розумний, щоб здогадатись про справжні думки і вжити якихось заходів. Так-так, Джонатане, ви можете відімкнути сотню порожніх будинків, чи в Лондоні, чи в будь-якому іншому місті світу. І якщо ви підійдете до справи правильно і зробите її в належний час, ніхто не втрутиться. Я колись читав про один випадок. Якийсь пан мав пречудовий будинок у вашому Лондоні. На літо він поїхав до Швейцарії. Він зачиняє будинок, але якийсь зломщик розбиває вікно на задньому дворі й потрапляє до середини. Він розчиняє віконниці, виходить і заходить у будинок на очах в поліції. Тоді він влаштовує в будинку аукціон, робить рекламу, вишає велике оголошення. В день розпродажу він продає все, що належить власнику. Тоді йде до архітектора і продає йому будинок за умови, що той у певні терміни зносить будинок і розчищає місце. А ваша поліція і чиновники роблять все, що можуть, щоб допомогти йому. А коли з канікул в Швейцарії повертається власник, на місці свого будинку він знаходить лише велику яму. Просто все було зроблено “як книжка каже”. Ми зробимо так, як каже книжка. Зранку ми не підемо, щоб полісмену, в якого ще свіжа голова, це не видалось підозрілим. Ми підемо близько десятої, коли навколо буде багато людей. Адже саме в такий час це зробив би справжній власник будинку.

Я не міг з ним не погодитись. Розпачливий вираз Міниного обличчя трішки пом’якшився. Такий план дій приносив надію. Ван Гельсінг продовжував:

– У будинку ми, можливо, знайдемо нові зачіпки. Принаймні одні можуть залишатись на Пікаділлі, поки інші шукатимуть схованки, де можуть бути скрині із землею в Бермондсі та в Майл Енді.

– Я можу вам допомогти, – сказав лорд Годалмінг. – Я дам телеграму своїм людям, щоб підготували коней і карети, і ми могли ними скористатись у разі потреби.

– Послухай, старий, – сказав Квінсі, – чудова ідея мати все напоготові, якщо ми вирішимо їхати верхи. Але чи не здається тобі, що одна з твоїх чепурних карет з гербами привертатиме увагу на бічних дорогах Волворта чи Майл Енда. А нам за даних обставин цього зовсім не потрібно. Я вважаю, краще користуватись найнятими екіпажами, коли ми поїдемо в північні й східні райони. І взагалі залишати їх поблизу тих місць, куди ми прямуватимемо.

– Квінсі має рацію! – сказав професор. – Клепки йому, безперечно, не бракує. Те, що ми збираємось зробити, і так буде важко, тому нам слід уникати свідків.

Міну все це цікавило дедалі більше. Я був радий, що непересічна ситуація допомагає їй хоча б тимчасово забути нічні події. Вона була бліда, дуже бліда,

наче смерть, а схудла так, що шкіра на обличчі натягнулась, і стало видно зуби. Я не казав їй про це, щоб даремно не робити їй боляче. Але в мене просто кров застигала в жилах, коли я згадував, що сталось з Люсі, коли граф випив її кров. Поки що ознак збільшення зубів не було, але пройшло надто мало часу, хоч і досить, щоб розбудити страх.

Коли почали обговорювати, що за чим робити і як розташувати сили, з'явилися нові сумніви. Зрештою, ми погодили, що перш ніж вирушити на Пікаділлі, ми повинні знищити лігво графа, яке було ближче до нас. І навіть, якщо він виявить це надто швидко, ми все ще будемо випереджати його в своїй нищівній роботі. А його присутність у тілесній оболонці, коли він має найменше сили, може дати нам нові ниточки для розгадки.

Щодо розташування сил, професор запропонував, після Карфаксу нам всім поїхати на Пікаділлі. Я і два доктори залишаться там, поки лорд Годалмінг з Квінсі відшукають скрині у Волворті та Майл Енді й знищать їх. На думку професора, існувала цілком реальна можливість того, що граф з'явиться на Пікаділлі вдень і тоді ми зможемо розправитись з ним там. У будь-якому випадку ми зможемо переслідувати його в повному складі. Я посилено протестував проти такого плану, власне проти того, щоб я приєднався, бо я мав намір залишитись з Міною, щоб захистити її. Але хоч я і прийняв таке рішення, Міна навіть слухати не бажала. Вона казала, що може виникнути ситуація, в якій знадобляться мої знання юриста, що в паперах графа буде якийсь нятяк, який я зможу зрозуміти, маючи трансільванський досвід, і що потрібно буде зібрати всю нашу силу, щоб піти проти неймовірної міці графа. Мені довелося погодитись з наполегливістю Міни. Вона сказала, що її остання надія тримається на тому, що ми будемо працювати разом:

– Щодо мене, – сказала вона, – в мене немає страху. Гірше вже не буде. Будь-яка подія нестиме в собі надію чи заспокоєння. Іди, друже мій! Господь, якщо на то буде його воля, охоронить мене сам, навіть якщо біля мене нікого не буде.

– Тоді, заради Бога, ходімо негайно. Ми гаємо час. Граф може прийти на Пікаділлі раніше, ніж ми думаємо, – закричав я.

– У жодному випадку! – підняв руку Ван Гельсінг.

– Але чому? – спитав я.

– Хіба ви забули, – мало не посміхнувшись, спитав професор, – що минулої ночі він добре погуляв і спатиме довго?

Чи я забув? Чи взагалі я коли-небудь забуду? Чи зможу забути? Чи зможе хоч хтось з нас забути те жакливе видовище! Міна відчайдушно намагалась зберегти спокій, але біль переміг: вона затулила обличчя руками і затремтіла в стогоні. Ван Гельсінг зовсім не хотів нагадати їй жах минулої ночі. Він просто забув про її присутність і роль, яку вона відіграла, намагаючись вишукано зіронізувати. Коли він зрозумів, що сказав, його вразила власна бездумність. Він спробував заспокоїти її:

– Пані Міно, дорога моя! Як я, той, хто вас найглибше поважає, міг сказати настільки бездушну річ? Старий дурний рот і стара дурна голова таке придумали! Ви ж забудете, що я сказав?

Він низько нахилився над нею. Вона взяла його за руки і кризь сльози хрипко сказала:

– Ні, не забуду! Буде краще, якщо я пам'ятатиму. Але разом з тим я не забуду, скільки добра ви мені зробили. Що ж, вам незабаром вирушати. Ми повинні їсти, щоб бути сильними.

Дивний то був сніданок. Ми намагались бути бадьорими і підтримувати один одного. Міна поводитись найвеселіше. Коли ми встали з-за столу, Ван Гельсінг сказав:

– Що ж, друзі мої, ми вирушаємо в наш страшний похід. Ви взяли зброю, яку мали тієї ночі, коли вперше відвідали лігво нашого ворога? Зброю як проти нечистої сили, так і проти земної?

Ми кивнули.

– Тоді все гаразд. А ви, пані Міно, у будь-якому випадку *поки що* в безпеці до заходу сонця. А ми до того часу повернемося... Якщо... Ні, ми повернемося! Але спочатку треба вберегти вас від нападу. Я власноруч, поки ви були тут, приготував вашу кімнату: я розклав там те, що не дасть йому увійти. Тепер треба захистити і вас самих. Я торкаюся шматочком проскури во ім'я Отця, і Сина, і...

Від жахливого крику в нас похололи серця. Коли професор торкнувся проскурою до чола Міни, вона обпекла його – спалила плоть, наче то був шматок розжареного металу. Моя кохана одночасно з болем зрозуміла і його значення. Усе напруження, в якому вона перебувала до цього часу, вилилось у цей крик. Але думки швидко знайшли відображення в словах. Крик ще бився об стіни кімнати, коли вона впала на коліна в агонії самоприниження. Прикривши обличчя своїм прегарним волоссям, наче прокажений старим плащем, вона заголосила:

– Нечиста! Нечиста! Навіть сам Всевишній бридиться моєї нечистої плоті! Тепер мені доведеться носити цей знак сорому до самого Судного Дня!

Ніхто не сказав ні слова. Я кинувся до неї, вражений горем безпомічності й обійняв її міцно. Кілька хвилин наші серця разом вистукували жалобу. Друзі лише відвертались, ховаючи мовчазні сльози. Нарешті Ван Гельсінг обернувся і сказав суворо, так суворо, що я не міг не відчутти, що це наштовхнуло його на думку, яку він просто констатував:

– Можливо, вам дійсно доведеться носити цей знак так довго, як вважає за потрібне Господь. Бо в Судний День Він виправлятиме всі негідні вчинки дітей Своїх, що Він поселив на цій землі. Наша дорога пані Міно, якби ми, які так люблять вас, хотіли бути там, щоб побачити, як цей червоний шрам, знак того, що Господь знає, що сталося, зникне і ваше чоло стане чистим, як і серце, непорочність якого ми вже відчули. А він зникне обов'язково, коли Бог вирішить зняти з нас той важкий тягар, який ми несемо на своїх плечах. Ми будемо нести наш Хрест, як колись ніс з Його волі Його Син. Може Він вибрав нас зброєю для висловлення Своєї волі. Ми станемо на Його поклик, як ідуть інші: кризь різки і ганьбу, сльози і кров, сумніви і страх – все те, у чому полягає різниця між Ним і людиною.

Його слова несли надію і мир; вони допомогли скоритись. Ми з Міною разом це відчули, взяли за руки старого, схилились і поцілували. Тоді, не змовляючись, ми всі стали навколішки і, тримаючись за руки, присягнули на вірність один

одному. Ми дали священну обіцянку зняти з голови тієї, яку любимо кожен по своєму, покров жалоби. В молитві ми просили дати нам надію, стати нашим поводитирем на важкому шляху, що лежав перед нами.

Прийшов час вирушати. Я попрощався з Міною. Це прощання ми не забудемо до нашої останньої хвилини.

Одне я вирішив незаперечно: якщо виявиться, що Міна перетворилась на вампіра, я не відпущу її саму в ті незнані й страшні землі. Саме так в давні часи один вампір – це вже декілька вампірів. Як їх мерзотні тіла могли спочивати лише на святій землі, так і найсвятіше кохання допомагало набирати рекрутів в їхні почварні ряди.

Ми без ускладнень потрапили в Карфакс. Там нічого не змінилось. Важко було навіть повірити, що серед такого буденного оточення занедбаності, пилу і розкладання гніздився страх, який був нам так добре відомий. Ми не змогли б зробити те, що повинні, якби не рішучість і не жадливі спогади, які підштовхували нас до дії. Ми не знайшли жодних паперів, жодного знаку, що в будинку хтось бував. У каплиці й далі стояли великі скрині. Ми стали перед ними і Ван Гельсінг урочисто мовив:

– Що ж, друзі мої, ось наш обов'язок. Ми повинні очистити цю землю, сповнену священних спогадів. Він привіз її здалеку для своєї нищої мети. Він вибрав цю землю, бо вона свята. Ми вдаримо його його ж зброєю – зробимо її ще священнішою. Вона була освячена для використання цією людиною. Ми ж освяtimo її для Бога.

Професор дістав з валізи викрутку і гайковий ключ. Незабаром розкрилась перша скриня. Земля тхнула пліснявою і затхлістю. Але ми не дуже зважали на це, бо наша увага була прикута до професора. Він взяв шматочок святої проскури, побожно поклав її на землю, повернув віко на місце і закрутив гайки. Ми почали допомагати йому.

Одна за одною скрині піддавались очищенню. Зовнішньо вони не змінились, але в кожній тепер лежав шматочок проскури.

Коли ми зачинили за собою двері, професор сказав:

– Зроблено вже багато. Якщо нам так пощастить і з рештою, то вже сьогодні ввечері західне сонце осяє чоло пані Міни: біле, наче сніг і нічим не заплямлене.

Коли ми йшли через галявину до вокзалу, щоб сісти на наш потяг, я побачив у вікні своєї кімнати Міну. Я махнув їй рукою і кивнув, даючи зрозуміти, що ми все успішно зробили. Вона нахилила голову у відповідь. Останнє, що я бачив, як вона махала рукою на прощання. Ми з важким серцем прийшли на станцію, і ледве не спізнились. Коли ми прибігли на перон, потяг уже давав свисток.

Все це я написав у вагоні.

Пікаділлі. 12.30.

Перед тим, як ми прибули на вулицю Фенчерч, лорд Годалмінг сказав мені:

– Ми з Квінсі знайдемо слюсара. Вам краще не йти з нами. Можливо, ми зустрінємось з труднощами. А за даних обставин нам зовсім не страшно

вляматись у порожній будинок. Але ви – адвокат, і згодом Корпорація Об'єднаних Юристів може сказати вам, що ви мали б знати, чим це загрожує.

Я було запротестував проти того, щоб не розділяти з ними ризик, але він додав:

– Крім того, чим менше нас буде, тим менше ми привернемо увагу. Мій титул допоможе в розмові зі слюсарем і полісменом. Вам краще піти з Джеком і професором в Грін Парк, але так, щоб ви постійно бачили будинок. Коли побачите, що двері відчинені й слюсар пішов, підходьте. Ми будемо вас чекати і відчинимо вам.

– Хороша думка! – схвалив Ван Гельсінг, тож більше ми не це обговорювали.

Годалмінг з Моррісом взяли екіпаж; ми поїхали в іншому слідом. На розі вулиці Арлінгтон наш загін висадився і пройшов у Грін Парк. Моє серце забилося частіше, коли я побачив будинок, на який ми поклали стільки надій. Він сумно і самотньо бовванів на тлі веселого і вишуканого оточення. Ми вибрали місце, звідки могли все добре бачити, сіли на лавку і курили сигари, щоб привертати якомога менше уваги. Свинцеві хвилини повільно спливали в очікуванні наших друзів.

Нарешті під'їхав чотириколісний екіпаж. Звідти неквапом вийшли лорд Годалмінг і Морріс. З зап'яток зіскочив кремезний робітник з кошиком, сплетеним з тростини, де лежали його інструменти. Морріс заплатив візнику, той торкнувся капелюха і поїхав геть. Вдвох з лордом Годалмінгом вони піднялись по сходах, він показав, що потрібно зробити. Слюсар, не поспішаючи, зняв пальто, повісив його на шпиль в огорожі й щось сказав до полісмена, що саме проходив поруч. Той кивнув на знак згоди. Робітник став на коліна і поставив біля себе кошик. Перебравши його вміст, він дістав згорток, який і розклав акуратно поруч. Потім піднявся, зазирнув у дірку для ключа, дмухнув туди, обернувся до своїх роботодавців і щось сказав. Лорд Годалмінг посміхнувся у відповідь. Тоді слюсар дістав чималу в'язку ключів, вибрав один і почав наче намацувати замок, вивчаючи його нутроші. Поторсавши трохи, він взяв другий ключ, потім третій. Нарешті двері піддалися легкому натиску і всі троє увійшли в будинок. Ми продовжували сидіти. Моя сигара люто тріщала, а професорова просто погасла. Ми терпляче дочекались, поки робітник вийде і забере інструменти. Той відчинив двері, притримав їх коліном і підібрав ключ до замка. Потім віддав його лорду Годалмінгу, який дістав гаманець і щось дав йому. Слюсар підняв капелюха, взяв кошик, одягнув пальто і пішов. Ніхто не звернув ані найменшої уваги на це все.

Коли слюсар зник з очей, ми перейшли вулицю і постукали в двері. Квінсі Морріс нам відразу відчинив. Біля нього стояв лорд Годалмінг, прикурюючи сигару. Коли ми увійшли, він сказав:

– Сморід тут нестерпний.

Пахло дійсно просто гидотно, зовсім як в старій каплиці в Карфаксі. З попереднього досвіду ми зрозуміли, що граф тут бував доволі часто.

Ми почали обшук будинку, тримаючись разом на випадок нападу. Ми ж знали, який у нас сильний і підступний ворог. До того нам ще було невідомо, чи немає

тут випадково графа. В їдальні, відразу за холом, ми натрапили на вісім скринь. Вісім! А мало бути дев'ять! Наша робота не закінчувалась. І не закінчиться, доки ми не знайдемо останньої скрині. Спочатку ми відчинили віконниці на вікні, що виходило на вузьке, викладене кам'яною бруківкою подвір'я і глуху стіну стайні, на якій було зображено маленький будиночок. Вікон там не було, тож ми могли не боятись, що нас хтось побачить.

Ми не витрачали часу на огляд скринь, просто розкрили їх одна за одною за допомогою інструментів, які принесли з собою, і зробили з ними те саме, що і в каплиці. Було зрозуміло, що графа в будинку не було, і ми почали шукати його речі.

Побіжно оглянувши решту кімнат від підвалу до мансарди, ми виявили, що тільки у їдальні можна знайти щось, що вказувало б на графа. На великому обідньому столі лежали акуратно розкладені речі, які ми уважно оглянули. Там була товста купа документів, що стосувалась будинку на Пікаділлі, купівлі будинків в Майл Енді й Бермондсі; лежали папір, конверти, пера і чорнило. Все було загорнуте в тонкий папір, щоб не припадало пилом. Знайшли також щітку для одягу, гребінець, горщик і миску з брудною водою, червоною від крові. Останньою знахідкою стала маленька в'язка ключів різного вигляду і розміру. Вони, можливо, були від інших будинків. Ми уважно оглянули їх, лорд Годалмінг з Квінсі Моррісом ретельно записали адреси різних будинків у східному і південному районах міста, прихопили з собою ключі й вирушили на пошуки скринь. Решта залишились, як могли, терпляче чекати їх повернення. Або появи графа.

Розділ XXIII

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

3 жовтня.

Поки ми чекали на повернення Годалмінга і Квінсі Морріса, час здавався нескінченним. Професор намагався постійно чимось займати наші думки. Я зрозумів, що це робилось у благодійних цілях, судячи з поглядів, які він час від часу непомітно кидав на Гаркера. Бідолаха має такий нещасний вигляд, що аж дивитись страшно. Ще вчора він був веселим, щасливим чоловіком, з мужнім молодим обличчям, повним енергії, темним русявим волоссям. А сьогодні це вбита горем, виснажена стара людина зі сніжно-білим волоссям, що успішно підтримує враження, яке складається від спустошеного виразу палаючих очей і скорботних рис обличчя. Але його сила не зникла, навіть навпаки; він наче живе полум'я. Саме воно і може порятувати його, бо якщо все йтиме добре, воно перенесе його над прірвою розпачу. Тоді він, можна сказати, прокинеться і повернеться до життя. Бідолаха! Я думав, що моє горе ні з чим не зрівняєш, але його!.. Професор все чудово розуміє і постійно намагається відволікти його. А

те, що він розповідав, будило цікавість, особливо зважаючи на обставини. Я дещо пам'ятаю з його розповіді:

– Я постійно переглядав документи про це чудовисько, відколи матеріали потрапили мені до рук. І чим більше я їх вивчаю, тим краще розумію, наскільки необхідно стерти його з лиця землі. Все свідчить про те, що він вдосконалює себе, і не лише свої можливості, але знання про них. З досліджень мого товариша Арменіуса з Будапешта, я дізнався, що за життя граф був видатною людиною. Солдат, державний діяч, алхімік, останнє на ті часи було неабияким досягненням в науці. У нього були надзвичайні розумові здібності, неперевершені знання і серце, що не знало страху і докорів сумління. Він насмілювався навіть відвідувати заняття в Сколомансі. Не було жодної галузі науки, з якою він би не ознайомився. Так от, його інтелект пережив смерть тіла, хоч, здається, пам'ять не залишилась цілісною. У певних сферах він був і залишився дитиною. Але він росте і разом з тим дорослішають його знання. Він ставить експерименти і доволі успішно. Якби ми не з'явилися на його шляху, він зміг би стати, і стане, якщо ми програємо, батьком чи родоначальником нового порядку для істот, які йтимуть дорогою смерті, а не життя.

– І все це спрямовано проти моєї коханої! – простогнав Гаркер. – Але що він хоче дізнатись зі своїх дослідів? Якби ми знали, це б допомогло нам завдати йому поразки!

– Відколи він приїхав, він випробовує свої сили, повільно, але впевнено. Його великий дитячий мозок працює. Поки що він і далі є дитиною. Бо якби він ще давніше спробував певні речі, він би давно вже мав можливості, з якими ми не змогли б змагатись. Але він налаштований перемогти. Людина, що має перед собою цілі століття, може дозволити собі зачекати і просуватись обережно. Можливо, його гаслом є: “Поспішай повільно!”

– Не розумію, – втомлено сказав Гаркер. – Поясніть докладніше, будь ласка. Напевно, горе і біда затьмарили мені розум.

– Добре, дитино моя.

Професор м'яко поклав йому руку на плече.

– Згадайте, як останнім часом він повільно вивчав, що в його владі, як використав пацієнта-зоофага, щоб прокрастись в будинок Джона. Адже вампір може кудись увійти лише з дозволу мешканців, це потім він може приходити і йти, коли завгодно. Але це не найважливіші його досліді. Згадайте, що спочатку всі ці важкі скрині носили інші. Тоді, очевидно, він ще не знав своєї сили. Але увесь цей час його дитячий мозок у дорослому тілі розвивався. Він почав задумуватись, чи не може він сам переносити скрині. Він починає допомагати, виявляє, що може носити самотужки. Так він розвивається, розкидає свої могили і ніхто, окрім нього, не знає, де вони знаходяться. Він може закопати їх в землю і користуватись ними вночі, чи коли змінює свою подобу. В будь-якому випадку вони стануть йому в пригоді. І нікому навіть на думку не спаде, що це його схованки. Але, дитино, не дозволяй, щоб розпач охопив тебе. Це знання прийшло до нього надто пізно! Всі його лігва, окрім одного, вже освячені. До заходу сонця

їх взагалі не залишиться. У нього не буде де сховатись. Сьогодні вранці я не хотів поспішати, щоб переконатись остаточно. Хіба в нас на карті стоїть не більше, ніж в нього? Тоді чому ми не можемо бути обережнішими, ніж він? На моєму годиннику вже перша. Якщо все гаразд, Артур з Квінсі вже повертаються. Сьогодні наш день. Ми не можемо помиляться. Мусимо йти повільно і не втрачати ані найменшої можливості. Коли повернуться ті двоє, нас буде п'ятеро.

Раптом ми аж підскочили. У парадні двері двічі постукали, так стукає хлопчик-поштар. Ми разом рушили до дверей. Ван Гельсінг підняв руку, вимагаючи тиші, і відчинив двері... Хлопчина подав телеграму. Професор зачинив двері, перевірів адресу отримувача, розкрив телеграму і прочитав її вголос:

“Стережіться Д. Він щойно приїхав з Карфакса потягом о 12.45, і поспішив у південний район. Здається, він обходить свої володіння і може захотіти побачити вас. Міна.”

Мовчанку порушив Джонатан Гаркер:

– Що ж, дякувати Богу, ми нарешті зустрінёмось!

– Господь все зробить тоді й так, як вважає за потрібне!

Ван Гельсінг різко повернувся до нього.

– Не бійтесь, але і не радійте передчасно. Можливо, те, що ми хочемо зараз, принесе нам загибель.

– Мене тепер ніщо не хвилює, – з запалом відповів Джонатан. – Я хочу лише стерти цю тварюку з лица землі, створеної Богом. Я б душу віддав за це!

– Тихо, дитино, тихенько! – відповів Ван Гельсінг. – Бог не збирає душ таким чином. Їх купує Люцифер, але не тримає слова. Бог милосердний і справедливий, Він бачить ваш біль і відданість милій пані Міні. Зрозумійте, що ви зробили б їй вдвічі болячіше, якби вона почула, що ви кажете. Не бійтесь, ми віддані цій справі. Сьогодні все повинно закінчитись. Наближається час діяти. Сьогодні вампір обмежений людськими можливостями і не зможе змінити свого вигляду до заходу сонця. Який швидкий він би не був, йому доведеться витратити чимало часу, щоб дістатись сюди, а вже двадцять на другу. Ми можемо лише сподіватись, що лорд Артур і Квінсі прийдуть першими.

Десь за півгодини після того, як ми отримали телеграму від пані Гаркер, у двері тихо, але рішуче постукали. То був звичайний стукіт, так стукають щогодини тисячі джентльменів, але від нього у професора і в мене голосно загупало серце. Ми глянули одне на одного і разом пішли в хол. Обоє тримали в руках зброю: духовну – в лівій руці, земну – в правій. Ван Гельсінг відсунув засув, напіввідчинив двері й відступив, готуючись до дій. Напевно, наші обличчя яскраво відобразили радість, коли на сходах ми побачили лорда Годалмінга і Квінсі Морріса. Вони швидко увійшли і зачинили за собою двері. Лорд Годалмінг сказав:

– Все гаразд. Ми знайшли обидва будинки. У кожному – по шість скринь. Всі знищено.

– Знищено? – перепитав професор.

– Для нього!

На мить ми всі замовкли, а потім Квінсі сказав:

– Не залишається нічого іншого, як чекати тут. Але якщо він не з'явиться до п'ятої, нам доведеться піти. Ми не можемо залишати пані Гаркер саму після заходу сонця.

– Він незабаром буде тут, – сказав Ван Гельсінг, звіряючись із своїм записником. – Згадайте, в телеграмі сказано, що з Карфакса він подався в південний район. Отже, йому доведеться перетнути річку. А зробити він це зможе лише коли спаде вода, тобто незадовго до першої. Те, що він подався на південь, означає, що він поки що тільки підозрює про наші плани. Тому він поїхав з Карфакса туди, де він найменше очікує вторгнення. Мабуть, ви залишили Бердмонс незадовго до його приходу. Те, що він ще не приїхав сюди, означає, що він в Майл Енді. Це забрало йому трохи часу, адже він якось мусив переправитись через річку. Так що, друзі мої, повірте, нам не доведеться довго чекати. Нам треба придумати план нападу, щоб не втратити жодної можливості. Тихо! Все, часу нема! Приготуйтеся!

Говорячи це, він підняв застерезливо руку. В замок тихо вставили ключ.

Навіть у такий момент мене вразило те, наскільки швидко всі пригадують свої ролі. Завжди під час наших полювань і в мандрах до різних куточків світу саме Квінсі Морріс планував наші дії, а ми з Артуром підкорялись йому беззаперечно. Тепер ми підсвідомо згадали про старі звички. Швидко роззиравшись по кімнаті, він відразу спланував напад і без слів вказав нам на наші місця. Ван Гельсінг, Гаркер і я стали за дверима. Коли вони відчиняться, професор зміг би охороняти вхід, а ми двоє перетнули б шлях до втечі. Годалмінг за нами, а Квінсі в центрі, просто сховались, готуючись перекрити дорогу до вікна.

З жахливою повільністю тягнулись секунди очікування. З холу долинув звук повільних обережних кроків. Граф без сумніву чекав несподіванок, принаймні, побоювався їх.

Раптом одним стрибком він проскочив у кімнату, перш ніж хтось встиг затримати його. У його рухах було щось від пантери – щось настільки нелюдське, що ми не відразу отямались від несподіваності цього приходу. Першим почав діяти Гаркер. Він швидко кинувся заступити двері, що вели у кімнату, вікна якої виходили на вулицю. Коли граф побачив нас, обличчя спотворило страхітливе гарчання, з'явилися довгі гострі ікла. Але злісний оскал швидко перетворився на холодну зневагу лева. Та коли ми рушили на нього, вираз його обличчя знову блискавично змінився. Шкода, що у нас не було часу все як слід спланувати, бо навіть в ту мить я не знав, що ми повинні робити. Я сам не був впевнений, що наша смертельна зброя допоможе нам. Гаркер, очевидно, хотів перевірити це. Величезним кривим тесаком він рвучко зробив лютий випад. То був страшний удар. Лише диявольська швидкість, з якою граф відскочив, врятувала його. Ще мить і криве лезо пронизало б його серце. Але саме її і не вистачило, ніж лише відітнув шмат одягу. З великої діри полетіли пачка банківських білетів і золоті

монети. На обличчі графа з'явився такий диявольський вираз, що на мить мене охопив страх за Гаркера, хоч він і підняв ніж для наступної спроби. З метою захистити його, я, не усвідомлюючи своїх дій, пішов вперед, тримаючи в руці розп'яття і проскуру. Рукою прокотилась хвиля прибуваючої сили, тож не дивно, що потвора відступила, коли ми всі одночасно зробили те ж саме. Не вистачає слів, щоб описати вираз ненависті й злісності, які з'явилися на обличчі графа – вираз зла і пекельної несамовитості. Воскова шкіра стала жовто-зеленою порівняно з палаючими очима, червоний шрам на блідому чолі пульсував раною. Наступної миті він пірнув змією під рукою Гаркера, перш ніж той встиг вдарити, схопив жменю монет з підлоги, рвонувся через кімнату і вискочив з вікна. У бризках розбитого скла він впав на бруківку подвір'я, почувся дзвін падаючих соверенів.

Ми підбігли до вікна і ще встигли побачити, як він неушкоджений скочив на ноги. Пробігши по сходах, він перетнув подвір'я і штовхнув двері стайні. Там він обернувся і закричав:

– Ви хотіли мене обдурити, ви – зі своїми блідими обличчями, наче вівці на бійні. Ви ще пошкодуєте, всі без винятку! Ви думаете, що знищили всі місця, де я можу відпочивати. Але їх я маю ще багато. Моя помста лише починається! Я розтягну її на віки, час на моєму боці. Ваші кохані жінки вже належать мені. Завдяки їм ви і багато інших стануть моїми теж, стануть істотами, які будуть виконувати мої накази і стануть шакалами, які добуватимуть мені їжу, коли я зголоднію. Ха-ха-ха!

Зневажливо пирхнувши, граф увійшов в двері. Засув з іржавим скреготом зачинився за ним. Двері внизу відчинились і зачинились. Зрозумівши, що його важко буде наздогнати в стайнях, ми побігли в хол. Професор сказав:

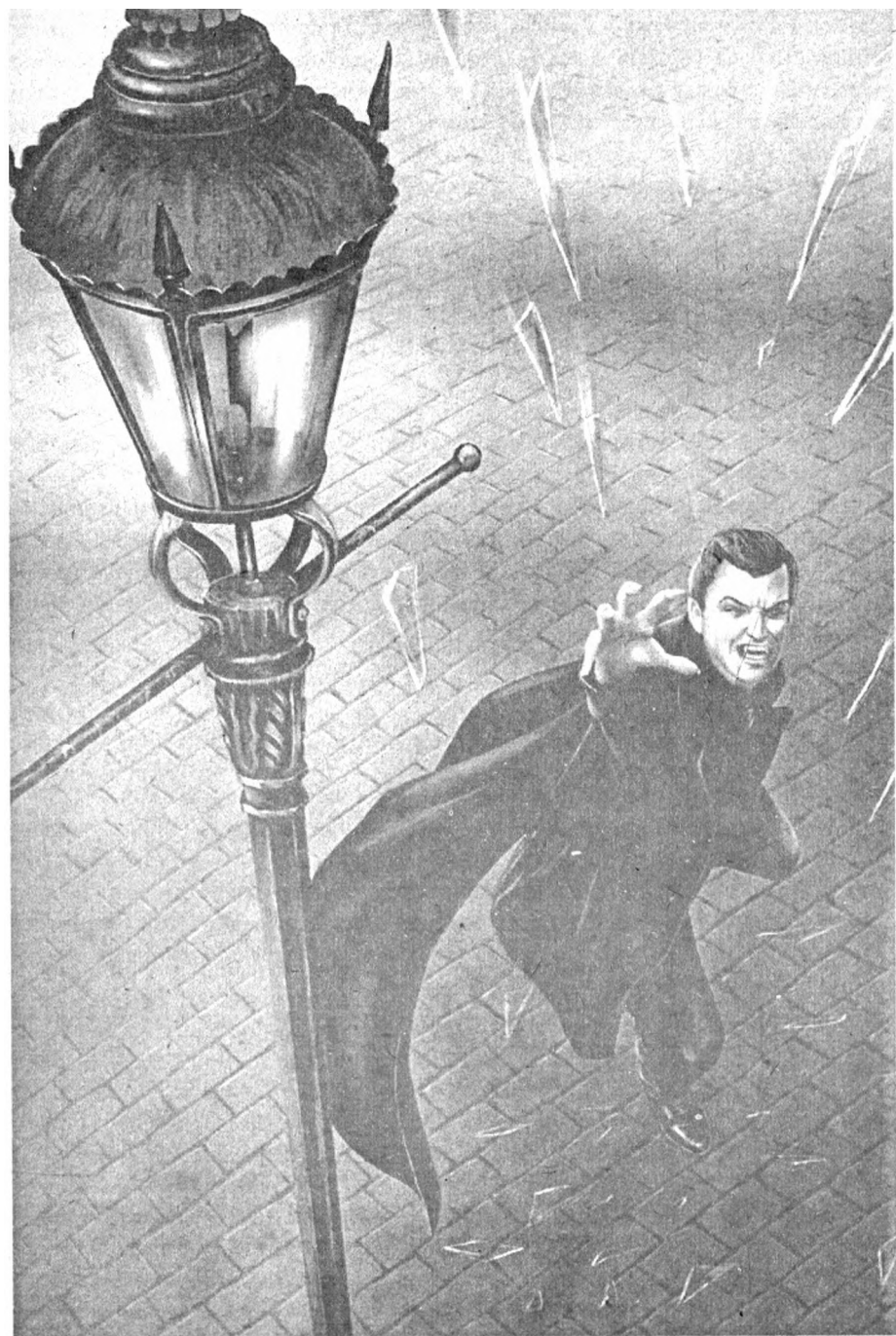
– Ми дещо дізнались. Це важливо! Незважаючи на його сміливі слова, він боїться нас, боїться часу, боїться нужди! Бо якщо ні, тоді чому він так поспішає? Його ж голос і зрадив його, якщо я ще можу довіряти своїм вухам. Навіщо тоді хапати гроші? Швидко за ним! Ви – мисливці на диких звірів і тому ставитесь до цього саме як до полювання. Я ж потурбуюсь, щоб тут не залишилось нічого, що придалось би йому, якщо він повернеться.

Професор зібрав всі гроші, взяв усю в'язку документів, яку залишив Гаркер, а решту зібрав, кинув у камін і підпалив.

Годалмінг з Моррісом побігли на подвір'я, а Гаркер спустився через вікно, щоб наздогнати графа в стайнях. Але двері були зачинені на засув. Поки їх розбили, його і слід простиг. Ми з Ван Гельсінгом трохи порозпитували, але в стайнях вже майже нікого не було, і ніхто не бачив, куди зник граф.

Вже було давно по обіді, й захід сонця був недалеко. Нам довелось прийняти той факт, що гру закінчено. З важким серцем ми погодилися з професором, коли він сказав:

– Треба повертатись до пані Міни, бідолашної милої пані Міни. Все, що можна було зробити на цей момент, ми вже зробили. А там ми, принаймні, зможемо

захистити її. Але не можна впадати в розпач. Залишилась ще одна скриня і ми повинні відшукати її. Коли це буде зроблено, все ще може закінчитись добре.

Було зрозуміло, що він говорив якомога бадьоріше, щоб підтримати Гаркера. Бідний чоловік був просто спустошений. Глухий стогін, який він не міг стримати, видавав його думки про дружину.

Ми сумно повернулись в притулок. Пані Гаркер чекала на нас. Вигляд у неї був бадьорий, що робило честь її мужності й безкорисливості. Коли вона побачила вирази наших облич, то зблідла, наче смерть. На мить вона заплющила очі, наче проказуючи про себе молитву, а тоді весело сказала:

– Я ніколи не зможу вам віддячитись до кінця. Коханий мій!

Вона взяла сиву голову чоловіка і поцілувала.

– Поклади свою голову мені на руки і відпочинь. Все буде добре! Господь захистить нас, якщо на це буде воля Його.

Джонатан лише застогнав. Слова не були потрібні в його величавій скорботі.

Ми повечеряли і це нас трохи підбадьорило. Можливо, допомогло тепло їжі, що втамувала звирячий голод, бо ми нічого не їли після сніданку, а, може, просто відчуття тісного товариства. Ми, принаймні, вже не були такі пригнічені й майбуття вже не здавалось таким безнадійним. Пам'ятаючи про свою обіцянку, ми розповіли пані Гаркер про все, що сталось. Вона мужньо вислухала. Була спокійна, хоч і бліда, як стіна, коли розповідали про небезпеку, яка загрожувала її чоловікові, і червоніла, коли чула про відданість Джонатана їй. Коли нарешті розповіли епізод, коли Гаркер відчайдушно кинувся на графа, вона притислась до його плеча, наче хотіла захистити від будь-якої небезпеки, яка могла йому загрожувати. Поки розповідь не закінчилась, вона мовчала. А потім, так і не відпускаючи руки чоловіка, вона стала між нас і заговорила. О, як можна описати це все словами! Ця прекрасна мила жінка у всій своїй сліпучій красі молодості та сум'яття, цей кривавий слід на чолі, про який вона ні на мить не забувала, пам'ятаючи звідки і як він з'явився. Ми аж зубами скреготали, коли дивились на нього. Її ніжна ласка проти нашої похмурої ненависті, тремтлива віра проти наших страхів і сумнівів. А ми ніяк не могли забути того, що, якщо зважати на символи, саме вона, її доброта, чистота і віра стали вигнанцями з царства Божого.

– Джонатане, коханий мій! – сказала вона голосом, який злітав музикою з її вуст, настільки він був переповнений любов'ю і ніжністю. – Мої найвірніші друзі! Прошу вас, не забувайте однієї речі в ці страшні часи. Я знаю, що ви повинні боротись, ви повинні знищити зло, як колись знищили несправжню Люсі, щоб справжня Люсі могла жити вічно. Але це не робота ненависті. Тій бідній душі, яка стала причиною горя, найважче. Ви тільки уявіть радість графа, коли найганебнішу частку знищать, щоб краща могла досягнути духовного безсмертя. Ви повинні бути милосердними до нього, хоч це і не повинно стримати вашу руку.

Обличчя її чоловіка потемніло і закам'яніло, наче вся його внутрішня запальність стислась в кулак. Він несамовито стиснув руку дружини, що аж

кісточки пальців побіліли. Вона навіть не здригнулась від болю, від якого, без сумніву, страждала, а просто дивилась на нього очима, повними благання. Джонатан зірвався на ноги, мало не вирвавши свою руку від неї:

– Якби тільки Бог дав мені його в руки і досить часу, щоб знищити його земну оболонку і тим самим досягнути нашої мети! Якби разом з тим я міг би відправити його душу навіки в палаюче пекло, я б не вагався ні на мить!

– Тихо, тихенько! В ім'я Господа, не кажи такого, Джонатане! Інакше я помру від страху і жахів. Подумай, коханий, я сама про це думала сьогодні, адже, можливо, одного дня... мені знадобиться таке ж милосердя. А хтось схожий на тебе і з такими ж підставами для люти відмовить мені в цьому! Коханий мій! Я б не примушувала тебе думати про таке, якби в нас був вихід. Молю Бога, щоб він сприйняв твої дикі слова лише, як жалібний крик люблячого чоловіка з розбитим серцем. Господи, нехай це сиве волосся буде свідченням того, що він пережив. Адже за все своє життя він нікому не зробив шкоди, а саме на нього звалилось стільки горя.

Наші очі наповнились сльозами. Ми не могли їх стримати. Вона теж розридалась, коли побачила, що її переконування подіяли. Джонатан впав перед нею на коліна, обійняв її, сховавши обличчя в складках сукні. Ван Гельсінг зробив нам знак, і ми навшпиньки вийшли з кімнати, залишивши два люблячих серця наодинці з Богом.

Перш ніж піти, професор запечатав кімнату, щоб не впустили вампіра, і запевнив пані Гаркер, що вона може спокійно відпочивати. Вона намагалась повірити в це і, без сумніву, заради свого чоловіка, спробувала вдати спокій. То була відчайдушна спроба і, як на мене, принесла свої плоди. Ван Гельсінг поставив їм дзвіночок, щоб вони могли відразу подзвонити на випадок тривоги. Вони лягли спати, а ми з Квінсі й Годалмінгом вирішили, що будемо чергувати. Ми поділили ніч, щоб ніщо не порушило спокою цієї милої, вбитої горем жінки. Першим вартувати припало Квінсі. Ми ляжемо спати відразу. Годалмінг вже заснув, бо стає на варту другим. Я теж закінчив всі свої справи і лягаю спати.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА.

Північ з 3-го на 4 жовтня.

Я думав, що цей день ніколи не закінчиться. Мене охопило неймовірне бажання заснути через сліпу віру в те, що коли я прокинусь, все зміниться. А будь-яка зміна тепер повинна бути лише на краще. Перш ніж розійтись, ми спробували обговорити наш наступний крок, але не прийшли до якогось певного висновку. Все, що нам було відомо, це те, що залишилась ще одна скриня, і лише графу відомо її місцезнаходження. Якщо він вирішить залягти, ми ще довго не зможемо його відшукати, а тим часом!.. Навіть думати боюсь про це. Я знаю одне: якщо на світі коли-небудь народжувалась бездоганна жінка, то це моя

бідолашна скривджена кохана. Я люблю її тепер в тисячу разів більше за її співчуття, за її милосердя, порівняно з яким моя ненависть до цього монстра видається жалюгідною. Господь не допустить, щоб світ осиротів через втрату такої людини. Я живу надією. Нас несе на рифи, і лише вона є нашим якорем. Дякувати Богу, Міна заснула і спить без сновидінь. Боюся навіть уявити, що їй може наснитись після таких жахливих переживань. Після заходу сонця вона була якась неспокійна, наскільки я бачив. Потім на мить її обличчя засяяло, наче весна нарешті заспокоїлась після березневих сум'ять. Я тоді подумав, що просто відблиснуло світло гарячого заходу, але тепер мені здається, то означало дещо інше. Сам я не сплю, хоч і втомлений, втомлений до смерті. Але треба спробувати заснути. Треба думати про завтрашній день. Я не знайду спокою, поки...

Згодом.

Я, напевно, заснув, бо прокинувся від того, що Міна сиділа в ліжку із переляканим обличчям. У кімнаті було досить світло, ми не гасили вогню. Вона затулила мені долонею рот і прошепотіла на вухо:

– Тихо! В коридорі хтось є!

Я обережно встав з ліжка і відчинив двері. Відразу під порогом на матрасі витягнувся Морріс. Він застережливо підняв руку і прошепотів:

– Тихо! Йдіть спати. Все гаразд. Ми по черзі чергуватимемо цілу ніч. Не хочемо ризикувати!

Його вигляд і жест не припускали заперечень, тому я без слів повернувся в кімнату і все розповів Міні. Вона зітхнула, несмілива слабка усмішка з'явилась на її блідому обличчі. Вона обійняла мене і тихо сказала:

– Дякувати Богу, що є хоробрі чоловіки!

Вона зітхнула знову і заснула. Я пишу це все, бо сон все не приходить. Треба спробувати заснути.

4 жовтня. Ранок.

Вночі мене ще раз розбудила Міна. Цього разу ми проспали довше, бо у високих вікнах вже сірів світанок. Вогняна кулька лампи стала плямкою світла. Вона гарячково прошепотіла:

– Іди поклич професора. Мені треба негайно його побачити.

– Що сталося? – спитав я.

– У мене виникла ідея. Здається, вона прийшла вночі й підсвідомо викристалізувалась. Професор повинен загіпнотизувати мене до сходу сонця, і я зможу говорити. Біжи, коханий, часу обмаль.

Коли я відчинив двері, доктор Севорд, що відпочивав на матрасі, побачивши мене, зірвався на рівні ноги.

– Щось сталося? – з тривогою спитав він.

– Нічого, – відповів я. – Просто Міна хоче негайно бачити доктора Ван Гельсінга.

– Я піду покличу його, – відповів він і побіг до кімнати професора.

За дві чи три хвилини в кімнату вже прибіг Ван Гельсінг в халаті, а пан Морріс, лорд Годалмінг і доктор Севорд стояли під дверима і засипали мене питаннями. Коли професор побачив Міну, усмішка, щира усмішка, витіснила вираз тривоги на обличчі. Він потер руки і сказав:

– Так, так, моя дороженька пані Міно! Оце зміни! Бачите, Джонатане, до нас повернулась колишня пані Міна.

Тоді обернувся до неї і весело спитав:

– Що я повинен зробити? Бо тепер я вам зовсім не потрібен.

– Я хочу, щоб ви загіпнотизували мене! – відповіла вона. – Це необхідно зробити до сходу сонця, я відчуваю, що зможу тоді вільно говорити. Поспішіть, часу залишилось небагато!

Він без слів жестом наказав їй сісти в ліжку. Пильно дивлячись на неї, він почав робити паси перед нею: від чола донизу спочатку правою, потім лівою рукою. Міна кілька хвилин зосереджено дивилась на нього. Моє серце билось, наче відбійний молоток, я відчував, що зараз щось станеться. Нарешті очі заплющились, і вона застигла непорушно, лише ледь помітне дихання вказувало на те, що вона жива. Професор зробив ще кілька пасів і зупинився, чоло вкрили великі краплі поту. Міна розплющила очі, але тепер вона здавалась якоюсь іншою жінкою. Мені були незнайомі такий відсутній погляд і сумна мрійливість голосу. Вимагаючи тиші, професор жестом наказав покликати всіх. Вони увійшли навшпиньки, зачинили за собою двері й стали в ногах ліжка. Міна їх не бачила. Тишу порушив Ван Гельсінг, заговоривши низьким тихим голосом, щоб не збивати її з думки:

– Де ви знаходитесь?

– Не знаю, – відповів байдужий голос. – Сон не має місця, яке міг би назвати своїм.

Кілька хвилин панувала мовчанка. Міна сиділа не рухаючись, професор сторожко спостерігав за нею. Решта тамували навіть найслабший подих. Кімната світлішала. Не зводячи з неї очей, професор дав мені знак розсунути штори. За вікном був майже день. Червона смужка швидко ширшала, кімнату почало заливати рожеве світло. Професор знову заговорив:

– Де ви тепер перебуваєте?

Відповідь була сонлива, але не апатична. Вона ніби щось пояснювала. Так вона говорила, коли читала свої нотатки:

– Не знаю. Все таке дивне!

– Що ви бачите?

– Нічого. Навколо темно.

– Що ви чуєте? – у терплячому голосі професора вчувалась напруга.

– Плюскотіння води. Вона дзюркоче біля мене. Маленькі хвилячки плюскають.

Десь зовні.

– Ви що, на кораблі?

Ми глянули одне на одного, намагаючись щось зрозуміти з виразів обличчя. Ми боялись навіть думати. Відповідь не забарилась.

– О, так!

– Що ще ви чуєте?

– Тупання над головою. Там бігають люди. Брязкання ланцюга і голосний дзвін, коли стопор кабестану потрапляє в собачку.

– Що ви робите?

– Я не рухаюсь, зовсім не рухаюсь. Це наче смерть!

Голос згас в глибокому вдихові, наче уві сні, розкриті очі знову заплющились.

Сонце вже встало, навколò був день. Доктор Ван Гельсінг поклав руки на плечі Міни і м'яко опустив її на подушку. Кілька хвилин вона спала, наче мала дитина, а тоді, глибоко зітхнувши, прокинулась і здивовано обвела нас поглядом.

– Я говорила уві сні? – спитала вона. Вона і так знала все без пояснень. Просто їй було цікаво, що вона розповіла. Професор переказав розмову і вона сказала:

– Тоді не можна гаяти жодної хвилини, може, ще не зовсім пізно!

Пан Морріс і лорд Годалмінг відразу побігли до дверей, але їх зупинив спокійний професорів голос:

– Стійте, молоді люди. Той корабель, чи що то було, саме піднімав якір, коли вона говорила. У Лондонському порту щомиті десятки кораблів знімаються з якоря. Який з них ви збираєтесь шукати? Дякувати Богу, тепер є ниточка, хоч і не відомо куди вона нас приведе. Ми були сліпі, сліпі, як всі люди. Бо коли ми озираємось назад, ми бачимо, що ми могли б побачити, якби дивились вперед, і бачили те, що мали б! На жаль! Але ж заплутане речення в мене вийшло. Тепер ми розуміємо, що було в графа на думці, коли він схопив гроші, хоч страшний ніж Джонатана становив для нього небезпеку, на яку навіть він мав зважати. А він планував втечу. Чуєте мене, ВТЕЧУ! Він зрозумів, що з однією скринєю і ватагою, що йде по його сліду, наче мисливські собаки за лисом, в Лондоні йому спокою не буде. Він забрав останню скриню на борт корабля і відпливає; думає, що йому вдасться втекти, але ні! Ми підемо за ним! Ату його! Так би сказав Артур, якби одягнув свій червоний сюртук! Наш старий лис дуже хитрий, ще й який! Тому ми повинні хитро переслідувати його. У мене теж є голова на плечах, незабаром я зрозумію спосіб його мислення. Поки що ми можемо відпочивати спокійно. Між нами вода, яку він не хоче переходити, та й не зможе, якби захотів, хіба що корабель торкнеться суші, і то лише під час припливу або відпливу. Сонце щойно встало, у нас цілий день до заходу. Давайте приймемо ванну, переодягнемось і поспідаємо, нам це всім потрібно, і ми можемо спокійно поїсти, бо він вже не на одній з нами землі.

Міна з благанням в очах спитала:

– Але чому ми повинні далі його переслідувати, якщо він так від нас далеко? Професор заспокійливо торкнувся її руки.

– Не питаєте мене поки що. Коли ми поснідаємо, я відповім на всі питання. Але не раніше.

Ми розійшлися по кімнатах, щоб переодягнутись. Після сніданку Міна повторила своє запитання. Кілька секунд він сумно дивився на неї, а тоді з жалем відповів:

– Моя дорогенька пані Міно, тепер ми повинні знайти його більше, ніж будь-коли, навіть якщо нам доведеться дістатись до пащі пекла!

– Чому? – зблідла Міна.

– Бо він може жити століттями, – строго відповів професор, – а ви – лише смертна жінка. Час став нашим ворогом, відколи на вашій шиї з'явилися ці ранки.

Я ледве встиг підхопити її, перш ніж вона знепритомніла.

Розділ XXIV

ФОНОГРАФІЧНИЙ ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА (записано Ван Гельсінгом Джонатану Гаркеру)

Вам доведеться залишитись з вашою чудовою дружиною, пані Міною. Ми продовжимо наші пошуки, якщо це можна назвати пошуком, адже нам вже все відомо, і ми потребуємо лише підтвердження. А вам необхідно залишитись і потурбуватись про неї. Сьогодні це ваш найважливіший і найсвятіший обов'язок. Ми вже не знайдемо його тут сьогодні. Я розповім вам те, що вже розповів іншим. Наш ворог поїхав геть; він повертається до свого замку в Трансильванії. У мене навіть сумнівів немає. Наче велика рука написала це вогнем на стіні. Він готувався до цього; остання скриня з землею вже десь чекала, готова до перевезення. Саме для цього він взяв гроші, саме тому він так поспішав, щоб ми не наздогнали його до заходу сонця. Це була його остання надія. Залишався ще склеп, де він міг би схватись, думаючи, що Люсі тримає його відкритим, бо досі належить до його племені. Але у нього не залишилося часу. Після тієї невдачі він іде прямо до свого останнього сховку – останнього свого земляного укріплення, можна сказати, якщо б я бажав висловитись двозначно.

Він розумний, просто надзвичайно розумний. Він розуміє, що тут гра його програна, і тому вирішує повернутись додому. Він знаходить корабель, що йде тим самим маршрутом, як і той, яким він прибув, і сідає на нього.

Ми спробуємо дізнатись, що це за корабель, а також місце його призначення. Коли все розвідаємо, то повернемося і все вам розповімо. Тоді у вас з пані Міною з'явиться нова надія. Бо коли ви все обміркуєте, ви зрозумієте, що не все ще втрачено. Істота, яку ми переслідуємо, витратила сотні років, щоб дістатись до Лондона. А ми за один день, дізнавшись, де він знаходиться, витіснили його. Йому кінець, хоч в його силах зробити багато шкоди і завдати багато страждань. Ми такого не можемо. Але наша сила в нашій меті. А разом ми ще сильніші. Зберіться з духом! Ця битва тільки почалась і ми переможемо. Я в цьому

впевнений так само, як і в тому, що Всевишній оберігає своїх дітей. Тому будьте спокійні. Ми повернемося.

Ван Гельсінг.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

4 жовтня.

Коли я прочитав Міні послання Ван Гельсінга, залишене на фонографі, бідна дівчинка помітно пожвавішала. Просто впевненість у тому, що граф залишив країну, принесла їй заспокоєння. А в спокої – сила. Що до мене, то тепер, коли ми вже не дивимось страшній небезпеці в обличчя, важко навіть повірити в неї. І мій власний досвід у замку Дракули здається давно забутим сном. Дихаючи холодним осіннім повітрям, при яскравому сонячному світлі...

На жаль! Як я можу не вірити! Заглибившись у думки, я піймав поглядом червоний шрам на чистому чолі моєї коханої. Поки він там, я не можу не вірити. І навіть потім самі спогади про нього робитимуть віру кришталево чистою. Ми з Міною боїмося байдикувати, тому знову перейшли по всіх щоденниках. Чомусь біль і страх стали меншими, але усвідомлення реальності подій – ще болючішим. У цьому всьому є певна чітко окреслена провідна мета, яка приносить спокій. Міна каже, що ми, можливо, є інструментом у руках Божих для найвищого добра. Можливо! Я спробую думати так само, як і вона. Ми ще не розмовляли з нею про майбутнє. Краще зачекати професора і решту, коли вони повернуться після свого розслідування.

День проходить швидко. Я вже думав, що ніколи жоден день у моєму житті не бігтиме з такою швидкістю. Вже третя година.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

5 жовтня. 5 година.

Звіт наради. Присутні: професор Ван Гельсінг, лорд Годалмінг, доктор Севорд, пан Квінсі Морріс, Джонатан Гаркер, Міна Гаркер.

Доктор Ван Гельсінг розповів, яких заходів було вжито протягом дня, щоб дізнатись яким кораблем і куди прямує граф Дракула.

– Коли я зрозумів, що він хоче повернутись у Трансільванію, я так само зрозумів, що він повинен пливати гирлом Дунаю, або через Чорне море, тобто тим шляхом, яким і прибув сюди. Перед нами була до жаху чиста сторінка. *Omne ignotum pro magnifico**. Тож ми з важким передчуттям почали шукати, які кораблі відпливли вчора до Чорного моря. Корабель іде під вітрилами, адже пані Міна розповіла, що їх піднімали. Такі кораблі надто незначні, щоб потрапити в список відправлень газети “The Times”. Лорд Годалмінг порадив звернутись до Ллойда,

* Цілком невідома, але така вражаюча (*лат.*).

де реєструються всі кораблі, незважаючи на розмір. Там ми і дізнались, що під час припливу в Чорне море відплив лише один корабель – “Цариця Катерина”. Вона йде з Дулітльського причалу на Варну, а звідти далі по Дунаю. “Так, так!” – сказав я собі. – “Саме ним і пливе граф.” Тож ми пішли на Дулітльський причал. Там в конторі, обшитій деревом, сидів чоловік. Контора була настільки маленька, що чоловік видавався кремезним. Він і розповів про маршрут “Цариці Катерини”. Він дуже лаявся, обличчя його наливалось кров’ю, голос гудів, як труба, і все ж то був приємний чоловік. А коли Квінсі дещо витягнув з кишені й воно захрустіло, він скрутив оце і поклав до надзвичайно маленької торбинки, яку сховав глибоко в штанах, і став ще приємнішим чоловіком; і повністю до наших послуг. Він пішов з нами, розпитував зустрічних робітників, грубих і розгарячених. З ними теж було б приємно поспілкуватись, якби вони не були такі спрагли. Вони часто згадували біса і трясця. Я не розумів, що це означає, але здогадувався. Та все ж, незважаючи ні на що, вони розповіли нам все, що ми хотіли дізнатись.

З їхньої розповіді з’ясувалось, що вчора після обіду, близько п’ятої години прибіг чоловік. Він дуже поспішав. Високий такий чоловік, худий і блідий, з гачкуватим носом, неймовірно білими зубами, очима, що наче палали. Був одягнутий у все чорне, лише на голові мав солом’яного капелюха, що не пасував ані до його одягу, ані до погоди. Почав розкидатись грошима, щоб швидко дізнатись, який корабель йде в Чорне море і куди саме. Хтось відвів його в контору, а потім на корабель. Він не піднявся на борт, а став на березі біля трапу і попросив, щоб підійшов капітан. Капітан підійшов лише коли почув, що йому добре заплатять. І хоч він дуже лаявся спочатку, але погодився на умови. Тоді худий чоловік пішов геть, дізнавшись, де може винайняти коня і підводу. Незабаром він повернувся вже на підводі й привіз велику скриню. Він сам спустив її на землю, хоч для того, щоб поставити її на візок і завантажити на корабель, знадобилось кілька людей. Він дуже довго пояснював капітану, як і куди треба поставити скриню. Капітану це не сподобалось, він облаяв його різними мовами і сказав, що якщо він так хоче, то нехай сам підніметься на борт і прослідкує за всім. Але чоловік відмовився, бо мав кудись йти і взагалі в нього багато справ. Тоді капітан сказав, що йому краще послішити – трясця його матері – бо його човен відійде від причалу – чорти б його забрали – під час припливу. Худий чоловік посміхнувся і відповів, що капітан, звичайно, відпливе тоді, коли вважатиме за потрібне, але що він навряд чи зможе вирушити так швидко. Капітан знову почав лаятись різними мовами, а худий чоловік вклонився, подякував йому і попросив дозволу піднятись на борт, з ласки капітана, перед самим відплиттям. Капітан почервонів ще більше і ще іншими мовами сказав, що йому не потрібно на борту свого корабля – хай йому чорт – французів – трясця їх матері. Чоловік спитав, де найближчий магазин, щоб придбати анкети, і пішов.

Ніхто не знав, куди він пішов, чи то “куди його чорти понесли”, як вони висловились. В них з’явилися інші турботи, і знову чортові, бо незабаром стало зрозуміло, що “Цариця Катерина” не відпливе, як очікувалось. З річки почала наповзати легка імла; вона все густішала, поки не перетворилась на важкий

туман. Він з'явився ні звідки, бо ніхто його не помітив. Знову барвіста лайка різними мовами, але нічого вдіяти не можна було. Вода все прибувала і капітан занепокоївся, що може взагалі пропустити приплив. Він вже був зовсім недобрий, коли в пік припливу по трапу піднявся худорлявий чоловік і спитав, де поставили його скриню. Капітан сказав, що бачив він його і його стару чортову скриню в пеклі. Але чоловік не образився, натомість пішов з помічником капітана подивитись, де вона. Потім вийшов на палубу і трохи постояв у тумані. Туман дійсно взявся нізвідки, бо ніхто навіть не встиг помітити, як він розтанув і знову стало видно. Наші нові знайомі, що страждали від спраги, і мова яких тільки і складалась, що з “чорт” і “трясця”, зареготали, коли розповідали, як капітан-поліглот, перевершив навіть себе самого. Його красномовство стало просто неперевершеним, коли він почав розпитувати інших моряків, що ходили річкою в той час, і дізнався, що туману взагалі ніхто не бачив, він лежав тільки біля причалу. Тож корабель підняв якір під час відпливу. На ранок вони, без сумніву, вже пройшли гирло. І тепер він, на думку робітників, вже давно далеко в морі.

Тому, дорога пані Міно, ми змушені відпочивати зараз, бо наш ворог у морі, з туманом у своєму розпорядженні, і йде до гирла Дунаю. Кораблем такий шлях забере чимало часу. Тому ми вирушим суходолом – це буде швидше – і зустрінемо його там. Було б найкраще застати його в скрині між сходом і заходом сонця. Тоді він не зможе захищатись і ми зможемо зробити з ним те, що потрібно. У нас є час, щоб розробити план. Нам відомо, куди він прямує, адже власник корабля, з яким ми зустрілись, показав нам рахунки і всі можливі документи. Потрібна нам скриня буде вивантажена у Варні. Її прийме агент з “Рістікс” після пред’явлення посвідчення. Наш купець зробить свою справу. Якщо він спитає, чи все гаразд, наприклад, може дати телеграмою запит у Варну, ми підтвердимо. Бо те, що буде робитись, не для поліції чи митниці. Це повинні зробити лише ми і так, як вважаємо за потрібне.

Коли Ван Гельсінг замовк, я спитала в нього, чи впевнений він, що граф залишається на борту корабля. Професор відповів:

– У нас на користь цього переконливий доказ – ваше власне свідчення цього в гіпнотичному трансі сьогодні зранку.

Я знову спитала його, чи це переслідування графа настільки необхідне. О, я так боюся залишатись сама. А Джонатан, без сумніву, поїде з ними. Спочатку професор говорив спокійно, але поступово його охопили хвилювання та гнів, з’явилась переконливість. Саме тоді ми побачили, принаймні частину того, що робило його керівником серед чоловіків:

– Так, саме так! Необхідно! Необхідно! По-перше, заради вас, а по-друге, заради усього людства. Це чудовисько вже завдало стільки шкоди! А сфера його дій обмежена і він, поки що, тільки намагає дорогу в п’ятьмі. Я розповів це все іншим. Ви, дорогенька, зможете дізнатись про все з фонографа Джона або зі щоденника вашого чоловіка. Я розповів їм, що на те, щоб залишити свою безлюдну країну і приїхати на нові землі, де стільки людей, скільки в полі колосся, пішло не одне століття. Якби інші Не-Мертві спробували зробити те, що зробив

він, не вистачило б ні тих століть, що вже минули, ні майбутніх. Але в цьому випадку дивно спрацювали якісь таємні, глибокі й могутні сили природи. Саме місце, де він жив як Не-Мертвий всі ці століття, сповнене відхилень геологічного та хімічного плану. Там є глибокі печери і розломи, які ведуть невідомо куди. Там були вулкани, їхні кратери досі мають джерела з дивними властивостями: вони виділяють гази, від яких або помирають, або оживають. Без сумніву, магнетика чи електрика таких поєднань незнаних природних сил дивно впливає на фізичне життя. Він сам колись мав надзвичайні здібності. У важкі часи воєн він славився сталевією витримкою, гострим розумом і мужнім серцем. Його життєвим принципом стало – вижити. А оскільки його тіло залишається сильним, росте і розвивається, так само дорослішає і розум. І все це без допомоги диявола, який, без сумніву, його підтримує, бо він відступає перед силами, які йдуть від добра і є символами добра. А тепер перед нами наступне. Він заразив вас. Пробачте, дорогенька, що я так кажу. Але це лише заради вашого ж добра. Він заразив вас так, що навіть якщо він більше нічого не робитиме, ви будете змушені жити, жити своїм звичайним життям, поки не прийде час смерті, доля людини і воля Бога, яка зробить вас такою, як він. Це не повинно статись! Адже ми разом дали присягу! Тому ми виконуємо волю Бога, який не бажає, щоб світ і люди, за яких помер Його Син, не перейшли під владу чудовиськ, саме існування яких знеславлює Його. Він вже дозволив нам врятувати одну душу. Тепер ми йдемо, наче воїни Хреста в давнину, щоб врятувати ще більше. Як і вони, ми йтимемо до сходу сонця. Як і вони, якщо нам завдадуть поразки, поляжемо за благородну мету.

Професор замовк і я спитала:

– Але хіба граф не прийме розумно такого відпору? Його витіснили з Англії. Хіба він не триматиметься тепер осторонь? Адже тигр теж не підходить більше до селища, з якого його вигнали.

– О, ваше порівняння з тигром вдале, я скористаюсь ним. Ваш людоджер – так в Індії називають тигра, який спробував людської крові – не боїться йти на нову жертву. Він без упину скрадається і бродить навколо, поки не дістане її. Те, що ми виганяємо з нашого селища, теж є тигром-людоджером. Він ніколи не втомиться полювати. Навіть більше, сама його натура не дозволить відступати або триматись осторонь. У своєму житті, у своєму справжньому житті, він прийшов на кордон з турками і напав на них на їхній власній землі. Його відбили, але хіба він зупинився? Ні! Він повертався знову і знову. Тільки гляньте на його наполегливість і витривалість. Ще давно своїм дитячим мозком він задумав ідею – прийти у велике місто. Що він робить для цього? Він знаходить найбільш багатообіцяюче для себе місто у світі, яке дуже швидко розвивається. Тоді готується до виконання цього завдання. Він терпляче вивчає свою силу, свої можливості. Він вчить нові мови, вивчає нові умови життя, сучасний стан старих звичаїв, політику, право, фінанси, науки, традиції нової країни і нового народу, які з'явилися після його життя. Те, що він встиг побачити, тільки збуджує його апетит і розпалює бажання. Це навіть допомагає йому рости в плані розумових

здібностей, отриманий досвід лише доводить правильність його попередніх припущень. Він все це зробив самотужки, все сам! А починав із зруйнованої могили в забутому краї. Що він зможе зробити, коли йому відкриються нові обрії думки? Він зможе сміятись смерті в обличчя. Нам це вже відомо. Може процвітати, навіть коли навколо лютують хвороби, від яких вимирають цілі народи. О, якби така істота прийшла від Бога, а не від нечистого, якою б могутньою силою добра вона могла б стати на нашій старенькій землі! Але ми присягнулись звільнити світ від неї. І наша праця буде мовчазною, а дії залишаться в таємниці. Бо в наш освічений вік, коли люди не вірять навіть тому, що бачать на власні очі, сумніви вчених людей стануть його силою. Це стане його зброєю для нашого знищення – його ворогів; адже ми згодні ризикнути власними душами заради безпеки небайдужої нам жінки, на благо всього людства і на славу і честь Господа.

Після загального обговорення ми вирішили, що в цей вечір жодних конкретних кроків ми зробити не зможемо, залишалось йти спати з голими фактами і спробувати зробити відповідні висновки. Завтра під час сніданку ми зустрінемось знову і, розповівши кожен свої міркування, складемо план подальших дій.

* * *

Сьогодні у мене неймовірно спокійно на душі. Наче чиясь присутність, яка мучила мою душу, більше не переслідує мене. Можливо...

Моє припущення залишилось невисловленим. Не могло бути висловлене, бо я глянула на себе в дзеркало і червоний знак на чолі нагадав, що я все ще не чиста.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

5 жовтня.

Ми прокинулись рано. Здається, сон допоміг всім нам. Коли ми зустрілись за раннім сніданком, за столом панував такий бадьорий настрій, якого ми вже й не сподівались коли-небудь пізнати.

Просто диво, скільки в людській природі гнучкості. Як тільки зникає перешкода, не має значення яка саме, навіть якщо її усуває смерть, ми поспішаємо повернутись до колишніх надій і радостей. Не раз, сидючи разом з іншими за столом, я розкривав від здивування очі, вважаючи події останніх днів сном. І лише коли погляд потрапляв на криваву пляму на чолі пані Гаркер, я повертався до дійсності. Навіть зараз, коли я цілком серйозно розглядаю різні плани, важко повірити, що причина наших нещасть все ще існує. Навіть пані Гаркер часом забуває про свою біду, і лише деколи щось нагадує їй про все, і вона думає про свій страшний шрам.

Ми зустрічаємось за півгодини в моєму кабінеті, щоб вирішити, що робити далі. Я бачу лише одну незаперечну проблему, її мені підказує радше інтуїція,

аніж розум: нам доведеться бути цілком відвертими. Але мені здається, що щось дивним чином затуляє рота пані Гаркер. Я *знаю*, що вона робить свої висновки, і ще віддавна мені відомо, наскільки вони блискучі й точні, але вона не висловить їх чи просто не зможе цього зробити. Я казав про це Ван Гельсінгу. Ми вирішили обговорити це, коли залишимося самі. Можливо, це відбувається через те, що отрута, яка потрапила в її кров, починає діяти. У графа були свої причини для проведення “вампірського хрещення кров’ю”, як це називає Ван Гельсінг. Можливо, існує отрута, яка сама виводиться з крові хорошої людини. Адже ми не дивуємось таємниці трупної отрути! Одне я знаю напевно: якщо моя інтуїція не помиляється стосовно причини мовчання бідолашної пані Гаркер, перед нами постає страшна перешкода в нашій роботі, невідома небезпека. Та сила, що примушує її мовчати, може примусити її і заговорити. Страшно навіть подумати, адже так я ображаю подумки достойну жінку!

Ван Гельсінг прийде до мене в кабінет трохи швидше, ніж решта. Спробую підняти цю тему.

Згодом.

Коли професор прийшов, ми обговорили стан справ. Я бачив, що в нього є щось на думці, але він чомусь вагається почати розмову. Поговоривши трохи про те-се, він раптом сказав:

– Джоне, є одна річ, про яку ми повинні поговорити самі, принаймні для початку. Згодом нам, можливо, доведеться розповісти все іншим.

Він замовк. Я не підганяв його. Нарешті він продовжив:

– Пані Міна, наша бідолашна, наша чудова пані Міна починає змінюватись.

У мене все аж похололо, коли мої найстрашніші передчуття підтвердились. Ван Гельсінг знову заговорив:

– У нас є сумний досвід з панною Люсі. Цього разу ми повинні бути готові, щоб все не зайшло надто далеко. Наше завдання ускладнилось неймовірно, а нова біда робить кожну годину безцінною. Я бачу, що в її обличчі з’являються риси вампіра. Вони ще зовсім непомітні, але ми дивимось упереджено. Її зуби загострились; в очах часом з’являється жорстокий вираз. Але це ще не все. Вона дедалі менше розмовляє. Так було і з панною Люсі. Вона не говорила, навіть коли писала те, що хотіла, щоб стало відомим згодом. Я боюся ось чого. Якщо вона може в гіпнотичному трансі розповідати нам, що бачить і чує граф, він може так само, випередивши нас, загіпнотизувати її. Тим більше, що він пив її кров і примусив випити свій напій. Якщо він захоче, чи зможе він змусити її відкрити те, що їй відомо?

Я кивнув на знак згоди.

– Тоді нам доведеться перешкодити йому. Ми не повинні розповісти їй про свої наміри. Тоді вона не зможе розповісти того, що не знає. Це буде важко! Це буде настільки боляче, що мені крається серце навіть від самої думки. Але так

треба. Сьогодні, коли ми зберемось, я скажу їй, що з причини, яку ми не будемо відкривати, вона не може бути більше присутня на наших нарадах, ми просто охоронятимемо її.

Професор втер рясний піт з чола. Йому важко було думати про те, якого болю він завдасть жінці, яка і так страждає. Я зрозумів, що коли розповім про свої висновки, то йому стане легше, принаймні зникне біль сумнівів. Так я і вчинив. Бажаного ефекту було досягнуто.

Вже залишилось недовго до нашого зібрання. Ван Гельсінг пішов готуватись до наради і своєї неприємної ролі. Здається, він просто хотів помолитись на самоті.

Згодом.

Ще з самого початку ми з Ван Гельсінгом відчули неймовірне полегшення. Пані Гаркер переказала через свого чоловіка, що не приєднається до нас. Вона вважає, що ми повинні мати можливість все вільно обговорити, щоб її присутність нас не обтяжувала. Ми обмінялись з професором швидкими поглядами. Нам обом відлягло від серця. Я особисто подумав, що пані Гаркер сама усвідомила небезпеку, відвертаючи таким чином біль. Через обставини, що склались, ми, запитливо глянувши один на одного, приклали палець до губ і домовились не розповідати про свої підозри, а потім порадитись ще раз. Ми відразу перейшли до плану кампанії. Спочатку Ван Гельсінг виклав основні факти:

– “Цариця Катерина” вчора вранці залишила Темзу. При найбільшій швидкості, яку вона може розвинути, їй знадобиться принаймні три тижні, щоб прибути у Варну. А ми суходолом можемо дістатись туди за три дні. Тепер робимо поправку на два дні для корабля, якщо будуть відповідні погодні умови, які, як нам відомо, може створити граф. Додаємо ще добу на будь-які затримки, що можуть виникнути в дорозі у нас, залишається близько двох тижнів. Тому, щоб бути певними, ми повинні виїхати найпізніше сімнадцятого. Тоді ми в будь-якому випадку будемо в Варні принаймні за день до прибуття корабля і зможемо зробити всі необхідні приготування. Звичайно ж, з нами буде наша зброя – зброя проти зла як нематеріального, так і земного.

– Я так розумію, граф походить з країни вовків, – додав Квінсі. – Може статись так, що він дістанеться туди раніше за нас. Я пропоную докласти вінчестери до нашого арсеналу. Я вірю у вінчестер, коли виникають проблеми схожого плану. Пам’ятаєш, Арте, як тоді під Тобольськом за нами гналась зграя? Ми б тоді багато віддали за те, щоб у нас на кожного була гвинтівка!

– Добре! – сказав Ван Гельсінг. – Нехай будуть вінчестери. Квінсі ніколи не втрачає голови, а особливо тоді, коли починається полювання; визнання такої риси є більшою ганьбою для науки, аніж небезпека вовків для людей. А поки що ми нічого тут не можемо зробити. З огляду на те, що ніхто з нас не знає Варни, як ви вважаєте, може, нам виїхати раніше? Чекання буде однаковим, що

тут, що там. За сьогодні й за завтра ми можемо зібратись і, якщо все буде гаразд, четверо вирушимо в дорогу.

– Ми четверо? – перепитав Гаркер, по черзі дивлячись на нас.

– Звичайно! – швидко відповів професор. – Ви повинні залишитись, щоб піклуватись про свою чудову дружину!

Гаркер замовчав на кілька секунд, а тоді сказав пригніченим тоном:

– Поговоримо про це зранку. Я хочу порадитись з Міною.

Я подумав, що зараз саме час Ван Гельсінгу попередити його не розкривати наших планів перед нею, але професор мовчав. Я багатозначно поглянув на нього і кашлянув. У відповідь професор притулив палець до губ і відвернувся.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

5 жовтня. Після обіду.

Пройшло чимало часу після нашої ранкової наради, поки я зміг знову тверезо мислити. Новий стан речей настільки заповнив мої думки, що більше ні про що не можу думати. Рішення Міни не брати участі в обговоренні примусило мене задуматись. А оскільки обговорювати з нею це я не можу, залишаються здогади. Зараз я ані на йоту не наблизився до відгадки. Те, як новину сприйняли інші, теж здивувало мене. Минулого разу ми домовились, що нічого не будемо приховувати одне від одного. Міна зараз спить спокійно й тихо, наче мала дитина. Вуста посміхаються, обличчя сяє радістю. Дякувати Богу, вона хоч деколи переживає такі моменти.

Згодом.

Як це все дивно! Я дивився, яка щаслива уві сні Міна, поки в мене не з'явився такий самий стан щастя, яке я навряд чи колись відчую. Вечір все ближчав, на землю лягли тіні від західного сонця. Тиша в кімнаті ставала все більш урочистою. Раптом Міна розплющила очі й лагідно мовила до мене:

– Джонатан, я хочу, щоб ти дещо пообіцяв мені. Дай слово честі. Обіцянку ти даш мені, але вона так само буде і святою обітницею перед Богом. Ти не повинен порушувати її, навіть якщо я впаду на коліна і благатиму тебе, гірко ридуючи. Швидше, ти повинен пообіцяти негайно.

– Міно, – відповів я, – я не можу дати такої обіцянки ось так просто. Можливо, у мене просто немає права давати її.

– Але ж, коханий, – відповіла вона з таким душевним хвилюванням, що очі аж загорілись зорями, – мені це потрібно. Але не для мене. Ти можеш спитати доктора Ван Гельсінга, чи буде так правильно. Якщо він не погодиться, чини, як вважаєш за потрібне. Навіть більше, якщо ти погодишся з ним, я звільняю тебе від обіцянки.

– Обіцяю! – відповів я.

Вона радісно усміхнулась від щастя, та моя радість за неї миттю розвіялась від червоного шраму на її чолі. Вона сказала:

– Пообіцяй мені, що ти нічого не будеш розповідати про плани вашої кампанії проти графа. Ні словом, ні висновком, ні припущенням, поки я ношу цей знак! – вона сумно вказала на шрам.

Я зрозумів, що вона налаштована рішуче, тож відповів серйозно:

– Обіцяю!

Тієї миті я відчув, як між нами зачинились двері.

Згодом. Північ.

Міна мала веселий і хороший настрій весь вечір. Це було настільки очевидно, що всі підбадьорились, наче вона заразила їх своїми веселощами. Зрештою, навіть я відчув, що покров жаху, який постійно нависає над нами, ніби трохи піднявся. Ми рано лягли спати. Міна вже спить, наче дитина. Дивно, що навіть у своїй страшній біді вона все одно може спати. Дякувати Богу. Адже тоді вона може забути про своє горе. Можливо, її приклад вплине на мене, як сьогодні ввечері її хороший настрій. Спробую заснути. Тільки щоб нічого не наснилось!

6 жовтня. Ранок.

Чергова несподіванка. Міна розбудила мене рано, приблизно в той самий час, що і вчора, і попросила покликати доктора Ван Гельсінга. Я вирішив, що знову буде сеанс гіпнозу і без питань пішов за професором. Він, очевидно, очікував такого викликку, бо був одягнутий. Двері його кімнати були напівпрочинені, щоб чути, коли відчиняться наші двері. Він відразу прийшов. Увійшовши до кімнати, він спитав у Міни, чи можуть решта теж прийти.

– Ні, – коротко відповіла вона. – Цього не потрібно. Ви зможете їм просто все розповісти. Я повинна поїхати з вами.

Ван Гельсінг здивувався не менше, ніж я. Помовчавши хвилину, він спитав:

– Але чому?

– Ви повинні взяти мене з собою. З вами я у більшій безпеці. І ви теж у такому випадку менше ризикуватимете.

– Але чому, дорогенька пані Міно? Ви ж знаєте, що ваша безпека є нашим найсвятішим обов'язком. Ми ризикуємо. Ви ж у найбільшій небезпеці, як ніхто з нас, зважаючи на обставини... – професор збентежено замовк.

Міна вказала на свій шрам.

– Я знаю, саме тому я і повинна їхати. Зараз я можу пояснити все, поки сонце не встало. Можливо, такої можливості більше не буде. Я знаю, що коли граф захоче, щоб я їхала, я змушена буду це зробити. Якщо він накаже приїхати таємно, я повинна буду схитрувати, будь-яким чином, навіть обдуривши Джонатана.

Господь свідок, як вона подивилась на мене в ту мить. Якщо на небі дійсно є ангел, що записує все, той погляд записано як її немеркнучу чесноту. Я лише потис її руку. Моє хвилювання було таким сильним, що навіть сліз не вистачило. Вона заговорила знову:

– Ви чоловіки, ви – мужні й сильні. Ви сильні своєю кількістю, і можете вистояти там, де програє один. Крім того, я можу стати в пригоді. Ви можете загіпнотизувати мене і дізнатись те, що я сама не знаю.

– Пані Міно, ви, як завжди, кажете розумні речі, – серйозно сказав професор.
– Ви поїдете з нами. Ми разом досягнемо нашої мети.

Професор замовк. Мовчання Міни примусило мене глянути на неї. Вона відкинулася на подушки і заснула. Вона не прокинулася, навіть коли я розсунув штори і сонячне світло залило кімнату. Ван Гельсінг дав знак тихо йти за ним. Ми пішли до його кімнати. За хвилину до нас приєднались лорд Годалмінг, доктор Севорд і пан Морріс. Професор переказав їхню розмову з Міною, а потім сказав:

– Завтра вранці ми вирушаємо до Варни. Тепер ми повинні взяти до уваги новий фактор – пані Міну. Але яка щира душа! Для неї було просто мукою сказати те, що вона сказала. Але то-було мудре рішення. Ми отримали попередження і вчасно. Ми не можемо втрачати жодного шансу. У Варні ми повинні бути готові до дій тієї ж миті, коли прибуде корабель.

– Як саме ми будемо діяти? – лаконічно спитав пан Морріс.

Професор помовчав хвилю, а тоді відповів:

– Спочатку ми зійдемо на борт корабля. Потім знайдемо скриню і прив'яжемо до неї гілочку шипшини. Тоді звідти ніхто не зможе вийти. Принаймні так кажуть забобони. А ми перш за все повинні довіряти забобонам, адже в них вірили колись люди і кореннями вони сягають у віру. Коли у нас з'явиться нагода, якої ми так чекаємо, а саме, коли поблизу нікого не буде, ми розкриємо скриню і...і все буде добре.

– Я не чекатиму жодної нагоди, – сказав пан Морріс. – Коли я знайду скриню, я відкрию її і знищу потвору, хоч на мене дивилися б тисячі людей, і навіть, якщо наступної миті мене не стане!

Я під впливом моменту потис його руку. Вона була тверда, наче сталь. Здається, він прочитав мої думки в очах. Принаймні, сподіваюсь на це.

– Молодець! – сказав Ван Гельсінг. – Хоробрий чоловік. Квінсі – справжній мужчина, нехай благословить його Господь. Дитино моя, повірте, жоден з нас не вагатиметься чи зволікатиме через страх. Я лише кажу, що ми чинитимемо, як потрібно. Але ж ми не можемо сказати, як. Стільки всього може статись і так несподівано, що нам доведеться діяти за ситуацією. Але ми зробимо все, що в наших силах, щоб покінчити з цим всім. Сьогодні ми повинні впорядкувати свої справи. Треба потурбуватись про дорогих нам людей, бо ніхто не знає, яким і коли буде кінець. Що до мене, мої справи в порядку, робити мені нічого, тому я займусь приготуваннями до подорожі. Придбаю квитки і тому подібне.

Говорити більше не було про що і ми розійшлись. Я візьмусь до впорядкування своєї справи. Хто зна, чим це все закінчиться.

Згодом.

Все готово. Я написав заповіт, все впорядкував. Якщо Міна залишиться живою, вона стане моєю єдиною спадкоємицею. Якщо ж ні, тоді спадок отримають ті, хто колись допомагав нам і підтримував нас.

Наближається захід сонця. Неспокій Міни впадає в очі. Я впевнений, що в неї є щось на думці. Це стане зрозумілим, коли сонце буде сідати. Такі випадки завдають нам болю, бо кожен схід і захід відкриває нові небезпеки, приносить нову муку, хоч, можливо, вони стаються з волі Божої і на краще. Я пишу це все в щоденнику, бо моя кохана не повинна зараз цього чути, але колись вона, можливо, побачить ці записи і зможе їх перерхитати.

Вона кличе мене.

Розділ XXV

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

11 жовтня. Вечір.

Джонатан Гаркер попросив мене зробити цей запис, бо вважає, що навряд чи зможе це зробити сам, але хоче, щоб все було зафіксовано в подробицях.

Напевно, жоден з нас не здивувався, коли нас попросили зайти до пані Гаркер незадовго перед заходом сонця. Ми вже зрозуміли, що саме під час сходу і заходу сонця вона вільна; виявленню її колишнього “я” не перешкоджає сила, яка підкоряє, обмежує її, чи спонукає її до дії. Такий стан настає десь за півгодини перед сходом чи заходом і тримається поки сонце не піднімається високо в небі або, навпаки, хмари ще палають від променів світила, яке вже сховалось за небокраєм. Спочатку настає мить боротьби, наче прив’язь послаблюється, а тоді приходить цілковита свобода. Коли ж свобода починає обмежуватись, швидко відбувається зворотня зміна, яку попереджує лише мовчанка.

Сьогодні ввечері, коли ми зустрілись, вона поводитись дещо скуто; безпомилково вгадувалась якась внутрішня боротьба. Я пояснював це тим, що вона намагалась скористатись першим-ліпшим моментом, щоб зробити над собою зусилля. Нарешті вона опанувала себе. Напівсидячи на дивані, вона зробила знак чоловікові сісти біля неї, а решті підсунути ближче стільці:

– Сьогодні ми всі тут вільні, можливо, востаннє! Знаю, знаю, коханий, що ти будеш зі мною до самого кінця.

Останнє було сказано для її чоловіка, який міцно обійняв її.

– Зранку ми вирушаємо в дорогу, щоб виконати наше завдання, і один Бог знає, що нас чекає на цьому шляху. Ви збираєтесь зробити мені ласку і взяти з собою. Я знаю, що якщо мужні чесні чоловіки чимось можуть допомогти слабкій жінці, яка втратила душу, ні, ні, ще не втратила, але яка стоїть на краю прірви, то

вони зроблять все можливе. Але ви повинні пам'ятати, що я не така, як ви. У моїй крові блукає отрута, у моїй душі теж, вона може знищити мене, якщо не прийде порятунк. Друзі мої, вам чудово відомо, як і мені, що на карті стоїть моя душа. І хоч я знаю, що в мене залишився один шлях, ні ви, ні я не повинні ним йти!

Вона благально подивилась на нас по черзі; останній погляд впав на її чоловіка.

– Про який шлях ви кажете? – хрипко спитав Ван Гельсінг. – Що це за шлях, який ми не можемо, можливо не можемо, вибирати?

– Я можу померти зараз, або від своєї власної руки, або від руки когось іншого, поки не завдано ще більше шкоди. Я знаю і ви знаєте, що якби я померла, ви б змогли звільнити мій безсмертний дух так, як це було з бідолашкою Люсі. Якби смерть чи страх перед смертю було єдине, що стоїть на моєму шляху, я б без вагань померла тут, зараз, серед друзів, які люблять мене. Але смерть – не єдина причина. Я не можу просто повірити, що воля Божа полягає в тому, щоб я померла саме зараз, коли у нас є надія і важливе завдання, яке необхідно виконати. Тому я сама вирішую відмовитись зараз від певності у вічному спокої і йду в п'ятьм, де є жахи, яких ні світ, ні пекло не бачили!

Ми мовчали, бо відчували, що це лише вступ. Обличчя наші скам'яніли, лише Гаркер аж посірів. Можливо, він краще за інших відчував, що ми почуємо далі:

– Ось що я можу покласти до загального спадку!

Я не міг не зауважити, що вона вдалась до юридичного виразу, який застосувала з такою серйозністю.

– Що докладе кожен з вас? Знаю, своє життя! – швидко відповіла на власне питання. – Чоловікам легко таке зробити. Ваші життя належать Богові, ви можете їх віддати Йому, але що ви дасте мені?

В очах було питання, але цього разу вона уникала дивитись на свого чоловіка. Квінсі наче зрозумів, що вона мала на увазі, і кивнув головою на знак згоди. Її обличчя аж засяяло.

– Я відверто розповім, що я хочу, між нами не повинно бути непорозуміння стосовно цього. Ви повинні пообіцяти мені кожен, навіть ти, мій коханий, що якщо прийде час, ви вб'єте мене.

– Який час? – спитав Квінсі глухим, напруженим голосом.

– Коли ви переконаєтесь, що я змінилась настільки, що краще буде, щоб я померла, аніж жила. Коли моє тіло помре, ви без жодних зволікань вб'єте в серце кілок і відітнете голову, тобто зробите все, що зможе принести мені спокій!

Першим встав Квінсі. Він став перед нею на коліна, взяв її за руку і урочисто мовив:

– Я – невихований чолов'яга, який, можливо, не жив так, щоб взяти на себе таку відповідальність, але присягаюся усім святим і дорогим: якщо коли-небудь настане час, я не ухилитимусь від обов'язку, який ви поклали на нас. Обіцяю переконались у необхідності вашої смерті, якщо в мене закрадуться сумніви щодо цього. Я зрозумію, що час настав!

– Мій вірний друже! – ледве спромоглася вона вимовити крізь рясні сльози, нахилилась і поцілувала його руку.

– Присягаюсь зробити те саме, дорога моя пані Міно! – сказав, схиливши коліна, Ван Гельсінг.

– І я – теж! – приєднався лорд Годалмінг, теж ставши на коліно для присяги.

Я наслідував їхній приклад. Її чоловік обернувся до неї з погаслими очима, обличчя було біле, наче стіна, порівняно з ним сніг волосся не виділявся настільки різко:

– Невже і я повинен таке пообіцяти, кохана моя?

– І ти теж, найдорожчий мій, – в очах і в голосі бринів невимовний жаль. – Ти не повинен відмовлятися. Ти – найрідніша і найдорожча для мене людина в світі, наші душі пов'язані в одне до кінця життя і всіх часів. Згадай, любий, як в давнину мужні чоловіки забирали життя в своїх дружин і жінок родини, щоб не віддати їх в руки ворогові. Їх руки не тремтіли, бо ті самі благали позбавити їх життя. Це – обов'язок чоловіка перед тими, кого він любить, він повинен виконати його в часи найважчих випробувань. Коханий, якщо мені доведеться зустрітись зі смертю, нехай її принесе рука того, хто мене кохає найбільше. Докторе Ван Гельсінг, я пам'ятаю ваше милосердя, коли той, хто любив Люсі...

Вона раптом почервоніла і сказала інакше:

– Той, хто мав найбільше права принести їй спокій, допоміг їй. Якщо настане знову такий час, я прошу вас зробити так, щоб у мого чоловіка на все життя залишився щасливий спогад про те, що саме його любляча рука звільнила мене від страшної неволі.

– Я присягаюсь! – дзвінко пролунала професорова відповідь.

Пані Гаркер посміхнулася, наче зітхнувши з полегшенням, відхилилась назад і сказала:

– І ще одне попередження, яке ви повинні постійно пам'ятати: цей час, якщо він взагалі настане, може настати різко і несподівано. У такому випадку ви не повинні зволікати жодної хвилини і скористатись нагодою. Тоді я сама можу бути, ні! Якщо такий час настане, я буду у спілці з вашим ворогом проти вас.

Потім пані Гаркер попросила дуже серйозно ще одну річ:

– У мене є ще одне прохання. Воно не настільки важливе і необхідне, як попереднє, але я хочу, щоб ви зробили мені одну послугу, якщо на те буде ваша ласка.

Ми просто мовчки кивнули, потреби говорити просто не було. Вона сказала:

– Я хочу, щоб ви виправили панахиду.

Її чоловік глухо застогнав. Вона притисла його руку до грудей і продовжила:

– Ви повинні її провести для мене. Як би не закінчився цей жах, ця служба може стати розрадливим спогадом для всіх вас або, принаймні, хоч для когось. Я сподіваюсь, її прочитаєш ти, коханий, тоді твій голос залишиться в моїй пам'яті. Будь що буде!

– Але ж, кохана, – благав він, – смерть так далеко від тебе.

– Ні, – застережливо підняла вона руку. – Зараз я більше мертва, аніж якби на мене тис у могилі тягар землі!

– Люба моя, невже я дійсно повинен прочитати її? – ще раз перепитав він, перш ніж почати.

– Це принесе мені спокій!

Більше вона не сказала нічого. Вона подала книгу і він почав читати.

Як я, як взагалі хтось, зміг би описати усю незвичайність, урочистість, тужливість, смуток і жах ситуації і, водночас, її зворушливість? Будь-який скептик, що у всьому святому чи почуттєвому бачить травестію гіркої правди, розчулився б до глибини душі, якби бачив наше невелике товариство, що стояло на колінах навколо цієї розбитої горем і скорботою жінки, якби почув ніжну пристрась у голосі її чоловіка, який раз-у-раз переривався від переповнення почуттями, і все ж продовжував читати просту і зворушливу молитву за упокій душі.

– Я... не м-можу продовжувати. Голос зр-раджує мене!

Інтуїція пані Гаркер не підвела. Яким би дивним це не здавалось, наскільки б незвичайним ми вважали б це згодом, але ми відчули благотворний вплив молитви, яка принесла нам заспокоєння. Мовчанка, що віщувала кінець свободи її душі, вже не переповнювала нас розпачем настільки, як ми боялись.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

15 жовтня. Варна.

Ми виїхали з Черінг Кросс вранці дванадцятого, тієї ж ночі прибули в Париж і зайняли, заздалегідь замовлені місця в Східному експресі. Ми їхали добу і прибули сюди о п'ятій. Лорд Годалмінг пішов у консульство, щоб перевірити, чи не приходила на його ім'я телеграма, а ми поїхали в готель "Одісей". Подорож могла б бути цікавою, але я був надто схвилюваний, щоб думати про це. Поки "Цариця Катерина" не прибуде в порт, ніщо в світі не приверне моєї уваги. Дякувати Богу, Міна почуває себе добре, сили повертаються до неї. Знову з'явився рум'янець. Вона багато спить, майже всю дорогу не прокидалась. Але перед сходом і заходом сонця вона дуже неспокійна. Сеанси гіпнозу в такий час вже стали звичкою. Спочатку професору доводилось докладати чималих зусиль, щоб ввести її в стан трансу, але тепер вона піддається дуже легко, наче звикла до цього, Ван Гельсінгу майже не доводиться щось робити. У такі моменти йому, здається, досить забажати й її думки підкоряються йому. Він завжди питає її, що вона бачить і чує. На перше вона відповідає:

– Нічого. Навколо темно.

А на друге:

– Я чую, як плюскотять хвилі біля корабля; він розсікає воду. Вітрила і такелаж напружені, щогли і реї скриплять. Вітер сильний, я чую, як гудуть ванти, ніс б'є хвилі в піну.

Очевидно, "Цариця Катерина" ще в морі й поспішає у Варну. Щойно повернувся лорд Годалмінг. Він приніс чотири телеграми; за кожен день, відколи ми вирушили в дорогу. У всіх була однакова інформація: Ллойд не отримував

жодного підтвердження про прибуття “Цариці Катерини” на місце призначення. Ще в Лондоні він дав вказівку своєму агенту подавати щодня телеграму з новинами про корабель. Вони повинні були передаватись, навіть якщо відомостей про прибуття не буде, щоб бути впевненим, що на іншому кінці проводу ситуацію тримають під контролем.

Ми повечеряли і рано лягли спати. Завтра у нас зустріч з віце-консулом, щоб, якщо це можливо, забезпечити собі можливість підняти на борт корабля відразу після прибуття. Навіть якщо граф стане летючою мишею, він не зможе перетнути воду за власним бажанням. А оскільки він не наслідиться прийняти подобу людини, щоб не викликати підозри – цього він, безперечно, бажав би уникнути – йому доведеться залишатись у скрині. В такому випадку, якщо ми потрапимо на борт після сходу сонця, він – в наших руках. Ми зможемо розкрити скриню і потурбуватись про нього, як про Люсі, перш ніж він прокинеться. Наскільки вистачить нашого милосердя, вже не має значення. Ми сподіваємось, що ускладнень з митниками чи моряками не виникне. Дякувати Богу, ми в країні, де хабар може зробити все, що завгодно. А грошей у нас досить. Залишається лише влаштувати так, щоб корабель не зайшов у порт між заходом і сходом сонця без нашого відома. Тоді все повинно бути гаразд! Сподіваюсь, суддя Гаман вирішить справу на нашу користь!

16 жовтня.

Міна продовжує казати те саме: хлюпання хвиль, вирування води, пітьма і попутний вітер. Ми приїхали, без сумніву, вчасно. Коли нам повідомлять про прибуття “Цариці Катерини”, ми будемо готові зустріти її. Нас повідомлять, щойно корабель пройде Дарданелли.

* * *

17 жовтня.

Здається, все готово до пишної зустрічі графа, який повертається зі своєї подорожі. Годамлінг сказав вантажовідправникам, що в нього є відомості про те, що в скрині, яку пересилають за кордон, знаходяться речі, які було викрадено в його друга. Тому йому дали неофіційний дозвіл на свій власний ризик розкрити скриню. Власник дав йому документ, в якому капітана просять всіляко сприяти лорду, коли той підніметься на борт. Такі ж повноваження отримав агент у Варні. Ми вже бачились з ним. Агента настільки вразило м’яке поводження лорда, що ми впевнені: він зробить все можливе, щоб задовольнити всі наші побажання. Ми вже домовились, що будемо робити, коли відкриємо скриню. Якщо граф буде там, Ван Гельсінг з Севордом відразу відітнуть йому голову і вб’ють кілок у серце. Ми з Моррісом і Годамлінгом будемо стежити за тим, щоб ніхто не втручався, навіть якщо доведеться застосувати зброю. Професор каже, що якщо нам вдасться все зробити як слід, тіло графа повинно розсіпатись на попіл. У

такому випадку проти нас не буде жодних доказів, якщо на нас впаде підозра у вбивстві. Та навіть якщо такого не станеться, ми не можемо відступати. Можливо, одного дня цей запис стане між кимось з нас і мотузкою. Як на мене, я буду тільки вдячний за будь-яку можливість. Ми налаштовані не залишити каменя на камені, щоб досягти мети. Ми домовились з відповідними чиновниками, що як тільки помітять “Царицю Катерину”, нам передадуть повідомлення спеціальним посильним.

24 жовтня.

Тиждень чекання. Годалмінг щодня отримує телеграми, але всі вони кажуть одне: “Підтвердження про прибуття немає”. Міна під гіпнозом теж каже одне й те ж: “Хлюпання хвиль, біжить вода, щогли скриплять”.

ТЕЛЕГРАМА ВІД РУФУСА СМІТА, ЛЛОЙД, ЛОНДОН, ЛОРДУ ГОДАЛМІНГУ ЧЕРЕЗ ВІЦЕ-КОНСУЛА, ВАРНА

24 жовтня.

Сьогодні зранку отримано повідомлення: “Цариця Катерина” пройшла Дарданелли.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

24 жовтня.

Як мені не вистачає мого фонографа! Писати в щоденнику ручкою дещо втомливо, але Ван Гельсінг каже, що я повинен так робити. Ми ледве стримуємо хвилювання. Сьогодні Годалмінг отримав телеграму від Ллойда. Тепер я розумію, що відчують чоловіки перед боєм, коли звучить сигнал до дії. Пані Гаркер була єдиною серед нас, хто не виказав жодних ознак переживання. Зрештою, воно й не дивно, ми навмисне потурбувались про те, щоб вона нічого не знала про це, і в її присутності намагались зберігати спокій. Колись вона обов’язково б помітила наш неспокій, як би ми не намагались приховувати його. Але за останні три тижні вона дуже змінилась. Вона постійно у напівсонному стані. Хоч вона, здається, почуває себе добре і повна сил, ми з професором не надто задоволені. Часто говоримо про неї. Але решті нічого не розповідаємо. Якби бідолаха Гаркер дізнався, що в нас з’явилися сумніви, це б розбило його серце і він би зламався. Ван Гельсінг каже, що уважно оглядає її зуби, коли вона знаходиться в стані трансу, бо вважає, що поки вони не почнуть загострюватись, небезпеки того, що вона різко зміниться, немає. Якщо ж таке станеться, доведеться вживати заходів!... Ми обоє розуміємо, у чому полягатимуть оці заходи, але не розповідаємо іншим про наші думки. Ми не повинні вагатись,

коли прийде час діяти, хоч про це навіть страшно подумати. Евтаназія – влучне і не таке вражаюче слово! Я вдячний тому, хто його винайшов, хто б це не був.

Від Дарданелл сюди доба ходу, якщо “Цариця Катерина” пливе з Лондона. Вона повинна прибути сюди вранці, не раніше. Тому ми лягаємо спати рано. Встаємо о першій, щоб бути готовими.

25 жовтня. Полудень.

Жодних новин про прибуття корабля. Ранковий сеанс гіпнозу теж не відрізнявся від звичного. Можливо, незабаром ми нарешті щось дізнаємось.

Всіх нас охопило гарячкове збудження. Тільки Гаркер поводить себе спокійно, руки його холодні, наче лід. Годину тому я застав його, коли він гострив свій величезний ніж, який він тепер постійно носить при собі. Графу буде непереливки, якщо це лезо, спрямоване твердою незворушною рукою торкнеться його горла!

Сьогодні пані Гаркер трохи стривожила нас з Ван Гельсінгом. Опівдні вона впала в якийсь летаргічний стан, що нам зовсім не сподобалось. Весь ранок вона поводитись неспокійно, тож спочатку ми зраділи, коли дізнались, що вона заснула. Але коли її чоловік випадково згадав, що її сон настільки міцний, що він не міг її розбудити, ми пішли самі до її кімнати, щоб пересвідчитись. Вона спокійно дихала і мала настільки спокійний вигляд, що ми погодились, що сон для неї краще, ніж будь-що інше. Бідолашна дівчина, їй варто багато про що забувати, тож не дивно, що сон, який приносить забуття, тільки на користь.

Згодом.

Наше припущення виявилось правильним. Коли вона прокинулася після оживляючого кількогодинного сну, настрої у неї був гарний, як ніколи. Під час заходу сонця вона під гіпнозом розповіла те, що й раніше. В якій би точці Чорного моря граф не був, він поспішає до місця призначення. І до свого кінця!

26 жовтня.

Минув ще один день. Знову жодних новин про “Царицю Катерину”. Вона вже мала б прибути. Те, що вона *десь* пливе, не викликає сумнівів, бо під час сходу сонця розповідь пані Гаркер нічим не відрізнялась. Може, корабель зупиняється через туман. Пароплави, які прибули вчора ввечері, бачили клапті білої імли як на північ, так і на південь від порту. Треба бути насторожі, будь-якої миті можуть сповістити про прибуття корабля.

27 жовтня. Полудень.

Це вже дивно. Далі жодних новин про корабель. Вчора ввечері й сьогодні зранку пані Гаркер сказала те ж, що і завжди: “Хлюпання хвиль, дзюркотіння

води”, хоч і додала, що “хвилі дуже слабкі”. Телеграми з Лондона теж нічого нового не сповіщають: “Без змін”. Ван Гельсінг дуже непокоїться. Щойно сказав мені, що побоюється, що граф вислизає. Він багатозначно додав:

– Не сподобалась мені ота летаргія пані Міни. Під час трансу душі й думки можуть робити дивні речі.

Я саме збирався попросити його пояснити свою думку, коли увійшов Гаркер і професор підняв застережливо руку. Треба спробувати сьогодні під час заходу сонця примусити її розповісти більше.

ТЕЛЕГРАМА ВІД РУФУСА СМІТА, ЛОНДОН, ЛОРДУ ГОДАЛМІНГУ ЧЕРЕЗ ВІЦЕ-КОНСУЛА, ВАРНА

28 жовтня.

“Цариця Катерина” прибула в Галац сьогодні о першій.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

28 жовтня.

Телеграма про Галац нас не шокувала. Ми не знали звідки і коли вдарить блискавка, але всі очікували якоїсь несподіванки. Затримка прибуття у Варну змусила нас зрозуміти, що події відбуватимуться не так, як ми передбачали. Тому ми лише чекали на зміни. Але сказати, що нас це не здивувало, теж не можна. Здається, природа живе сподіваннями, коли ми віримо всупереч самим собі, що все станеться, як би нам хотілося, а не так, як, наскільки знаємо, буде. Трансценденталізм – це провідна зоря ангелів, навіть якщо надія висить на волосинці.

Відчуття було дивне, тому і до новини всі поставились по-різному. Ван Гельсінг на мить підняв руки в німому протесті проти волі Божої, а тоді звівся з кам’яним виразом на обличчі. Лорд Годалмінг зблід, йому навіть дихати стало важко. Я був просто приголомшений і лише дивився здивовано на інших. Квінсі Морріс підтягнув ремінь швидким рухом, який був мені знайомий. У часи наших подорожувань він означав “до дії!”. Пані Гаркер побіліла, наче смерть; шрам на чолі аж запалав, але вона покійно склала руки і звела очі в молитві. Гаркер посміхнувся, просто посміхнувся – похмурою гіркою посмішкою людини, яка втратила останню надію. Але водночас його інстинктивний рух, коли він схопився за ручку ножа, говорив краще за слова.

– Коли вирушає наступний потяг в Галац? – звернувся до всіх Ван Гельсінг.

– О 6.30 завтра вранці!

Здивуванню не було меж, бо відповіла пані Гаркер.

– Звідки, на Бога, ви знаєте? – спитав Арт.

– Ви забули, або просто не знали, але Джонатан знає і доктор Ван Гельсінг теж, що я в цьому спеціаліст. Вдома, в Екзетері, я завжди займалась складанням розкладів, щоб допомагати своєму чоловікові. Тоді такі знання виявились настільки корисними, що відтоді я завжди вивчаю розклади. Я знала, що на випадок, якщо нам доведеться їхати до замку Дракули, треба буде їхати через Галац, або Бухарест, тож я заздалегідь вивчила маршрут і відбуття потягів. На жаль, вибір був небагатий, бо єдиний потяг вирушає, як я і сказала, завтра.

– Що за жінка! – впівголоса мовив професор.

– Ми не можемо сісти на поїзд спеціального призначення? – спитав лорд Годалмінг.

– Боюся, ні, – похитав головою Ван Гельсінг. – Ця країна дуже відрізняється від вашої чи моєї. Навіть якби ми і поїхали спеціальним, він, найімовірніше, прибув би так само, як наш звичайний. Крім того, ми повинні підготуватись. Треба подумати. Давайте розділимось. Артуре, ви йдіть на вокзал, придбайте квитки і домовтесь про все необхідне, щоб завтра зранку ми могли вирушити. Джонатане, ви завітайте до повіреного агента нашого корабля і візьміть у нього листи до агента в Галаці з повноваженнями обшукати корабель, як ми домовлялись тут. Квінсі Морріс, ви підіть до віце-консула і отримайте рекомендації до його колеги в Галаці, нехай якнайбільше полегшить нам роботу, щоб ми не гаяли часу, коли перетнемо Дунай. Ми з Джоном залишимось біля пані Міни, нам треба порадитись. Крім того, навіть якщо ви затримаєтесь, ми не пропустимо заходу сонця, бо я буду тут, щоб вислухати пані Міну.

– А я, – сказала пані Гаркер, – спробую прислужитись, наскільки зможу. Я, як колись, буду думати і писати. Щось наче відпускає мене, на диво, і я почуваю себе вільніше, ніж останнім часом!

Троє молодих людей зраділи, коли до кінця зрозуміли, що вона сказала. Тільки ми з Ван Гельсінгом обмінялись стурбованими поглядами, але промовчали.

Коли всі розійшлись, куди їм наказав професор, Ван Гельсінг попросив пані Гаркер підняти рукопис щоденників і знайти частину щоденника Джонатана, який він вів у замок. Тієї ж миті, коли за нею зачинились двері, він сказав до мене:

– Ми думаємо про одне і те ж! Говоріть!

– Дещо змінилось. З'явилась надія, від якої аж страшно, бо вона може бути оманливою.

– Саме так. Ви знаєте, для чого я попросив її знайти рукопис?

– Ні, хіба що ви шукали нагоди залишитись зі мною наодинці.

– Ви маєте рацію лише частково, Джоне, але лише частково. Я хочу дещо сказати вам. Зараз я неймовірно ризикую, але, думаю, здогад правильний. Коли пані Міна сказала ті слова, які так збентежили нас, мене осяяв здогад. Три дні тому в стані трансу граф послав свій дух, щоб прочитати її думки, чи, радше, вона прийшла до нього в скриню на кораблі, як вона може це робити під час сходу і заходу сонця. Він дізнався, що ми тут. Вона може більше знати, оскільки живе, дивиться і слухає, у той час як він обмежений своєю труною. Зараз він відчайдушно намагається вислизнути. Вона поки що йому не потрібна. Він

цілком переконаний, що вона прийде, як тільки він покличе. Але зараз він відрізав її від себе, звільнив від своєї влади, щоб вона не пішла за ним. Що ж, сподіваюсь, наш людський інтелект – адже ми так довго були людьми і маємо Бога в серці – переможе дитячий розум, що пролежав у могилі стільки століть і тому не досягнув нашого рівня розвитку, і може діяти лише з користі, через те не здатний на щось значне. Повертається пані Міна. Ні слова про її транс! Вона не знає про нього. Такі новини збентежать, її охопить розпач. А нам саме тепер потрібна вся її надія і мужність, всі здібності її інтелекту, що працює як чоловічий, але в жіночій голівці, який має ту незвичайну силу, яку дає їй граф, і яку він не зможе повністю відняти, хоч і вважає інакше. Тихо! Говорити буду я, а ви слухайте. Ох, Джоне, але ж халепа! Я боюся, ніколи так не боявся. Ми можемо вірити лише в ласку Божу! Тихо! От і вона!

Я думав, що професор не витримає і втратить самовладання, як тоді, коли померла Люсі, але зусиллям волі він взяв себе в руки. Він цілком керував своїми емоціями, коли в кімнату, легко ступаючи, повернулася пані Гаркер, весела і життєрадісна. Робота допомогла забути їй про свої нещастя. Вона подала Ван Гельсінгу кілька друкованих аркушів. Він уважно переглянув їх. Обличчя його просвітліло. Затиснувши папери між великим і вказівним пальцями, він сказав:

– Джоне, ви зі своїм досвідом, і ви, пані Міно, така молода, ось вам наука: ніколи не бійтесь думати. Якась невиразна думка крутилася у мене в голові, але я боявся підрізати її крила. Тепер, отримавши більше інформації, я повертаюся туди, звідки прийшла ота розмита ідея, і бачу, що вона зовсім не розмита. Вона чітка, хоч і ще молода і слабкі крила її ще погано тримають. Це наче “Гидке каченя” мого співвітчизника Ганса Андерсена. Вона зовсім не каченя, це лебідь, що гордо пливе на могутніх крилах, щоб, коли прийде час, спробувати свої сили. Слухайте! Ось що писав Джонатан у своєму щоденнику: “Це ж цей Дракула надихнув одного зі своїх потомків – навіть у старшому віці – продовжувати ходити походами на Туреччину. А він, незважаючи на поразки, ішов знову, знову і знову, хоч і повертався один з кривавого побоїща, без своїх воїнів бо знав, що тільки він може здобути перемогу!” Що це дає нам? Не багато! Ні! Дитячий розум графа не бачить небезпеки, тому він такий відвертий. Ваш дорослий розум теж нічого особливого не бачить. Мій – теж нічого не бачив, аж до цього моменту. Бо тут дехто дещо сказав, сказав бездумно. Бо вона не знала, яке це має значення, яке це *може* мати значення. Це наче поодинокі природні компоненти, які рухаються вільно, але часом зустрічаються, і тоді! Блискає блискавиця через увесь небокрай. Вона може когось засліпити, вбити і знищити. Зате стає видно далеко-далеко навкруги. Хіба не так? Що ж, пояснюю. Але спочатку скажіть, ви коли-небудь вивчали філософію злочину? Так і ні. Ви, Джоне, так, бо це наука про божевілля. Ви – ні, пані Міно, бо нічого спільного зі злочином не маєте, він торкнувся вас лише раз. Але ваш розум працює і не плутає *particulari ad universale*. У злочинців є одна особливість. Вона настільки очевидна, у будь-

якій країні, у будь-яку епоху, що навіть поліція, якій не відома філософія, знайомиться з цією рисою на практиці. Ось практика. Злочинець завжди скоює один і той самий злочин, власне, справжній злочинець, якому на роду написано бути злочинцем, ніким іншим він не стане. У злочинця неповноцінний розум. Він – розумний, хитрий і винахідливий. Але, це – інтелект не дорослої людини, у ньому є багато дитячого. Доля нашого злочинця теж – тільки злочин. У нього теж розум дитини, те, що він зробив – теж по-дитячому. Пташка, рибка чи тваринка від народження вивчають не загальні принципи, а дізнаються про все на практиці. Коли він дізнається щось нове, у нього під ногами з’являється ґрунт. Як казав Архімед: “дайте мені точку опори і я переверну світ”. Одноразовий досвід і є тим важілем, за допомогою якого дитячий розум дорослішає. Поки в нього не з’являється потреба вносити корективи, він діє, як завжди. О, дорогенька моя, бачу, ваші очі відкрились, блискавиця освітила вам дорогу! – бо тієї миті пані Гаркер заплескала в долоні, очі загорілись. – Ну, кажіть! Розкажіть нам, двом сухарям від науки, що ви побачили своїми сяючими очима.

Професор взяв її за руку, як мені здалось, підсвідомо за звичкою, тримаючи палець на пульсі. Пані Гаркер сказала:

– Граф злочинець і тому мислить, як злочинець. Нордау і Ломбросо віднесли б його до цієї категорії. Як у будь-якого злочинця, розум його не досконалий. Тому, нашттовхуючись на перешкоду, він діє за звичкою. У його минулому – відгадка. Дещо з нього нам відомо. Адже він сам розповів, що колись, як би висловився пан Морріс, “в напруженій ситуації”, він повернувся до своєї країни, відступивши з земель, які хотів завоювати, і там, не забуваючи про свою мету, почав готуватись до наступної спроби. Він повернувся, готовий до праці, і переміг. Так і в Лондон він приїхав, щоб завоювати нові землі. Йому завдали поразки. Коли він втратив будь-яку надію на перемогу і йому почала загрожувати небезпека знищення, він втік морем додому. Як колись, коли відступив з Туреччини через Дунай.

– Дуже добре! Ви – неймовірно розумна жінка! – з захопленням сказав професор, встав і поцілував її руку. Потім сказав до мене спокійно, наче ми проводили звичайну нараду в кімнаті хворого:

– Тільки 72. І це в такому хвилюванні. У мене є надія.

Обернувся до неї і сказав:

– Продовжуйте! У вас є ще що сказати. Не бійтесь! Ми з Джоном знаємо. Принаймні, я – точно. Я скажу вам, чи маєте ви рацію. Говоріть!

– Я спробую. Сподіваюсь, ви пробачите, якщо я видамся егоїсткою.

– Звичайно! Не переживайте! Адже ми думаємо саме про вас.

– Отож, як будь-який злочинець, він – егоїст. Оскільки його інтелект не розвинутий, а діє він суто з егоїстичних мотивів, він зосереджується лише на одній меті. А мета його безжална. Колись він втік за Дунай, а його війська просто посікли. Тепер він теж хоче повернутись у безпечне місце, незважаючи ні на що. І саме його егоїзм звільнив мою душу від тієї влади, під яку я потрапила

тієї страшної ночі. Я відчула це! Дякувати Божу! Тепер моя душа вільна, як ніколи з того часу. Єдине, що мене хвилює, це те, що або в трансі чи уві сні він може зрозуміти, що я знаю його плани.

Професор піднявся:

– Він вже прочитав ваші думки. Саме тому ми тут, у Варні, а його корабель через туман полетів у Галац, де, без сумніву, все вже готово до втечі. Але його дитячий розум не бачить далі. Можливо, з волі Божого Провидіння, те, що злочинець вважає своїм найбільшим благом, принесе йому найбільше шкоди. Як сказано в псалмах, мисливець потрапив у власну пастку. Бо саме тепер, коли він вважає, що ми загубили його слід, що він втік і в нього багато часу, його дитячий інтелект накаже йому заснути. Він вірить, що тепер, коли він від'єднався від вашого духу, ви не зможете нічого про нього дізнатись. Ось у чому його помилка! Оце хрещення кров'ю, яке він вам влаштував, дає вашому духу можливість прослідкувати за ним у хвилини свободи під час сходу і заходу сонця. В такі моменти ваша душа подорожує на мій, а не на графа, наказ. Такі здібності, що приносять користь вам і не тільки, ви отримали, коли постраждали від його руки. Тепер вони ще цінніші, бо він і гадки про них не має і, щоб захиститись, навіть відрізав себе від знання про наше місцезнаходження. Але ми не невдячні, ми віримо, що Бог йде з нами крізь пільму цими страшними днями. Ми підемо за ним і не відступимо, навіть перед ризиком стати схожими на нього. Джоне, ця година була дуже важливою, ми далеко просунулись. Ви повинні побути писарем і записати все для інших, коли вони повернуться, щоб вони знали те ж, що й ми.

Поки ми чекали на повернення товаришів, я все занотував, а пані Гаркер скористалась друкарською машинкою, щоб написати все, що сталося, відколи вона принесла нам рукопис.

Розділ XXVI

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

29 жовтня.

Цей запис я зробив по дорозі з Варни в Галац. Вчора ми зібрались незадовго до заходу сонця. Кожен з нас зробив все, що було в його силах. Ми підготувались як морально, так і практично до нашої подорожі й до справи, яка чекає на нас в Галаці. Коли настав час, пані Гаркер приготувалась до гіпнотичного сеансу. Ван Гельсінгові довелось попрацювати більше, ніж завжди, перш ніж вона впала в стан трансу. Зазвичай їй було достатньо півслова, але цього разу професор був змушений ставити чіткі запитання, щоб ми могли щось дізнатись. Нарешті вона сказала:

– Я нічого не бачу: ми стоїмо на місці, не чути хлюпання хвиль, тільки невеличкий вир, що утворюється навколо сталевого тросу. Чую людські голоси, повертання і скрипіння весел у кочетах. Десь пролунав звук пострілу, його

відлуння далеко покотилось. Над головою тупають ноги, витягують канати і ланцюги. Що це? Бачу проблиск світла. Відчуваю навколо рух повітря.

Тут вона замовкла. Потім рвучко встала з дивана, підняла руки долонями вгору, наче щось піднімаючи. Ми з Ван Гельсінгом обмінялись поглядами розуміння. Квінсі підняв брови, дивлячись уважно на неї. А рука Гаркера неспішно міцно охопила ручку ножа. Запанувала тривала мовчанка. Ми розуміли, що час, коли вона може говорити, минає, але чомусь розуміли, що говорити все одно марно. Раптом вона встала, розплющила очі й спитала ласкаво:

– Чи не бажаєте чашку чаю? Ви, мабуть, потомились.

Наша згода була для неї приємною. Вона побігла за чашем, а Ван Гельсінг сказав:

– Бачите, друзі, він близько землі. Він вийшов зі своєї скрині. Але йому треба ще зійти на берег. Ніч він може десь перечекати. Але якщо його не перенесуть на землю або корабель не торкнеться берега, він не зможе перейти воду. У такому випадку, якщо буде ніч, він може змінити подобу і перескочити або перелетіти на берег, як в Уїтбі. Але якщо день настане, перш ніж йому це вдасться, втекти він не зможе, хіба що його перенесуть. А якщо його нестимуть, митники можуть виявити, що знаходиться в скрині. Тож, якщо все складеться добре, і він не зможе зійти на берег вночі або на світанку, він втратить цілий день. Тоді ми прибудемо вчасно, бо, якщо він не втече вночі, вдень він опиниться в наших руках, замкнений у скрині, бо не посміє набути свого вигляду, коли не спатиме і буде помітною постаттю.

Казати більше було нічого. Довелось терпляче чекати світанку, щоб дізнатись ще щось від пані Гаркер.

Сьогодні вранці ми, затамувавши подих, чекали на її відповіді під час сеансу. Підготовчий етап зайняв цього разу ще більше часу. Коли нарешті вона впала в стан трансу, до сходу сонця залишилось так мало часу, що нас охопив розпач. Ван Гельсінг вклав все своє вміння, щоб загіпнотизувати її. Зрештою, покірناً його волі, вона сказала:

– Навколо темно. Чую плюскотіння води на одному рівні зі мною, щось скрипить, наче дерево по дереву.

Вона замовкла, з-за обрію з'явилось червоне сонце. Треба чекати вечора.

Тому так і сталось, що ми їдемо в Галац, мало не вмираючи від невідомості. Ми повинні були прибути вранці між другою і третьою. Але ще в Будапешті ми запізнювались на три години, тому маловірогідно, що ми приїдемо до сходу сонця. Отож, пані Гаркер матиме можливість двічі щось розповісти в стані гіпнозу. Це може пролити більше світла на те, що відбувається.

Згодом.

Сонце встало. На щастя, тоді нас ніхто не відволікав, бо якби ми були в той час на вокзалі, нам не вдалось би забезпечити необхідного спокою і усамітнення. Пані Гаркер піддалась гіпнозу ще важче, ніж зранку. Боюся, що її здатність

відчувати те, що відчуває граф, може зникнути саме тоді, коли вона нам найбільше буде потрібна. Здається, її уява починає працювати. До сьогодні, перебуваючи в стані трансу, вона обмежувалась великими фактами. Якщо так буде продовжуватись і далі, її розповіді можуть збити нас з пантелику. Якби можна було вважати, що влада графа над нею послабиться в міру зникнення її здатності відчувати його, мені було б легше. Але, боюся, так не буде.

Коли вона, нарешті, заговорила, її розповідь була загадковою:

– Щось йде геть. Я відчуваю, як воно проходить повз мене, наче холодний вітер. Десь далеко чути мішанину звуків: розмовляють люди дивною мовою, бурхливо падає вода, виють вовки.

Вона замовкла, по її тілу пробігло тремтіння. Воно посилювалось, аж поки вона не почала здригатись, наче в конвульсіях. Більше вона нічого не сказала, навіть на владні питання професора.

Коли пані Гаркер прийшла до тями, вона була виснажена і слабка. Але її розум не відпочивав. Вона нічого не пам'ятала. Коли їй розповіли все, вона впала в глибоку мовчазну задуму.

30 жовтня. 7 ранку.

Ми вже під Галацом. Можливо, згодом у мене не буде можливості писати. Сьогоднішній схід сонця ми всі чекали нетерпляче. Знаючи, що тепер часу на те, щоб загіпнотизувати пані Гаркер, потрібно більше, Ван Гельсінг почав сеанс раніше, ніж зазвичай. Але все було марно. Лише коли настав потрібний час, вона піддалась впливу ще важче. До сходу сонця залишалась одна хвилинка. Професор швидко поставив питання, а вона так само швидко відповіла:

– Темно. Зовсім біля мене вирує вода, скрипить дерево по дереву. Вдалині реве худоба. Є ще один звук, дивний, схожий на... – вона замовкла і зблідла.

– Продовжуйте! Я наказую! – голос Ван Гельсінга перервався. В очах з'явився розпач, бо бліде обличчя пані Гаркер вже зачервонілось від перших променів.

Вона розплющила очі. Ми аж здригнулись, коли вона сказала із вдаваною м'якістю і турботливістю в голосі:

– Ну, професоре, навіщо просити мене зробити те, що я, як вам відомо, не можу? Я нічого не пам'ятаю.

Вона помітила наше здивування і почала питати:

– Що я сказала? Що я зробила? Я нічого не пам'ятаю, крім того, що лежала тут, напів уві сні й почула, як ви наказали мені продовжувати говорити. Дивно було чути від вас, що ви щось наказуєте мені, наче неслухняній дитині!

– Пані Міно, – сумно сказав професор, – це лише доказ того, якщо він взагалі потрібен, наскільки я люблю і поважаю вас. Слова, вимовлені для вашої користі, як ніколи щиро, можуть видатись такими дивними, тому що в них наказ тій, кому я вважаю за честь підкорятись!

Чути свистки. Ми наближаємось до Галаца. Ледве можемо всидіти на місці від неспокою і хвилювання.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

30 жовтня.

Пан Морріс привіз мене до готелю, де ми заздалегідь замовили телеграфом кімнати, бо лише він не розмовляв жодною іноземною мовою. Сили були розділені, як і у Варні, за винятком лорда Годалмінга. Він пішов до віце-консула, щоб його титул став для нас гарантією допомоги з боку офіційних осіб, бо часу в нас було обмаль. Джонатан з докторами пішов до агента, щоб дізнатись деталі прибуття “Цариці Катерини”.

Згодом.

Повернувся лорд Годалмінг. Консул у від'їзді, а віце-консул захворів. Формальностями зайнявся клерк. Він був дуже люб'язний і пообіцяв зробити все, що від нього залежить.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

30 жовтня.

О дев'ятій ми з доктором Ван Гельсінгом і доктором Севордом завітали до панів Маккензі і Стейнкоф, які працюють агентами у лондонській фірмі Гепгуда. Вони отримали телеграму з Лондона, де на прохання лорда Годалмінга їх просять допомагати нам у всьому, що в їхніх силах. Вони були неймовірно люб'язні й відразу провели нас на борт “Цариці Катерини”, яка стояла на якорі в затоці річки. Там ми познайомилися з капітаном Донельсоном, який розповів нам про подорож. Він сказав, що ніколи в житті не мав настільки сприятливих умов для плавання:

– Га, та ж нам аж льично стало, бо думали-смо, що доведесьи платити за тото страшну ціну біди. Ну, не мож іти від самого Лондона аж у Чорне море, так ніби сам нечистий дув на вітрила, бо має шось своє на умі. Ми навіть не відпочивали. Лише підходили-смо до якогось корабля, порту чи мису, нам усьо скривав туман і далі йшов за нами, - зникав лиш, коли навкруг уже ніц не було видко. Пролетіли-смо Гібралтар і навіть не могли подати знаку. Потім прийшли до Дарданелл, чекали-смо на дозвіл, але навіть не могли ні до кого сі докричѣти. Спочытку хотів-им спустити вітрила і зачекати, поки розвієсьи туман. Але потім подумав-им си так: йик дідько надумав погнати нас у Чорне море чимшвидже, він то зробит, хочемо ми того чи нѣи. Крім того, то, шо ми швидко допливемо, не буде на шкоду нашим власникам і не зіб'є графіка. Старий чортяка, який робив то лиш для себе, має дькувати, що не мішьили-смо йому.

Така мішанина простоти і хитрості, забобонів і ділових аргументів вразила Ван Гельсінга, і він сказав:

– Друже мій, диявол розумніший, ніж дехто про нього думає. Він знає, коли зустрічає достойного суперника!

Капітанові стало приємно від такого комплімента і він продовжив:

– Коли-смо пройшли Босфор, люди зачъили нарікати. Кілька румунців прийшли до нъї і зачъили просити викинути за борт тоту велику скриню, яку приніс на корабель чудернацький старий. Він приніс ї перед самим відплиттьом. Я видів, як вни вівалили зінъки на него і яось виставльили два пальці - той знак, певно, мав охоронити їх від злого ока. Але ж ті іноземці й забобонні, до сміху! Я швидко поставив їх на місце. Та коли нас знов заквив туман, мені сі здало, що вони такої щось зробили, хоч і не з тов скриньов. А ми все плили. Пійть днів туман ішов з нами. Дозволив-им вітрискови нести нас. Якби чорт хотів нас десь занести, навіть на рифи, нічого би-смо не зробили. Та вітер того не зробив, правда, всьо едно дивиди-смо сьї в оба. Шо й казати, дорога перед нами все була вільнов, а вода глибоков. Через два дні, коли сонце прорідило туман, увидили-смо, що есмо на річці йїкраз навпроти Галацу. Румуни здичіли і будь-що хотіли заставити нъї зіпхнути тоту скриню в ріку. Змушені були-смо переконувати їх патиком. Врешті до них дойшло, що зле око чи не зле, але в моїх руках власності і довірі моїх власників буде ліпше, ніж у Дунаїи. І всьо едно вони вікігли тоту скриню на палубу, аби ї знести в першу чергу. На ній було написано “Галац через Варну”. Я вирішив, що нехай постоїт, поки не сі розвантажимо в порту. Все едно збудемо ї з рук. Того дньї розмитненъї не закінчили-смо і ніч простояли на якорі. А здосвіта, за годину до сходу сонцьї, на борт підньївсьї єдин чоловік. Він приніс розпорьидженьї, яке дістав з Англії: прийньити скриню дльї йїкогось графа Дракули. Ми відразу сі й зайньили ним. Папери були в порьїдку. Я був втїшений спихнути тоту чортівню, бо самому мурашки по спині від неї бігали. Йїк нечистий і перевозив шо на нашім кораблі, то тото могло бути лиш у тій кльїтїї скрині!

– Як звали чоловіка, який забрав скриню? – спитав доктор Ван Гельсінг, ледве стримуючи нетерпіння.

– Зараз скажу! – відповів той. Спустився до своєї каюти і повернувся з розпискою, підписаною “Іммануелем Гільдесгаїмом”. Адреса була вул. Бурген, 16.

Більше капітан не міг нічого додати, тож ми подякували і пішли.

Нам вдалось застати Гільдесгаїма в конторі. То був єврей у фесці й з носом, наче у вівці. Дзвінка монета допомогла поставити крапку його відмовкам; він ще трошки поторгувався і нарешті розповів нам усе, що знав. Отримана інформация виявилась простою, але важливою. Він отримав листа від пана де Вілля з Лондона, в якому той просив прийняти скриню, якщо можливо, до сходу сонця, щоб уникнути митних процедур, яка прибуде в Галац на “Цариці Катерині”. Її треба було передати такому собі Петрофу Скінські, який мав справи зі словаками, що торгували, приходючи річкою в порт. За свою роботу він отримав англійську банкноту, яку без зволікань обміняв на золото в Дунайському міжнародному банку. Коли з’явився Скінські, він провів його на корабель і передав скриню, щоб заощадити на послугах носія. От і все, що він знав.

Тоді ми спробували відшукати Скінські, але його ніде не було. Один з його сусідів, який, здається, ставився до нього не надто прихильно, сказав, що той поїхав два дні тому не відомо куди. Це підтвердив господар. Він отримав посильним ключ від будинку разом з належною сумою для оплати ренти, гроші були англійські. Сталось це вчора між десятою і одинадцятою вечора. Ми знову сіли на міліну.

Ми саме стояли і розмовляли, коли прибіг якийсь чоловік. Хапаючи повітря, він видихнув, що знайшли тіло Скінські за стіною кладовища св. Петра. Його горло було розірване, наче його перегриз дикий звір. Люди, з якими ми говорили, відразу побігли подивитись на жах, жінки почали вигукувати: “Це – справа рук словака!” Ми швидко пішли, щоб нас якимось чином не втягнули у справу і не затримали.

По дорозі додому ми так і не змогли прийти до якогось певного висновку. Ми вже знали, що скриня кудись пливла по воді, але куди? Це нам ще потрібно було дізнатись. З каменем на душі ми приїхали в готель до Міни.

Ми зібрались, щоб, перш за все, вирішити, чи розповідати все знову Міні. Стан справ стає більше, ніж просто важким. А в цьому може бути наш шанс, хоч і небезпечний. Першим кроком стало звільнення мене від обіцянки, яку я їй дав.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

30 жовтня. Вечір.

Вони були такі втомлені, виснажені й пригнічені, що робити було нічого, поки вони не відпочинуть. Я попросила їх прилягти на півгодинки, поки я запишу все, що сталось до цього моменту. Як я вдячна людині, яка винайшла “Друкарську машинку для подорожуючого”, а також пану Моррісу, який дістав її для мене. Якби я писала все ручкою, то заплуталася б...

Все. Бідний Джонатан, коханий мій, що він пережив, як страждає тепер! Він спить на дивані, дихання майже не чути, він наче паралізований. Брови насупліні, обличчя витягнулось від душевного болю. Бідолаха! Він, мабуть, думає про щось. Я бачу, що його обличчя аж зморшки помережили. Ох, якби я могла допомогти... Я зроблю все, що можу.

Я попросила доктора Ван Гельсінга принести мені записи, яких я ще не бачила. Поки вони відпочивають, я все уважно перегляну. Можливо, мені вдасться прийти до певних висновків. Спробую взяти приклад з професора і поміркувати неупереджено...

Я переконана, що Боже Провидіння допомогло мені зробити відкриття. Треба знайти карти і глянути...

Тепер я переконана в тому, що маю рацію. Мій новий висновок готовий, тож я скличу наше товариство і прочитаю його. А вони вже винесуть судження. Треба говорити стисло, бо кожна хвилина – безцінна.

ПАМ'ЯТНА ЗАПИСКА МІНИ ГАРКЕР (включена в щоденник)

Суть проблеми: головне завдання графа Дракули – повернутись додому.

а) Його повинні *привезти*. Це очевидно, бо якби він мав можливість пересуватись сам, він би це зробив у подобі людини, вовка, летючої миші чи ще якимось. Він, без сумніву, боїться розкриття чи втручання, коли він перебуватиме в безпомічному стані – замкнений у своїй дерев'яній скрині між сходом і заходом сонця.

б) Яким чином його можна привезти?

Тут допоможе метод виключень. Отже, сухопутним шляхом, залізницею, морем?

1. *Сухопутним шляхом.*

Тут зустрічаються численні труднощі, особливо при виїзді з міста.

а) Навколо люди. А люди цікаві й хочуть багато знати. Будь-який натяк, припущення чи сумнів стосовно того, що знаходиться в скрині, знищив би його.

б) Існують, або принаймні, можуть з'явитись прикордонні чи міські митники.

в) Його переслідувачі можуть вистежити його. Саме це лякає його найбільше. Щоб уникнути зради, він відмовився від допомоги усіх, кого можна, навіть його жертви – мене.

2. *Залізницею.*

Тут немає нікого, хто б був відповідальним за скриню. Треба було зважити можливість затримки. А вона стала б фатальною, бо вороги йдуть по сліду. Звичайно, він міг би зникнути вночі, але що б він робив, якби опинився в незнайомому місці без притулку, в якому він міг би сховатись? Цього він не хоче, як і не хоче ризикувати.

3. *Морем.*

Це найбезпечніший шлях, з одного боку, а з іншого – найризикованіший. На воді він – безсилий, лише вночі він може діяти. Та й навіть тоді він може викликати лише туман, чи шторм, чи снігопад, чи своїх вовків. Якби сталась аварія, він би втопився. Тоді він би дійсно зник. Він міг би примусити корабель підійти до землі, але якби то була ворожа місцевість, по якій він не зміг би пересуватись, його ситуація виявилася б взагалі безнадійною.

Нам відомо з документів, що він йде водою. Залишилось визначити, *де* саме.

Перш за все необхідно точно дізнатись, що він вже зробив. Тоді, можливо, це пролле світло на його майбутні плани.

По-перше, ми повинні зрозуміти, що він робив у Лондоні, виконуючи частину свого загального плану дій, коли йому бракувало часу і доводилось організовувати все якнайкраще.

По-друге, ми повинні здогадатись чи зробити припущення на основі фактів, які нам відомі, що він зробив тут.

Щодо першого, він, без сумніву, мав на меті прибути в Галац, а рахунок послав у Варну, щоб перехитрити нас на випадок, якщо ми дізнаємось, яким чином він залишив країну. Його найнагальнішою і єдиною метою була втеча. Доказом цього

служить лист з вказівками, якого отримав Іммануель Гільдесгайм, про розмитнення і отримання скрині *до сходу сонця*. Існують також розпорядження, які отримав Петроф Скінські. Ми можемо лише здогадуватись, у чому вони полягали. Але є лист чи записка, бо Скінські приходив до Гільдесгайма.

Те, що досі його плани успішно збуваються, ми вже знаємо: “Цариця Катерина” допливла неймовірно швидко, настільки швидко, що це викликало підозри у капітана Донельсона. Але його забобони у поєднанні з практичністю зіграли на руку графу: капітан йшов за попутним вітром крізь тумани, аж поки наосліп не прибув до Галаца. У нас є докази, що всі розпорядження графа були виконані. Гільдесгайм розмитнив скриню, забрав з корабля і передав Скінські. Скінські отримав її – і тут ми ниточку губимо. Ми лише знаємо, що скриня десь іде водою, уникаючи будь-яких митниць, якщо вони зустрічаються.

Тепер ми переходимо до того, що граф зробив після прибуття на *сушу*, в Галац.

Скриню передали Скінські до сходу сонця. Саме в цей час граф міг з’явитись у своїй звичайній подобі. Тут і виникає питання: чому Скінські взагалі був вибраний для допомоги? У щоденнику мого чоловіка згадується, що Скінські мав справи зі словаками, які приходили в порт торгувати. Після вбивства казали, що злочин вчинено словаком; а це свідчить про загальну неприязнь до цієї національності. Графу було потрібне усамітнення.

Я припускаю наступне: в Лондоні граф вирішив повернутись до свого замку водою, як найбезпечнішим і найпотаємнішим способом. З замку його привезли цигани. Можливо, саме вони передали вантаж словакам, а ті перевезли його у Варну, звідки він і відбув до Лондона. Отже, граф вже знав людей, які можуть зайнятись цією справою. Коли скриня була на суші, він вийшов з неї, до сходу сонця чи після заходу, зустрівся зі Скінські й дав йому вказівки щодо перевезення скрині по певній річці. Коли це було зроблено і граф знав, що все налагоджено, він замів, або, принаймні, думав, що замів свої сліди, знищивши свого повіреного.

Я уважно розглянула карту і зробила висновок, що найкраще для словаків підніматись річками Прут або Серет. У рукописі я прочитала, що в трансї я чула ревіння худоби, вирування води на одному рівні зі мною і скрипіння дерева. У такому випадку граф знаходиться у своїй скрині на відкритому човні, який пересувається за допомогою весел або гаків, бо береги близько, а човен іде проти течії. Якби він плив за течією, такого звуку не було б.

Звичайно, човен може йти ані Серетом, ані Прутом, але ми можемо потім розглянути й інші можливості. З цих двох річок Прутом пливти легше, але Серет зливається біля Фунду з Бистрицею, яка тече біля перевалу Борго. Петля, яку вона там робить, є найближчим водним шляхом, яким можна дістатись до замку Дракули.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР (продовження)

Коли я закінчила читати, Джонатан обійняв мене і поцілував. Решта лише тиснули мені руки, а професор сказав:

– Наша найдорожча пані Міна знову стала нашим вчителем. Її очі побачили, а ми були сліпцями. Тепер ми знову йдемо по сліду і цього разу, можливо, досягнемо успіху. Наш ворог зараз практично безсилий. Якщо ми застанемо його вдень і на воді, наше завдання буде виконане. Він почав подорож, але не може її пришвидшити, бо не може вийти зі скрині, щоб не викликати підозри у людей, які везуть його. Бо найменша така підозра і вони кинуть скриню в річку, тоді він загине. Тепер, панове, військова рада. Ми тут і зараз повинні вирішити, хто і що повинен робити.

– Я винайму паровий баркас і попливу за ним, - сказав лорд Годалмінг.

– А я – коней, щоб піймати його на березі, якщо він висадиться, - сказав пан Морріс.

– Добре! – сказав професор. – Обидві ідеї хороші, але ніхто не повинен бути сам. Повинна бути сила, щоб при потребі протистояти іншій силі. Словаки сильні й жорстокі, а зброю носять важку.

Чоловіки посміхнулись, бо в них теж був непоганий арсенал. Пан Морріс сказав:

– Я прихопив кілька вінчестерів. Вони дуже зручні в натовпі й дієві проти вовків. Якщо ви пам'ятаєте, граф вжив запобіжних заходів: він давав розпорядження, які пані Гаркер не чула або не розуміла. Ми повинні бути до всього готові.

– Я вважаю, що мені краще поїхати з Квінсі, - сказав доктор Севорд. – Ми завжди полювали разом. Добре озброєні, ми зможемо вистояти проти будь-кого. Артє, ти не повинен їхати сам. Можливо, з'явиться необхідність зіткнутись зі словаками, а несподіваний напад зруйнує всі наші плани, хоч не думаю, що вони носять з собою рушниці. Цього разу нічого не повинно статись. Ми не заспокоїмось, поки голова і тіло графа не розділяться, і ми не переконаємось, що він не втілиться в когось іншого.

Він подивився на Джонатана, Джонатан – на мене. Я бачила, що він розривається. Звичайно, він хотів бути зі мною, але найімовірніше саме ті, що будуть на човні, знищать... знищать вампіра. (Чому я завагалась, перш ніж написати це слово?)

Він мовчав, поки не заговорив професор:

– Джонатане, ви повинні поїхати з двох причин. По-перше, ви молодий, хоробрий і можете битись. А в кінці можуть знадобитись всі сили. По-друге, саме ви маєте право знищити того, хто приніс стільки горя вам і вашим близьким. Про пані Міну не турбуйтеся, я буду піклуватись про неї з вашого дозволу. Я старий. Мої ноги не такі швидкі, як колись. Я не вмію довго їхати верхи чи переслідувати когось при потребі, не вмію користуватись смертельною зброєю. Але я можу стати в пригоді, бо є інші способи боротьби. А померти я можу, як і молодий чоловік, якщо буде потрібно. Тепер ось, що пропоную я. Поки Джонатан з лордом Годалмінгом будуть підніматись швидким баркасом річкою, поки Джон з Квінсі стежитимуть за берегом на випадок, якщо граф висадиться, я повезу пані Міну в саме серце країни нашого ворога. Поки старий лис у своїй скрині пливе швидкою річкою, не маючи можливості втекти на сушу, і не може підняти

віко своєї труни, щоб словаки зі страху не втопили його, ми поїдемо дорогою Джонатана – з Бистриці через Борго, і дістанемось до замку Дракули. Тут стануть у пригоді здібності пані Міни піддаватись гіпнозу, і ми знайдемо дорогу. Під час першого сходу сонця біля зловісного місця, ми побачимо нашу дорогу – досі темну і невідому. Треба багато що зробити, а саме освятити інші місця, щоб стерти з лица землі зміїне гніздо.

– Професоре, – гарячково перервав його Джонатан, – ви хочете сказати, що Міна, скалічена і хвора тією диявольською недугою, поїде прямо у пащу смерті? Ні за що в світі! Ні заради небес, ні заради пекла!

На мить він втратив дар мови, а тоді промовив:

– Чи розумієте ви, що це за місце? Чи бачили ви той жахливий барліг, сумнозвісне пекло, де навіть місячне світло живе в страшних привидах, де кожна пилінка, що крутиться на вітрі, носить у собі ненаситну потвору? Чи відчували ви, як губи вампіра торкаються вашої шиї?

Джонатан обернувся до мене; погляд впав на моє чоло. Він підняв у розпачі руки і вигукнув:

– Господи, чим ми заслужили таке лихо! – і впав на диван, знищений горем. Спокійний, чистий голос професора задзвенів по кімнаті, заспокоюючи усіх нас:

– Друже мій! Це лише тому, що я врятую пані Міну від того страшного місця, куди йду! Борони Боже, щоб я повів її туди. Там чекає робота. Страшна робота. Вона не повинна її бачити. Всі ми, окрім Джонатана, бачили на власні очі, що потрібно зробити, перш ніж очистити місце. Пам'ятайте: наше становище є просто відчайдушним. Якщо граф втече від нас і цього разу, а він сильний, таємничий і хитрий, він може вирішити заснути на століття. І тоді прийде час, коли наша найдорожча людина, – взяв мене за руку, – прийде і складе йому товариство. Вона стане такою ж, як і ті, кого ви, Джонатане, бачили. Ви розповідали про їх ненаситні уста, ви чули їхній хтивий сміх, коли вони накинулись на мішок, який приніс граф. Ви здригнулись? А таке може бути. Пробачте, що завдаю вам такого болю, але це необхідно. Хіба не заради найвищої потреби я віддам, якщо знадобиться, своє життя? Якщо вже вибирати, кому залишитись там, я стану тим, хто приєднається до них.

– Робіть, як знаєте, – сказав Джонатан, здригнувшись від ридання. – Ми – в руках Господніх!

Згодом.

О, як приємно було спостерігати, як працюють ці мужні чоловіки. Як жінки можуть не любити чоловіків, коли вони такі щирі, надійні й хоробрі! А ще я побачила, яку силу мають гроші! Гроші можуть все, якщо їх правильно витрачати. Але можуть і чинити зло, якщо їх використовувати з підлою метою! Як добре, що лорд Годалмінг – заможна людина, і що вони з паном Квінсі, який теж має чимало грошей, готові витрачати їх. Якби не вони, наша невелика експедиція не почалася б так швидко і так добре споряджена, якою вона вирушить за годину. Не минуло і трьох годин, відколи вирішили, яке в кого завдання. Лорд Годалмінг

з Джонатаном вже мають чудовий паровий баркас; він пихкає димом, готовий вирушити негайно. Доктор Севорд з паном Моррісом знайшли шість коней, для заміни, які вже чекають на станціях по маршруту. Ми всі маємо карти і необхідні припаси. Ми з професором вирушаємо сьогодні вночі о 11.40 до Вересті, там ми сядемо на диліжанс до перевалу Борго. У нас є велика сума готівки для оплати диліжансу і коней. Потім ми поїдемо самі, бо не можемо нікому довіряти в цій справі. Професор трохи розмовляє різними мовами, тож нам все вдасться. Всі озброєні, навіть я отримала крупнокаліберний револьвер. Джонатану буде спокійніше, якщо я буду озброєна, як інші. На жаль, однієї зброї я не можу взяти з собою, як інші. Шрам на чолі не дозволить. Добрий професор заспокоїв мене, сказав, що я озброєна дуже добре, бо можуть трапитись вовки. Щогодини холодніше, з перервами уривчастий вітер приносить сніг, наче застерігаючи нас.

Згодом.

Мені ледве стало духу попрощатись з моїм коханим. Ми можемо більше ніколи не побачитись. Будь мужньою, Міно! Професор уважно спостерігає за тобою. Той погляд – попередження. Тепер немає місця сльозам, хіба що Господь дозволить їм покотитись від радості.

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

30 жовтня. Ніч.

Я пишу при світлі, яке б'є через заслінку топки. Лорд Годалмінг підкидає вугілля. Він має досвід у цій справі. Кілька років він водив власні баркаси: один на Темзі, інший – в Норт-Форленд.

Щодо наших планів, ми зрештою погодились, що Мінин здогад правильний і що якщо й існує водний шлях, який граф вибрав, щоб повернутись в свій замок, то це Серет, а після злиття – Бистриця. Ми вирішили, що десь на 47-му градусі північної довготи буде місце переходу – від річки до Карпат. Ми не боїмося швидко пливати: вода глибока, а береги широкі, тому навіть вночі безпечно йти по річці. Лорд Годалмінг каже, що мені варто поспати, бо поки що одного вартового досить. Але спати я не можу: адже над моєю коханою висить така небезпека, вона їде в той страшний замок.

...Єдине мене втішає – що ми в руках Господа. Лише заради віри в це буде легше померти, ніж жити; і тоді настане кінець нашим нещастям. Пан Морріс і доктор Севорд вирушили раніше. Вони їхатимуть правим берегом, поки не доберуться до підвищень, де зможуть побачити куди повертає річка, щоб не петляти разом з нею. На перших етапах маршруту їх будуть супроводжувати двоє, щоб вести запасних коней. Так вони не привертатимуть зайвої уваги.

Незабаром вони їх відпустять, і вже самі будуть доглядати коней. Можливо, нам доведеться об'єднати сили, тоді ми всі зможемо їхати верхи. Одне сідло з рухомою передньою лукою, і при потребі ним може скористатись Міна.

Ми вирушаємо в дику подорож. Коли ми отак летимо крізь пільму, холод річки піднімається і нападає на нас, якісь дивні звуки ночі оточують нас; ми розуміємо, що це не сон. Нас несе незвіданими шляхами у невідомі краї, у світ пільми і жахів. Годалмінг зачинає заслінку топки...

31 жовтня.

Все ще несемося вперед. Вже день. Годалмінг спить, я чергую. Ранок неймовірно холодний; рятує тепло топки, хоч ми одягнуті у важке хутро. Поки що нам трапилось лише кілька відкритих човнів, але жоден не перевозив скрині чи багажу, такого розміру, який ми шукаємо. Щоразу, коли ми спрямовували на них промені ліхтариків, вони дуже лякались, падали навколішки і молились.

1 листопада. Вечір.

Знову жодних новин. Ми не знайшли нічого схожого на те, що потрібно. Ми вже пливемо Бистрицею. Якщо наше припущення хибне, можливості в нас більше не буде. Ми детально обшукали всі човни, великі й малі. Сьогодні зранку один екіпаж подумав, що ми урядовий човен і, відповідно, поставився до нас шанобливо. Ми побачили, як можна спростити наше пересування, і в Фунду, де зливається Бистриця з Серетом, ми придбали румунський прапор, який тепер відкрито майорить на щоглі. Відколи він там, ми без ускладнень обшукуємо всі човни. До нас ставились з неймовірною повагою; що б ми не питали чи робили, не виникало жодних заперечень. Деколи словаки розповідали, що повз них проходив великий човен, що йшов з більш ніж звичайною швидкістю, бо на борту працював подвійний екіпаж. Це було до Фунду, і тому вони не могли сказати, куди пішов човен: звернув у Бистрицю чи поплив далі Серетом. У Фунду ніхто не міг щось розповісти про нього, очевидно, він пройшов там вночі.

Я дуже хочу спати. Напевно, холод дасться взнаки, а організм вимагає відпочинку. Годалмінг наполіг на тому, що він буде вартувати першим. Боже, благослови його за те, що він допомагає бідолашній Міні й мені.

2 листопада. Ранок.

Сонце вже давно високо в небі. Лорд Годалмінг, добра душа, не будив мене. Каже, що то було б гріхом, бо я спав так спокійно, наче забув свою біду. З мого боку то був страшний егоїзм: проспати так довго, поки він вартував цілу ніч.

Але він має рацію: тепер я наче на світ народився і можу, поки він спить, робити все необхідне, щоб стежити за двигуном, стернувати і вартувати. Я відчуваю, що до мене повертаються сила та енергія. Цікаво, де зараз Міна з Ван Гельсінгом. У середу, близько полудня, вони повинні були прибути у Вересті. Їм знадобилось трохи часу, щоб винайняти екіпаж і коней. Тож, якщо вони вирушили і просувались швидко, то зараз вони вже десь біля Борго. Господи, проведи і поможи їм! Навіть думати боюся, що може статись. Якби тільки ми могли пливати швидше! Але не можна, двигуни і так тремтять від напруги, витискаючи всю можливу швидкість. А як там доктор Севорд і пан Морріс? З гір в цю ріку тече безмежна кількість потоків, але жоден з них не є надто великим, принаймні зараз, хоч взимку чи коли тане сніг, вони, напевно, жахають. Вершники не повинні зіткнутись з надмірними перешкодами. Сподіваюсь, що ми побачимо їх, перш ніж дістанемось до Страсби. Бо якщо до того часу ми не наздоженемо графа, доведеться зібратись, щоб порадитись, що робити далі.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

2 листопада.

Три дні в дорозі. Жодних новин. Та навіть якби і були, писати все одно ніколи, бо кожна мить безцінна. Ми зупинялись лише настільки, скільки потрібно відпочити коням. Ми тримаємось чудово. Колишні пригодницькі часи тепер стають у пригоді. Ми повинні поспішати. Будемо щасливі, лише коли знову побачимо баркас.

3 листопада.

В Фунду ми дізнались, що баркас пішов Бистрицею. Якби ж було не так холодно! Відчувається наближення снігопаду. Якщо сніг буде падати густо, ми будемо змушені зупинитись. Тоді нам доведеться дістати сани і продовжувати подорож на російський кшталт.

4 листопада.

Сьогодні ми почули, що баркас затримала аварія, коли він спробував пройти пороги. Човни словаків проходять їх без перешкод, за допомогою мотузки, і вміло стернуючи. Деякі пройшли їх лише кілька годин тому. Годалмінг – ремонтник-аматор, отже, саме він привів баркас до ладу. Вони, нарешті, пройшли пороги – їм допомогли місцеві жителі – і знову йдуть по сліду. Боюся, що корабель серйозно пошкоджений після аварії. Селяни розповіли, що коли він вийшов на спокійну воду, то постійно зупинявся, поки не зник з очей. Ми повинні спішити тепер ще більше. Можливо, незабаром знадобиться наша допомога.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

31 жовтня.

Опівдні прибули до Вересті. Професор каже, що ледве зміг мене загіпнотизувати сьогодні на світанку, і єдине, що я казала, було: “Темно і тихо”. Зараз його немає, пішов купувати екіпаж і коней. Він каже, що згодом спробує придбати додаткових коней, щоб мати змогу міняти їх в дорозі. Ми повинні проїхати близько сімдесяти миль. Країна дуже гарна і цікава. Якби ми тільки подорожували за інших обставин, як цікаво було б все побачити. Якби ми з Джонатаном їхали тут самі! Ми б зупинялись, розмовляли з людьми, дізнавались б про їх життя, щоб прикрасити свої думки і спогади всіма барвами і мальовничих диких місцин, і незвичайних людей. Але, на жаль!..

Згодом.

Повернувся доктор Ван Гельсінг. Він дістав екіпаж і коней. Ми пообідаємо і за годину вирушаємо. Господиня пакує нам величезний кошик з харчами, цього вистачить на роту солдат. Професор заохочує її, прошепотівши до мене, що mine тиждень, перш ніж ми знову добре поїмо. На закупа він теж ходив. Додому прибуло безліч чудових хутряних шуб, накидок та інших теплих речей. Тепер ми ні за що не змерзнемо.

* * *

Ми незабаром вирушаємо. Боюся навіть думати, що з нами може статись. Ми в руках Божих. Лише він знає, що буде. Я молю Його від усієї своєї сумної і покірної душі, щоб він оберігав мого коханого. Щоб не сталось, нехай Джонатан знає, що я любила і шанувала його, як нікого в світі, і що моя остання і найщиріша думка буде завжди про нього.

Розділ XXVII

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

1 листопада.

Ми їхали увесь день доволі швидко. Коні наче розуміють, що до них добре ставляться, бо охоче летять щодуху. Ми вже часто їх міняли, з кіньми нам щастить, тому сподіваємось, що подорож буде простою. Доктор Ван Гельсінг багато не говорить. Він каже селянам, що поспішає до Бистриці. Він добре платить їм, щоб вони міняли коней. Ми їмо гарячий суп або п'ємо каву чи чай і їдемо далі. Країна просто неповторна. Її переповнює краса; тут живуть люди мужні, сильні, нехитрі й доброзичливі. Вони *дуже, дуже* забобонні. У першій хаті, де ми

зупинились, коли жінка, що обслуговувала нас, побачила шрам на моєму чолі, вона перехрестилась і зробила знак двома пальцями проти злого ока. Здається, вони забагато дали часнику в нашу їжу. А я терпіти його не можу. Відтоді я намагаюсь не знімати капелюшка чи вуалі, щоб не викликати підозр. Ми їдемо швидко, а оскільки в нас немає кучера, який би розносив плітки, ми випереджаємо погану славу. Але, здається, страх перед злим оком наступає нам на п'яти постійно. Професор здається невтомним: увесь день він навіть очей не склепив, хоч мене змусив спати майже постійно. Під час заходу сонця він загіпнотизував мене. Каже, що я розповідала те ж саме: “Темрява, плюскіт води, скрипіння дерева”. Отже, наш ворог все ще на річці. Я боюсь думати про Джонатана, але чомусь зовсім за нього не хвилююсь, як і за себе. Поки нам готують коней, ми чекаємо в хаті. Я пишу. Доктор Ван Гельсінг спить. Бідолаха, він видається дуже втомленим, старим і похмурим, але вуста його міцно стиснуті, наче в завойовника. Навіть уві сні він сповнений рішучості. Коли ми вирушимо, я повинна примусити його відпочити, поки я керуватиму кіньми. Треба сказати йому, що в нас є кілька днів, він не повинен впасти з ніг саме тоді, коли знадобиться уся його сила... Все підготували. Незабаром ми вирушаємо.

2 листопада. Ранок.

Мені вдалось переконати професора. Ми по черзі правили кіньми. Вже настав день; ясний, але холоднючий. У повітрі відчувається дивна важкість. Кажу важкість за відсутності влучнішого слова. Я маю на увазі, що воно пригнічує нас. Дуже холодно. Нас рятують лише теплі хутра. На світанку Ван Гельсінг загіпнотизував мене. Я казала: “Темрява, скрипить дерево, вирує вода”. Отже, ріка міняється. Я дуже сподіваюсь, що моєму коханому не загрожує жодна надмірна небезпека. Але ми в руках Господніх.

2 листопада. Ніч.

Їхали цілий день. Ми віддаляємось все далі й далі. Високі вершини гірських хребтів, які в Вересті здавались такими далекими, тепер височіють перед нами, збираючись навколо нас. У нас обох хороший настрій. Ми намагались підбадьорити один одного, і таким чином зняли напруження. Доктор Ван Гельсінг каже, що вранці ми вже будемо на перевалі Борго. Хати тепер зустрічаються дуже рідко. Професор каже, що останні коні тепер і повезуть нас, бо змінити їх вже не буде можливості. На додачу до двох змінених він дістав ще двох, тож грубо кажучи, в нас є четвірка. Коні дуже терплячі й слухняні, з ними не виникає жодних проблем. Ми не боїмося зустріти інших подорожніх, тому правлю кіньми і я. Приїдемо на перевал вдень, бо раніше не хочемо. Тому не спішимо, по черзі довго відпочиваємо. Ох, що ж нам принесе завтрашній день? Ми будемо шукати

те місце, де мій коханий стільки вистраждав. Бог допоможе нам піти правильним шляхом і зволить охороняти мого чоловіка і тих, хто нам такий дорогий і які тепер в смертельній небезпеці. Щодо мене, в Його очах я не варта ласки. На жаль! Я нечиста і так буде, поки Він не дозволить стати перед Ним як людина, що накликала на себе Його гнів.

ПАМ'ЯТНА ЗАПИСКА АБРАГАМА ВАН ГЕЛЬСІНГА

4 листопада.

Ця записка – для мого давнього вірного товариша Джона Севорда, доктора медицини, з Пурфліта, Лондон, на випадок, якщо я його більше не побачу. Вона зможе дещо пояснити. Зараз ранок. Я пишу біля вогнища, яке підтримував цілу ніч. Пані Міна мені допомагала. Дуже холодно, дуже. Холодно настільки, що сіре важке небо ніби наповнене снігом. Коли він випаде, то залишиться на всю зиму, бо земля вже готується прийняти його. Здається, така погода вплинула на пані Міну. Вона цілий день ходила з важкою головою, навіть на себе не була схожа. Вона постійно спить, спить, спить! Зазвичай така енергійна, за цілий день вона не зробила буквально нічого. Навіть апетит втратила. Більше не пише в своєму маленькому щоденнику, хоч раніше користувалась кожною вільною хвилиною. Щось підказує мені, що не все гаразд. Але сьогодні вночі вона жвавіша. Тривалий сон вдень відсвіжив її сили, і зараз вона, як колись, весела і бадьора. Під час заходу сонця я спробував загіпнотизувати її, але, на жаль, безрезультатно. Сила покидає мене з кожним днем, а сьогодні вона взагалі зникла. Що ж, на все воля Божа, якою б вона не була і до чого б не призводила.

Тепер історія. Оскільки пані Міна більше не стенографує, я мушу своїм незграбним застарілим способом описати все, щоб кожний день був задокументований.

Ми приїхали на перевал Борго відразу після сходу сонця вчора зранку. Коли я побачив, що світає, я приготував все для сеансу гіпнозу. Ми зупинили візок і зійшли на землю, щоб нас нічого не потурбувало. Я зробив диван з хутряної одежі, пані Міна прилягла і дозволила, як звичайно, себе загіпнотизувати, лише повільніше і на коротший час. Як і раніше, відповідь була: “Темрява. Вирування води”. Вона прокинулася, весела і бадьора, ми знову рушили і незабаром були вже на Борго. Цієї ж миті вона раптом аж загорілась від завзяття. У ній з’явилась нова керівна сила, бо вона вказала на дорогу і мовила:

– Нам сюди.

– Звідки ви знаєте? – спитав я.

– Звичайно, знаю, – відповіла вона, на мить замовкла, а тоді додала:

– Хіба Джонатан їхав не цією дорогою і не писав про неї?

Спочатку це мені видалось дивним, але потім я побачив, що бічна дорога лише одна. Нею користуються рідко, вона дуже відрізняється від дороги з Буковини до Бистриці, яка є ширшою, впорядкованішою і нею більше їздять.

Отож ми поїхали цією дорогою. Траплялись й інші, ми навіть не завжди були впевнені, чи це взагалі дороги, такі вони були занедбані; та ще й випав легкий сніг, але коні, й лише вони, вгадували, куди йти. Я відпустив віжки, і вони наполегливо рухались вперед. Згодом почали зустрічатись всі ті місця, про які писав у щоденнику Джонатан. Ми їхали нескінченно довго. На початок я попросив пані Міну заснути. Так вона і зробила. Вона спала так довго, що я, зрештою, щось запідозрив і спробував розбудити її. Але вона не прокинулась, хоч я робив все можливе. Я не хотів надто наполягати, щоб не зробити їй шкоди, бо я знаю, скільки вона вистраждала і часом сон для неї – все.

Здається, я сам задрімав, бо раптом відчув провину, наче щось зробив. Виявилось, що я сиджу рівно, віжки тримаю в руці, а коні, як і раніше, біжать і біжать. Я глянув на пані Міну і побачив, що вона спить. Вже недалеко захід сонця, сонце затопило жовтим світлом сніг. Ми відкидаємо великі довгі тіні там, де круто йде вгору схил. Ми піднімаємось; все навкруги таке дике – одні скелі, наче тут край світу.

Потім я розбудив пані Міну. Цього разу вона швидко прокинулась, і я спробував загіпнотизувати її. Але вона не піддавалась, наче мене взагалі там не було. Та я продовжував спроби, поки ми раптом не опинились в темряві. Я озирнувся і побачив, що сонце сховалось за обрієм. Пані Міна засміялась. Я подивився на неї. Вона зовсім прокинулась і мала такий гарний вигляд, якого не мала з тієї ночі в Карфаксі, коли ми вперше увійшли в будинок графа. Мене це вразило, і навіть стало моторошно. Але вона була така весела, мила і так про мене турбувалась, що я забув про всі свої страхи. Я запалив вогнище, бо в нас з собою були харчі, вона приготувала попоїсти, поки я розпрягав коней і прив'язував у затишку, щоб нагодувати. Коли я повернувся до вогню, вечера вже була готова. Я хотів допомогти їй, але вона посміхнулась і сказала, що вже поїла, бо була така голодна, що просто не могла чекати. Мені це не сподобалось, і в мене з'явилися вагомні сумніви. Але я боюся налякати її, тому нічого не кажу. Я повечеряв один; ми загорнулись в хутра і лягли біля вогнища. Я попросив її заснути, поки я буду вартувати. Але згодом я забув про будь-яке вартування, і коли раптом згадав про свої обов'язки, то побачив, що вона спокійно лежить, не спить і дивиться на мене своїми сяючими очима. Це сталось ще раз чи двічі. До ранку я добре відпочив. Прокинувшись, я спробував її загіпнотизувати. На жаль, хоч вона і заплющила слухняно очі, але не заснула. Сонце пливло вгору по небу. Тоді до неї прийшов сон, та надто пізно. Вона спала настільки міцно, що навіть не прокинулась. Мені довелось перенести її в коляску, після того як я запряг коней і підготував все для подальшої подорожі. Пані Міна далі спить. Уві сні вона має здоровіший і повнокровніший вигляд, ніж до нього. Мені це не подобається. Я боюся, боюся до смерті, боюся навіть думати, але треба йти далі. Ставка в цій грі – життя чи смерть, і навіть більше, тому жодних вагань.

Треба все детально записати, бо хоч ми з вами бачили разом багато дивних речей, ви спочатку можете подумати, що я, Ван Гельсінг, зійшов з розуму, що жахи і тривале нервово напруження зрештою щось перемкнули мені в голові.

Вчора увесь день ми їхали, наближаючись до гір. Поступово все ставало дикішим і спустошенішим. Навколо багато великих грізних проваль і водоспадів, наче Природа влаштувала собі свято. Пані Міна ще спить. І хоч я вже встиг зголодніти і втамувати голод, розбудити її, щоб вона, принаймні, щось з'їла, так і не вдалось. Я почав боятись, що на неї згубно впливає прокляття місцевості, особливо коли вона пережила оте вампірське хрещення. Я сказав собі: "Що ж, якщо вона спить цілий день, значить, я не спатиму вночі." Коли ми їхали тією вибоїстою дорогою, а вона була давня і залишала бажати кращого, я опустив голову і заснув. Я знову прокинувся від почуття провини і від страху, скільки минуло часу. Пані Міна ще спала, а сонце вже висіло низько над обрієм. Але краєвид змінився: навислі гори відсунулись, а ми були біля вершини крутої гори, на якій стояв, описаний в щоденнику Джонатана, замок. Я водночас і зрадів, і злякався. Бо тепер, добрий чи поганий, але кінець був близько. Я розбудив пані Міну і знову спробував загіпнотизувати її. Та, на жаль, все було марно, поки не стало надто пізно.

Поки не стало зовсім темно, бо хоч сонце вже сховалось, небеса ще кидали на сніг промені, я розпряг коней і нагодував їх, знайшовши якомога затишніше місце. Потім запалив багаття, посадив зручно на підстилки пані Міну, що вже прокинулась, як ніколи, чарівна, і приготував вечерю. Але вона відмовилась від їжі, сказавши, що не голодна. Я не наполягав, знаючи що це все одно марно. Зате я поїв добряче, бо тепер обов'язково повинен бути сильним.

Побоюючись того, що могло статись, я намалював якомога ширше коло навколо пані Міни і пройшовся по землі проскурою. Все було під надійною охороною. Весь цей час вона сиділа нерухомо, наче мертва, лише бліділа, поки не стала білішою за сніг, і мовчала. Але коли я підійшов, вона притиснулась до мене, тремтячи усім тілом. Коли вона трохи заспокоїлась, я спитав її:

– Чи не хочете підійти до вогню?

Я хотів перевірити, що вона зможе тепер зробити. Вона слухняно встала, але, зробивши всього один крок, зупинилась, наче вкопана. Я спитав її, чому вона не йде, а вона лише похитала головою і сіла на своє місце. Потім, наче прокинувшись, вона подивилась на мене широко розкритими очима і сказала:

– Не можу! – і замовкла.

Я зрадів, бо зрозумів, що того, чого не може зробити вона, не зможуть й інші. Хоч для її тіла існувала небезпека, зате душі нічого не загрозувало!

Згодом коні почали хропти і рвати вудила, поки я не підійшов і не заспокоїв їх. Коли вони відчували мою руку, то тихенько заіржали, наче від радості, лизнули

мою долоню і на певний час затихли. Вночі я часто підходив до них, поки не настала найхолодніша година, коли все живе завмирає. Щоразу вони заспокоювались від моєї присутності. Коли похолоднішало, вогнище почало згасати. Я вже хотів підкинути дров, бо сніг крутився вихорами в крижаній імлі, як у темряві з'явилось дивне світло. Такого не буває під час снігопаду. Здавалось, що заметіль і завитки туману набули обрисів жінок у довгих сукнях. Все це відбувалось у мертвій жакливій тиші, лише коні іржали і стригли вухами, наче побоюючись найгіршого. Мене охопив нестерпний страх, але раптом я згадав, що мені нічого не загрожує, бо я стояв у межах кола. Я почав думати, що мої видіння спричинені ніччю, похмурістю, втому, яку я пережив, і хвилюванням, що мучило мене. Наче спогади про пережите Джонатаном вводили мене в оману: сніжинки в імлі кружляли навколо мене, поки я не побачив нечіткі обриси тих жінок, що мало не поцілували його тоді. Коні лягали все нижче і нижче й стогнали від жаху, наче люди від болю. А зійти з розуму від страху вони не могли, тому не зірвались з прив'язі. Я занепокоївся, коли незрозумілі постаті оточили нас. Я глянув на пані Міну, але вона спокійно сиділа і посміхалась до мене. Я хотів піти підкинути у вогонь дров, але вона стримала мене і прошепотіла тим глухим голосом, який ми чуємо у снах:

– Ні, не треба! Не виходьте з кола! Тут ви у безпеці!

Я обернувся до неї, глянув в очі й сказав:

– А як же ви? Я переживаю за вас!

Вона засміялась глухим надприродним сміхом і відповіла:

– Переживаєте за мене! Чому? Ніхто у світі не знаходиться у більшій безпеці від них, ніж я!

Поки я намагався зрозуміти, що вона мала на увазі, порив вітру роздмухав полум'я, і я побачив червоний шрам на її чолі. Тоді я й зрозумів! Якби я не зрозумів цього тоді, то дізнався б згодом, бо вихрасті постаті з імлі і снігу наблизились, проте, не ступаючи, в освячене коло. Тоді вони почали матеріалізуватись, аж поки, якщо Бог не забрав глузду, я не побачив на власні очі, що переді мною в плоті стоять ті самі три жінки, яких бачив у кімнаті Джонатан і які хотіли поцілувати його в шию. Я впізнав їхні округлі форми, блискучі жорстокі очі, білі зуби, хтиві вуста. Вони посміхнулись до пані Міни; у мовчазну ніч покотився сміх. Вони сплели руки, вказали на неї і заговорили тими солодкими дзвінкими інтонаціями, про які Джонатан казав, що нагадують нестерпну солодкавість дзенькоту склянок:

– Ходімо, сестро. Йди до нас. Йдемо! Йдемо!

– Я з острахом обернувся до пані Міни, і моє серце аж стрибнуло з радості. Жах, відраза, страх у її лагідних очах – і в моїй душі зажеврїла надія. Дякувати Богу, вона не належить ще до них. Я схопив поліна, які лежали біля мене, і тримаючи перед собою проскуру, пішов на них. Вони відступали зі своїм глухим жакливим сміхом. Я підкинув у багаття дров. Я не боявся їх, бо знав, що ми в

безпеці під таким захистом. Коли я був так озброєний, вони не могли підійти до мене, як і до пані Міни, поки вона залишалась у межах кола. Вона не могла звідти вийти так само, як вони не могли увійти. Коні перестали стогнати і непорушно лежали на землі. Сніг м'яко падав на них, поки вони стали зовсім білими. Я зрозумів, що страху для них більше не існує.

Так все і залишалось, поки червонястий світанок не почав пробиватись крізь сніжну тьму. Я був нещасний і наляканий, сповнений суму і жаху. Але коли з-за обрію почало вставати сонце, до мене знову повернулось життя. Перші ранкові промені розчинили жакливіх привидів у вирі снігової імлі; тьмяні прозорі завитки поповзли до замку і зникли.

За звичкою я обернувся до пані Міни, збираючись загіпнотизувати її. Але вона спала незвичайно глибоким сном, я навіть не зміг її розбудити. Я спробував загіпнотизувати її уві сні, але вона не піддалась взагалі.

Настав день. Я навіть боявся поворухнутись. Розпалив багаття. Пішов глянути як коні. Вони були мертві.

Сьогодні у мене багато роботи. Я чекаю, поки сонце не буде високо в небі, бо є місце, куди мені доведеться піти, і де лише сонячне світло допоможе мені, хоч сніг і туман заступають його.

Я поспідаю і піду до своєї страшної роботи. Пані Міна ще спить. Дякувати Богу, її сон спокійний...

ЩОДЕННИК ДЖОНАТАНА ГАРКЕРА

4 листопада. Вечір.

Аварія баркаса стала для нас справжнім нещастям. Якби її не сталось, ми б вже давно наздогнали той човен, і моя кохана була б вільною. Навіть подумати страшно, що вона зараз серед пустки біля того жакливого замку. Ми вже дістали коней і йдемо далі. Я пишу, поки Годалмінг готується. Ми беремо зброю. Якщо цигани захочуть опиратись, нехай начуваються. Якби тільки Морріс і Севорд були з нами! У нас є лише надія. Якщо я більше нічого не зможу написати, прощай, Міно! Нехай Бог благословить і охоронить тебе.

ЩОДЕННИК ДОКТОРА СЕВОРДА

5 листопада.

На світанку ми помітили попереду групу циган, що поспішно віддалялась від річки зі своєю хурою. Вони оточили її і летіли, наче навіжені. Падає легкий сніжок, у повітрі витає дивне напруження. Можливо, це наше власне хвилювання, але навколо відчувається щось гнітюче. Десь далеко чути вовків, сніг приносить

їхнє завивання з гір. Небезпека чигає на нас всіх і звідусіль. Коні вже майже готові, ми незабаром вирушаємо. Попереду – лише смерть. Чиясь. І лише Бог знає, кого, де, коли і як вона застане...

ЗАПИСКА ДОКТОРА ВАН ГЕЛЬСІНГА

5 листопада. Після обіду.

Я, принаймні, при своєму розумі. Дякувати Богу хоч за таку милість. Але довести власний здоровий глузд було непросто.

Я залишив пані Міну, яка далі спала в освяченому колі, і пішов до замку. Став у пригоді ковальський молот, привезений з Вересті. Хоч всі двері були відчинені, я розбив іржаві завіси, щоб з чієїсь недоброї волі чи випадково вони не зачинилися, і я не зміг вийти. Гіркий досвід Джонатана придався мені.

Щоденник Джонатана допоміг мені дістатись старої каплиці, бо саме там на мене чекала робота. Повітря було затхле, там наче витали якісь пекельні випари. У мене часом навіть голова від них крутилась. У вухах або шуміло, або я дійсно чув вовче завивання. Тоді я згадав про пані Міну. Становище було з непростих; дилема розривала мене. Я не брав її з собою, а залишив у колі, куди не ступить вампір. Але може з'явиться вовк!

Зрештою я вирішив, що важливіше залишитись у замку. Щодо вовків, ми повинні змиритись, якщо на то буде воля Бога. Залишались поза тим лише смерть чи свобода. Я вибрав свободу. Якби мені довелось вирішувати лише за себе, вибір був би простіший: краще вовча паща, аніж відпочинок у могилі вампіра!

Я знав, що мені треба відшукати принаймні три труни. Нарешті я знайшов одну з них. Вона лежала, охоплена сном вампіра, така повна життя і чуттєвої краси, що я аж здригнувся, наче прийшов для вбивства. Не сумніваюсь, що в давні часи багато чоловіків, які готувались зробити те, що я, в останній момент втрачали сміливість і витримку. Вони все зволікали і зволікали, поки краса і захоплення розпусною Не-Мертвою не вводили їх в стан трансу. Вони стояли і дивились, поки не сідало сонце і вампір не прокидався від свого сну. Прекрасні очі жінки дивляться з любов'ю, хтиві уста дарують поцілунок і чоловік втрачає силу. І залишається в стайнях вампіра ще одна жертва, ще одна поповнює жажливі й страшні ряди Не-Мертвих!

У цьому щось є, бо навіть мене зворушила присутність істоти, хоч вона і лежала в домовині, знищеній часом і вкритій пилом століть, а навколо витав той жажливий запах, характерний для лігва графа. Я був зворушений, я – Ван Гельсінг, в якого була така мета і стільки підстав для ненависті. Я був зворушений настільки, що мені до смерті захотілось стримати руку. Це бажання, наче скувало моє тіло, заповонило навіть душу. Можливо, давалися ознаки і потреба просто поспати, і дивна гнітючість повітря. Я почав засинати з відкритими очима, піддаючись чарам, коли раптом крізь заметіль до мене долинув глухий стогін,

сповнений неймовірної журби і скорботи. Я прокинувся, наче від звуку труби. Бо це був голос моєї незабутньої пані Міни.

Я взяв себе в руки. Відкрутивши віко з труни, я знайшов ще одну сестру, темноволосу. Я не зважився дивитись на неї, як на попередню, щоб чари знову не захопили мене. Нарешті після пошуків я знайшов високу велику могилу, наче там лежала улюблениця. Саме її я бачив, як і Джонатан, коли вона утворювалась з імлі. Вона була така гарна, настільки врода її була сліпучою і звабливою, що в мені прокинулось на мить те, що примушує деяких представників чоловічої половини людства опікуватись такою жінкою. Від нових почуттів у мене аж голова обертом пішла.

Та, дякувати Богу, у вухах ще лунав стогін душі пані Міни. Тому, не чекаючи, поки мене знову захопить мана, я взявся до своєї роботи. Я обшукав всі могили в каплиці. Оскільки минулої ночі я бачив привиди лише цих трьох Не-Мертвих, я вирішив, що більше нікого не існує. Крім них, там була ще одна могила, поважніша за інші. Вона була величезних розмірів і відповідно оформлена. На ній було лише одне слово:

Д Р А К У Л А

Ось де була домівка короля вампірів, Не-Мертвого, який приніс стільки горя. Вона була порожня, а це красномовно підтверджувало те, що я вже знав. Перш ніж взятись до повернення жінок у руки справжньої смерті, я поклав на могилу Дракули шматочок проскури і назавжди вигнав звідти Не-Мертвого.

Тоді прийшов час до основної справи. Важко мені було. Якби вона була лише одна, все було б порівняно легше. Але три! Знову переживати той жах, через який я вже проходив. То було страшно з панною Люсі. А що ж буде з цими? Вони ж пережили століття, зміцнені роками, що минули. Хто б, якби міг, захистив їхні грішні життя?..

Джоне, друже мій, то була робота м'ясника. Якби мене не хвилювали думки про інших мертвих і про живу, над якою навис такий страх, я б не зміг продовжувати. Навіть зараз мене аж трусить, хоч все вже позаду. Дякувати Богу, витримка мене не зрадила. Якби я не бачив, який вічний спокій розлився по обличчю першої жінки, я б не зміг далі їх краяти. Перш ніж тіло розсипалось, радість встигла освітити її. Це означало, що душу врятовано. Не можу спокійно згадувати, з яким звуком кілок пробивав тіло, що здригалось у конвульсіях, як на губах виступала кривава піна. Я мало не втік з жаху і не залишив незавершеним те, заради чого прийшов. Але все позаду! Тепер я можу оплакувати їх бідні душі, коли згадую, що вони принаймні на мить заснули спокійним сном мертвих, перш ніж розсипатись на порошок. Бо, Джоне, ледве ніж відтинав голови, тіла починали танути і розсипатись прахом, наче смерть, що прийшла вже сотні років тому; нарешті взяла своє і сказала на повний голос: "Я тут!"

Перш ніж залишити замок, я освятив всі двері, щоб більше ніколи граф не зміг увійти туди як Не-Мертвий.

Коли я увійшов у коло, де спала пані Міна, вона прокинулась, побачила мене і вигукнула з боєм у голосі:

– Ходімо! Йдемо звідси! Ми повинні піти назустріч моєму чоловікові, я знаю, що він йде нам назустріч.

Вона була втомлена і бліда, але погляд був чистим і горів нетерпінням. Мені було приємно бачити її блідість і хворобливість, бо перед очима ще стояв нещодавній жах повнокровного вампіра уві сні.

Отже, у вірі й надії, хоч і сповнені страху, ми вирушаємо на схід, щоб зустрітись з нашими друзями і *ним*, бо пані Міна *впевнена*, що вони йдуть до нас.

ЩОДЕННИК МІНИ ГАРКЕР

6 листопада.

Уже вечоріло, коли ми з професором нарешті вирушили на схід, звідки, я знала, йшов Джонатан. Ми рухались повільно, хоч дорога йшла круто вниз, бо з собою довелось нести важкі пледи і накривки. Нас лякала можливість залишитись без тепла в холоді й на снігу. Харчі теж довелось прихопити, бо нам не зустрічалась жодна душа. Навколо, куди сягало око, не було видно жодної хати. Ми пройшли близько милі, коли я втомилась і присіла відпочити. Ми озирнулись і побачили, що чіткі обриси замку Дракули розтинають небо. Отже, ми були біля підніжжя скелі, на якій він стояв. Побачили його у всій красі. Він височів на краю страшної прірви, між нею і горою з кожного боку були страшні провалля. У краєвиді відчувалось щось дике і зловісне. Десь вили вовки. Вони були далеко, але навіть приглушене снігопадом виття переповнювало жахом. З того, як доктор Ван Гельсінг ходив навколо, я зрозуміла, що він шукає якогось зручного місця, де б нам загрожувала менша небезпека на випадок нападу. Вибіюста дорога далі йшла вниз, ми бачили її крізь пелену снігу.

Незабаром професор подав мені знак, і я підійшла. Він знайшов затишне місце, щось на зразок природної порожнини в скелі із входом між двох валунів, що нагадував двері. Він взяв мене за руку і завів досередини.

– Бачите, – сказав він, – тут ви будете в безпеці. Якщо з'являться вовки, я зустріну їх одного за одним.

Він заніс наші хутра і зробив мені зручне гніздечко. Потім дістав їжу і мало не силою спробував мене нагодувати. Але їсти я не змогла. Навіть сама думка про це викликала огиду, і як я не намагалась зробити йому приємне, примусити себе їсти, так і не змогла. Він дуже засмутився, але не докоряв. Потім дістав з сумки польовий бінокль, вийшов на вершину скелі й почав оглядати горизонт. Раптом він вигукнув:

– Пані Міно, дивіться!

Я підбігла до нього, він подав мені бінокль і показав, куди дивитись. Сніг густішав, вихорився, піднімався сильний вітер. Але часом він вщухав, і тоді було видно далеко навкруги. Звідти, де ми стояли, можна було бачити далеко. У далині в білій сніговій пустелі я побачила згини і звивини чорної стрічки ріки. А навпроти нас ближче, настільки близько, що я здивувалась, як це ми не побачили раніше, наближалася група вершників. У центрі групи їхав віз, довга хура. Її кидало на вибоїнах зі сторони в сторону, наче собака метляв хвостом. На тлі снігу я добре бачила, що вони одягнуті, як селяни або цигани.

На хурі стояла велика скриня. У мене аж серце підскочило – я відчула, що кінець близько. Вже наближався вечір. Я знала, що коли сонце сяде, Істота, яка до того була ув'язнена в ній, стане вільною і в будь-якому вигляді уникне переслідування. Мене охопив страх, я обернулась до професора і аж залякла від жаху – його там не було. За мить я побачила його внизу. Він обмалював коло навколо скелі, як минулої ночі. Потім піднявся до мене і сказав:

– Тут ви, принаймні, будете захищені від *нього*!

Він взяв бінокль, і коли снігопад на мить стих, швидко все оглянув.

– Бачите, – сказав він, – вони їдуть швидко. Коней пришпорюють, і летять, як можуть.

Він замовк на мить, а тоді глухо сказав:

– Вони хочуть встигнути до заходу сонця. Ми можемо спізнитись. Нехай буде воля Бога!

Наступної миті нас знову засліпила снігова курява і все зникло. Але пройшло небагато часу, і вітер знову стих. Ван Гельсінг навів бінокль знову вниз на рівнину.

– Дивіться! Два вершники швидко наближаються з півдня. Це, мабуть, Квінсі й Джон. Гляньте, поки сніг знову не заступив все!

Я взяла бінокль. Ці двоє дійсно могли бути доктором Сєвордом і паном Квінсі. Я була переконана, що жоден з них не був Джонатаном. Водночас я *знала*, що Джонатан був десь недалеко. Глянувши на північ, я помітила ще двох вершників, що летіли з просто карколомною швидкістю. Один з них був Джонатаном, інший, звичайно ж, – лордом Годалмінгом. Вони теж переслідували циган. Я сказала про це професору, і він загукав весело, наче школяр. Він ще розглядав уважно, поки сніг не закрив все, потім приставив вінчестер до валуна біля нашого сховку.

– Вони зійдуться в одну точку, – сказав він. – Коли настане час, ми оточимо циган з усіх боків.

Я теж дістала свій револьвер, бо вовче завивання помітно наблизилось. Коли буран знову затих, ми визирнули. Дивно було дивитись на великі лапаті сніжинки, а за ними – сонце, що світило дедалі яскравіше, зникаючи за вершинами гір. Я повела біноклем навколо: подекуди по одному, по двоє чи по троє рухались цятки – вовки збирались на полювання.

Кожна хвилина розтягувалась на вічність. Вітер тепер шарпався люто в поривах, сніг вихорами кидався на нас. Часом ми не бачили навіть на відстань

втягнутої руки, але деколи вітер з глухим завиванням відкидав завісу і ми бачили далеко.

Останнім часом ми так звикли стежити за сходом і заходом сонця, що чітко відчували, коли це стається. Тепер ми знали заздалегідь, що незабаром сонце сховається.

Важко було повірити, що на годинниках не минуло і години чекання в затишку під скелею, поки нарешті вершники почали наздоганяти хуру. Вітер рвався ще дужче, люто кидаючись, тепер в основному з півночі. Здається, він трохи відігнав снігові хмари, бо тепер сніг падав з перервами. Ми чітко бачили всіх: і переслідуваних, і переслідувачів. На диво, втікачі навіть гадки не мали, або, принаймні, не зважали на переслідування. Але коли сонце почало сідати, вони поїхали вдвічі швидше.

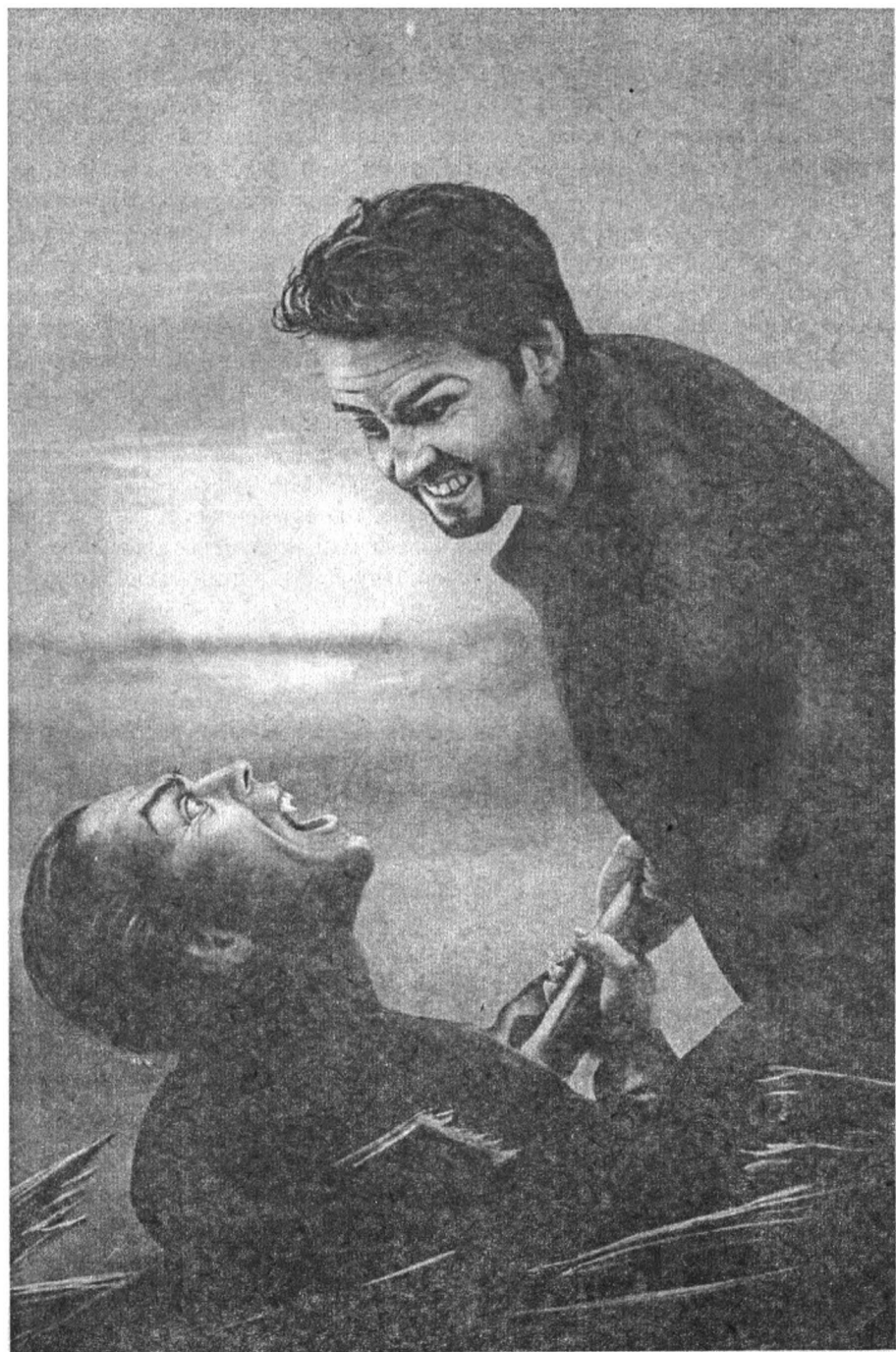
Вони наближались. Ми з професором заповзли за скелею і приготували зброю. Я зрозуміла, що професор не дозволить їм проїхати за жодних обставин. Ніхто і не підозрював про нашу присутність.

Раптом два голоси вигукнули:

– Стій! Один, що зривався від напруження, Джонатанів, інший, пана Морріса, спокійно, але рішуче наказував. Цигани, можливо, не розуміли мови, але інтонація не дозволяла помилитись. Вони мимоволі відпустили віжки і тієї ж миті лорд Годалмінг з Джонатаном кинулись з одного боку, а доктор Севорд і пан Морріс – з іншого. Циганський ватажок, який сидячи на коні, нагадував кентавра, махнув на них і твердо наказав своїм їхати далі. Вони лягнули батогами і коні рвонули вперед. Але четверо вершників підняли свої вінчестери і наказали їм зупинитись. Тієї ж миті ми з доктором Ван Гельсінгом вийшли з-за скелі й спрямували на них зброю. Зрозумівши, що їх оточено, цигани зупинились. Ватажок обернувся до них і щось сказав, після чого вони дістали всі хто яку зброю, ніж чи пістолет, і приготувались до оборони. Рішення було прийняте блискавично.

Ватажок, різко смикнувши за віжки, виїхав на коні вперед, показав на сонце, яке вже майже сховалось за вершинами гір, потім на замок і сказав щось, чого я не зрозуміла. У відповідь наші товариші зіскочили з коней і рвонулись до хури. Я мала б перелякатись за Джонатана, коли навколо було стільки небезпеки, але, мабуть, запал битви захопив і мене. Страху не було, лише дике всеохоплююче бажання щось зробити. Помітивши такий хід, ватажок циган віддав наказ. Його люди, не зволікаючи, штовхаючись плече до плеча оточили хуру, незграбно намагаючись виконати наказ.

Я бачила, що Джонатан нападав з одного боку, а Квінсі – з іншого. Було очевидно, що вони були налаштовані виконати своє завдання, перш ніж сховається сонце. Ніщо не могло ані спинити, ані стримати їх. Ніщо не привертало їхньої уваги: ні спрямовані на них рушниці, ні блиск ножів перед очима чи вовче завивання за спинами. Стрімкість Джонатана і винятковість його мети, здається, нажахали циган і вони мимоволі відступили. Він одразу скочив на хуру, з

нелюдською силою підняв величезну скриню і перекинув через колесо на землю. Тим часом пану Моррісу довелося докласти чималих зусиль, щоб прорвати оборону зі свого боку. Я дивилася, затамувавши подих, лише на Джонатана, але встигла краєм ока помітити, що пан Морріс відчайдушно проривався вперед. Зрештою, він домігся свого, але тут блиснули ножі й поранили його. Він відбив удар своїм довжелезним мисливським ножем. Спочатку я думала, що його не зачепили, але коли він підбіг до Джонатана, який вже зіскочив з хури, я побачила, що він притискає ліву руку до боку, а між пальців струменить кров. Але він не зважав на це, а відразу кинувся допомагати Джонатану. Той відчайдушно взявся за один кінець скрині, щоб просунути під віко свій кривий ніж. Пан Морріс зробив те саме своїм. Цвяхи зі скреготом піддались і віко відлетіло.

На той час цигани, побачивши спрямовані на них вінчестери, більше не опирались. Сонце майже сховалось за схилами. На сніг лягли довгі тіні людей. Я побачила графа, який лежав на землі в скрині, вкритий тією ж землею, мабуть, через те, що його грубо скинули з хури. Він був блідий, наче смерть, просто восковий, червоні очі палали мстивим вогнем, який мені вже був знайомий.

Тієї ж миті очі побачили, як сідає сонце, і вираз ненависті змінився на переможний. Але водночас різко вдарив блискавкою великий ніж Джонатана. Я аж скрикнула, коли він проштрикнув горло. В ту ж мить мисливський ніж пана Морріса пробив серце.

У це неможливо було повірити, але прямо на наших очах, за найкоротший подих, тіло графа розсипалось на порох і зникло.

Я до кінця своїх днів пам'ятатиму, що навіть перш ніж зникнути назавжди, на обличчі з'явився такий вираз спокою, який навіть важко було собі уявити.

Замок Дракули тепер вимальовувався на тлі західного неба, кожен його камінь зі зруйнованих укріплень було чітко видно в променях сонця.

Цигани, сприйнявши нас за винуватців надприродного зникнення покійного, обернулись і поїхали геть, наче рятуючи свої власні життя. Ті, що пішли, повистрибували на хуру і почали благати вершників не покидати їх. Вовки, що доти тримались на відстані, побігли за ними, залишивши нас у спокої.

Пан Морріс впав на землю, спираючись на лікоть. Його рука була далі притиснута до боку, між пальцями бігла кров. Я поспішила до нього, бо освячене коло більше не стримувало мене. Лікарі теж підбігли. Джонатан став біля нього навколішки, тримаючи голову пораненого на плечі. Зітхнувши, пан Морріс взяв безсило чистою від крові рукою мою. Мабуть, він побачив по моєму обличчю, як я страждаю, бо посміхнувся і сказав:

– Я був радий стати в пригоді! Господи милосердний! – раптом скрикнув він, намагаючись сісти і вказуючи на мене. – Заради цього варто було померти! Дивіться!

Сонце саме зупинилось на вершині гори, і червоні відблиски впали на моє обличчя, наче вмиваючи його рожевим світлом. Чоловіки одноставно опустили на коліна. Пролетіло глибоке і шире “Аміль”, коли їхні погляди впали туди, куди вказував вмираючий:

– Дякувати Богу, це не було марно! Дивіться! Її чоло тепер чисте, наче сніг! Прокляття зникло!

То були його останні слова: він помер з посмішкою на обличчі.

ЗАПИСКА

Сім років тому ми пройшли пекло. Відтоді дехто з нас настільки щасливий, що вважає своє щастя вартим пережитого болю. Нашу з Міною радість збільшує ще й те, що день народження нашого хлопчика припадає на той день, коли загинув Квінсі Морріс. Я знаю, що моя дружина таємно сподівається, що мужній дух нашого друга перейшов до дитини. Його ім'я складається з наших, об'єднуючи всіх нас, але ми кличемо його Квінсі.

Цього літа ми подорожували по Трансільванії, й пройшли тією землею, яка для нас сповнена таких живих і страшних спогадів. Було майже неможливо повірити, що те, що ми бачили на власні очі, відбувалось насправді. Тепер від цього всього не залишилось ані найменшого сліду. Замок самотньо височів перед нами серед пустки.

Після повернення додому ми почали більше говорити про минуле. Тепер ми могли без відчаю озиратись назад. До речі, Годалмінг і Севорд обоє щасливі в шлюбі. Я дістав з сейфа всі записи, що лежали там віддавна. Нас вразило те, що фактично в нас не було жодного достовірного документа, окрім друкованого рукопису! Хоч були пізніші записники Міни, Севорда і мої, а на додачу записка Ван Гельсінга. Ми не змогли б навіть при бажанні попросити когось вважати це доказами неймовірної історії. Ван Гельсінг, тримаючи нашого сина на колінах, сказав так:

– Нам не потрібні докази. Ми нікого не просимо вірити нам! Одного дня цей хлопчина дізнається, якою мужньою і відданою жінкою є його мама. Ми вже відчули її ласку і турботу. Згодом він також зрозуміє, що були чоловіки, які її дуже любили. І саме через цю любов зважились пройти стільки випробувань!

Джонатан Гаркер.

ПІСЛЯМОВА

Брем (Абрагам) Стокер (1847–1912) - ірландський романіст та автор коротких оповідань.

Найвизначніший твір Брема Стокера – роман “Дракула” з часом став літературною легендою.

Брем Стокер народився в Дубліні у листопаді 1847 року. Він був третім у сім'ї, де було семеро дітей. Його батько був державним службовцем у Дублінському замку. Після тривалої хвороби, майбутній письменник пішов у приватну школу, що знаходилась неподалік від дому. Коли йому виповнилось шістнадцять, він вступив до математичного коледжу в Дубліні. Видужавши, письменник став чемпіоном коледжу з атлетики, непереборним пішим туристом та титулованим футболістом. Крім вивчення математики, Брем Стокер також був постійним доповідачем у Товаристві Філософії і з часом став його головою.

Ще в коледжі, після перегляду вистави актора Генрі Ірвінга, він захопився театром. Стокер пішов стежкою свого батька, розпочавши кар'єру клерка на державній службі у 1870 році, але його інтерес до мистецтв зростав, і наступного року він написав свою першу з багатьох театральну рецензію. Протягом семи років Брем Стокер продовжував писати театральну критику та короткі оповідання, поки в 1878-му його захоплення Генрі Ірвінгом не підказало акторові призначити письменника своїм агентом у театр “Ліцей”, що в Лондоні. Того ж року Стокер одружився з двадцятирічною Флоренс Балком, виборовши її руку в іншого кавалера, молодого ірландського драматурга на ім'я Оскар Уайльд. Як агент Ірвінга Стокер побував кілька разів у Америці та Канаді. Під час перебування у США він познайомився з видатним поетом та літератором Уолтом Уїтменом.

Хоч Брем Стокер написав багато коротких оповідань, що були надруковані в журналах, своїй письменницькій славі він, в основному, завдячує роману “Дракула”, що вперше вийшов у світ в 1897 році. Розповідь про вампіра графа Дракулу мала блискавичний успіх і в 1900 році з'явилося повторне видання.

Легендарний Дракула став героєм багатьох фільмів, у тому числі відомої звукової стрічки Бела Лугосі (1931), серії фільмів Гаммера з Крістофером Лі, а також порівняно нового фільму Френсіса Форда Копполи “Дракула Брема Стокера”. Тепер мало згадують такі твори письменника, як “Ущелина змії” (1890), “Особисті спогади Генрі Ірвінга” (1906) та “Лігво білого черв'яка” (1911).

Після смерті Генрі Ірвінга в 1905 році Стокер переніс удар, внаслідок якого він на добу втратив свідомість. Йому вдалось стати на ноги досить, щоб продовжувати писати. Коли йому було шістдесят, “Хроніка дня” надрукувала його інтерв'ю з Уїнстоном Черчілем.

1912 року Брем Стокер помер у Лондоні, залишивши дружину та єдиного сина Ноеля.

Детально проаналізований у періодиці та кореспонденції, роман “Дракула” залишається одним з найсильніших творів жахів, які коли-небудь можна було уявити. Як і “Франкенштейн” Шеллі, це страхітливе літературне створіння – з нестримною силою жахати та захоплювати – є відомішим, ніж його творець.

* * *

Мабуть, у світі є небагато людей, які б не чули про знаменитого графа Дракулу. Вперше він з’явився у творі Брема Стокера “Дракула”. Але ім’я це не є вигадкою письменника.

До виходу в світ у 1897 році новели ірландського письменника Брема Стокера “Дракула” про правителя Валахії графа Владі ніхто, крім знавців румунської середньовічної історії, не віддав. Але з кінця позаминулого століття інтерес до графа зробився всесвітнім. Саме він став прототипом створеного Б. Стокером лиховісного образу Князя вампірів. Як правитель Влад Цепеш, можливо, дійсно мав певні “диявольські” звички, як от, наприклад, пити людську кров. Та річ в тому, що в ті часи те, що переможець пив кров ворогів, в жодному випадку не було незвичним. Як суворий правитель Дракула садовив на палю своїх ворогів і їв хліб, просочений їхньою кров’ю. Власне, прізвисько “Цепеш” у довільному перекладі й означає “палесаджач”. А от Дракула – не придумане, а родове ім’я цього князя.

Щодо жорстокості графа, у легендах іноді важко відділити правду від домислів. Але в усякому разі львівські купці могли бути впевнені: коли Дракула запевняє їх у своєму листі (лист знаходиться в історичному архіві Львова), що вони можуть “мирно і вільно продавати, що мають, а купувати – що хочуть, і нічого не боятися”, то це не пуста обіцянка.

Отож, вимальовується зовсім не вампірська характеристика Дракули. Перекладена на сучасний манер, вона звучала б приблизно так: “Перспективний молодий політик, досвідчений господарник, вимогливий до себе та до підлеглих, зробив значний внесок у зміцнення економічних зв’язків і добросусідських відносин між Україною та Валахією”.

Після загибелі Влада Дракули з’явилася легенда про те, що він – вампір. Вона була на руку новим господарям Валахії – туркам. Не виключено, що османи й створили цю легенду, користуючись переказами про упирів, які здавна розповідаються у цих краях.

Брему Стокеру було відомо небагато про справжнього графа Дракулу, який навіть графом не був, бо цей титул є нижчим за титул воєводи Валахії, який носив Влад Цепеш. Незаперечним є лише той факт, що вже працюючи влітку 1890 року в Уїтбі над романом про графа Вампіра, письменник натрапив на ім’я “Дракула” в якійсь історичній книзі. Примітка про те, що румунське слово “дракула” означає “диявол”, і перетворила Дракулу на вампіра.

Щодо Трансільванії, то саме вона викликає асоціації, пов'язані з Дракулою і вампірами, що незмінно дивує жителів цієї області. Брем Стокер спочатку планував привести вампіра з Австрії. Але під час своїх досліджень, він ознайомився зі статтею “Забобони Трансільванії”, і граф успішно переїхав до Трансільванії (з латинської – “земля, що лежить за лісом”).

Як би там не було, але, вперше з'явившись 1897 року, “Дракула” не зникає з книжкових полиць. Твір пережив понад 300 перевидань. Постать графа Дракули вплинула на культуру двадцятого століття, як ніякий інший літературний герой. Чому він так захоплює і вражає? Просту відповідь на це питання дати важко, адже зачіпаються найрізноманітніші сторони уподобань: одних він притягує, для інших розкриває темний бік людської природи. Для багатьох вампір уособлює знищення табу, виклик умовностям, шлях до безсмертя і вічної юності. У ХХ столітті граф Дракула більше не означає зло. Він став неоднозначною істотою, в якій відбувається вічна боротьба між добром і злом.

ЗМІСТ

I	Щоденник Джонатана Гаркера	3
II	Щоденник Джонатана Гаркера	12
III	Щоденник Джонатана Гаркера	21
IV	Щоденник Джонатана Гаркера	30
V	Лист панни Міни Мюррей до панни Люсі Вестенри	39
VI	Щоденник Міни Мюррей	45
VII	Вирізка з “Daily Telegraph” за 8 серпня	55
VIII	Щоденник Міни Мюррей	65
IX	Лист Міни Гаркер до Люсі Вестенри	75
X	Лист доктора Севорда вельмишановному Артуру Голмвуду	86
XI	Щоденник Люсі Вестенри	96
XII	Щоденник доктора Севорда	105
XIII	Щоденник доктора Севорда	117
XIV	Щоденник Міни Гаркер	127
XV	Щоденник доктора Севорда	138
XVI	Щоденник доктора Севорда	148
XVII	Щоденник доктора Севорда	156
XVIII	Щоденник доктора Севорда	166
XIX	Щоденник Джонатана Гаркера	177
XX	Щоденник Джонатана Гаркера	186
XXI	Щоденник доктора Севорда	196
XXII	Щоденник Джонатана Гаркера	207
XXIII	Щоденник доктора Севорда	215
XXIV	Фонографічний щоденник доктора Севорда	226
XXV	Щоденник доктора Севорда	237
XXVI	Щоденник доктора Севорда	248
XXVII	Щоденник Міни Гаркер	261
	<i>Післямова</i>	276

Літературно-художнє видання

БРЕМ Стокер

ДРАКУЛА

Роман

Перекладач *Скальська Леся Юрївна*

Головний редактор *Н.Я. Нарольська*

Коректор *А.Р. Кекляк*

Технічний редактор *О.В. Дебопре*

Здано на складання 01.06.02. Підписано до друку 16.09.02.

Формат 60x84/16. Папір офсетний/газетний.

Гарнітура Times. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 16,27. Ум. фарбовідб. 16,74. Обл.-вид. арк. 19,51

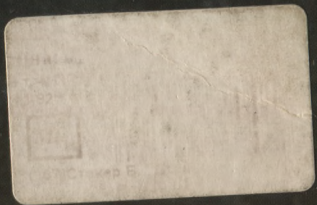
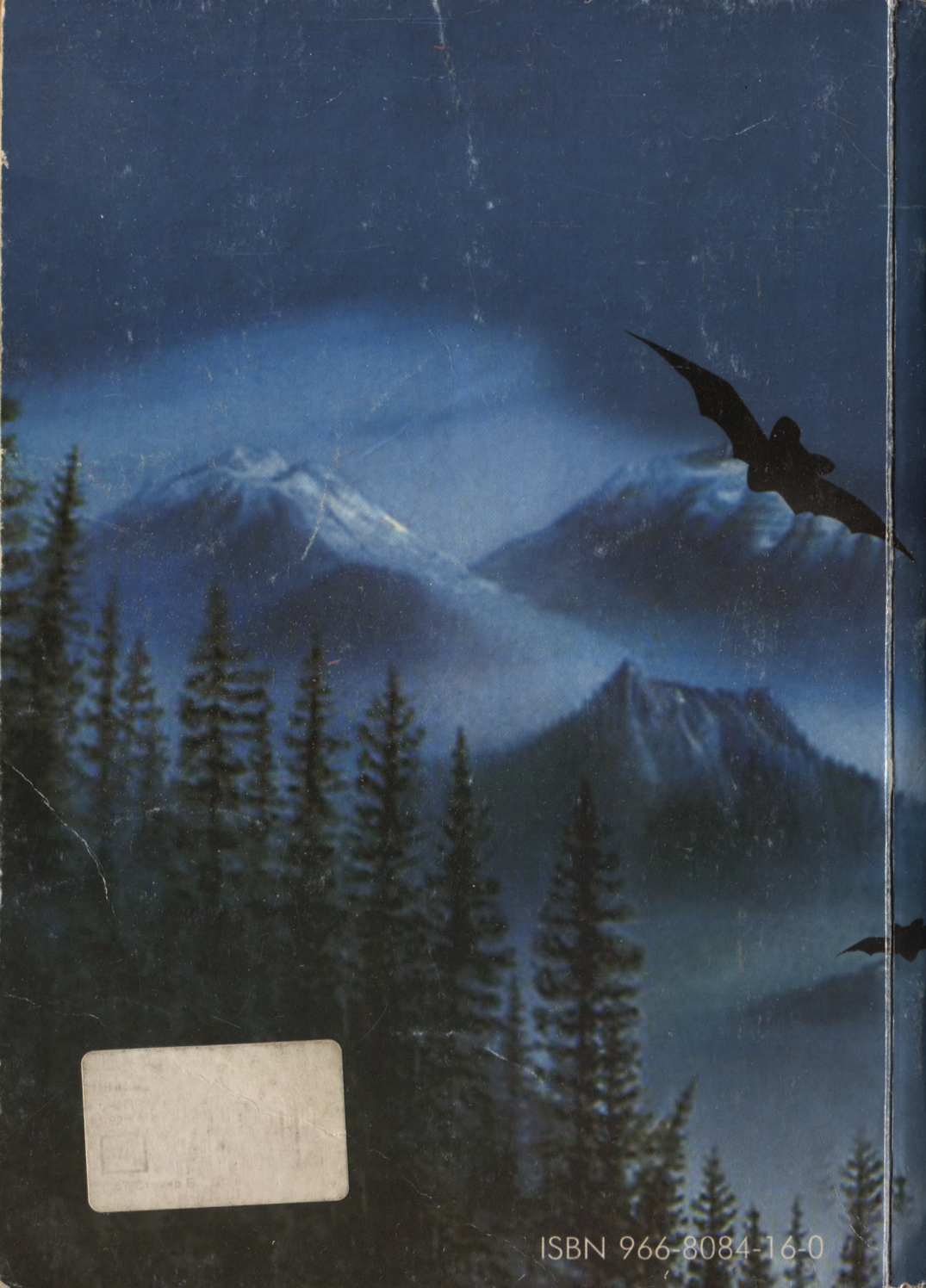
Наклад 6000 прим. Замовлення № 458.

ТзОВ “Видавничий дім “Панорама”, 79000, м. Львів, вул. М. Коперника, 18

Віддруковано у ТзОВ “ЗУКЦ”,

79005, м. Львів, вул. М. Драгоманова, 18

ISBN 966-8084-16-0